

MART 2018

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ABD

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

EMRE ERDOĞAN YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

YUSUF ZİYA ORTAÇ'IN ROMANLARINDA VE TİYATRO ESERLERİNDE YAPI VE TEMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMRE ERDOĞAN

GAZİANTEP
MART 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**YUSUF ZİYA ORTAÇ'IN ROMANLARINDA VE
TİYATRO ESERLERİNDE YAPI VE TEMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMRE ERDOĞAN

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY

GAZİANTEP
MART 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Yusuf Ziya Ortaç'ın Romanlarında ve Tiyatro Eserlerinde Yapı ve Tema

EMRE ERDOĞAN

Tez Savunma Tarihi: 26/03/2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

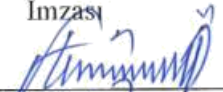
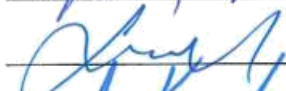

Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY (Jüri Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Yavuz Sinan ULU

Doç. Dr. Fatih KANTER

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Emre ERDOĞAN

13.03.2018

Gözlerinde yedi renk gökkuşaağı
Yüreğime düştü cemren
Evimi, canımı, ısıttı
Bu ithaf sana çocuk
Kızım...

ÖZET

YUSUF ZİYA ORTAÇ'IN ROMANLARINDA VE TİYATRO ESERLERİNDE YAPI VE TEMA

ERDOĞAN, Emre

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY

Mart 2018, 239 sayfa

“Yusuf Ziya Ortaç’ın Romanlarında ve Tiyatro Eserlerinde Yapı ve Tema” adlı bu çalışma, yazarın hayat hikâyesini, sanat anlayışını, romanlarını ve tiyatro eserlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yazarın hayatı, sanatı ve eserleri ile ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Hayatının dönüm noktaları, sanat hayatının nasıl başladığı, sanat anlayışında görülen değişim ve gelişmeler aktarılmıştır.

İkinci bölüm çalışmanın en uzun ve kapsamlı bölümüdür. Burada yazarın romanları, altı ana başlık altında incelenmiştir. “Romanların Tanıtımı” başlığı altında eserin nasıl ortaya çıktığı ve basımı ile ilgili bilgiler verilmiştir. “Olay Örgüsü” başlığı altında ise eserdeki çatışmalar ve ana düğümler üzerinde durulmuştur. “Temalar”, iki başlık altında değerlendirilmiştir. “Roman Kişileri”, fonksiyonları ve tiplerini bakımından incelenmiş, bunlar kendi içinde gruplandırılmıştır. “Zaman”, “Mekân”, ve “Bakış Açısı” kısımlarında her roman ayrı ayrı ele alınıp incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise yazarın tiyatro eserleri ele alınmıştır. Tiyatro eserlerinin dördü günümüz harflerine aktarıldıktan sonra incelenmiştir. Bu eserler incelenirken romanlarında uygulanan metot uygulanmıştır.

Sonuç bölümünde, yapılan çalışmadan elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yusuf Ziya Ortaç, roman, tiyatro, yapı, tema.

ABSTRACT

THE STRUCTURE AND THEME IN YUSUF ZIYA ORTAÇ'S WORKS OF NOVEL AND DRAMA

ERDOĞAN, Emre

Post Graduate Thesis

Thesis Supervisor: Assistant Professor Ahmet ÖZPAY

March 2018, 239 pages

The study “The Structure and Theme in Yusuf Ziya Ortaç’s works of Novel and Drama” aims to research writer’s life story, his sense of art, his novels and dramas.

The study consists of three chapters. In the first chapter, some information about the life, the art and the works of writer has been given. Also, the turning points in his life, how his career of art began, changes and developments coming out in his sense of art have been cited.

The second chapter is the longest and the most extensive part of the study. In this chapter, the writer’s novels have been viewed under six major titles. Under the title “The Introduction of Novels” , background information about how writer’s works of art came into existence and their publications have been given. The title “The Plot” has focused on the conflicts in the works of art and the master nodes. “The Themes” have been evaluated under two titles. “The Characters in the Novels” have been viewed in respect to their functions and type castings, and these have been grouped in themselves. In sections “Time”, “Place” and “Point of View”, each novel has been individually discussed and viewed.

In third chapter, the writer’s dramas have been discussed. Four of the plays have been changed into Turkish letters. While studying on these works of art, the methods applied in writer’s novels have been applied again.

In conclusion part, the findings obtained from the studies have been presented.

Key words: Yusuf Ziya Ortaç, the structure, theme, novel, drama.

ÖN SÖZ

Yusuf Ziya Ortaç, Milli Edebiyat akımı ve Cumhuriyet'in ilk kuşak yazarları arasında önemli bir yere sahiptir. Ortaya koymuş olduğu eserlerle Türk edebiyatının unutulmazları arasındaki yerini alır. Türk sanatı ve kültürüne, yarım asrı geçen bir yayıncılık faaliyeti vesilesiyle onlarca önemli eser kazandırır. Bu eserlerden bazıları, alanında ilk olması sebebiyle büyük önem taşır. Edebiyata şiirle başlayan *Hecenin 10 Şairi*'nden biri olan Yusuf Ziya Ortaç, daha sonra yeteneğini tiyatro, mizah ve roman alanında kullanır. Aruzla başladığı sanat hayatının henüz başında hece veznini kullanmaya başlayarak bu alanda önemli bir yenilik gerçekleştirir. Hece ile yazdığı manzum tiyatro eserleri ile Türk edebiyatı için yeni kapılar aralar. Romanları ile Cumhuriyet'in ilk döneminde yaşanan kuşak çatışmalarını, kalabalıklar içinde yalnızlaşan insanı, sevdayı, Türk kahramanlarını özveri ile anlatır. Bunların dışında yarım yüzyılı aşan yayın hayatıyla *Akbaba* mizah dergisi lokomotif vazifesi görür.

Yusuf Ziya Ortaç'ın Romanlarında ve Tiyatro Eserlerinde Yapı ve Tema isimli çalışmanın amacı, Yusuf Ziya Ortaç'ın romanlarını ve tiyatrolarını inceleyerek onun sanat kabiliyetinin bu alandaki tezahürlerini ortaya koymaktır. Çalışmanın ana kaynağı yazarın eserleridir. Yazarın *Binnaz* dışındaki tiyatro eserleri eski harfli olduğundan günümüz harflerine aktarıldıktan sonra incelenmiştir. Bunların dışında değerli akademisyenlerin yapmış olduğu çalışmalardan da yararlanılmıştır. Olabildiğince asıl kaynağa ulaşma çabası gözetilerek elde edilen bilgilerin bütünlük oluşturacak bir biçimde ortaya konması amaçlanmıştır.

Son söz olarak yüksek lisans eğitimim süresince bana inanan, yardımını esirgemeyen, karşılaştığım her türlü engelde bana çalışma azmi aşılayan, emeklerini hayatım boyunca şükranla anacağım kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet Özpaya'a, çalışma süresince kendisini ihmal etmeme rağmen bana karşı olan iyi niyetini sürekli hissettiren, yanımda olan sevgili eşim Zeliha Tuğçe Erdoğan'a teşekkürü bir borç biliyorum.

MART 2018

Emre ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.2. YUSUF ZİYA ORTAÇ'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ	5
1.2.1. Hayatı	5
1.2.1.1 Doğumu, Çocukluğu, Tahsil Hayatı.....	5
1.2.1.2 Mizacı.....	9
1.2.2. Sanatı	11
1.2.2.1. Kullandığı Müstearlar	11
1.2.2.2. Yusuf Ziya'da Görülen Etkilenmeler	12
1.2.2.2.1. Ziya Gökalp	12
1.2.2.2.2. Rıza Tevfik Bölükbaşı	13
1.2.2.2.3. Emin Ali Çavlı	13
1.2.2.2.4. Yahya Kemal	14
1.2.2.2.5. Necip Fazıl Kısakürek	14
1.2.2.3. Şiir Sanatı	16
1.2.2.4. Yazarlığı	17
1.2.2.5. Yusuf Ziya'nın Yazdığı ve Çıkardığı Gazete ve Dergiler.....	19
1.2.3. Eserleri	20
1.2.3.1. Şiir Kitapları	20
1.2.3.2. Piyesleri	20
1.2.3.3. Romanları	20
1.2.3.4. Fıkraları	20
1.2.3.5. Hatıraları	21
1.2.3.6. Gezi Notları	21
1.2.3.7. Antoloji, Derleme ve İncelemeleri	21
1.2.3.8. Diğer Eserleri	21
İKİNCİ BÖLÜM	22

2. ROMANLARIN İNCELENMESİ	22
2.1. ROMANLARIN TANITIMI.....	22
2.1.1. Üç Katlı Ev	22
2.1.2. Göç	23
2.1.3. Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü	24
2.1.4. Kürkçü Dükkânı	24
2.1.5. Meşhedi Ankara	25
2.1.6. Şeker Osman	26
2.2. OLAY ÖRGÜSÜ	26
2.2.1. Üç Katlı Ev	26
2.2.2. Göç	32
2.2.3. Şeker Osman	35
2.2.4. Kürkçü Dükkânı	37
2.2.5. Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü	39
2.2.6. Meşhedi Ankara	43
2.3. KİŞİLER.....	44
2.3.1. Fonksiyonları Bakımından Roman Kişileri.....	45
2.3.1.1. Birinci Derecedeki Kişiler (Başkişi)	45
2.3.1.2. Hasım veya Karşı Gücü Temsil Eden Kişiler ve Kavramlar.	50
2.3.1.3. Arzu Edilen veya Korku Duyulan Kişiler ya da Kavramlar..	61
2.3.1.4. Yönlendirici (Verici) Kişiler	66
2.3.1.5. Alıcı Kişiler	69
2.3.1.6. Yardımcı Kişiler	70
2.3.1.7. Dekoratif Unsur Durumundaki Kişiler ve Kavramlar	80
2.3.2. Tipleri Bakımından Roman Kişileri.....	83
2.3.2.1. Toplumsal Tipler	83
2.3.2.1.1. Kadın Tipleri	83
2.3.2.1.2. Erkek Tipleri.....	90
2.3.2.2. Psikolojik Tipler	98
2.3.2.3. Tarihsel Tipler	98
2.4. ZAMAN	99
2.4.1. Sosyal Zaman	100
2.4.2. Ferdî Zaman	101
2.5. MEKÂN	103
2.5.1. Geniş Mekân	103
2.5.2. Ana Mekân	105
2.5.3. Dış Mekân	109
2.5.4. İç Mekân.....	112
2.5.5. Mekân-İnsan ve Mekân-Eşya İlişkisi	116
2.6. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI	120
2.6.1. Anlatıcının Konumu	120
2.6.2. Anlatım Açısı	122
2.7. TEMALAR	123
2.7.1. Ferdi ve Psikolojik Temalar	124

2.7.1.1. Aşk.....	124
2.7.1.2. Çıkar İlişkileri.....	130
2.7.1.3. Ölüm.....	131
2.7.1.4. Yalnızlık.....	133
2.7.1.5. İhanet.....	136
2.7.1.6. Palavra.....	136
2.7.1.7. Sevgi.....	137
2.7.1.8. İkiyüzlülük.....	138
2.7.1.9. İşsizlik.....	139
2.7.1.10. Aile Bağları.....	140
2.7.1.11. Yabancılaşma.....	141
2.7.2. Sosyal Temalar.....	141
2.7.2.1. İdeolojik Çatışma.....	141
2.7.2.2. Modern Hayata Duyulan Özlem.....	143
2.7.2.3. Madde-Ruh Çatışması.....	144
2.7.2.4. Kuşak Çatışması.....	145
2.7.2.5. Millî Olma Fikri.....	148
2.7.2.6. Muharebe.....	150
2.7.2.7. Meşrutiyet.....	153
2.7.2.8. Siyasî Problemler.....	153
2.7.2.9. Dostluk.....	154
2.7.2.10. İsyandar.....	155
2.7.2.11. Kurtuluş.....	156
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	157
3. TİYATRO ESERLERİNİN İNCELENMESİ.....	157
3.1. TİYATROLARIN TANITIMI.....	157
3.1.1. Binnaz.....	157
3.1.2. Nâme.....	158
3.1.3. Kördüğüm.....	158
3.1.4. Latife.....	159
3.1.5. Nikâhta Keramet.....	160
3.2. OLAY ÖRGÜSÜ.....	160
3.2.1. Binnaz.....	160
3.2.2. Kördüğüm.....	162
3.2.3. Nikâhta Keramet.....	163
3.2.3.1. Behiç'in Nişanlısı.....	164
3.2.3.2. Bıraktığı Gibi Bulmuş.....	164
3.2.3.3. Çingene Çadırında.....	165
3.2.3.4. Dayak.....	166
3.2.3.5. Eski Hatıra.....	166
3.2.3.6. Ev Kirası.....	166
3.2.3.7. Geç mi, Erken mi?.....	167
3.2.3.8. Hırsız.....	167

3.2.3.9. İlk Prova	168
3.2.3.10. Kadıköy Vapurunda	168
3.2.3.11. Kadın, Şiir, Aşk	168
3.2.3.12. Kadın	169
3.2.3.13. Kırk Lira	169
3.2.3.14. Koca ile Âşık	170
3.2.3.15. Maske	170
3.2.3.16. Sadık Uşak	170
3.2.3.17. Sıcak Yatak	171
3.2.3.18. Talâk-ı Selase	172
3.2.3.19. Tedavi Ücreti	172
3.2.3.20. Vesika	173
3.2.4. Nâme	173
3.2.5. Latife	174
3.2.5.1. Mahkemede	174
3.3. KİŞİLER.....	174
3.3.1. Fonksiyonları Bakımından Tiyatro Kişileri	174
3.3.1.1. Birinci Derecedeki Kişiler (Başkişi)	174
3.3.1.2. Hasım veya Karşı Gücü Temsil Eden Kişiler ve Kavramlar	180
3.3.1.3. Arzu Edilen veya Korku Duyulan Kişiler ya da Kavramlar	183
3.3.1.4. Yönlendirici (Verici) Kişiler	186
3.3.1.5. Alıcı Kişiler	187
3.3.1.6. Yardımcı Kişiler	187
3.3.1.7. Dekoratif Unsur Durumundaki Kişiler ve Kavramlar	191
3.3.2. Tipleri Bakımından Tiyatro Kişileri.....	192
3.3.2.1. Toplumsal Tipler	192
3.3.2.1.1. Erkek Tipleri.....	192
3.3.2.1.2. Kadın Tipleri	200
3.4. ZAMAN	205
3.4.1. Sosyal Zaman	205
3.4.2. Ferdî Zaman	205
3.5. MEKÂN	209
3.5.1. Geniş Mekân	209
3.5.2. Ana Mekân	209
3.5.3. Dış Mekân	212
3.5.4. İç Mekân.....	213
3.5.5. Mekân-İnsan ve Mekân-Eşya İlişkisi.....	214
3.6. TEMALAR	215
3.6.1. Ferdi ve Psikolojik Temalar	215
3.6.1.1. Aşk.....	215
3.6.1.2. Çapkınlık	218
3.6.1.3. Gurbet	222
3.6.1.4. Yalan.....	223
3.6.1.5. Servet Düşkünlüğü	224

3.6.1.6. Hırsızlık ve Cinayet.....	224
3.6.2. Sosyal Temalar	224
3.6.2.1. Eğlence Düşkünlüğü.....	224
3.6.2.2. Evlilik	225
3.6.2.3. Kadın Tasavvuru	228
SONUÇ	229
KAYNAKLAR	236
ÖZGEÇMİŞ	239

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. GİRİŞ

Cumhuriyet Dönemi Türk Romanına Kısa Bir Bakış ve Türk Tiyatrosunun Gelişimi

Roman kavramının Türkçede kullanılışı, 19. yüzyılın ikinci yarısına rastlar. Bu tür, bu zamana kadar Türk kültür ve edebiyatında “hikâye”, “kıssa”, “mesel”, “masal” kavramlarıyla karşılanmıştır.¹

Türkiye’de edebi bir tür olarak roman, Tanzimat’la birlikte görülmeye başlar. Yusuf Kamil Paşa’nın 1859’da yayımladığı *Tercüme-i Telemak*, Şemsettin Sami’nin 1872’de yayımladığı *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*, Sami Paşazade Sezai’nin 1889’da yayımladığı *Sergüzeşt* bu dönemde ortaya konan eserlerdendir. Bunların dışında, onlarca eser veren Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal, Recaizade Mahmut Ekrem, Mizancı Murat, Nabizade Nazım bu dönemde roman türünde eser veren önemli yazarlar olarak ortaya çıkar. 1896-1901 yılları arasında Edebiyat-ı Cedide romancıları Mehmet Rauf ve Halit Ziya Uşaklıgil genellikle gündelik hayatın unsurlarını, bu hayat içinde yetişen bireyleri romana sokarak eserler verirler. Edebiyat-ı Cedide topluluğuna katılmayan Hüseyin Rahmi 1889’dan itibaren ölümüne kadar süren dönemde halk romancısı özelliğiyle kendine özgü bir yer edinir.²

Meşrutiyet Dönemi yazarları, Cumhuriyet Devri Türk romanının ilk temsilcileri olarak ortaya çıkar. Bu devrin ilk eserlerinin en büyük özelliği milliyetçi ve halka dönük bir dünya görüşünü yansıtır olmalarıdır. Kurtuluş Savaşı’nın ardından verilen Milli Mücadele, Anadolu’nun işgal ordularına karşı birleşerek muzaffer olması romanı ve romancıyı derinden etkiler. Milli bilinci uyandırma ve

¹ İsmail Çetişli. (2014). *Metin Tahlillerine Giriş/2*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 40.

² Mustafa Ayyıldız. (2011). *Roman (Tanım-Tarihçe-Teknik)*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 65-71.

diri tutma gayesi, verilen kahramanlık mücadelelerinin ölümsüzleştirilmesi ve halka ulaşarak onu kalkındırma gayesi romancının vazifelerinden biri haline gelir. Cumhuriyet Devri ilk romancılarının gayelerinden biri de Atatürk ilke ve inkılaplarının anlatılması, yaşatılması ve benimsenmesi için çalışmak olur.

Bu dönem romanın gelişim çizgisini belirleyen Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin'dir. Bir sürgün yeri olmaktan çıkan Anadolu, Ankara'nın başkent olmasıyla bir merkez haline gelir.³

Cumhuriyet döneminde yurttan yaşanan birçok önemli gelişme, yetişen insanın niteliğini de artırır. Eğitim kurumlarının artması, her kesimden çocuğun okuma imkânına sahip olması, toplumun her sınıfından insanların yetişmesi Anadolu'nun edebiyat sahasında daha da etkili olmasını sağlar. Anadolu'nun farklı coğrafyalarından gelen sanatçılar, sanat ve edebiyat sahasında kendi yörelerine ait konuları ve temaları işlemeye başlar. Bu edebiyatın yüzünü halka döndüğünün bir göstergesidir. Özellikle roman ve hikâyede *Yeni Lisan* makalesiyle sınırları belirlenen İstanbul Türkçesi işlerlik kazanır. Romanlarda genelde realist bir çizgi takip edilir. Eserlerin öne çıkan özellikleri ise halkçı ve laik olmalarıdır.⁴

Cumhuriyet'in ilk yıllarında etkili olan yazarlar Meşrutiyet Dönemi'nde yetiştikleri için Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nı iki döneme ayırmak mümkündür. Bir kısım şair ve yazarlar daha önceki dönemde de eser verirler. Bu yazar ve şairlerin işledikleri belli başlı konular şunlardır: Psikolojik Konular, Sosyal Konular, Tarihî ve Siyasî Konular. Bunlar içindeki sosyal konular detaylandırılacak olursa inkılâpların sosyal hayattaki akisleri, yeni yaşam şekline uyum ya da uyumsuzluk, eski yaşayışı tenkit ya da ona özlem duyma Batılılaşmanın yanlış algılanıp uygulanması, köy ve memleket problemlerinin ele alındığı görülür. Sosyal konulara ikinci dönem şair ve yazarların daha ağırlıklı bir şekilde yöneldiği görülür.⁵

Türk edebiyatında, Batı tiyatrosu etkisini göstermeden evvel önce, yüzyıllar öncesine dayanan geleneksel Türk tiyatrosu mevcuttur. Birbirinden farklı iki gelenek canlılığını koruyarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bunlar Köylü Tiyatrosu geleneği ile Halk Tiyatrosu geleneğidir. Türk köylüsünün birçok inanç özelliğini içinde barındıran seyirlik oyunlar zamanla bir takım değişikliklere uğrasa bile

³ Ahmet Özpaya. (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 2.

⁴ a.g.e. s. 3.

⁵ Ahmet Özpaya. (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı(Akt.)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s.3.

varlığını korumayı başarır. Halk tiyatrosu ise seyirlik oyunlardan farklı olarak kentte doğmuş bir tiyatrodur. Karagöz, ortaoyunu şehirde doğmuş ve gelişmiştir. Bu oyunların hem sanatçıları hem de izleyicileri halktandır. 19. Yüzyıla gelindiğinde geleneksel halk tiyatrosu Batı tiyatrosu ile etkileşime girerek tuluat tiyatrosunu ortaya çıkarır.⁶

1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı, yirmi bir yıl sonra 1860'ta etkisini edebiyatta hissettirir. Bu etkiden tiyatro da payına düşeni alır. Şinasi'nin *Şiar Evlenmesi* adlı oyun bunun ilk örneği sayılabilir. Eserin en önemli özelliklerinden biri de Türkçe basılmış ilk tiyatro oyunu olmasıdır.⁷ Bunun dışında yazılan birçok tiyatro oyunu ve açılan tiyatro binası mevcuttur. Bunlardan öne çıkanı ise Osmanlı aydınları tarafından desteklenen Osmanlı Dram Kampanyası'dır. Agop Vartoyan bu kampanyayı, Recaizâde Mahmut Ekrem, Namık Kemal, Şemsettin Sami, Ebüzziya Tevfik ve Ahmet Mithat Efendi gibi isimlerin desteğiyle açar. Sağlanan bu imkânın ardından Güllü Agop'un yaptıkları Türk tiyatrosu için çok önemli mesafelerin alınmasını sağlar. Halkın tiyatroya ilgisini arttırmak için çokça çalışır. Türkçe oyun ve oyunculara öncelik verir.⁸

Moliere'in neredeyse bütün oyunlarını Türkçeye aktaran Ahmet Vefik Paşa da Türk tiyatrosu için çok önemli bir isimdir. Bursa valiliği sırasında yaptıkları bunu ispatlar niteliktedir. Halkı tiyatro oyunlarına karşı güdüleyerek aynı zamanda uymaları gereken kuralları da belirler. Böylece bir tiyatro kültürünün oluşmasına katkı sağlar.⁹

Sultan Abdülhamid devrinde uygulanan politikalar sebebiyle tiyatrodaki görülen gerileme, II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle yerini yeni gelişmelere bırakır. Tiyatro binaları açılır. Halk hürriyetin ilanı ile duyduğu coşku ve sevincin bir karşılığını da tiyatroda bulur. Temsillerin gelirlerinin millet yararına harcanması, millî menfaatler için düzenlenmesi, temsillerde ateşli konuşmalara yer verilmesi, hürriyetin öne çıkarılması halkın tiyatroya olan ilgisini artırır.¹⁰

Sosyal ve siyasi şartların olgunluğu ile tiyatroya olan ilgi hızla artar. Birçok oyun yazılır, tiyatro binası açılır, yeni sanatçılar yetişir. Türk tiyatrosu için ciddi önem arz eden Darülbedayi bu dönemde kurulur. İstanbul'a getirilen sanatçılar

⁶ Metin And. (2015). *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*. İletişim Yayınları, İstanbul, s. 9.

⁷ Esen Çamurdan. (2015). *Tanzimat Dönemi Türk Tiyatrosu*. Habitus Yayıncılık, İstanbul, s. 13

⁸ Alemdar Yalçın. (2002). *II. Meşrutiyette Tiyatro Edebiyatı Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 13.

⁹ Metin And. (1970). *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*. Gerçek Yayın Evi, İstanbul, s. 207-208.

¹⁰ a.g.e. s. 207.

vasıtasıyla 27 Ekim 1914'te Darülbeydi-i Osmani kurulur. Bu sayede tiyatronun gelişimi hız kazanır.¹¹

Dönemin öne çıkan tiyatro yazarları ve oyunları şunlardır:

1. Komedyalar: İbnürrefik Ahmet Nuri'nin *Sivrisinekler*, *Tecdid-i Nikâh*, *Aşk-ı Atîk*, *Kadın Tertibi*, *Gücü Gücü Yetene*, *Cereme...* Hüseyin Suat'ın *Dava-yi Aşk*, *Çifteli Mikroplar*, *Hülle ya da Kabakçı Ferhat Ağa*. Cenap Şehabettin'in *Küçük Beyler*, *Derse Devam Edelim*. Yusuf Ziya Ortaç'ın *Şüphe*,
2. Manzum Oyunlar: Halit Fahri Ozansoy'un *Baykuş'u*, *İlk Şair'i*. Yusuf Ziya Ortaç'ın *Binnaz'ı Name veya Eski Mektup'u*, *Latife'si*. Faik Ali Ozansoy'un *Payitaht'ın Kapsında*, *Nedim ve Lale Devri*. Abdülhak Hamit'in *Yadigâr-ı Harp*,
3. Siyasal ve Belgesel Oyunlar: Reşat Nuri'nin *Gönül'ü*. Ahmet Bahri'nin *Gasb ve Nedamet yine İhanet*. Moralizade Vassaf Kadri'nin *Sultan Murad'ı*, Ömer Hilmi'nin *Hak ve Kuvvet'i*,
4. Tarihi Dramlar: Şehabettin Süleyman ile Tahsin Nahit'in *Kösem Sultan'ı*, Refik Halit (Karay) ile Müfit Ratip'in *Kanije Müdafası ve Tiryaki Hasan Paşa'sı*, Memduh Mazlum'un *Perihan Sultanı*,
5. Savaş Oyunları: Tahsin'in *Girid*, Mehmet Raif'in *Osmanlı-İtalya Trablusgarb Muharebesi yahut Osmanlı Muzafferiyeti*, Abdurrahman Ali'nin *Devlet-i Aliyye- İtalya Muharebesi yahut General Canova'nın Nedameti*, A. Rıza'nın *İzmir İşgali*,
6. Toplumsal ve Evcil Dramlar: Halit Ziya'nın *Kabus'u*, Mehmet Rauf'un *Pençe*, *Cidal ve Sansar'ı*, Reşat Nuri'nin *Hançer*, *Eski Rüya ve Taş Parçası*,
7. Duygusal Dramlar: Mehmet Rauf'un *Cerihası*, Cenap Şehabettin'in *Yalan'ı*, Ahmet Reşat'ın *Herkesin Tanıdığı İki Hanım'ı*, Yusuf Niyazi'nin *İnhidam'ı*,
8. Müzikli Oyunlar: *Çocuk Bahçesi*, *Talebe Defteri*, *Yeni Nesil*.¹²

1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte gerçekleşen anayasal değişim siyasi tarih açısından bir dönüm noktası olduğu gibi tiyatro açısından da birçok yeni gelişmeyi beraberinde getiren önemli bir dönemeçtir. Kadın sanatçıların sahneye çıkması ve daha birçok yeniliğin gerçekleşmesi Atatürk'ün verdiği güvence ile sağlanır. Kadın sanatçıların sahnede olması daha önce büyük bir problemken bu tarihten itibaren kadınlar rahatlıkla sahneye çıkmaya başlarlar. Böylece tiyatro Ankara hükümetinin de desteğiyle 1923'ten itibaren gelişimine daha güvenli ve hızlı devam eder.¹³

¹¹ a.g.e s. 225.

¹² a.g.e. s. 236-242.

¹³ Metin And. (2015). *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*. İletişim Yayınları, İstanbul, s. 67-68.

Edebiyat dünyasında kendisini şiirle gösteren daha sonra mizah ve tiyatro alanına kayan Yusuf Ziya Ortaç farklı tarihlerde olmak üzere altı roman kaleme alır. Yazar ile ilgili yapılan araştırma ve çalışmaların birçoğu onun şiirleri ve mizah yazıları üzerinedir denilebilir. Ortaç, romanlarında kuşaklar arası çatışmalara, İsmet İnönü gibi kahramanların hayatlarına, kendi hayatının bir bölümüne, toplumsal hayatın aksaklıklarına bireyin problemlerine yer verir. Tiyatro eserlerinin birçoğunda ise heceyi kullanarak millî bir vazife şuuruyla eserlerini kaleme alır.

1.2. YUSUF ZİYA ORTAÇ'IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1.2.1. Hayatı

1.2.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Tahsil Hayatı

Yusuf Ziya Ortaç, 23 Ocak 1895 yılında Beylerbeyi'nde dünyaya gelir. Babası Mühendis Süleyman Sâmî Bey, annesi ise İzzet Bey'in kızı Huriye Hanım'dır.¹⁴ Şair, babasını henüz 19 yaşındayken kaybeder.

Yazarın hayatıyla ilgili noktaların önemli kısmına ulaşılabilecek eserlerin başında yazarın kendi hayatını anlattığı *Bizim Yokuş* isimli eser gelmektedir. Yusuf Ziya Ortaç, bu eserde doğumu ve babası ile ilgili şunları söyler:

“Beylerbeyi'nde doğmuşum, bostanlara karşı bir evde... yıl 1895... babam, mühendis Süleyman Sami Bey. Yalnız çizgi adamı, rakam adamı değil, kafa ve kalp adamı idi de... ne güzel bir kalemi vardı. Bir kere eli kalkmadı bana... Bir kere öfke ile bakmadı gözlerime... Bir kere kaşları çatılmadı dargın dargın... İyi yetişmemi isterdi. İlkokulu bitirir bitirmez Kuzguncuk'ta Alyans İsrailit Mektebi'ne yazdırdı beni: Fransızca öğreneyim diye...”¹⁵

Yusuf Ziya'nın eğitim-öğretim hayatını sürdürdüğü okullar şunlardır: İstavroz Abdullah Ağa Mahalle Mektebi, Alyans İsrailit Mektebi, Vefa İdadisi, Hadika-i Meşveret İdadîsi. Bunların dışında Yusuf Ziya, *Bizim Yokuş* isimli eserinde babasının kendisine, iyi bir dil eğitimi alması için üç hoca tuttuğundan bahseder. Bu hocalardan Türkçe, Arapça ve Farsça dersleri alır.

Şair, Vefa İdadisi'nden babasının ölümü sebebiyle okulu bitirmeden ayrılır. Daha sonra eksik yılını Hadika-i Meşveret İdadîsi'nde tamamlar. Yusuf Ziya'nın burada, Faruk Nafiz ve Hakkı Süha ile tanışıp arkadaşlık yaptığı anlaşılmaktadır.¹⁶

¹⁴ Mehmet Önal. (1986). *Yusuf Ziya Ortaç*. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları:670, Ankara, s. 7.

¹⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 344.

¹⁶ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 7.

Evinde özel matematik ve geometri dersleri alan şair önceleri mühendis olmak ister fakat daha sonra ilgisini edebiyat üzerinde yoğunlaştırır. Buna etki eden sebeplerin başında arkadaşıyla girdiği bir inatlaşma ve edebiyat öğretmenlerinin kendisine gösterdiği alaka gelir. *Bizim Yokuş* isimli eserinde bu durumu şöyle anlatır:

“Mühendis olacaktım babam gibi... Hocamız Bedros Efendi, bir hendese davasını çözdükten sonra, mutlaka tahtaya beni çağırır, bir de bana tekrarlatırdı problemi. Bu bakımdan, Fen, her Perşembe çıkışını dört gözle beklediğim gazete idi.”¹⁷

Yusuf Ziya'nın ilgisi böylece fenden edebiyata kayar. Sınıf arkadaşı Selahattin ile inatlaşan Yusuf Ziya, ondan birinciliği almakla kalmaz bundan sonraki hayatı için önemli bir adım atmış olur. Bu yöneliş hayatının sonuna kadar devam edecektir.

İlk önceleri kendisini etkileyen iki edebiyat öğretmeni olur: İbrahim Necmi Dilmen ve Süleyman Şevket. Bu hocaların etkisiyle Yusuf Ziya'nın ilgisi hızlı bir şekilde edebiyata kayar. Bunun yanı sıra boş ders saatlerinde arkadaşları ile yaptığı edebiyat tartışmaları da bunda etkilidir. Özellikle yakın dostları Ressam Elif Naci, Peyami Safa ve Hasan Ali Yücel ile yaptığı tartışmalar onun için önemli anlar arasındadır.

Kendi kendine aruzu öğrenmeye başlayan Yusuf Ziya, artık zamanının birçoğunu edebiyata ayırır. Tatil günlerini kütüphanelerde geçirir. Saatlerce kitaplarla haşır neşir olur. Divanları, *Servet-i Fünûn* koleksiyonlarını karıştırır.

Yusuf Ziya bu dönemde *Servet-i Fünûn* dergisi vasıtasıyla Cenap Şehabeddin'i tanır ve ondan çok etkilenir. Bu dergi vesilesiyle edebiyat olan ilgisi en üst seviyeye çıkar. Aruz vezninde kulak dolgunluğu kazanır, bu vezni kullanarak şiirler yazmaya başlar.

Edebiyat merakının pekişmesinin ardından şairin takip ettiği dergilerin de sayısı artar. *Rübâb*, *Şehbal*, *Genç Kalemler* Yusuf Ziya tarafından sürekli okunur. Yusuf Ziya, *Rübâb* ve *Şehbal* dergilerine şiirlerini gönderir fakat şiirler yayınlanmaz. Bu yıllarda *Kehkeşan* isimli dergide düzenlenen bir yarışmada birincilik kazanan şaire Hâlid Fahri, bir boyun bağı hediye eder.¹⁸ Bu boyun bağı onun hafızasında kalıcı bir yer edinir. Yıllar sonra dahi sanat hayatı ile ilgili konuşurken bu durumdan bahseder. Şu ifadeleri kullanır:

“Halid Fahri ve Hakkı Tahsin ile bu tek masalı, iki sandalyeli odada tanıştım. Bana, birincilik armağanı bir boyun bağı verdiler...”

¹⁷ Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 8.

¹⁸ a.g.e. s. 12.

İki şair dostun boynuma taktığı bu ipek yuları bir daha çözmedim!”¹⁹

Yusuf Ziya'nın ismi ilk defa *Fen* dergisinde bir matematik probleminin çözümünün ardından görülür. Şair yine bu tarihlerde *İçtihat*'da yazmaya başlar. Derginin toplantılarına katılır. Bu dergide aruzla yazdığı şiirler yayınlanır. *Tekke-i Şitâ* bu şiirlerden biridir. *İçtihat*'da yayınlanan diğer şiirleri şunlardır: Ümîd Öldükten Sonra, Derviş, Aşkın Hilkatı, Ömer Seyfettin'e İthaf, Kan Bayramı – Nişanlısına İthaf.²⁰

İlk şiirlerini bu şekilde aruzla yazan Yusuf Ziya, Ziya Gökalp'le tanıştıktan sonra heceyle yazmaya başlar. Bu tanışmaya vesile olan Rıza Tevfik'tir.

1913 yılında babasının ölümünün ardından Yusuf Ziya ve annesi ile birlikte Bebek'te bulunan yengesinin yanına taşınır. Bu taşınma Yusuf Ziya'nın, o dönemlerde *İçtihat*'da yazan Rıza Tevfik ile tanışmasına vesile olur. Bu tanışmanın ardından onunla şiir ile ilgili çokça sohbet eden Yusuf Ziya, Rıza Tevfik Bey'in aracılığı ile Ziya Gökalp ile de tanışır. Ziya Gökalp ile tanışması, onun aruzu bırakıp hece ile şiir yazmasını sağlar.²¹

“Kapıdan içeri girdiğimiz zaman, içeride yeşil çuha örtülü, uzun bir masa başında bir adam oturuyordu. Dolgun yüzlü, pos bıyıklı, dolgun bir adam... Gömleğinin yakası ve kravatının düğümü gerdanının altında kaybolmuştu.

Hayalimdeki dev Ziya Gökalp bu adammış!”²²

Yusuf Ziya burada sadece Ziya Gökalp'le değil Ali Canip, Ömer Seyfettin, Celâl Sahir, Enis Behiç ve Orhan Seyfi ile de tanışmıştır. Bu tanışmanın etkisi ile şair hece ile ilk şiir yazma denemesini gerçekleştirir ve *Gecenin Hamamı* şiirini yazar.²³

¹⁹ Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 15.

²⁰ a.g.e. s. 13.

²¹ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 8.

²² Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 22.

²³ Yusuf Ziya Ortaç. (1914/1330). *Gecenin Hamamı*. Türk Yurdu, 69(6): 9.

GEÇENİN HAMAMI

Ayın beyaz eli soyar esvâbını karanlığın,
Çıplak kalır bahçelerde gam gömlekli korulukar,
Gece yıkar saçlarını deresinde bir ışığın
Ufku sarar bir sırmalı peştemala esen rüzgâr...

Parlar, gümüş bir tas gibi semalarda yanan kamer,
Bu kubbede pencereler ışıldayan rüzgârlardır!
Esâtiri havuzlarda çıplak, pembe kızlar yüzer;
Ak saçından sonra kamer köpüklere nûr akıtır.

Sahillerin kucağında fıkrıdayan deniz yatar,
Kayaların kurnasında şarkı söyler bazen rüzgâr.
Sonra koşar ayağında yıldızların nalınlar
Küçük çapkın dalgacıklar bir aşağı, bir yukarı.

Yusuf Ziya, babasının ölümünün ardından Vefa İdadîsi'ni bitirmeden buradan son sınıfta ayrılır. Yeni okulunda en yakın arkadaşları Hakkı Süha ve Faruk Nafiz'dir. Okulu bitiren Yusuf Ziya 1916 yılında İzmit Sultanîsi edebiyat öğretmenliğine atanır. İzmit'e gitmeden evvel ilk evliliğini Bebek'teki yengesinin kızıyla yapar²⁴ İzmit'e gittikten bir süre sonra eşini yanına alır. İzmit'te daha görevinin ilk zamanlarında rahat davranışları ve öğrencilere aşlamaya çalıştığı milliyetçilik düşünceleri sebebiyle problemler yaşar ve daha görevinin ilk ayındayken ayrılmak zorunda kalır.²⁵

Göç isimli otobiyografik romanda bu evlilik ile ilgili bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu romanda Nihat Ahmet'in (Yusuf Ziya) babası 19 yaşındayken ölür ve Beylerbeyi'nde ki yengesinin evine taşınır. Yusuf Ziya ilk evliliğini *Göç*'te anlattığı gibi yengesinin kızıyla yapar. Yusuf Ziya ilk evliliğini 1915'te ikinci evliliğini ise 1924'te yapar. Bu ikinci evlilik ömrünün sonuna kadar devam eder.

İlk evliliğinden şairin hiç çocuğu olmaz. İkinci evliliğinden ise üç çocuğu vardır. İkinci eşinin adı Güzide Ortaç'tır. Çocukların isimleri ise Asuman, Ergin, Gülden'dir.²⁶

Evliliklerinden bahsettiğimiz Yusuf Ziya'nın askerlik durumu ile ilgili de bilgi vermek yerinde olur. Bu durum ile ilgili kesin olmayan bazı bilgiler de mevcuttur. Onun askere hiç gitmediği de iddia edilir. Yazar, otobiyografik romanı olan *Göç*'te kendisi için Nihat Ahmet adını kullanır. Bu otobiyografik romanda askere gittiğini, yaralanarak altı ay gibi bir süre için hava değişimi aldığını belirtir. Fakat bu durumun tam aksine yazarın askere gitmediği farklı mecralar tarafından belirtilir. Selçuk Çıkla bu konu ile ilgili, *Ayine*²⁷ isimli bir dergide yayınlanan ve kimin yazdığı bilinmeyen bir şiir varlığından söz eder. Bu şiire göre yazar askere gitmemiştir. Selçuk Çıkla, sadece buradan yola çıkarak onun askere kesin gitmediğini söylemenin yanlış olabileceğini belirtir.

Yusuf Ziya, 1916-1917 yıllarında *Servet-i Fünûn* ve *Türk Yurdu* dergilerinde yazar. Fakat 1918 yılında uzunca bir süre hiçbir yerde yazılarına rastlanmayan Yusuf Ziya, bu dönemde bazı sıkıntılar yaşar. Yusuf Ziya

²⁴Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 9.

²⁵ a.g.e. s.9.

²⁶ a.g.e. s.9.

²⁷ a.g.e. s.9.

dolandırıcılık yapmış, karısından ayrılmış, yazılarını yayınlamak bir yer bulamamıştır.²⁸ Bütün bu sebeplerden dolayı şairin adı hiçbir yerde duyulmaz.

1918 yılında görülen sükût döneminin ardından şair mizaha yönelir. İlk *Diken* isimli mizah dergisinde yazmaya başlar.²⁹ Bundan sonra yazar, sürekli olarak hiciv şiirleri, mizahî hikâyeler ve piyesler yazar. Yine bu çizgide gazete ve dergi çıkarır. Yusuf Ziya'nın 12 Aralık 1918'de çıkardığı ilk dergi *Şair*'dir. Dergiyi Yusuf Ziya Ortaç ve Sedat Salim Pek birlikte çıkarır.³⁰

Yusuf Ziya'nın 1922'den sonraki hayatında yaşadığı maddi sıkıntılar, yazın hayatında yaşadığı zorluklar ve farklı çıkış yolları arayışları, aldığı mahkûmiyet kararları, bir dönem gördüğü devlet desteği ve milletvekilliği göze çarpar.

Yazar hakkında, Akbaba dergisinde çıkan bir karikatürü ve Piliç gazetesindeki iki resim sebebiyle iki defa mahkûmiyet kararı çıkar. Yusuf Ziya Piliç adındaki pornografik gazeteyi çektiği maddi sıkıntıları azaltmak için çıkarır.

Maddi sıkıntılardan ve aldığı mahkûmiyetlerden kurtulmak için yazar, Selçuk Çıkla'nın belirttiğine göre milletvekili adayı olmuş fakat seçilememiştir. Ancak 1933'ten itibaren devlet desteğini görmeye başlar. Bu dönemde ara verdiği *Akbaba*'yı tekrar çıkarır. Daha sonra 11 yıl görev yapacağı İstanbul Sular İdaresi Meclis Üyeliği'ne başlar. Sular İdaresi'ndeki görevi sırasında Galatasaray Lisesi'nde ve Mercan İdadisi'nde öğretmenlik de yapar.

Yusuf Ziya 1946 yılında Ordu milletvekili olur ve buraya yaptığı hizmetler sebebiyle ikinci defa da milletvekili seçilir.

1951'de Chp'den istifa eden Yusuf Ziya, 1956 ve 1967 yıllarında olmak üzere üç defa kalp krizi geçirir ve 72 yaşında, 11 Mart 1967 Cumartesi günü sabah saat dört civarında İstanbul'da, evinde hayatını kaybeder. Kabri Zincirli Kuyu Mezarlığı'ndadır.³¹

1.2.1.2. Mizacı

Yusuf Ziya'nın öne çıkan özelliklerinden bazıları şunlardır: hoş sohbet, sevecen, tatlı dilli ve gönül insanı. Bunların yanı sıra zaafı da bulunur. Bu zaafı

²⁸ Tahir Alangu. (1968). *Ömer Seyfettin: Bir Ülkücü Yazarın Romanı*. May Yayınları, İstanbul, s. 386.

²⁹ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 9.

³⁰ Oğuzhan Karaburgu. (2005). "Bir Şairin Dergisi: ŞAIR". İnsan bilimleri Araştırmaları, 13:75-88.

³¹ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 12.

onun sanatının, gazetecilik anlayışının, iş ahlakının, inanç ve dünya görüşünün yansımaları olması açısından önemlidir.³²

Çalışmaktan hoşlanan yazar, her gün aynı saatte iş yerinde gider. Özellikle *Akbaba* dergisinde her ayrıntıya çok dikkat etmekte kendisine sürekli bir uğraş bulmaktan hoşlanır. “Güzel giyinmek, güzel ve pahalı lokantalarda iyi yemekler yemek, Büyük Kulüp’e mutlaka sık uğramak ve pahalı semtlerde oturmak.”³³ Semih Balcıoğlu’nun belirttiğine göre yazarın bazı özellikleri de bunlardır. Bunun yanı sıra çok tatlı dilli ve cimridir.

Semih Balcıoğlu yazarın çıkarmış olduğu *Akbaba* dergisi ile ilgili verdiği bazı bilgiler Yusuf Ziya’nın mizacını açıklar niteliktedir:

Yusuf Ziya iktidara yakın durmaya çalışan bir isimdir. Böyle olması için çok çalışır, dergide yer verdiği yazılarda eleştiri mahiyetli yazı pek bulunmaz. “*Akbaba*’dan ayrılan yazarlar ve çizerlerin hemen hepsi ücret düşüklüğünden ayrılmışlardır. Yoksa yarım asırlık bir dergi çok başka yerlere gelebilirdi. Yıllarca da şu ülkede tek tabanca kalmış bir mizah dergisi o tirajda olur mu? Sorun hep ücret politikası hep para...”³⁴

F. Cemâl Oğuz Öcal, yazar ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. “*Akbaba*”cı Yusuf Ziya Ortaç’ın Ardından” başlıklı yazısında verdiği bilgilerin bir kısmı yine yazarın iktidara yakın olma çabası sebebiyle göstermiş olduğu tutarsızlıkla ilgilidir. Ona göre Yusuf Ziya, maneviyat ve millî davaya sadakat ve arkadaşlarına bağlılık açısından zayıf bir adamdır.³⁵

Yusuf Ziya, çıkarları için iktidara yakın olmuş ve bu sebepten dolayı da çelişkiye düşmüştür. Yusuf Ziya arkadaşlıklarını bazen çıkarları doğrultusunda kullanır. Şair, yazar ve karikatüristlerden çeşitli hileler yoluyla istifade eder.³⁶

“Necip Fazıl, en güzel şiiri Sayıklamay, Meşale’nin birinci sayısı için Yusuf Ziya’ya satmış, yazı parası beş lirayı peşin almıştı. Necip’in oyun meraklısı olduğunu bilen Yusuf Ziya, onu bu zayıf yönünden yakalayıp, karşı köşedeki Meserret Kahvesi’ne götürmüş, iki parti tavra oynayıp, az önce verdiğini geri almıştı.”³⁷

³² a.g.e. s. 34.

³³ Semih Balcıoğlu. (2001). *Önce Çizdim Sonra Yazdım*. YKY, İstanbul, s. 82.

³⁴ a.g.e. s. 75.

³⁵ Cemal Oğuz Öcal. (1967). “*Akbaba*”cı Yusuf Ziya Ortaç’ın Ardından”. Bugün, s. 4-5.

³⁶ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 39.

³⁷ Cevdet Kudret. (1978). “50. Yıldönümünde Yedi Meşale Üzerine Anılar”. Varlık (Yedi Meşale Özel Sayısı), 44 (847): 5.

Yusuf Ziya, Reşat Nuri ve Mahmut Yesari'ye (bu iki yazar birlikte *Kelebek* isminde bir dergi çıkarır) peşin para karşılığı hikâyeye yazma teklifinde bulunur ve dergilerinin başarısız olmasına sebep olur.³⁸

Ömer Seyfettin'in anı defterinden vermiş olduğu şu bilgi de önemlidir:

“Zavallı Yusuf Ziya, tamamıyla sükût etti. Karısını boşattırdılar. Dolandırıcılığı meydana çıktı. Her mahfilden, her mecmuadan kovuldu. Geçen gün Canib'e bir mektup yazmış demiş ki:

-Açlıktan yatakta yatıyorum, kalkamıyorum. Allah aşkına bana muavenet et. Beni bu sefaletten kurtar.

Bu mümkün değil... bu çocuk millî veznin fatihidir. Yahya Kemal falan onun gibi olsun yazamadılar. Hem ömürleri oldukça da yazamazlar. Fakat yazık ki, hususi hayatı muvazenesiz. Pek berbâd! Onun için edebiyattaki mevkiini hiçbir vakit işgal edemeyecek...”³⁹

Kısacası Yusuf Ziya'nın gerek arkadaşlık olan münasebetlerinde gerek iktidar ile olan ilişkilerinde yer yer çıkarlarına göre hareket ettiği görülür. Bu da kendisini arkadaşları nezdinde hoş karşılanmadığı gibi bazı vakitler kendisini hayli zor durumu da düşürür.

1.2.2. Sanatı

1.2.2.1. Kullandığı Müstearlar

Yusuf Ziya'nın kullandığı müstearlar ile ilgili iki önemli çalışmadan bilgi edinebilmekteyiz. Bunlardan biri, Gündüz Artan'ın *Takma Ad-Soyadı-Rumuz Dizinleri* adlı kitabı ile burada ki bilgileri kullanan Selahattin Özpallabıyıklar'ın *Tanzimat'tan Bugüne Türk Edebiyatında Takma Adlar, Mahlaslar, Rumuzlar Dizini* isimli çalışmasıdır.

“Bir şair veya yazara ait olduğu söylenen bir takma adın gerçekten ona ait olup olmadığını doğru olarak belirleyebilmek çok önemlidir. Böylece o sanatkarın eserlerinin bütününe ulaşmak ve sanatının farklı tezahürlerini izleyebilmek mümkün olabilecektir.”⁴⁰

Yusuf Ziya'nın kullandığı müstearlar şunlardır:

Yazar 45 yıl boyunca çıkarmış olduğu *Akbaba* dergisinin neredeyse her sayısında, sanat değerinin az olduğu mizahî konuları işlediği yazılarda genelde *Çimdik* müstearını kullanır. *Akbaba* dergisinin 5. Sayısında izci elbiseleri giyen bir

³⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 110-112.

³⁹ Tahir Alangu. (1968). *Ömer Seyfeddin: Ülkücü Yazarın Romanı*. May Yayınları, İstanbul, s. 386.

⁴⁰ Selçuk Çıkkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 46.

karikatürün altında “Müdür-i Mes’ûlümüz: İzci” ifadesi yer alır. *İzci* müstearlı *Bir Gençlik Hatırası* adlı bir yazısı vardır. *Akbaba* müstearı, *Akbaba* dergisinin bütün başyazılarının altında yer alır. Bu müstearı yoğun bir şekilde Yusuf Ziya kullanır. Fakat bütün başyazılar ona ait olmadığı için müstearı kullanan başka yazarlar da vardır. Yusuf Ziya *Akbaba*’nın dışında bu müstearı *Cumhuriyet* gazetesindeki bazı yazılarında da kullanır. Yusuf Ziya “*Arif Ünlü*” müstearını kullandığını *Yeni Çağ*’da şöyle belirtir: “Arif Ünlü de, bu eski, bu köhne yazardır! Peki, bu eski, bu köhne yazarın kim olduğunu merak mı ediyorsunuz? Haydi, onu da söyleyelim: Bendeniz...”⁴¹ Yusuf Ziya’nın *Sarı çizmeli Mehmet Ağa* isimli bir kitabı vardır. Aynı ismi *Akbaba*’da bazı yazılarında müstear olarak kullanmıştır. Yusuf Ziya’nın *Türk Yurdu*’nda yayınlanan *Deli* isimli şiirinde *Yakupoğlu Işık* müstearını kullandığı bilinmektedir. *Y.Z.O.*, *Ziya Ortaç*, *Aşık Ortaç* ve *Yu-Zi-Or*, *Piliç*, *Kanber* kullandığı diğer müstearlardır.⁴²

1.2.2.2 Yusuf Ziya’da Görülen Etkilenmeler

1.2.2.2.1. Ziya Gökâl

Yusuf Ziya Ortaç’ın etkilendiği en önemli isim Ziya Gökâl’dir. İstanbul’da gençlere Türk tarihini, töresini, edebiyatını, şiirini, hece veznini tanıtmak için konferanslar vermiş, büyük çalışmalar ortaya koymuştur. Yusuf Ziya’da bu doğrultuda onun etkisinde kalanlardandır.⁴³

Yusuf Ziya, Ziya Gökâl’la tanıştıktan sonra *Gecenin Hamamı* isimli hece vezni ile ilk şiirini yazar ve o tarihten sonra da bir daha hece veznini bırakmaz. Ziya Gökâl’ın şiir dünyası ile ilgili olarak “*Yeni Hayat*” kitabının ön sözünde yer alan şu ifadeler önemlidir:

"Şuur devrinde şiir susar, şiir devrinde şuur seyirci kalır. İçinde bulunduğumuz zaman, galiba birinci devreye aittir: Şairler muz’larından uzak düşmüş, vezin ve kafiye şuurlu müteşairler eline geçmiş. Bu hali çocukların hayatında da görürüz. . . Ders saatleri arasında oyun fasılaları var. Aynı zamanda çocuk terbiyesinde birtakım dersler oyun tarzında verilir; bunun gibi, halle terbiyesinde de bazı fikirlerin, vezin kisvesinde arz edilmesi fena mı olur? Cümleleri ile şiirlerini terbiye edici, öğretici bir maksat güderek yazdığım ifade eder. Gökâl’ın şiir yazmaktaki gayesi; zengin hayalleri, derin hisleri,

⁴¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1946) “*Bir Yeni Şair*”. *Yeni Çağ*, c. 1, s. 1, s. 9.

⁴² Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 45-52.

⁴³ Mehmet Önal. (1986). *Yusuf Ziya Ortaç*. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları:670. Ankara, s. 25.

ince fikirleri işleyen sanat eserleri yaratmak değildir. O şiirlerinde her şeyden önce şuura önem vermiştir.”⁴⁴

Ziya Gökalp, Yusuf Ziya için diğer şair ve yazarlara nazaran farklı bir yerdedir. Onun kişiliğinin ve sanat anlayışının oluşmasında çok önemli etkileri vardır. *Göç* adlı otobiyografik romanın bazı bölümlerinden bu etkinin izlerini görmek mümkündür.

“Bugün burada, bir tek şey konuşuyoruz: Harp!. Edebiyat, felsefe, resim, musiki, içtimaiyat, her şey, bu sert hecenin etrafında toplanmıştır. Rıza Göktekin Bey, yarınki Türkiye'nin hudutlarını çiziyor. Sınırlarımıza girecek yeni Türk boylarının adlarını ilk defa onun ağzından işitiyorum.

...

Rıza Göktekin Beyin, hayatımızdaki ehemmiyetini, şimdi daha iyi kavıyorum: gelecek günler, muhakkak bu adamın avuçlarında şekil alacak.”⁴⁵

Milliyetçi düşüncüleri sebebiyle öğretmenliği sırasında sıkıntılar yaşadığını bildiğimiz Yusuf Ziya gibi dönemin ve daha sonrasının birçok sanatçısı Ziya Gökalp'in etkisinde kalır. Çünkü onun ortaya koymuş olduğu mefkûre bütün Türk milleti için aydınlık bir kapı aralar. Ziya Gökalp döneminde ve bugün, bütün Türk milleti için bir öncü olur.

1.2.2.2.2 Rıza Tevfik Bölükbaşı

Yusuf Ziya Ortaç, Abdullah Cevdet'in davetiyle gittiği Çarşamba Toplantıları'nda Rıza Tevfik ile tanışır. Birlikte *İçtihat* dergisinde yazarlar.⁴⁶ Rıza Tevfik ve Yusuf Ziya şiir ile ilgili çok sohbet eder. Bu konuda Rıza Tevfik önemli bir yol göstericisi olur.

1.2.2.2.3. Emin Ali Çavlı

Milliyetçi fikirlerin, millî bir şuurun ve sanat anlayışının Yusuf Ziya'da ortaya çıkmasında Ziya Gökalp'tan sonra Emin Ali Çavlı'nın da etkisi olur. Emin Ali'nin evi, Yusuf Ziya ve daha birçok sanatçının bir arada bulunduğu bir yerdir.⁴⁷

“Önce bir arkadaş lazımdı bana, bir iş ve kafa arkadaşı... Kim olabilir diye düşünmedim bile. Gece gündüz beraber olduğum tek adam Orhan Seyfi idi.

⁴⁴ Dr. Nesrin Karaca. (1990). *Ziya Gökalp'in Şiir Dünyası Ve Şiirlerinin Bir Dökümü*. On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5:117-133.

⁴⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Yeni Matbaa, İkinci Baskı, İstanbul, s. 79.

⁴⁶ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 156.

⁴⁷ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s.155.

Ben o günlerde Beylerbeyi'nde oturuyordum: babamdan kalma evde. Seyfi, Horhor'dan Aksaray'a inen yokuştaydı. Ama ikimiz de, hatta Faruk Nafiz hatta Nazım Hikmet hatta Vâlâ Nurettin, beşimiz kendi evlerimizden çok Emin Ali Çavlı'nın evinde kalıyorduk. Emin Ali Çavlı'yı, yetiştirdiği gençler unutmaz."⁴⁸

Emin Ali Çavlı, tarih alanında memlekete önemli katkıları olan biridir. Cumhuriyet'in ilk tarih öğreticilerindendir. Bulunduğu her ortamda tarih bilmenin önemine değinmiş bu konudaki eksikliğimizi eleştirmiştir. Büyük bir vatanseverdir ve daima tarih bilmenin önemine dikkat çeker.

1.2.2.2.4. Yahya Kemal

Yusuf Ziya'nın üzerinde etkili olan diğer önemli isimlerden biri de Yahya Kemal'dir. Özellikle Yusuf Ziya'nın *Akından Akına* şiirini yazarken Yahya Kemal'in *Akıncılar* şiirinden etkilendiği çok açıktır.

<p>AKINCILAR Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.</p> <p>Haykırdı, ak tolgalı beylerbeyi "İlerle!" Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kabilelerle...</p> <p>Şimşek gibi atıldık bir semte yedi koldan, Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.</p> <p>Bir gün yine doludizgin atlarımızla, Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla...</p> <p>Cennette bu gün gülleri açmış görürüz de, Hâlâ o kızıl hâtıra gitmez gözümüzde.</p> <p>Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik; Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik. Yahya Kemal</p>	<p>AKINDAN AKINA Gece bastı... Ova sanki bir kara zindan, Titriyordu yer, gök adımların hızından!</p> <p>Ser-dâr bakıp at üstünden, dedi : ileri!... Bir ağızdan uğuldadı cenk türküleri..</p> <p>Yamaçlardan coşkun bir sel gibi boşandık, Bu illere eskiden de yine biz sândık!</p> <p>Geçtik Tuna kıyısından üç yüz akıncı, Süngülerde yanıyordu ordunun hıncı!</p> <p>Uçlarından kan damlayan kılıçlar kınısız, Tanrı böyle emretmiş: Türk durmaz akınsız! Yusuf Ziya</p>
---	---

Görüldüğü gibi şiirin ismi ve muhtevası *Akıncılar* şiiriyle büyük benzerlik göstermektedir.

1.2.2.2.5. Necip Fazıl Kısakürek

Bir başka önemlim etkilenme de Necip Fazıl'ın *Muhasebe* şiirinden olur. Bu şiir ile Yusuf Ziya'nın *Üç Katlı Ev* romanı arasında benzerlikler vardır.

⁴⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 91.

Yusuf Ziya bu romanında, Türkiye’de nesiller üzerinde görülen değişimler ve nesillerin giderek yozlaşması konu edinir. Roman, Marksizm’e bir eleştiri getirir ve kurtuluşun milliyetçilikte olduğu düşüncesini savunur.⁴⁹

Üç Katlı Ev’in birinci katında Hacı İsmail Paşa ile eşi Teranedil Hanım, ikinci katında Hacı İsmail Paşa’nın oğlu Celal Yurdiçin ile eşi Cevriye, üçüncü katında ise Hacı İsmail Paşa’nın torunları Talat, Bahaeddin ve Bedia yaşar. Bu üç kuşak arasındaki çatışmalar romanda işlenir.

Hacı İsmail Paşa emekli bir generaldir. Üç katlı bir evi vardır. Evin birinci katında karısı Teranedil Hanım ile kendisi, ikinci katında oğlu Celal ile gelini Cevriye, üçüncü katta da torunları; Bedia, Talat ve Bahaeddin oturur.

Bu romanda Yusuf Ziya, Osmanlı toplumundaki kültür değişimlerini ve aile ilişkilerini konu alır. Üç nesli bir arada barındıran üç katlı bir evde başlayan olaylar, yine aynı yerde son bulur. Dede Sultan Abdülhamid’in paşalarındandır; oğul meşrutiyetçi, torun ittihatçıdır... Eser, iki kardeş arasında kıyasıya bir mücadele halini alan ideolojik görüş farklılığını işleyen romanlar arasındadır.⁵⁰

Muhasebe

...

Üç katlı ahşap evin her katı ayrı âlem!

Üst kat: Elinde tesbih, ağlıyor babaannem,

Orta kat: (Mavs) oynayan annem ve âşıkları,

Alt kat: Kızkardeşimin (Tamtam) da çığlıkları.

Bir kurtlu peynir gibi, ortasından kestiğim;

Buyrun ve maktan dan seyredin, işte evim!

Bu ne hazin ağaçtır, bütün ufkumu tutmuş!

Kökü iffet, dalları taklit, meyvesi fuhuş...

Rahminde cemiyetin, ben doğum sancısıyım!

Mukaddes emanetin dönmez dâvacısıyım!

...

1947

Necip Fazıl Kısakürek

⁴⁹Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 136.

⁵⁰Mehmet Önal. (1986). *Yusuf Ziya Ortaç*. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları:670, Ankara, s. 62.

Muhasebe şiirinde cemiyet, bir ailenin mahremiyetinin çizgisinde düşünülmüş, üç nesil birbirinden kopuk hayat tarzları ile hayal edilmiştir. Yusuf Ziya da bu gerçeği, bu kopukluğu kendi hayal dünyası ile romanlaştırır.⁵¹

1.2.2.3. Şiir Sanatı

Şiire genç yaşta aruz ile başlayan Yusuf Ziya Ortaç daha sonra özellikle Ziya Gökalp'in etkisiyle aruzdan heceye geçer. Şiir yazmaya başladığı dönemin genel hatlarıyla bilinmesi onun şiir sanatının anlaşılmasında kolaylık sağlayacaktır.

Milli edebiyatın ilk yansımalarının görülmeye başlandığı yirminci asrın başlarında değişen şartlar edebiyatı ve burada kullanılan kavramları da etkiler. Ortaya çıkan milliyetçilik akımından Türk Edebiyatı da etkilenir. Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, edebiyatımızda son derece önem kazanan "kahramanlık" kavramının anlatıldığı, millî düşüncelerin ön plana çıktığı bir anlayışın edebiyatta ortaya çıkmasına sebep olur. Yusuf Ziya Ortaç da bu yıllarda kendisini gösteren bir sanatçıdır. Türkçülük düşüncesi büyük taraftar toplar. Ziya Gökalp gibi önemli aydınlar bu düşüncüyü benimser ve temellerini ortaya koyarak edebiyatta yorumlanmasına zemin hazırlarlar. Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip dilde sadeleşme hareketini başlatır, dilde millî olmanın önemli aşamalarını kat eder. Bunun yanı sıra Ziya Gökalp, ünlü *Turan* manzumesini neşreder.⁵²

Bu manzume muhteva bakımından tamamıyla yeni ve millî bir duyguyu Turancılık Ülküsü 'nü, Kızılelma hayalini anlatır.

⁵¹ a.g.e. s. 63.

⁵² Mehmet Önal. (1986). *Yusuf Ziya Ortaç*. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları:670, Ankara, s. 30.

TURAN

Nabızlarımda vuran duygular ki tarihin
BİRER derin sesidir, ben sahifelerde değil
Güzide, şanlı, necip ırkımın uzak ve yakın
Bütün zaferlerini kalbimin tanininde
Nabızlarımda okur, anlar, eylerim tebcil.

Sahifelerde değil, çünkü Atilla, Cengiz
Zaferle ırkımın tetviç eden bu nasiyeler,
O tozlu çerçevelerde, o iftira amiz
Muhit içinde görünmekte kirli, şermende;
Fakat şerefle numayan Sezar ve İskender!

Nabızlarımda evet, çünkü ilm için müphem
Kalan Oğuz Han'ı kalbim tanır tamamiyle
Damarlarımda yaşar şan-ü ihtişamıyla
Oğuz Han, işte budur gönlümü eden mülhem:

Vatan ne Türkiyedir Türklere, ne Türkistan
Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan.

İstanbul'a gelen Ziya Gökalp, Türkçülük düşüncesi hakkında konferanslar verir. Konferanslara giden ve bunun dışında da onunla hususi toplantılarda görüşen kişilerden biri de Yusuf Ziya Ortaç'tır.

Yusuf Ziya'nın şiir hayatını iki dönemde incelememiz mümkündür. Bunlar, sadece sanat kaygısıyla şiir yazdığı ve bundan başka bir şey düşünmediği 1912-1918 ile 1918 sonrasıdır. İlk dönemde iyi şiirler yazmaya çalışmış ve sadece sanat endişesi gütmüştür. Yusuf Ziya *Şairler Derneği*'nin kurucuları arasındadır. Bu dönem şiirlerinde destanî, askere ve millete güç veren şiirler yazmaya çalışır.⁵³

“Benim için her şey şiirdi... Dünya bile, bir öküzün boynuzunda değil ama muhakkak bir mısraın ucunda dönüyordu!”⁵⁴

1918'den sonra sanat kaygısıyla yazdığı şiirlerin azaldığı görülür. *Diken* mecmuasında *Çimdik* müstearıyla yazdığı şiirlerden itibaren artık bambaşka bir zeminde şiirler yazmaktadır. Daha çok mizah ve kadın için yazmaya başlamıştır. Bu dönemde şair sadece mizah ve magazin dergilerinde şiirler yazmıştır. Bu şiirler genelde çabuk yazılmış, sanat değeri zayıf şiirlerdir. *Aydede*, *Ayine*, *Akbaba*'da, *Cumhuriyet*'in mizah sayfalarında *Çimdik* takma adıyla daha çok aşk şiirleri yazmıştır. Bu şiirlerin edebî yönü oldukça zayıftır.⁵⁵

“Ben, şiirin en iddiasız adamıyım. O büyük işe benim gücüm yetmez. Yıllardır yeni denemelerle kendimi zorlamayışımın sebebi budur ve güzel şiire, Tanrısal şiire duyduğum erişilmez saygıdır.”⁵⁶

Yusuf Ziya'nın sanat hayatı bir bütün olarak incelendiğinde görülecektir ki onun ustalığı şiirden ziyade nesirdedir. Mizah yazarlığı onun şiirini geride bırakır. Sanat hayatına şiirle başlar fakat ustalığını mizahî yazılarda gösterir.⁵⁷

1.2.2.4. Yazarlığı

Çocukluğundan itibaren babasının da etkisiyle mühendis olmayı planlayan Yusuf Ziya Ortaç, özellikle lise yıllarında karşısına çıkan edebiyat öğretmenlerinin de etkisiyle yazma eylemine başlar ve bu eylem kendisinde vazgeçemeyeceği bir sevdaya dönüşür. Edebiyat dünyasında kendisi şiirler gösteren Yusuf Ziya'nın

⁵³ Şerif Aktaş. (2002). *Yusuf Ziya Ortaç*, “Büyük Türk Klasikleri”. C. 13, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, 186-187.

⁵⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları. İstanbul, s. 63.

⁵⁵ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 165.

⁵⁶ Yusuf Ziya Ortaç. (1962). *Bir Rüzgâr Esti*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s.3.

⁵⁷ Osman S. Kocahanoğlu. (1976). *Milli Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler*. Toker Yayınları, İstanbul, s. 122.

yazarlığının daha sağlıklı ele alınabilmesi için mizahi yazıları ile roman ve tiyatroları önem arz eder.

Aslında burada, yazma eylemi içinde bir ayırım yapmak gerekir. Yazmaya şiirler başlayan, aruzu öğrenen ve kullanan daha sonra ise hece kullanmaya başlayan Yusuf Ziya Ortaç'ın gazeteciliğe başlamasıyla beraber şiire ve edebiyata olan ilgisinde iniş çıkışlar görülmeye başlanır. Bu durum şairin mizaha yönelmesiyle de açıklanabilir.

Yusuf Ziya şairliğinin ilk yıllarında şiiri çok ciddiye alır. Şiir, şair, piyes eleştirileri yapar. Şairler Derneği etrafında yeni bir poetika ve yapılanma peşinde koşar. Oysaki onun hem gazeteciliğe, daha doğrusu yayıncılığa ve özellikle de mizaha yönelişinden sonra edebiyatın meselelerine eğilişinde hem nitelikçe hem de nicelikçe bir dönüş gözlenir.

Her ne yazarsa yazsın kelimelerin kullanımına, noktalama işaretlerine, yazının bütünlüğüne ciddiyetle eğilen bir yazardır. Yazılarının içeriğine göre bu tutum değişiklik gösterebilir. Yazar mizah yazılarını çalاکalem yazarken düşünce ağırlıklı yazıları üzerinde daha fazla durur. İnce eleyip sık dokur. Yazı dili üzerinde titizlikle durur. Yazının kurgusunun sağlam olmasına dikkat eder. Bütünlüğün tam manasıyla oluşmasını sağlar.⁵⁸

1918'de mizaha yönelen yazarın yazılarında önceki dönemlere nazaran düşüşler görülür. Bu duruma yazarın gerçek sanat kaygısından uzaklaşmasında, her yazı ve şiirinde mizahi bir tutum takınması etkili olur. Yusuf Ziya, Kurtuluş Savaşı yıllarına kadar olan dönemde hamasi ve elemli söylemlere ağırlık verirken, asıl acı ve zorluların yaşandığı savaş yıllarında kendisini mizaha verir. Sanat değeri düşük şiirler, manzum hikâye ve piyesler yazar. Bu manzum hikâye ve piyeslerin sanat değeri oldukça düşüktür. Hacim olarak da kısa olan bu eserler genelde çapkınlık hikâyeleri üzerine kuruludur. Hikâyeler beklenmedik, düşündürücü sonlarla biter. *Prences, Vesika, Çingene Çadırında, Ev Kirası* bu duruma güzel birkaç örnektir.⁵⁹

Binnaz adlı üç perdelik manzum oyun Yusuf Ziya'nın en önemli piyesidir. Bunun dışında *Kördüğüm, Name, Latife, Nikâhta Keramet* manzum hikâye ve piyeslerini topladığı eserleridir. Bu eserler birbirlerine yakın tarihlerde basılır.

⁵⁸ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 165.

⁵⁹ a.g.e. s. 210-226

Özellikle hece vezni ile yazılan *Binnaz* Türk tiyatrosu için ilk olması açısından önem arz eder.

“Binnaz’da dikkatsizlik ve ihtimamsızlık eseri olarak bu gibi bir takım kusurları vardır. Lakin bunlara rağmen buna muvaffakiyetsiz bir eser diyemeyiz. Hele, bizim temaşa edebiyatımızdaki sair mahsullere bakınca, Yusuf Ziya Bey’i muvaffakiyetinden dolayı tebrik etmek zaruridir.”⁶⁰

Fuad Köprülü bu sözlerle *Binnaz* oyununu över. Çünkü bu oyunla beraber hece vezni tiyatro metinleri için kullanılabilir olduğunu gösterir.

Yusuf Ziya Ortaç’ın *Kürkçü Dükkânı*, *Şeker Osman*, *Göç*, *Üç Katlı Ev*, *İsmet İnönü* ve *Meşhedi Ankarada* adlı altı romanı bulunmaktadır. *Göç* romanında kendi hayatının iki yıllık zaman dilimini anlatır. *Üç Katlı Ev* romanında üç farklı devre ait olan kuşakların çatışmalarını verir. *İsmet İnönü* romanında bir kahramanın doğumunda İzmir’in kurtuluşuna kadar olan hayatının dönüm noktalarını roman havası içinde aktarır. Eser bir biyografik roman olarak nitelenebilir. *Meşhedi Ankarada* adlı roman Meşhedi tipinin kısa bir macerası, *Şeker Osman* ve *Kürkçü Dükkânı*’nda ise aşk hikâyeleri anlatılır. Son üç romanı hacim açısından çok kısadır. Bu yüzden bir romanda bulunması gereken unsurları ne kadar barındırdıkları tartışılabilir.

1.2.2.5. Yusuf Ziya’nın Yazdığı ve Çıkardığı Gazete ve Dergiler

Yusuf Ziya Ortaç lise sıralarında başladığı yazmak ve yazarlık faaliyetlerine ömrünün sonuna kadar devam eder. Birçok gazete ve dergilerde yazar. Bu dergi ve gazetelerin bir kısmını kendisi çıkarır.

Yazarın yazılarını yazdığı gazete ve dergiler şunlardır:

Fen, *Turan*, *Türk Dünyası*, *Alemdar*, *Aydede*, *Türk Yurdu*, *Servet-i Fünun*, *Diken*, *Şair*, *İnci*, *Büyük Mecmua*, *Musavver Tiyatro Temaşa*, *Akbaba*, *Bedava Gazete* (1927), *İkdam* (1928), *Meşale* (1928), *Kahkaha* (1928), *Piliç* (1930-1931), *Hâkimiyet-i Milliye* (1931), *Vakit* (1932), *Cumhuriyet* (1932-1933), *Yeni Türk Mecmuası* (1933-1934), *Ayda Bir* (1935-1936), *Her Ay* (1937-1938), *Her Şey* (1938), *Çınaraltı* (1941-1943), *Ulus* (1946-1950), *Yeni Çağ* (1946), *Sizin İçin* (1947), *Şeytan* (1947), *Çınaraltı* (1948), *Ayda Bir* (1952-1955).

⁶⁰ Fuad Köprülü. (2007). *Bugünkü Edebiyat*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 130.

1.2.3.Eserleri

1.2.3.1. Şiir Kitapları

Akından Akına, Hilâl Matbaası, İstanbul 1916.

Şâirin Duası, Türk Dünyası Matbaası, İstanbul 1919.

Cenk Ufukları, Kader Matbaası, İstanbul 1920.

Yanardağ-Akından Akına, Marifet Matbaası, İstanbul 1928.

Şen Kitap, Kanaat Matbaası, İstanbul 1919.

Bir Servi Gölgesi, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938.

Kuş Cıvıltıları-Çocuk Cıvıltıları, Kanaat Kitabevi, İstanbul 1938.

Bir Rüzgâr Esti, Akbaba Yayınevi, İstanbul 1962.

1.2.3.2. Piyesleri

Binnaz, Kanaat Matbaası, İstanbul 1941.

Nâme, Büyük Mecmua Matbaası, İstanbul 1919.

Nikâhta Kerâmet, Orhaniye Matbaası, İstanbul 1923.

Kördüğüm, Türk Dünyası Matbaası, İstanbul 1919.

Latife -Manzum Mükâlemeler-, Kanaat Matbaası, İstanbul 1919.

1.2.3.3. Romanları

Şeker Osman, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1932.

Göç, Akbaba Yayınları, İstanbul 1943.

Üç Katlı Ev, Aydıbir Yayınları, İstanbul 1953.

Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü, Akbaba Yayınevi, İstanbul 1946.

Kürkçü Dükkânı, İkbâl Matbaası, İstanbul 1931.

Meşhedi Ankara'da, Çimdik-Yusuf Ziya- Akpa Kitap Evleri, Ankara 1933.

1.2.3.4. Fıkraları

Ocak, Akbaba Yayınları, İstanbul 1943.

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Akbaba Mizah Yayınları, İstanbul 1956.

Gün Doğmadan, Akbaba Yayınları, İstanbul 1960.

Beşik, Çınaraltı Yayınları, İstanbul 1948.

1.2.3.5. Hatıraları

Bir Varmış Bir Yokmuş: Portreler, Akbaba Yayınevi, İstanbul 1963.

Bizim Yokuş, Akbaba Yayınları, İstanbul 1966.

1.2.3.6. Gezi Notları

Göz Ucu İle Avrupa, Yeni Matbaa, İstanbul 1958.

1.2.3.7. Antoloji, Derleme Ve İncelemeler

Mektep Şiirleri, Toplayan: Yusuf Ziya, Marifet Matbaası, İstanbul 1928.

Dünya Gözü İle İsmet İnönü, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1940.

Batı Edebiyatından Seçme En Güzel Aşk Yazıları, Hür Yayınevi, İstanbul 1959.

Nedim Divanı, İntihap Eden: Yusuf Ziya Ortaç, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1933.

XIX. Asır Halk Şairlerinden Seyranî, Seçen: Yusuf Ziya, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1933.

Ahmed Haşim, Hayatı ve Eserleri, Ahmed Said Kitabhanesi, İstanbul 1937.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Hayatı ve Eserleri, Ahmed Said Kitabhanesi, Numune Matbaası, İstanbul 1937.

Hecenin On Şairi, Akbaba Yayınları, İstanbul 1943.

1.2.3.8. Diğer Eserleri

Düğünden Sonra, Kanaat Matbaası, İstanbul 1919.

Meçhul Kan, Türk Dünyası Matbaası, İstanbul 1920.

Toprak Kokusu, (Üç Katlı Ev'in arka sayfasında bu eser için basılıyor yazıyor.)

Ceza, Yusuf Ziya-Celal Sahir, Eugene Brioux'un Simone adlı eserinden uyarılama.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ROMANLARIN İNCELENMESİ

2.1 ROMANLARIN TANITIMI

2.1.1. Üç Katlı Ev

Bu roman ilkin *Ulus* gazetesinde, 24.06.1951-13.08.1951 yılları arasında tefrika halinde yayımlanır.⁶¹

Bu tefrika okurlara şu şekilde duyurulur:

“Üç Katlı Ev, her katında bir nesil oturan bir devrin adıdır.

Üç katlı evin birinci katında saltanat nesli, ikinci katında meşrutiyet nesli, üçüncü katında da cumhuriyet nesli oturmaktadır.

Üç Katlı Ev, kendi sevinçlerimizin, kendi ıstıraplarımızın romanıdır.”⁶²

Romanda ilanda bahsedildiği gibi bir konak içerisinde üç devir anlatılır. Konağın ilk katında Sultan Abdülhamid devrini temsil eden Hacı İsmail Paşa ile hanımı Teranedil, ikinci katında Hacı İsmail meşrutiyetçi oğlu Celal ile hanımı Cevriye, üçüncü katta ise Celal’in iki oğlu Talat ile Bahaeddin ve kızı Bedia kalır. Bu üç kuşak birbirine yabancı ve birbirinden farklı âlemlerde yaşarlar. Aile bireyleri arasında sürekli bir çatışma vardır. Bu çatışma, romanın farklı yerlerinde bazen kavgaya, bazen ayrılıklara dönüşür. Konak çatışmaların başladığı ve neticelendiği yerdir. Konağın birleştirici bir gücü vardır. Bir bir konaktan kopan aile fertleri bir zaman sonra konağa geri dönerler ve herkes alması gereken dersi almış kimi ise yalnızlığı içinde konakta can vermiştir.

Her şeye rağmen Cumhuriyet neslini temsil eden Talat, Bahaeddin ve Bedia aralarındaki çatışmaları sonlandırmış bir hâlde, romanın sonunda konakta, tekrar buluşurlar. Yazar iyimser bir tutumla yeni neslin geleneğe bağlı ama yeniliğe de açık bir halde yaşamını sürdürmesini diler ve roman kişilerini bu çizgide yönlendirir.

⁶¹ Alaattin Karaca. (1993). “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Üç Kuşağın Romanı: Üç Katlı Ev”. Dergâh, 39:14.

⁶² a.g.e. s.14.

“Biliyorsunuz Türk cemiyeti, en az yüz yıldan beri oluş halindedir. Son çeyrek asırda ise, adeta çağ değiştirdik. Bu gün sevinçleri birbirinden ayrı, hicranları birbirinden uzak üç devrin üç nesli, evde, sokakta, işte hala yan yana yaşıyor. İşte Üç Katlı Ev, bu üç neslin romanıdır. Ben eserimde üç nesli bir çatı altında topladım. Birinci katta Abdülhamit ricali var, büyükbaba ile büyükanne, ikinci katta meşrutiyet nesli; oğlu ile gelini, üçüncü katta da torunları: Cumhuriyet çocukları.”⁶³

2.1.2. Göç

Yusuf Ziya Ortaç’ın otobiyografik romanı olan *Göç* ilkin, *Çınaraltı*’nda tefrika edilir. Fakat 33. sayıda başlayan bu tefrika, 70. sayıda son bularak yarım kalır. Tefrikalar daha sonra toplanır ve eser roman haline getirilerek basılır.⁶⁴

Roman otobiyografik bir özellik taşır. Fakat romanda yazarın hayatının tamamı değil yalnız 19-20’li yaşları işlenir.

Eser Yusuf Ziya Ortaç’ın üçüncü romanıdır. Eserin ilk basımı 1949 yılında İstanbul’da yapılır. Eserin ilk baskısı yirmi gün içerisinde tükenir. *Göç*, ikinci baskının kapağında “bizim evimizin, bizim gençliğimizin, bizim aşkımızın romanıdır.” şeklinde tanıtılır. İkinci baskı ise 1961 yılında Akbaba Yayınevi’nden çıkar. Eser 500 adet basılır. Eserin kapak kompozisyonunu ressam Yalçın Çetin yapar. Bu eser yayınevinin üçüncü kitabıdır.⁶⁵

Bu eserde yazarın iki yıllık hayat macerası anlatılır. Bu yıllar onun edebiyata atıldıktan sonraki hayatının ilk yıllarıdır. Yayın hayatına nasıl ve ne zaman başladığını, bu süre içerisinde hangi gazete ve dergilerde çalıştığını, arkadaşlarını bundan sonraki hayatına yön verecek olan tanışmaları nasıl gerçekleştirdiğini öğrenebilmekteyiz. Eserde ayrıntı bilgilere ulaşmak pek mümkün değildir.⁶⁶

Göç dört kısımdan oluşan bir romandır. Yusuf Ziya’nın adı romanda Nihat Ahmet’tir. Romanı yazar Nihat Ahmet’in ağzından anlatır. Eserde ilkin anlatıcının babasının hastalığı sebebiyle hissettiklerini anlattığı kısımla başlar. Romanda anlatılana göre Nihat Ahmet babası öldüğünde 19 yaşındadır. Daha sonra Ahmet’in ilk mektep yılları hakkında bilgi sahibi oluruz. Edebiyat dünyası ile tanışması, yengesi ve kızı ile olan ilişkileri, kuzeni ile olan evliliği, askerlik durumu, yakalandığı hastalık, öğretmenliği anlatılan diğer unsurlardır. Romanın son

⁶³ a.g.e. s.14.

⁶⁴ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 133.

⁶⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınevi, İstanbul.

⁶⁶ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 25.

bölümünde ise İstanbul'un işgalini takip eden günler yer alır. Nihat Ahmet ve annesini Ankara'ya yolculukları sırasında roman son bulur.⁶⁷

2.1.3. Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü

Bu eser Akbaba Yayınevi'nden çıkan dördüncü kitaptır. İlk *Portreler*, ikincisi *Gün Doğmadan*, üçüncüsü ise *Göç*'tür. Eserin kapak kompozisyonunu ressam Bülent Şeren yapar. İlk baskısı on beş günde tükenir. Beş bin tane satılır. İkinci baskı on bin yapılır ve o da bir ayda tükenir. Yazar eseri vücuda getirmek için beş yıl çalışır. Eserin ikinci, üçüncü cildini de yazmayı arzulayan yazar bu yükü tek başına çekmeye güç yetiremez. Gerekli belgeleri toplamada kendisine yardımcı olacak dostları bulduğu gün yazmaya mutlaka başlayacaktır.⁶⁸

Eser dört defa basılır. İlk baskı 1946'da, ikinci baskı 1950'de, üçüncü baskı 1961'de, dördüncü baskı ise 1962'de yapılır.⁶⁹

Yazar eseri neden yazdığını üçüncü baskıda yer alan önsözde anlatır. Yazara göre o güne kadar hiçbir kalem Türk kahramanının anıtını yapamamıştır. Yazarların bu konuda büyük eksikliği vardır. Türk vatanına yeni vatanlar ekleyenler, onu koruyup onun uğrunda mücadele verenler hakkıyla anlatılmamıştır. İsmet İnönü'de o kahramanlardan biridir. Vatani; İnönü'de, Lozan'da ve 1939'da üç defa kurtaran bu kahramanı anlatmayı yazar aşk ile vazife şuuru ile yerine getirir.⁷⁰

Yazar bu eseri ortaya koyarken tarihi kaynaklardan yararlanmayı ihmal etmez. Böylece eserdeki bilgilerin doğruluğunda şüpheye yer kalmaz. İsmet İnönü, ordudaki vazifesine 25'li yaşlarında başlar ve ordudaki bu vazifeyi Türk devletinin temellerini atan büyük zaferle tamamlar. Eserde anlatılanlar bu dönemi kapsar.⁷¹

“Gönlümde hala vazgeçemediğim büyük arzu var. Ama hemen söyleyeyim ki, çalışma gücüm artık bu işi tek başıma başarmaya yetmez... Bana, vesikaları toplayacak iki yardımcı dostu bulduğum gün, kalemim çalışmaya hazırdır.”⁷²

2.1.4. Kürkcü Dükkânı

Eser 1931 yılında 51 sayfa olarak basılır. Basım işlemi İstanbul-İkbal Matbaasında gerçekleşir.⁷³

⁶⁷ a.g.e. s. 27-28.

⁶⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü*. Akbaba Yayınevi, İstanbul.

⁶⁹ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 134.

⁷⁰ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü*. Akbaba Yayınevi, İstanbul.

⁷¹ a.g.e. s. 4.

⁷² a.g.e. s. 5.

Eserde olaylar 1918-1919 yıllarını kapsar. Genç bir şair olan Cemal Münir Süheyla ile altı aylık nişanlıdır. Bir akşam Süheyla'nın evine giderken apartmanda eline bir zarf tutuşturulur. Zarfın içinde Süheyla'ya aldığı nişan yüzüğü vardır. Süheyla, annesi, babası ve aile dostu Doktor Cevdet'in baskısı sebebiyle maddi durumu iyi olmayan Cemal Münir'den ayrılır. Zengin bir paşazade olan Adnan Bey ile nikâhlanır. Fakat Celal Münir, Süheyla'yı asla unutamaz. Onun bir gün mutlaka kendisine döneceğinden emindir.

Adnan Bey kumar tutkunu bir adamdır. O kadar ki bu sebepten Süheyla'nın annesinin zümrüt yüzüğünü çalıp ortalıktan kaybolur. Üç ay boyunca Viyana'da kaçak olarak yaşar. Sonunda ülkeye döner ve Süheyla'dan boşanır. Ancak ailesi Süheyla'yı rahat bırakmaz. Amcaoğlu Ekrem ile evlendirirler. Ekrem Serçe Ovası nahiye müdürüdür. Bu sebepten oraya yerleşirler. Evlilikleri ilk zamanlar iyi gitse de Ekrem'in kabalaşması sebebiyle kötüleşir. Süheyla dayanamayıp İstanbul'a kaçar. Bir süre sonra harp zengini biri ile evlendirilmek istense de bunu kabul etmez. En sonunda Cemal Münir'e varır.

2.1.5. Meşhedi Ankara'da

Yusuf Ziya Ortaç, eserde “Çimdik” müstearını kullanır. Eser Akba Kitapevi'nde, 77 sayfa olarak 1933 yılında basılır.

Eserin başkişisi Hemedan'dan gelen abartılı bir üsluba sahip, tanıyan herkesin çok sevdiği Meşhedi Cafer'dir.

Meşhedi Cafer, Hemedan'dan İstanbul'a her gelişinde ilk önce *Akbaba* idarehanesine uğrar. Yine böyle bir gelişinde Akbaba idarehanesinde kendisine *Akbaba* için Anadolu'da umumi muhabirlik yapması teklif edilir. Kendisine yoldaş olan Torik Necmi ile beraber bir tayyare ile yola çıkarlar. Adapazarı'na daha sonra Eskişehir'e son olarak da Ankara'ya uğrarlar. Burada diğerlerine nazaran uzun süre kalan ikilinin yaşadıkları mizahi bir dille anlatılır.

Meşhedi'nin abartılı üslubu ve bundan dolayı düştüğü komik durumlar verilir. Meşhedi bunları yaparken çok doğal hareket eder. Bu yüzden konuşmaları eğreti durmaz kimse de kendisine kızmaz. Herkeste iyi bir intiba bırakır ve kendisini sevdirebilir.⁷⁴

⁷³ Yusuf Ziya Ortaç. (1931). *Kürkçü Dükkânı*. İkbâl Matbaası, İstanbul.

⁷⁴ Yusuf Ziya Ortaç. Çimdik. (1933). *Meşhedi Ankara'da*. Akba Kitap Evleri, Ankara.

2.1.6. Şeker Osman

Yusuf Ziya Ortaç'ın bu eseri 1932 yılında Sühulet Kitabevi'nde 59 sayfa olarak basılır.

Eserin başkişisi Şeker Osman'dır. Şeker Osman çeşitli meclislere katılarak insanları güldürür. Zengin sofralarında insanları eğlendirir. Şeker Osman insanların gözünde sadece bir güldürü ögesidir. Sadece onları güldürmek için vardır. Şeker Osman'ın da onlar duyguları olduğunu, sevebileceğini, âşık olabileceğini, üzülebileceğini hesaba katmazlar. Bunu hiç düşünmezler. Hâlbuki o Fehamet Hanım'a âşıktır. Onu çok sevmektedir. Fakat bundan Fehamet Hanım'ın haberi yoktur. Şeker Osman'ın kendisini sevdiğini anlamaz ve Cemal Bey ile evlenir.

Bu durum Şeker Osman'a çok ağır gelir. Fehamet Hanım ve Cemal Bey'in balayına gitmek için bindikleri trenin önüne atlayarak intihar eder.

Bu eser Samipaşazade Sezai'nin Pandomima isimli hikâyesi ile benzerlik taşımaktadır. Bu hikâyede de herkesi güldüren, eğlendiren Paskal isimli biri vardır. Paskal Eftelya'ya âşıktır. Ama Eftelya bundan habersizdir. O da tıpkı Fehamet Hanım gibi bu sevginin farkına varmaz. Paskal da Şeker Osman gibi sevgilisine kavuşamadığı için hikâyenin sonunda intihar eder.

2.2. OLAY ÖRGÜSÜ

Olay, anlatmaya bağlı metinler en önemli unsurlarındandır. Metin bir olay ve olay örgüsü çevresinde meydana gelir. Zaman ve mekân içerisinde yer alan olay, kişiyi beraberinde getirir.⁷⁵

“Olay örgüsü, roman olaylarını anlamlandırma, aralarında bir takım bağlantılar kurma, ilişkilendirme faaliyetidir. Dolayısıyla olay örgüsü, romanı meydana getiren bütün unsurlar arasında organik ve anlamlı bir irtibata dayalı yapı kurmaktır yani romanı kurgulamaktır. Olay örgüsü ya da kurgu, romanın bir bütün olarak ulaştığı estetik güzelliği sağlayan, kendi içinde parçalanamayan ve olması gereken son şeklini almış, tamamlanmış mükemmel yapıdır.”⁷⁶

2.2.1. Üç Katlı Ev

Üç Katlı Ev romanında olaylar, konağın üçüncü katında gençlerin düzenlediği bir içkili eğlence ile başlar. Konağın ilk katında Hacı İsmail Paşa ve

⁷⁵ Prof. Dr. Şerif Aktaş. (2015). *Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*. Kurgan Edebiyat, Ankara, s.41.

⁷⁶ Prof. Dr. Nurullah Çetin. (2015). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 189.

hanımı, ikinci katında oğlu Celal ile gelini, en üst katta ise torunları Bahaeddin, Talat ve Bedia kalmaktadır. Romanın başında torunlar bir eğlence düzenler. Eğlenceye dışardan katılan iki tane de misafir vardır. En üst kattaki gürültü diğer sakinleri rahatsız eder. Bu rahatsızlığı en şiddetli duyanlar Hacı İsmail ile oğlu Celal'dir. Fakat burada ayırıcı fark Hacı İsmail'in torunları kadar oğluna da kızıyor olmasıdır. Bunun sebeplerini anlatıcı, ileriki bölümlerde açıklığa kavuşturur. Romanda ilkin bu rahatsızlığa ve torunların vurdumduymazlığına dikkat çekilir. Burada bir çatışma ile karşılaşılmaz ama aile bireyleri arasındaki ilişkiye dair ipuçları elde edilebilir.

Bu ipuçları, konağın kuşak çatışmalarına ev sahipliği yaptığı fikrine doğurur. Üç kat, üç farklı kuşağı temsil eder. Bu üç kuşak arasında belirgin bir çatışma vardır. Bu aslında bir toplumsal huzursuzluğa da bir işarettir. Torunlar, anne-baba ve dede-nine farklı kuşaklara mensuptur ve farklı dünyaların özlemi içindedirler. Huzursuzluk konağın üç katına da sirayet etmiştir. Bu ipuçlarının ardından yazar üç kuşağı tanıtmaya başlar.

Eserin bu bölümünde zihinlerde oluşan düğümler şunlardır:

- Üç kuşak arasındaki çatışmanın sebepleri nelerdir?
- Konağın dışında, çatışmayı şiddetlendiren etmenler var mı?
- Konak sakinleri, aralarındaki çatışmaları giderme çabası içinde midir?

Üç kuşak tanıtılırken kuşakların yetişmiş olduğu dönemler de ana hatları ile okuyucuya sunulur. Böylece kuşaklar arasındaki farklar da belirginleşir. Hacı İsmail Paşa, Sultan Abdülhamid döneminin bir paşasıdır. İttihat ve Terakki yönetimi ele aldıktan sonra bu konağa taşınır. Onun devri son bulmuştur artık. Böylece ilk kuşağın temsil ettiği dönem ve zihniyet de belirginleşir. Diğer kuşağın temsilcisi Celal ise İttihat ve Terakki mensubudur. Onlar yönetimdeyken çok cevval bir şekilde verilen görevleri yerine getirmiştir. Hukuk fakültesini bitirmiştir. Fakat mütareke yılları ile beraber o da kabuğuna çekilmiş, babasının yanına konağa yerleşmiştir. Celal, Meşrutiyet neslinin temsilcisidir. Torunlar Bedia, Bahaeddin ve Talat ise Cumhuriyet dönemini temsil ederler. Dede ve oğul torunların halinden memnun değildir. Torunların da hayat tarzları, dünya görüşleri diğer iki neslinki ile taban tabana zıttır. Burada şunu da belirtmek gerekir ki çocuklar arasında da ciddi çatışmalar vardır. Bahaeddin ve Talat farklı siyasi düşüncelere sahiptirler. Bedia ise Halil Aker'le birlikte bambaşka bir hayat sürüklenmektedir.

Roman kişilerinin tanıtıldığı, bu kişilerin temsil ettikleri dönemlerin ana hatları ile ortaya konulduğu bölümde hareket yoktur. Roman durağan bir şekilde

ilerler. Kuşaklar arasındaki kopukluk ve huzursuzluk da hissedilir fakat gözle görülür, fiili bir çatışma bu bölümde olmaz. Yazarın attığı önemli iki düğüm vardır:

- Çatışma sadece kuşaklar arasında mı görülür yoksa kuşaklar kendi aralarında da problemlidir?
- Kuşaklar içinde ki çatışmaların sebepleri nelerdir?

Bundan sonra romanda farklı zeminlerde gerçekleşen ve kuşaklar arası kırılmaları belirginleştiren belli başlı birkaç olay ortaya çıkar. Bunlardan ilki Bedia'nın bir araba kazası sonucu Halil Aker ile tanışmasıdır. Zengin bir iş adamı olan Halil Aker, Bedia'dan etkilenir ve onunla kazanın olduğu günden itibaren ilgilenmeye başlar. Bedia'nın macerası işte burada başlar ve konağın dışında, bambaşka bir âleme doğru yol alır. Diğer bir olay ise Bahaeddin üzerinden gerçekleşir. Bahaeddin, Marksizm'den etkilenmiş ve bu doğrultuda dünya görüşünü oluşturmaya çalışan bir gençtir. Fikirleri olgunlaşma aşamasındadır. Bir gazete çıkarmayı planlar ve sonunda yolu hapisaneye düşer. Konaktan bir diğer kopuş da bu şekilde gerçekleşir. Konaktan kopan bir diğer halkayı da Celal ve hanımı Cevriye oluşturur. Yaşananlar ve gerçekleşen toplumsal değişimler Celal'in sabrını tüketir. Bütün olan biten karşısında müdahale kudretini kendinde bulamayan Celal çareyi kaçmakta, İzmir'deki arkadaşının çiftliğine gitmekte bulur. Konaktan ayrılmayan fakat yılların vermiş olduğu yükü omuzlarında taşıyan Hacı İsmail'in ise son vakitleri çok hüznü geçecektir. Hacı İsmail, Tanzimat ve meşrutiyet kuşağının son temsilcisidir. Onun üzerinden bir devrin kapanışı anlatılır.

- Konaktan kopan roman kişileri umdukları dünyayı dışarda bulabilecek midir?
- Bedia'nın âşık olduğu genç adam ona arzuladığı hayatı verecek mi?
- Gerçekleşen ayrılıklar konakta nelere sebep olur?
- Çatışmadan kaçanlar mı yoksa konakta kalanlar mı kazanacak?
- Hacı İsmail, yalnızlığın verdiği yüke ne kadar dayanacak?
- Konakta kalan Talat ileriki bölümler için nasıl bir rol üstlenecek?

Atılan bu düğümler romanın ilerleyen bölümlerinde cevap bulur. Bedia'nın konaktan ayrılan ilk kişidir. Romanda en geniş onun hikâyesi üzerinde durulur. Hikâye bütün detayları ile birlikte verilir. Yazar Bedia'nın hikâyesini verirken onun hızlı bir biçimde içine çekildiği kozmopolit çevreyi de vermeyi ihmal etmez. Halil ile tanışmasının ardından Bedia, konaktan hızlı bir şekilde uzaklaşmaya başlar. Halil'in

ona sunduğu hayatın dayanılmaz cazibesine kapılmıştır artık. İlk Halil Bedia ile daha fazla görüşebilmek için ona çalıştığı şirkette kâtiplik görevi verir. Bir nevi Halil'in sekreteri olacaktır. Halil ile birlikte Bedia çeşitli balolara, eğlencelere, partilere katılır. Bu davetlerde kozmopolit çevre ile tanışır. Buradaki insan ilişkileri ile yüzleşir.

“Aile zincirinden kopan bu halkayı kozmopolit çevre adeta bir mıknatıs gibi kendine çeker. Bedia'nın konaktan kopması bir bakıma ailedeki parçalanmanın da ilk göstergesidir. Genç kızın Halil Aker ile tanıştıktan sonra yaşadığı olaylar ailedeki parçalanmayı ve kozmopolit kesimin hayat tarzını yansıtmaya işlevini görür. Bunun yanı sıra Bedia'nın Halil Aker ile gayr-ı meşru ilişkiye girmesi, hamile kalması, bebeğini aldirması, Kiralık Konak ve Asriler gibi romanlarda da görülen ve toplumdaki ahlaki yozlaşmayı sergileyen olaylardır.”⁷⁷

Halil ile hızlı bir ilişki yaşayan Bedia, konaktan da aynı hızla uzaklaşır. Halil sayesinde yaşadığı âlem tamamen değişir. Bedia, şimdi kozmopolit çevrenin güzel, kıskanç, kibirli, şımarık hanımları ile beraberdir. Burada en yakın arkadaşı ise bahsettiğimiz çevrenin önemli isimlerinden, Halil'inde yakın arkadaşı olan Piraye hanımdır.

Kardeşi Talat, babasına Bedia'dan bahsederken şunları söyler:

“Baba, biliyorsun, Bedia bir şirkette çalışıyor, büyük bir şirkette. Bu şirket ona paranın lezzetini tattırdı. Evet, ne maaş alıyor bilmiyorum. Sormadım bile... Ama eline çok para geçtiği muhakkak. Şimdi uzaktan hasretini bile çekmeğe cesaret edemediği şeylere birer birer kavuşuyor. Yalnız, kat katı renk renk yeni elbiseler değil, çeşit çeşit yeni dostları da var. Onu nişanlara, düğünlere, balolara, kokteyl partilere çağırıyorlar, götürüyorlar. Eve gelmediği geceler oluyor. Ama ilk zamanlar bunu ya büyükanneme ya bana haber veriyordu. Şimdi buna lüzum gördüğü yok. Dört gece, beş gece, bir hafta dışarda kaldığı oluyor. Geçenlerde sormak istedim... Öyle çıkışarak, homurdanarak değil. Gayet tatlı... Gayet yumuşak... Görmeliydin bana nasıl meydan okudu. Kimseye verilecek hesabı yokuş onun! Bu onun gençlik zindanı, hürriyet zindanı, saadet zindanı imiş!”⁷⁸

Yazar, Bedia ile Halil ilişkisi üzerinde detaylı bir şekilde durur. Birliktelikleri, aşkları, beraber olmak için yaptıkları ve Halil'in bilinmeyen geçmişi. Romanda Bedia en büyük hayal kırıklığını Halil ile yaşar. Bu hayal kırıklığı verilirken şu düğümler atılır:

- Halil, Bedia'yı gerçekten sever mi?
- Halil, Bedia'ya karşı yeterince şeffaf mı?

⁷⁷ Alaattin Karaca. (1993). “Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Üç Kuşağın Romanı: Üç Katlı Ev”. Dergâh, Dergisi, 39:15.

⁷⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 92.

- Hamile kalan ve kendisini kürtaj masasında bulan Bedia ne yapacak?
- Bedia, konağa geri dönecek mi yoksa Piraye ile birlikte bir salon hanımefendisi olmaya devam mı edecek?
- Halil yüzünden hayatının en büyük kırgınlığını yaşayan Bedia, onu affedebilecek mi?

Halil ile yaşadığı gayr-ı meşru ilişki sonrası hamile kalan Bedia, çocuğu aldırır. Kürtajın gerçekleştiği sırada Halil'in kendisine ihanet ettiğini öğrenir. Halil aslında evlidir ve eşi ile birlikte o hastane odasında balayına çıkmıştır. Bedia, ağır bir sarsıntı geçirir. Bundan sonraki hayatı çok daha farklı olur. Bu yeni hayatında ise yanında en büyük destekçi olarak Perihan'ı bulur. Halil kendisine giderken hiçbir şey söylememiş sadece bir zarf içinde bir miktar para bırakmıştır. Bedia, Halil Aker ile tanıdığı kozmopolit çevre içinde Perihan Hanım vasıtasıyla yaşar. Artık her biri önemli işler yapan, önemli vazifeleri icra eden erkeklerin gözdesidir. Fakat bu durum uzun sürmez. Halil bir gün ansızın çıka gelir. Yazar bu ikilinin ilişkisinde iyimser davranır. Normal şartlarda Bedia'nın yaşadığı hayal kırıklığı affedilebilecek cinsten değildir. Ama Bedia öyle yapmaz. Onu affetmek için çok düşünmez. Halil'in hikâyesini dinleyen Bedia, onunla tekrar birlikte olmayı kabul eder. Bedia'nın hikâyesi böylece mutlu bir şekilde sona erer ve konaktan ilk kopuşu gerçekleştiren Bedia, konağa geri döner.

Eserde bir yandan Bedia'nın macerası verilirken diğer yandan çok detaylı olmasa da Bahaeddin'in yaşadıkları anlatılır. Konaktan kopan bir diğer halkanın Bahaeddin olduğunu belirtmiştik. Bahaeddin üzerinden Cumhuriyet döneminde belirgin bir şekilde ortaya çıkan siyasî görüş farklılıklarının doğurduğu kamplaşma anlatılır. Bahaeddin, Marksist bir gençtir. Kardeşi Talat ise milliyetçidir. Bu dönemde görülen kamplaşma romanda boğaz boğaza kavga eden bu gençler vasıtasıyla verilir. Yazar iki kardeş arasındaki çatışmada şu düğümleri atar:

- Bahaeddin ve Talat arasındaki çatışma nasıl sonlanacak?
- Bahaeddin ve arkadaşları Tohum adlı dergiyi çıkarabilecek mi?
- Tutuklanan Bahaeddin cezaevinde neler yaşar?
- Tutukluluğu sırasında Bahaeddin'de meydana gelen değişimler nelerdir?
- Bahaeddin'in siyasi görüşlerinin değişmesini sağlayan kimdir?
- Bahaeddin konağa geri döndüğünde kardeşi kendisini nasıl karşılar?

Bedia'nın konağa dönüşünün ardından Bahaeddin de konağa bir gece ansızın döner. Gelir gelmez de kardeşi Talat'a tutukluluğu sırasında tanıştığı biri sayesinde değiştiğini, olgunlaştığını en önemlisi de Marksist düşüncelerden vazgeçtiğini söyler. Talat ile aynı görüşlere sahiptir artık. Fakat burada eksik olan Bahaeddin'de gerçekleşen değişimlerin nasıl olduğunun anlatılmamasıdır. Yazar bu değişimin nasılımı bize anlatmaz. Derinliğinden bahsetmez. İyimser bir şekilde biz Bahaeddin'i milliyetçi çizgide buluruz. Bedia'nın Halil'i affındaki kolaylığın ardından bir diğer eksikliği de burada görürüz.

“Bahaeddin'in macerasının mutlu bir biçimde sona erdirilmesi, daha doğrusu iki kardeş arasındaki ideolojik çatışmanın adeta kendiliğinden tatlıya bağlanması, pek inandırıcı değildir. Yazarın burada soruna iyimser bir açıdan yaklaştığı ve gerçekleri idealize ettiği dikkatleri çekmektedir.”⁷⁹

Bütün bunlar gerçekleşirken bir yandan Celal'in hikâyesi İzmir'de devam eder. Konakta, evlatlarının haline, toplumsal hayatta gerçekleşen değişimlere ayak uyduramayan Celal, İzmir'e arkadaşının yanına gider. Hanımı Teranedil'i yanında götürür. Bu kaçışın asıl sebebi ise evlatları ile arasında olan problemlerdir.

- Celal, İzmir'de aradığı huzuru bulur mu?
- Celal ve hanımı İzmir'de hangi şartlara katlanmak zorunda kalır?
- Köy kahvesinde, gazetede oğlunun tutuklandığı haberini okuyan Celal ne yapacaktır?
- Dönüş yolunda oğlunun tutuklandığı haberini alan Teranedil'e ne olur? Teranedil ihtiyacı olan tedaviyi alabilecek midir?
- Celal yaptıklarından pişman olur mu?

Kopan halkalar tekrar bir bir geri dönerken konak, en eski misafirlerini, sahiplerini kaybeder. Zaten iyice toplumdan uzaklaşan, git gide yalnızlaşan Hacı İsmail Paşa ve hanımı, oğulları Celal'in konağa dönüşünden hemen evvel vefat eder. Bir süre sonra o da hayatını kaybeder. İki çınar, konağın ilk sahipleri, devirlerinin son şahitleri olan bu karı koca parçalanan konağın yeniden, yeni bir hayat başlamak üzere toparlandığını göremeden vefat ederler ve bir devir böylece kapanır.

Konakta üç devri temsil eden üç kuşak yaşamaktadır. Roman bu üç kuşağın birbirlerinden kopuşlarının habercisi olan çatırtılarla başlar. Hadiseler üç ana koldan gelişme gösterir. Bedia'nın, Bahaeddin'in ve Celal'in konaktan kopuşları... Bu üç

⁷⁹ Alaattin Karaca. (1993). “Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Üç Kuşağın Romanı: Üç Katlı Ev”. Dergâh, Dergisi, 39:15.

ana hadisenin yanı sıra konaktaki kalanlarında halleri kısa bir şekilde aktarılır. Burada pek fazla hareket görülmez. Talat fakülteyi bitirmiştir. Hacı İsmail ve hanımı da yalnızlıkları içinde hayatlarını sürdürürler ta ki romanın sonunda peş peşe ölünceye kadar. Konaktan kopan üç halkayı tekrar geri dönüşlerinde konakta karşılayan kişi Talat'tır. Hacı İsmail ve hanımının ölümü Osmanlının, Sultan Abdülhamid devrini kapanışına işaretler. Meşrutiyetin adamı İttihatçı Celal ise romanın sonunda kendisini hastane odasında, ambar memurluğu yaparken bulur. Konağa geri dönen ve hayat yeniden başlayacak olan ise Cumhuriyet neslidir. Yazar yaşanan ciddi çatışmalara, ayrılıklara rağmen romanı -Cumhuriyet nesli için- mutlu sonla bitirmiştir. Olayların akışı yer yer iyimser bir bakış açısıyla zorlanmıştır. Romanın sonunda ise bütün düğümler çözülür. Cumhuriyet dönemi, temelinden ciddi bir şekilde sarsılmasına rağmen hala ayakta olan konakta tekrar bir araya gelir.

2.2.2. Göç

Göç isimli otobiyografik roman bize Yusuf Ziya Ortaç'ın iki yıllık hayatını yani on dokuz ve yirmi yaşının maceralarını detaylı bir şekilde sunar. Yüz otuz dokuz sayfa olan roman dört kısımdan oluşur. Romanda, Yusuf Ziya Ortaç'ın adı Nihat Ahmet'tir. Roman onun ağzından anlatılır.

Eserin birinci bölümü Nihat Ahmet'in babasının ölmek üzere olduğu anlarla başlar. Bu ölüm duygusu karşısında Nihat'ın hissettiği duygulara yer verilir. Henüz on dokuz yaşında olan bu genç babasız kalır. Bu durum onu derinden etkiler. Annesi ile yalnız kalmıştır artık ve okul hayatında önemli gelişmeler yaşanır. Bu bölümde yazarın attığı düğümler şunlardır:

- Annesi ile yalnız kalan Nihat bundan sonra ne yapacak?
- Anne-oğul maddi sıkıntılarla başa çıkabilecek mi?
- Babasının ölümü Nihat Ahmet'in okul hayatını nasıl etkiler?
- Okul hayatındaki hangi olaylar Nihat'ın ilgisini edebiyata yönlendirir?
- Bu ilgi ileride ne tür gelişmelere sebep olur?

Kimi şiirleri okul dergisinde yayınlanan Nihat Ahmet'in hayatını derinden etkileyecek olaylar silsilesi başlar. Bu olayların merkezinde Yengesi Gülter Hanım ve kızı Şehnaz yer alır. Ayrıca dönemin önemli edebiyatçılarından Filozof Ziya Refik de bu merkezdeki isimlerdendir. Gülter Hanım ve Şehnaz, Nihat Ahmet'in

duygu dünyasında büyük değişimlere sebep olurken Ziya Refik, Nihat Ahmet'in edebiyat çevrelerine dâhil olmasına vesile olur.

- Şehnaz ile Nihat Ahmet birbirlerine nasıl âşık olur?
- Bu aşkta Gülter Hanım nasıl bir rol üstlenir?
- Nihat Ahmet'in annesi oğlunun Şehnaz ile olan ilişkisine neden karşı çıkar?
- Nihat Ahmet, annesine rağmen Şehnaz ile birlikte olabilecek midir?
- Nihat Ahmet'in annesinin Gülter Hanımları sevmemesinin sebebi nedir?
- Nihat Ahmet'in annesi oğlunu kaybetme korkusunu yenebilecek mi?
- Nihat ve Şehnaz aşkı nasıl sonlanacak?
- Nihat Ahmet, Şehnaz'a kavuşmak için karşılaştığı bütün engelleri, özellikle de annesini aşabilecek midir?
- Gülter Hanım iki gencin bir araya gelmesi için neler yapacak?
- Nihat Ahmet'in yengesinin konağında tanıştığı Ziya Refik onun edebiyat dünyasında kimlerle tanışmasını sağlayacak?
- Yeni Edebiyat Derneği'nde tanıştıkları ve bu dernekte yaşadıkları onun sanat anlayışını nasıl etkileyecek?
- Rıza Göktekin Bey kimdir? Nihat Ahmet'i nasıl etkiler?

Romanın birinci bölümünde yukarıda sıralanan düğümler atılır. Bunlar iki başlık altında toplanabilir. Ziya Refik Bey vasıtasıyla gidilen Yeni Edebiyat derneğinde yaşananlar ve Şehnaz ile olan ilişki. Bunlardan ilki Nihat Ahmet'in sanata ve içtimai hayata dair düşüncelerini baştan sona değiştirirken, ikinci düğüm onun duygu dünyasında şiddetli çalkantılara sebep olur.

Birinci bölümün sonuna doğru Nihat Ahmet ile Şehnaz bir süre görüşmeler de aralarındaki ilişki resmiyete dökülür. Nihat Ahmet'in dayısı evlerine gelir. Evlilik konusu konuşulur ve neticeye bağlanır. Nihat Ahmet'in annesi yalıya yerleşmemekte kararlıdır. Sonunda nikâh alışverişine başlanır. Bu sırada gerçekleşen bir başka önemli olay ise Nihat Ahmet'in bir şiiri daha mecmuada yayınlanmasıdır.

Romanın ikinci bölümünde Nihat Ahmet ile annesi arasında çatışma şiddetlenir. Bunun dışında bütün ülkeyi sarsacak olan bir hadise gerçekleşir: muharebe başlar. Ülkede seferberlik ilan edilir. Yazarın bu bölümde attığı düğümler şunlardır:

- Nihat Ahmet'in annesi oğlu ve gelinine karşı neden mesafeli davranır?

- Nihat Ahmet ile annesi arasındaki soğukluk düzelecek mi?
- Patlak veren muharebe ülkede ve Nihat Ahmet'in hayatında ne tür gelişmelere sebep olacak?
- Nihat Ahmet askere alınacak mı?
- Muharebe sebebiyle yalıda başlayan maddi sıkıntıları Gülter Hanım aşabilecek mi?
- Nihat Ahmet, Rıza Göktekinden aldığı teklife ne cevap verecek?
- Nihat Ahmet ile Şehnaz arasındaki ayrılık nasıl sonlanacak?
- Gülter Hanım'ın bu ayrılıktaki payı nedir?

Romanın üçüncü bölümünde Nihat Ahmet okuldaki görevine başlar ve arkadaşları ile tanışır. Bu bölümde Kemal Bey gibi kimi tanıştıkları ile yakınlık kurarken kimileri ile de çatışmalar yaşar. Ayrıca Nihat Ahmet'in evliliği ile ilgili de önemli gelişmeler yaşanır.

- Yeni hayatına alışmaya çalışan Nihat Ahmet aldığı hangi güzel haberle çok sevinir?
- Şehnaz'ın yanına geleceğini öğrenen Nihat Ahmet Hangi hazırlıkları yapar?
- Şehnaz ile yeniden birlikte yaşamaya başlayan Nihat Ahmet'i mahallede bekleyen kötü sürpriz nedir?
- Okuldaki görevi sırasında hangi problemlerle uğraşır?
- Öğrenciler ile nasıl iletişim kurar?
- Öğrenciler ile yaşadığı çatışmaların üstesinden gelebilir mi?
- Nihat Ahmet'in sınıfta Türk çocuklarında millî bir şuur uyandırmaya çalışması okulda nasıl karşılanır?
- Mahalleli Nihat Ahmet ve eşi Şehnaz arasındaki ilişkiden neden rahatsız olur? Onlara karşı nasıl tepki gösterirler?
- Yaşanan tüm hadiselerin ardından İstanbul'a dönen Nihat Ahmet ve Şehnaz arasındaki ilişki bundan sonra nasıl devam eder?

Romanın son bölümünde Nihat Ahmet'in başlatılan millî mücadele içerisinde faal olarak yer aldığını görürüz. Bu bölümde Nihat Ahmet'in Milli Mücadele içindeki konumu verilir. Bunun yanı sıra içtimai hayatta gerçekleşen hadiseler de anlatılır.

- Nihat Ahmet kalemini Milli Mücadele uğrunda nasıl kullanır?
- Milli Mücadeleye katılmak için neleri göze alır?

- Rıza Göktekin'in tutuklanması kendisini nasıl etkiler?
- İşgal, İstanbul'un çehresini nasıl değiştirir?
- Nihat Ahmet'in dışında, İstanbul'daki önemli isimler Milli Mücadele için ne tür faaliyetler yürütür?
- Nihat Ahmet, İstanbul'da mücadele şansı kalmayınca ne yapar?

Bu düğümler romanın son bölümünde bir bir açıklığa kavuşturulur. A. Şemsettin Nihat Ahmet'e, hakkında arama kararı olduğunu söyleyince Anadolu'ya geçiş için hazırlıklar yapılır. Nihat Ahmet'e Mehmet Şevki, İnebolu'da istihbarat Müdürü Süreyya Bey'e verilmek üzere mühürlü zarflar teslim eder. Nihat Ahmet ve annesi gizlice bindikleri bir vapurla İstanbul'dan ayrılır.

2.2.3.Şeker Osman

Şeker Osman romanı dört kısımdan oluşur. Roman, Şeker lakaplı, konakta dünyaya gelmiş, paşa çocuğu olan iyi bir eğitim almış Osman'ın git gide toplumda yalnızlaşması üzerine kuruludur. Bulunduğu çevre içinde ince zekâsıyla insanları güldürüp eğlendirdiği için salonların, davetlerin, ziyafetlerin vazgeçilmez ismi olur. Fakat zamanla insanlar onun ismini daima kahkaha ile özdeşleştirir, onu bir eğlence unsuru görürler. Bu durum da onun zamanla bir birey olarak toplumdan silinmesine sebep olur. Onun da duyguları olabileceği, sevebileceği, üzülebileceği kimsenin aklına gelmez. En kötüsü de âşık olan Şeker Osman bu aşkı kimseye anlatamaz ve bu sonunu getirir.

Romanın birinci kısmı Şeker Osman'ın acemi bir âşık taklidi ile başlar. Daha sonra kendi ağzından çocukluk ve gençlik yılları ile ilgili bilgi verir. Babasının ölümünün ardından Galatasaray Lisesi'ne yazılan Şeker Osman liseden sonra kendisini şişli salonlarının maskarası olarak bulur. Çevresindeki insanlar onu sever, ona kıymet verir fakat ondan daima kendilerini güldürmesini beklerler. Bu beklenti zamanla onun zihinlerden bir birey, bir erkek olarak silinmesine sebep olur.

- Şeker Osman, kalabalıklar içinde nasıl yalnızlaşır?
- Etrafı dost bildikleri ile çevriliyken nasıl kendi içine kapanır?
- Çevresindekilerin onu anlamasını sebebi nedir?
- Âşık olan Şeker Osman bunu neden açıkça ifade edemez?
- Fehamet, Şeker Osman'ın asıl duygularını neden anlayamaz?
- Fehamet ile Cemal arasındaki aşk nasıl gelişir?

- Şeker Osman sürüklendiği buhranlarından kurtulabilir mi?
- Şeker Osman yaptığı iç muhasebe sonunda nasıl bir karar alır?

Bu bölümde atılan yukarıdaki düğümler okuyucuda merak unsurunu uyandırır. Şeker Osman'ın iç muhasebesinin dışında başka bir önemli gelişme ise Fehamet ile Cemal arasındaki aşkın ilerleyişidir. İki sevgili bu çevreye kayıtsız bir şekilde daima kol koladırlar. Hatta onları Şeker Osman bir defa dudak dudağa görür. Bu anın ardından artık bu salonlarda daha fazla kalmayacağını anlar. Sevdiği kadını bir başkasının kollarında görmeye daha fazla dayanamaz.

Romanın ikinci bölümü Şeker Osman'ın bir meyhanede biraz kafa dinlemeye çalıştığı sahne ile başlar. Bu bölümde kaçmak istediği dostlarıyla ummadığı bir yerde karşılaşacak, geçirmeye başladığı buhranın sarhoşluğu kendisini uzun zamandır görmediği kardeşinin kollarına atacaktır. Uzun süren nekahet günleri, biraz olsun kendisini rahatlatan şefkat ve ilgi, baharın temiz havası ve nihayet bir mektupla yeniden kendisine yaklaşmaya başlayacak olan kaçınılmaz felaket...

- Geçirdiği bir buhran sonucu Şeker Osman kime sığınır?
- Uzun zaman sonra yanına gelen kardeşi için Nimet neler yapar?
- Şeker Osman biraz huzur bulduğu Nimet'in yanında kötü günlerini atlatabilir mi?
- Aniden gelen bir mektup Şeker Osman'ın hayatını yeniden nasıl altüst eder?

Kardeşinin yoğun ilgisi, gelen bahar ayları Şeker Osman'a biraz da olsa iyi gelir. Şişli salonları zihnin eski bir hatıra kendini hatırlatır o kadar. Fakat bu rahatlık uzun sürmeyecektir. Köşke gelen bir postacı Şeker Osman'ın yeniden fırtınalı günlere dönmesine sebep olur. Mektup Fehamet'tendir. Köşkte olduğunu yeni öğrenen Fehamet onu ziyarete geleceğini haber verir. Fehamet kendi elleri ile Şeker Osman'ın sonunu hazırladığının farkında değildir. Onu yeniden buhranlar yaşayacağı hayatına götürür.

Romanın üçüncü bölümünde Fehamet'in düğün hazırlıkları hızla devam eder. Fehamet ile Cemal arasındaki kıskançlık krizi, Cemal'in kazası, düğün hazırlıkları bu bölümün en önemli gelişmelerindendir. Fehamet bir yandan düğün hazırlıklarını sürdürür. Bu süreçte kendisine yoldaşlık eden kişi ise Şeker Osman'dır. Köşkten ayrıldıktan sonra bir an olsun Fehamet'in yanından ayrılmayan Şeker Osman, düğün aliverişi sırasında da Fehamet'in yanındadır.

Romanın dördüncü bölümünde Şeker Osman'ın trajik sonuyla karşılaşırız. Yüreğini takan aşk ateşine onun felaketi olur. Günlerce hasta yataklarda yatmasına, derin acılar çekmesine rağmen taktığı dost maskesiyle sevdiğinin yanında olmaktan vazgeçmeyen Şeker Osman, sonunda pervane gibi kendisini bekleyen yakıcı sona ulaşır. Düğünden hemen sonraki cumartesi günü gazeteler de Avrupa ekspresinin yirmi sekiz yaşlarında bir genci raylarda parçaladığı haberi yer alır. İntihar mı yoksa kaza mı bilinmemektedir. Şeker Osman'ın önüne atladığı bu tren Fehamet'i Paris'e götürmektedir.

2.2.4. Kürkçü Dükkânı

Roman 1931 yılında *Kürkçü Dükkânı* ismiyle, İstanbul'da Akşam Matbaası'nda basılır. Toplamda elli iki sayfadır. Bölümlere ayrılmamış, şahıs kadrosu pek geniş olmayan kısa bir romandır.

Kürkçü Dükkânı, Süheyla'nın gerçek aşkı Cemal Münir ile olan nişanı ve ondan ayrılığı üzerine kuruludur. Zoraki bir ayrılığın ardından Süheyla, ailesinin de yönlendirmesiyle iki birliktelik daha yaşar. Fakat aradığı mutluluğu bulamayan bu genç kadın neticede yeniden Cemal Münir ile bir araya gelir. Bütün bunların yaşanmasında annenin ihtirasları, zevke ve paraya düşkünlüğü, bencilliği etkili olur. Roman Süheyla'nın hikâyesini verirken bu etkinin de üzerinde durmaktadır.

Eser, genç ve parasız bir şairin nişanlısının evine doğru yol almasıyla başlar. Bu ilk kısımda belki de romanın en önemli hadisesi gerçekleşir. Cemal daha daireye girmeden Hayreddin'in elinden bir zarf içinde nişan yüzüğünü geri alır. Bundan sonra romanın sonundaki kavuşmaya kadar Cemal Münir ve Süheyla'nın hayatlarının nasıl dağıldığına, yaşadıkları hayal kırıklıklarına şahit oluruz. Romanda bir yandan Süheyla'nın yeni birlikteliklerine yer verilirken diğer yandan Cemal Münir'in yaşadığı hayal kırıklığı anlatılır.

Romanda ana düğüm romanın hemen başında atılır. Süheyla, ailesinin etkisiyle nişan yüzüğünü eve gelen Cemal'e geri gönderir. Aslında birbirlerini çok seven iki kişi arasındaki ayrılık burada başlar. Yaklaşık bir yıl aradan sonra tekrar buluşuncaya kadar bu ayrılık ikisini de çok yıpratarak devam eder. Romandaki ara düğümler ise şöyle sıralanabilir:

- Süheyla nişan yüzüğünü isteyerek mi atar?
- Ailesi bu konuda ne kadar etkilidir?
- Anne ve babası aile dostları Doktor Cevdet'in etkisinde midir?

- Doktor Cevdet'i amacı ne?
- Anne Ayşe Hanım'ın ihtirasları kızını nereye sürükleyecektir?
- Ayşe Hanım ihtiraslarından neden vazgeçmez?
- Baba Ferit Bey kızının mutsuz olduğunu görmesine rağmen neden müdahale etmez?
- Süheyla, Adnan Bey ile olan evliliğinde mutlu olabilecek midir?
- Adnan sanıldığı gibi Süheyla'yı sever mi?
- Aileyi dolandırdığı anlaşılacak mı?
- Cemal Münir'in kendisi ile ilgili düşündüklerini öğrenen Süheyla hastalıktan kurtulacak mı?
- Amcaoğlu Ekrem ile evlendirilme fikrine ne cevap verecek?
- Ekrem ile Süheyla arasında aşk yaşanması mümkün mü?
- Süheyla yaşadığı eğlenceli hayatı bırakıp Ekrem ile evlenecek mi?
- Ekrem görüldüğü gibi biri mi?
- Süheyla Ekrem ile evliliğinin ardından taşındığı köyde yaşamaya alışabilecek mi?
- Ekrem değişen halleri Süheyla'yı nasıl etkiler?
- Süheyla Ekrem'in iç yüzünü fark edince ne yapacak?
- Hamile kalan Süheyla, içine düştüğü ümitsizlikten kurtulabilecek mi?
- Kaçma planları yapan Süheyla başarabilecek mi?
- Süheyla İstanbul'a gelince Ekrem ne yapacak?
- Süheyla'yı takip etmekten vazgeçmeyen Cemal Münir ona tekrar kavuşabilecek mi?
- Süheyla, Ekrem'in geri dön çağrılarına ne cevap verecek?
- Cemal, Süheyla'ya ulaşabilecek mi?
- İki sevgili yeniden bir araya gelebilecek mi?
- Yaşanan uzun ayrılıktan sonra birbirlerini affedebilecekler mi?

Süheyla'nın dönüşü evde şaşkınlığa ve sevince yol açar. Süheyla, annesinin ihtirasları yüzünden çektiklerini unuttur. Anne de onu sevinçle ama kurnaz gözlerle karşılar. Kızına gerçek manada bir anne şefkatiyle yaklaşmayan bu kadın onu yaşlı gözlerle kucaklar. Bir sene boyunca adeta tutukluluk hayatı yaşayan Süheyla özgürlüğüne kavuşunca salonlardan, davetlerden, içki masalarından bir an olsun ayrılmaz. Bunda annesinin ihtirasları da etkili olur. Özgürlüğüne kavuştuğunu sanan

genç kız aslından yeniden annesinin pençelerine düşmüştür. Zengin bir koca adayı arayan Ayşe Hanım bunun için çay masalarını içki masalarına çevirir. Davetleri sıklaştırır. Henüz ne yaptığını bilmeyen, yeni yeni türeyen zengin tipleri de bu davetlerden eksik etmez. Çünkü Ekrem İstanbul'a gelerek mahkemeye başvurmuştur. Cemal Münir de Süheyla'nın döndüğünü öğrenir ve ona ulaşmaya çalışır. Bu bölümde Ayşe Hanım'ın bütün hayallerini suya düşüren hadise gerçekleşir. Süheyla'nın döndüğünü haber alan Cemal Münir onunla bir araya gelmeyi başarır. Sonunda iki eski âşık yeniden buluşur.

Kısa hacimli olan bu romanda birkaç roman kişisi dışında, kişilerle ilgili detaylı tahlillere yer verilmez. Özellikle Cemal Münir'in Ferit Bey'e gönderdiği mektupta bazı duygusal derinliklere yer verilir. Bir anne ve babanın fevri kararları genç bir kızın en güzel birkaç yılını altüst eder. Fakat zorla âşık olduğu adamdan ayrılan Süheyla'nın hikâyesi mutlu sonla biter. Yaşanan evlilikler, ayrı geçen iki yıl, Ayşe Hanım'ın ihtirasları... Bütün bu sıkıntılar atlatılır. Birbirlerini yeniden gördüklerinde yaşanan onca şeye rağmen aralarındaki aşk yeniden alevlenir.

2.2.5. Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü

Otobiyografik roman şeklinde olan eser İsmet Paşa'nın doğumuyla başlar ve Yunan'ı İzmir'de denize döktükten sonra şehre girişi ile son bulur. Yazar eserde kullandığı bilgiler için tarihi kaynaklardan yararlandığını ifade eder. Bu sebepten eserde verilen hadiselerin sırası ve tarihi gerçeklikle bağdaşır.

Eserde İsmet İnönü künyesi ile tanıtıldıktan sonra babasının tayinleri peşi sıra gelir. İlk Foça'ya mukavelat muharriri ve baş müstantik tayin edilir. Ardından Boldan'da kendisine yeni bir memuriyet verilir. Burada geçen dört yılın ardından Sivas tayini gerçekleşir. Paşa henüz dört yaşındadır. İleride asker olacağının ilk işaretleri bu yaşta kendisinde görülür. İlk mektep hayatı Sivas'ta başlar.

Bu tarihten itibaren romanda Paşa'nın okul hayatı üzerinde durulur. Önce 1982 yılında Sivas Askeri Rüştiyesine kaydolar. 1984'te okulu tamamlar. Daha sonra Halıcıoğlu Topçu İdadisine geçer. Okulda başarılı ve sorunsuzdur. 14 Ocak 1900 yılında burayı bitirdikten sonra Topçu Harbiye Sınıfına kaydolar. 1 Eylül 1903'te burayı birincilikle bitirir. Bu okulun ardından kaydolduğu Erkânı Harbiye mektebini üç yılda bitirir. Bu okul bütün hayatını etkileyecek olan dostluğun başladığı yerdir. Burada son sınıftayken Mustafa Kemal Paşa ile tanışır. Buraya kadarki hadiselerin belki de en önemlisi budur.

Bu bölümden sonra gerçekleşen bazı hadiseler İsmet Paşa'nın karakterinin anlaşılması için önemlidir:

- Okul yıllarında gösterdiği başarılar,
- Yavaş yavaş beliren askeri dehası,
- Erkânı Harbiye'yi birincilikle bitirmesi,
- 26 Eylül 1906'da kurasının Edirne'ye İkinci Ordu'ya çıkması,
- Erkânı Harp Yüzbaşısı olarak 2 Ekim'de, 22 yaşında evden ayrılması
- İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılması
- Meşrutiyetin ilan edileceği haberini ile takındığı tavır,
- 1908'de gerçekleşen Kolağalığa terfi,
- Edirne'de 2'nci Süvari Tümeni'nin kurmaylığı,
- Ordunun siyasetten çekilme fikrini kongrede Mustafa Kemal Paşa ile birlikte savunması ve ardından cemiyetten çekilme kararı...

Başarılı okul hayatından sonra Edirne'deki görevi ve burada yaptıkları onun nasıl bir askeri zekâya sahip olduğunu gösterir. Ayrıca asker ile siyasetin ayrılma fikrinin ne kadar yerinde olduğunu daha sonraki hadiseler ortaya koyacaktır. Böylece İsmet Paşa'nın İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden ayrılma kararının ne kadar isabetli olduğu anlaşılır.

Edirne'de üstün başarılar gösteren İsmet İnönü'nün yeni görev Yemen olur. Ahmet İzzet Paşa'nın, İsmet İnönü'yü Yemen'e götürmesi ile birlikte Edirne'deki görevi son bulur. Artık askeri zekâsını buradaki problemler için kullanacaktır. İmam Yahya ile yapılan müzakerelerin sonuçlanmasında, Sana'nın muhasaradan kurtulmasında önemli pay sahibidir. Bu dönemde gerçekleşen bazı hadiseler ve İsmet Paşa'nın görevlerindeki başarıları şunlardır:

- 26 Nisan 1912'de binbaşılık ve Yemen'deki umum kuvvetlerin Kurmay Başkanlığı,
- Bulgarlarla İstanbul'da başlayan sulh müzakeresinde askeri müşavirlik,
- 1904'te 1. Dünya Harbi'nin patlak vermesi.
- Bu dönemde yeni vazife, Başkumandanlık Karargâhı Umumisi Birinci Şube müdürlüğü,
- 16 Ağustos 1915'te Muharebe Gümüş İmtiyaz madalyasının verilmesi,
- İkinci Ordu Kurmay Başkanlığı'na tayin ve albay rütbesinin verilmesi,

- İkinci Ordu Kumandanlığına vekâleten atanan Mustafa Kemal Paşa ile buluşma,
- 20'nci Kolordu Kumandanlığı görevi,
- Mustafa Kemal Paşa'nın 7. Ordu'nun başına getirilmesi,
- Mustafa Kemal Paşa ile İsmet İnönü'nün ordunun durumu ile ilgili hazırladıkları raporu Başkumandanlık Vekâletine vermeleri...
- Alman Paşası Fon Kres ve İsmet Paşa'nın çatışması,
- Filistin, Suriye, Kudüs'ün kaybedilmesi,
- Limon Von Sanders Paşa'nın Yıldırım Orduları Grup Komutanlığına getirilmesi,
- İsmet İnönü'nün, İngilizleri büyük kayıplara uğratması,
- 19 Eylül 1918'de İngilizler ve Arap isyanları karşısında 7. Ve 4. Orduların geri çekilmesi,
- Dört yılın sonunda savaş sonlanması...

Savaş son bulduktan sonra hükümetin başına geçen Ahmet İzzet Paşa, İsmet İnönü'yü yanına çağırır. 24 Ekim 1918'de Halep'ten yola çıkar. Böylece bu coğrafyadaki görevi son bulur. İstanbul'da görevine devam eder. Hayatının en önemli mücadelesini bundan sonra verir. İstanbul işgal edilir. Herkes kurtuluş için türlü yollara başvururken Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa Milli Mücadele'yi başlatmanın türlü yollarını arar.

Milli Mücadele'nin ilk adımları Mustafa Kemal Paşa tarafından atılır. Yaktığı meşale bütün Anadolu'yu aydınlatır ve memleketi kurtuluşa taşır. İsmet Paşa ise bu mücadelede her daim Mustafa Kemal Paşa'nın yanındadır. Mücadeleyi birlikte yürütürler. Milli Mücadele için atılan adımlar ise şunlardır:

- 19 Mayıs 1919 günü Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışı,
- 23 Temmuz'da Erzurum, 4 Eylül'de Sivas Kongrelerinin yapılması
- İsmet Paşa hakkında, İstanbul'da çıkarılan yakalama kararı,
- 19 Mart 1920'de İsmet Paşa'nın gizli bir telgrafla Anadolu'ya çağırılması,
- İsmet Paşa'nın 9 Nisan 1920'de Ankara'ya ulaşması,
- Yeni Türk Devleti'nin kurulması kararı ve atılan ilk adımlar
- Meclis'te İsmet Paşa'nın, Mustafa Kemal Paşa'nın teklifiyle Erkânı Harbiye-i Umumiye reisliğine getirilmesi.

Bu hadiselerden sonra artık şiddetli çatışmalar baş gösterir. Sahada göğüs göğüse savaşıma vakti gelir. Patlak veren isyanlar, düşman devletlerin faaliyetleri, İstanbul Hükümet'inin tavrı mücadeleyi çok zorlaştırırsa da Ankara'nın gösterdiği inanç ve azimle bütün engeller bertaraf edilir. Gerçekleşen hadiseler şu şekilde sıralanabilir:

- Düzce, Hendek, Bolu, Beypazarı'nda isyanlar,
- Ankara'nın bir ateş çemberi içinde kalması,
- 15 Haziran 1920'de İsmet Paşa hakkında idam kararı verilmesi,
- İstanbul Hükümetinin tavrı,
- Nuhveren, Bozkır, Konya, Malatya, Yozgat, Zile, Yenihan isyanları; Demirci Mehmet Efe, Şeyh Eşref, Ali Bati vakaları
- Karışıklıklardan yararlanan Yunan'ın harekete geçmesi,
- Millî kuvvetlerimizin Eskişehir'e kadar çekilmesi...

Bu sıkıntılar Meclis'in de karışmasına sebep olur. Dış cepheden iç cepheye sıçrayan bu tehlikeye karşı İsmet Paşa göz yummaz. 12 Temmuz 1920'de Meclis'te önemli bir konuşma gerçekleştirir. Bu konuşmanın ardından Meclis rahatlar. Meclistekiler ordunun, umudun nasıl emin ellerde olduğunu bir kez daha anlar.

- Çerkez Ethem olayı patlak vermesiyle İsmet Paşa Garp Cephesi Şimal Kısmı Kuvvetleri'nin başına geçer.
- 29 Aralık'ta Kütahya'yı alır.
- Çerkez Ethem düşman saflarına ulaşıncaya kadar geri çekilir.
- 6 Ocak 1921'de Yunan taarruza başlar.
- Türk askerinin gücü ve Türk kumandanının harp meydanlarında bilenmiş zekâsı, ateşlerde dövülmüş iradesi ve eşsiz iktidar ve icra kuvveti karşısında Yunan ancak beş gün dayanabilir.
- İnönü zaferinden sonra kendisine Mirliva rütbesi verilir.
- 21 Şubat 1921'de Londra Konferansından İsmet Paşa'ya davet gelir.
- 2 Şubat 1921 Pazartesi günü Sen Ceymis sarayında, Loyd George'un başkanlığında Londra Konferansı toplanır.
- Türk heyeti henüz yoldayken Yunanlar taarruza geçer. 1 Nisan 1921'de zafer kazanılır. Yunan mağlup olur. Batı cephesi birleştirilir.

İnönü-Kütahya-Afyon ve Sakarya... Buralarda yaşanan uzun ve kanlı günlerin ardından Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa son taarruzun planlarını

yaparlar. Amaç düşmanı denize dökmektir. 28 Temmuzda Alaşehir’de bir futbol maçı düzenlenir. Bu bahane ile komutanlar bir araya gelir. Taarruz konuşulur. 6 Ağustos 1922’de orduya hazır ol emri verilir. 26 Ağustos’ta taarruz başlar. 30 Ağustos’ta zafer kazanılır. 9 Eylül’de düşman denize dökülür. 10 Eylül Pazar sabahı İsmet Paşa otomobille İzmir’e girer. Eser burada son bulur.

2.2.6. Meşhedî Ankara’da

Meşhedî Ankarada adlı eserde, yalan söylemeyi alışkan haline getiren Meşhedî’nin Akbaba muhabiri olup havadis toplamak için Anadolu’ya yaptığı yolculuklar anlatılır. Meşhedî aslen İranlı bir acemdir. Nüktedan, abartmayı ve palavrayı seven bir tiptir. Meşhedî Cafer tipinin maceraları bu eserin dışında Meşhedî İle Devriâlem ve Meşhedî Aslan Avında adlı eserlerde anlatılır. Bu iki eser Ercüment Ekrem Talu’ya aittir. Bu tipin Akbaba muhabiri olarak yaşadıklarını ise Yusuf Ziya Ortaç Meşhedî Ankara’da adlı eserde anlatır.

Her şey Meşhedî’nin seyyah kıyafetiyle idarehaneyi aniden ziyareti ile başlar. Memleketten döner dönmez hiçbir yere uğramadan önce idarehaneye gelen Meşhedî herkesi memnun eder. Meşhedî saf kişiliği ile herkes tarafından çok sevilen bir tiptir. Tek kusuru bazen yalan söyleme işini abartmasıdır. Onu geldiğini gören eski dostu Torik Necmi onu, yeni bir yolculuğa çıkmaya ikna eder. Yolculuğa Torik Necmi ve Dadaş Çekirge Efendi ile birlikte çıkarlar. Yolculuk Akbaba idarehanesinin Vecihi Bey’den kiraladığı tayyare ile yapılır.

Burada merak unsurunu tetikleyen düğümler şunlardır:

- Meşhedî ile arkadaşları nerelere uğrayacaklar?
- Meşhedî muhabirlik işinin üstesinden gelebilecek mi?
- Meşhedî yolda neler yaşayacak, hangi maceralara atılacak?

Meşhedî ve arkadaşları Ankara için havalanır. Fakat tayyarenin benzini yetersizdir. Bu yüzden Vecihi Bey benzin almak için uçağı Adapazarı’na indirmek zorunda kalır. Burada çok iyi karşılanır. Kendisine çeşitli hediyeler verilir. Burada bir gece geçirdikten sonra yola koyulur. Adapazarı’ndan sonra ilk durakları Eskişehir olur. Burada kendisini şehrin ileri gelenleri karşılar. Onlarla da bazen haddi aşsa da tatlı sohbetler gerçekleştirir. Eskişehir’de güldürü ögesinin en çok bulunduğu bölümler kaplıca ziyareti ve poker oyunudur. Hatta Meşhedî poker oyununda ortalığı biraz da kızıştırır. Biraz tatsız sonlanan poker oyunundan sonra tekrar yola koyulurlar. Gece, Ankara istasyonunda çok ünlü isimler tarafından karşılanırlar.

Meşhedi daha karşılamının ilk dakikalarından itibaren insanları güldürmeyi başarır. İstasyondan çıktıktan sonra Kız Enstitüsü Müdürü Münir Hayri Bey tarafından ağırlandılar. Çay masasının etrafında sohbet edilir. Burada Münir Bey'in Meşhedi'yi bastıran nüktedanlığı öne çıkar. Yolculuk boyunca ilk defa palavrada Meşhedi ile boy ölçüşebilecek biri ortaya çıkar. Eğlenceli bir sohbet gerçekleşir. Torik Necmi ile beraber Dâhiliye Vekâletine uğrarlar. Amaçları Ekrem Bey'i ziyarettir. Vekâletten ayrıldıktan sonra Osmanzade Hamdi Bey'in köşküne giderler. Köşke girdiklerinde Hamdi Bey'i ve misafiri Kılıç Ali Bey'i havuz kenarında oturur vaziyette bulurlar. Meşhedi burada onlarla tanışır ve birlikte yemek salonuna geçerler. Yemek salonunda Meşhedi ile Paşa Kazım arasında tatlı bir sohbet gerçekleşir.

Meşhedi ve Torik Necmi köşkten ayrıldıktan sonra Maarif Vekâletinin önüne geldiklerinde birçok ünlü isim ile karşılaşır. Hepsi de Meşhedi'yi içten bir şekilde karşılar. Birlikte sohbe devam etmek için onu bir şeyler içmeye götürürler. Bara gittikten sonra Meşhedi'nin komiklikleri herkesi güldürmeye devam eder. Burada gerçekleşen en önemli hadise Meşhedi ile Melahat'ın tanışmasıdır. Güldürü ögesinin yanında saf, masum bir sevgi kendisini bu bölümde gösterir. Barın artisti olan Melahat ile Meşhedi arasındaki ilişki eserin seyrine renk katar. Çünkü Melahat'ı gören Meşhedi'nin aklı başından gider. Gecenin ilerleyen saatlerine kadar burada kaldıktan sonra Meşhedi gözünü otel odasında açar. Meşhedi'yi burada Enis Behiç, Bilardo Şampiyonu Nadi Bey ve Aka Gündüz ziyaret eder. Merkez kiraathanesinde buluşmak üzere sözleşirler. Bilardo oyununda çuvallayan Meşhedi nüktedanlığı ile durumu idare etmeyi başarır. Son olarak Lezzet Lokantasında karınlarını doyuran ikili Ankara Erkek Lisesinde bir çay sohbetine katıldıktan sonra müthiş bir kalabalıkla İstanbul'a uğurlanır. Aslında Anadolu muhabiri olarak atanan Meşhedi daha fazla dolaşmaya tahammül edemez. Eşlerini ve çocuklarını görmek ister. Bu yüzden geri dönerler. İstanbul'da istasyonda kendisini yine yanınmış tanınmamış birçok ünlü sima karşılar.

2.3. KİŞİLER

Roman kişilerinin, romandaki fonksiyonları bakımından incelenmesinde, Prof. Dr. Şerif Aktaş'ın sınıflandırması esas alınmıştır. Aktaş, roman kişilerini altı gruba ayırarak inceler: asıl kişi ya da birinci derecedeki kişi, hasım veya karşı güç,

arzu edilen ya da korku duyulan kişiler, yönlendirici kişiler, alıcı kişiler, yardımcı kişiler.⁸⁰

2.3.1. Fonksiyonları Bakımından Roman Kişileri

2.3.1.1. Birinci Derecedeki Kişiler (Başkişi)

Bedia

Üç Katlı Ev romanının başkişisidir. *Üç Katlı Ev* romanında üç ayrı kuşağın hikâyesi anlatılırken en çok üzerinde durulan roman kişisi Bedia'dır. Onun hikâyesi romanda önemli bir yer kaplar.

Üniversite öğrencisi olan Bedia'nın, ailesi ile olan ilişkileri, evden kopuşu, ulaşmak istediği rahat yaşam, Halil ile yaşadığı aşkı romanda diğerlerine nazaran derinlemesine işlenen konulardır. Onun evden kopuşu Halil Aker ile olur. Bu kopuş manevi değerlerden kopmayı beraberinden getirir.

“Bedia, Türk ve Müslüman bir ailenin kızı. İrsî bir iffetin zırhları içinde, bütün arzularını heveslerini, iştisaklarını hapsedmiş dayanıyor, dayanıyor, dayanıyor: ipeğe karşı, kokuya karşı, altına, elmasa karşı!... Ama, ne kadar sürecek bu dayanış?... Bunun sonu olmayacak mı?...

Olacak!...⁸¹

İşte bu sona Bedia'yı çekip sürükleyen Halil Aker'dir.

Ucuz atlatılan bir kaza sonucu Halil Aker ile tanışan Bedia için artık yeni bir hayatın kapıları aralanmaya başlar. Kazanın hemen ardından gün boyunca vakit geçirdikten sonra dostlukları başlar. Kısa sürede ateşli bir aşk yaşanmaya başlar. Bu aşk her iki kişide de sebep olduğu değişimlerle anlatılır. Her ikisinin hayatında önemli değişikliklere sebep olur. Bedia evden tamamen kopar. Bunun az da olsa psikolojik sebeplerine de değinilir. Romanın geneline yayılan kuşak çatışmasından sonra romanda en önemli yeri teşkil eden bu aşk, ihanetle sarsılır. Ama yazar biraz zorlamayla da olsa bu ilişkiyi mutlu sona ulaştırır.

Modern zamanın bir genç kızı olan Bedia, arzu ettiği hayatın suniliğinden, tek başına ayrıldığı eve Halil ile birlikte dönerek kurtulur. Bu dönüş mutlu sona ulaşan aşkın bir tezahürü değildir. Birey ancak onu kendisi yapan değerlere sahip çıkarak çağdaşlaşma arzusunda olursa mutlu olabilecektir. Bedia bunun en güzel ispatı olur.

⁸⁰ Prof. Dr. Şerif Aktaş. (1991). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Akçağ Yayınları, Ankara, s.153-154.

⁸¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 18.

Şeker Osman

Şeker Osman romanı, adını başkişiden alır. Şeker Osman; saray paşalarının uğrak yeri olan, peltek dilli Çerkez halayıkların, Kayserili vekilharçların, Bolulu aşçıların, Arnavut bahçıvanların bulunduğu bir saltanat konağında dünyaya gelir. Çocukluğu bu konakta geçer.

Roman, konakta büyüyen, babasının ölümünün ardından Galatasaray Lisesi'nde okuyan, bulunduğu ortamda dikkatleri üzerine çekmeyi başaran, kibar meclislerinin en önemli ismi olan Şeker Osman üzerine kuruludur. Romanda onun trajedisi anlatılır. Kalabalıklar içinde yalnızlığı, karşılık bulamayan aşkı, geçirdiği buhran ve intiharı...

Canlı, eğlenceli bir çocukluk dönemi geçiren bu zeki adam lise yıllarında sınıfının en büyük neşesidir. Herkesle dost oluverir. Fıkralar, hikâyeler anlatır, ağız taklitleri yapar, her daim güler ve güldürür. Lise yıllarında başlayan bu hal gençliğinde de devam eder. Davetlerin, eğlencelerin, dost meclislerinin vazgeçilmez bir ismi olur. Onun hikâyeleri, nükteleri, taklitleri dönemin bayat meddah masallarından çok farklıdır. O hikâyelerinin unsurlarını hayattan alır. Çok iyi bir gözlemcidir. Lakabını lise yıllarında alan bu adamın sonu ne yazık ki pek tatlı olmaz.

Roman, Şeker Osman'ı çocukluğundan, yirmi sekiz yaşında intiharına kadar anlatır. Onu intihara sürükleyen unsurları irdeler. Hacim bakımından çok geniş bir eser olmasa da büyük bölümünde bu kişi üzerine yoğunlaştığı için Şeker Osman'ı hazin sona sürükleyen sebepleri net bir şekilde görürüz. Onun iç konuşmalarına şahit oluruz. Psikolojik özellikleri, içine düştüğü karanlık, gözler önüne serilir.

Meclislerde zamanla sadece bir güldürü ögesi olarak görülmeye başlanır. Kadınlar tarafından bir erkek olduğu dahi unutulur. Ne hissettiği, neler yapmak istediği umursanmaz. Bu kimsenin aklına dahi gelmez. Bu sebepten aşkını dahi gizlemek, içinde büyütme ve onun ateşiyle yanmak zorunda kalır. Onun çocukluğuyla başlayan roman onun ölümü ile son bulur.

Nihat Ahmet

Otobiyografik bir roman olan *Göç*'te Nihat Ahmet, babası o henüz 19 yaşındayken ölür. Bu hadiseyle başlayan eserde içine düştüğü yalnızlık, yaşanan maddi sıkıntılar, annesi ile olan çatışması, Şehnaz olan evliliği, öğretmenliği, muharebe ve edebiyat dünyasında yaşadıkları konuları üzerinde durulur.

Nihat Ahmet roman boyunca annesi ile bir çatışma içindedir. Bunun en büyük sebebi ise annenin onu kimseyle paylaşmak istememesidir. Çatışmayı körükleyen en önemli unsur Şehnaz ile Nihat Ahmet'in yakınlaşması olur. Her şeye rağmen iki sevgili evlenmeyi başarır. Anne ile olan çatışmalarda Nihat Ahmet ile ilgili psikolojik çıkarımlarda bulunma şansımız olur. Kendi ile olan konuşmaları onun hakkında çıkarım yapmamızı kolaylaştırır.

Şehnaz ile olan evliliği onu mutlu ederken diğer yandan patlak veren savaş aileyi huzursuz eder. Bu huzursuzluğun bir başka sebebi de Nihat Ahmet ile Şehnaz'ın arasında zaman zaman gerilimlerin yaşanmasıdır. Bu gerilimlerde daha çok üçüncü kişiler etkili olur. Muharebe sebebiyle askere dâhil olan Nihat Ahmet hastalığından kaynaklı olarak askerliği bırakır ve Rıza Göktekin vesilesiyle İzmit'te öğretmenliğe başlar. Burada yaşadığı problemlerden dolayı kısa süre sonra görevini bırakır ve İstanbul'a döner. Bu dönüş ile Şehnaz ile yolları kesin bir şekilde ayrılır. Daha sonra kendisi millî mücadeleye katılmak için İstanbul'dan Anadolu'ya geçer.

İsmet İnönü

Türk topraklarının düşman işgalinden kurtarılmasında ve yeni devletin inşasında en büyük pay sahiplerinden biridir, İsmet İnönü. Kitabın ön sözünde onunla ilgili verilen bilgiler belgelere dayalıdır. İsmet İnönü ile ilgili verilen bilgiler çocukluğundan başlayarak okul hayatı ve Yunan'ın İzmir'de denize dökülüşüne kadar olan zamanı kapsar.

Mustafa İsmet Bey, 24 Eylül 1884'te İzmir'de dünyaya gelir. Babası, Malatyalı, Kürümoğullarından Reşit Bey, annesi ise Razgıratlı Cevriye Hanım. Küçük yaşlardan itibaren ileride kurtuluşu için mücadele vereceği İzmir'e bağlıdır.

İlk mektep yıllarında dahi asker olmayı kafasına koyan İsmet İnönü'nün başarılarla dolu askerlik hayatının temelleri okul hayatında atılır. Zeki, çalışkan ama gösterişsizdir. Erkânıharbiye mektebi kapısından birincilikle çıkana kadar bütün hal ve hareketleriyle okulda örnek teşkil eder. Okul hayatını bitirdiğinde askerlik mesleğinin bütün gerekliliklerini yerine getirebilecek bir donanıma sahiptir.

İlk kurası İkinci Orduya, Edirne'ye çıkar. Henüz yirmi iki yaşında olan Erkânıharp Yüzbaşısı, omuzlarının sırma köprüleri, yakasının sırma işlemeleri, yepyeni kılıcı, altın düğmeleri ve ışık dolu gözleri ile annesinden, evinden ayrılır. Edirne'de İkinci Ordu'ya katılır. Burada görev yaptığı süre içinde İttihat ve Terakki cemiyetine katılır. Edirne'deki cemiyet faaliyetleri onun önderliğinde yürütülür.

Meşrutiyet ilan edildiğinde Selanik'te bulunan Hamidiye Livası'nın etkisiz hale getirilmesini, meşrutiyete karşı koymamalarını sağlar. İttihat ve Terakkinin siyasete karışmasını onaylamadığı için cemiyetten ayrılır.

Ahmet İzzet Paşa ile gittiği Yemen'de müzakerelerin olumlu sonuçlanmasında büyük pay sahibidir. Gösterdiği üstün başarıların ardından Kolağası İsmet Bey 26 Nisan 1912'de üstün hizmetlerinin karşılığı olarak binbaşılığa yükseltilir. Daha sonra Yemen'deki umum kuvvetlerin Kurmay Başkanlığına getirilir.

11 Kasım 1914'te Birinci Dünya Savaşı başlar. İmparatorluk, Almanya'nın yanında yer alır. İsmet Paşa bu süreçte önce Başkumandanlık Karargâhı Umumisi Birinci Şube müdürlüğüne getirilir. Her işe gerekli ehemmiyeti vererek, engin bir vazife aşkıyla çalışır. 16 Ağustos 1915'te Muharebe gümüş imtiyaz madalyasını alır. Fakat onun yaratışında masa başında çalışmak değil cephede silah başında olmak vardır. Bu dehşetli arzunun sonucu olarak Erkânıharp Kaymakamı İsmet Bey, ikinci Ordu Kurmay Başkanlığına tayin edilir. 14 Birincikanun 1915'te Albay olur.

İsmet Paşa, cephe ve düşman fark etmeksizin askeri dehasını, vakur duruşunu, vatanperverliğini ortaya koymayı başarır. Bir yandan İngilizlerle, bir yandan İngilizlerin kışkırtmasıyla isyan eden Araplarla, bir yandan çöl şartlarıyla bir yandan ise öngörüsüz Alman Paşalarıyla mücadele eder. Bütün zor şartlara, mecbur kalınan ricatlara, açlığa, yorgunluğa rağmen teslim olmayı asla düşünmez. İncından hiçbir şey kaybetmez. Askerlerine duruşuyla inanç aşılar. Miralay İsmet Bey bu inançla askerleriyle birlikte Elsak tepelerindeki düşman çemberinden sıyrılarak Şeria nehrini geçer.

Çetin mücadeleler içinde harbin yakın zamanda biteceğine kanaat getiren İsmet Paşa, Osmanlı İmparatorluğunun son günlerini yaşadığının farkındadır. Mücadeleye Anadolu içlerinde devam edilecektir. Bu konuda Mustafa Kemal Paşa ile aynı fikirdedir. Harbin son bulmasının ardından İstanbul'a geçer. Burada çeşitli görevlerde bulunur. Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'yi başlatan Mustafa Kemal Paşa ile sürekli irtibat halindedir. Mustafa Kemal Paşa'nın davetiyle İstanbul'daki görevlerini bırakarak gizlice Anadolu'ya geçer. Birinci Meclis'in açılmasında etkili olur. Akabinde Edirne mebusu olarak mecliste bulunur. Çok geçmeden Mustafa Kemal Paşa tarafından Erkânıharbiye Reisliğine getirilir.

İsmet Paşa, 1. Meclisin açılışından hemen sonra kendisine tevdi edilen görevin verdiği sorumlulukla ordunun teşekkülü için çalışmaya başlar. Fakat işleri

zora sokacak hadiseler gerçekleşir. Düşman kışkırtmasıyla patlak veren isyanlar, özellikle Çerkez Ethem isyanı İsmet Paşa'nın işlerini zorlaştırır. Fakat sarılmaz iradesiyle hem mecliste hem Anadolu'da karışıklığı gidermekte başarılı olur. Önce bazı başarısızlıklardan dolayı mecliste çıkan karışıklığı giderir. Daha sonra Çerkez Ethem hadisesinin hal edilmesini sağlar. Bu isyanlar son bulunca ise beş günlük bir mücadelenin ardında Birinci İnönü zaferi gelir. Bundan sonra Yunan İzmir'de denize dökülene kadar üstlendiği bütün vazifeleri hakkıyla yerine getirmeyi başarır. Mücadelenin kazanılmasında çok büyük pay sahibidir.

Süheyla

Kürkçü Dükkânı romanının başkişisi Süheyla'dır. On dokuz yaşında güzel bir kızıdır. Annesi ve babasıyla birlikte yaşar. Çok sevdiği nişanlısından ayrılmak zorunda kalır. Bundan sonraki hayatı pek de kolay geçmez. Önce bir dolandırıcıya ardından da bir zorbaya denk gelir.

Cemal Münir ile yaklaşık sekiz ay nişanlı kaldıktan sonra, önce Adnan ile kısa süren bir evlilik gerçekleştirir. Bu evliliği uzun sürmez. Bu adamı zaten hiç sevmemiştir. Hiçbir değer yargısı taşımayan, dolandırıcının tekidir. Ardından ise belki de hayatının en sıkıntılı günlerini geçireceği evliliğini gerçekleştirir. Amcasının oğlu Ekrem ile evlenir. Başlarda Ekrem'in halleri hoşuna gitse de sonradan onun aslında bambaşka biri olduğunu öğrenir. Kendisinden daha az görgü ve bilgiye sahip biri ile evlenmenin cefasını çeker. Evinin içinde bir mahpus gibi yalnız yaşamak zorunda kalır. Bu evlilikten bir çocuğu olur. Kendisine karşı zorbalık eden kocasından ancak kaçarak kurtulabilir. Anne ve babasının heveslerine alet olan Süheyla, henüz yirmili yaşlarında iken iki defa dul kalır.

Kalbi ağır yara alır. İstanbul'a tekrar döndüğünde kendisini yeniden annesinin ihtiraslı kollarında bulur. Fakat daha önceki iki evliliğinde olduğu gibi annesini arzularına teslim olmaz. Cemal Münir'e olan aşkını hiç kaybetmeyen bu kadın her şeyi göze alarak onunla yeniden bir araya gelir.

Meşhedi Cafer

Meşhedi Ankarada adlı romanda Meşhedi, başkişidir. Eser onun Anadolu maceraları üzerine kuruludur. Aslen İranlı bir acemdir. Palavra, martaval, envai çeşit yalanın hepsi Meşhedi'de bulunur. Fakat kalbi temizdir. Çocuk gibi saftır. Her şeyi abartmayı kendi memleketi ile mukayese ederek küçük görmeyi pek sever. Bir de

küçük çocuk gibi nargilesiz yapamaz. Memleketten İstanbul'a gelir gelmez Akbaba idarehanesini ziyaret eder. Burada eski dostlarıyla buluşur. Daha soluklanmadan Torik Necmi kendisine yeniden yolculuk teklif eder. Akbaba da kendisi için Anadolu'dan haber getirecek bir muhabir arar bu sıralarda. Bu işi kabul eden Meşhedi dostları ile beraber yeniden yola koyulur.

Meşhedi yalan söylemeyi, palavrayı, memleketine nazaran diğer yerleri küçümsemeyi pek sever. Bu huyu bazen dostlarını kızdırsa da ona kıyamazlar. Gittiği her yerde bu huyu sayesinde çok sevilir. Herkes merakla ve hasretle onu bekler. Çok güzel bir şekilde ağırlanır. Herkeste iyi bir intiba bırakır. Çünkü kalbinde kötülük olmayan saf bir tiptir. Bu özelliği ile tanıştığı herkesin sevgisini kazanmayı başarır.

2.3.1.2. Hasım veya Karşı Gücü Temsil Eden Kişiler ve Kavramlar

Celal

Üç Katlı Ev romanında özellikle başkişi Bedia için hasım güç babası Celal'dir. Çünkü Bedia'nın ulaşmak istediği hayat için önündeki en büyük engel babası olur. Romanın sonunda baba kız tekrar bir araya gelse de aralarındaki çatışma Bedia'nın uzun süre evden ayrı yaşamasına neden olan etmenlerdendir.

Celal, hukuk fakültesini bitiren, Yirmili yaşlarında istibdada yumruk sallayan bir gençtir. Konağın ikinci katında kalan bu misafir İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesidir. Yani Sultan Abdülhamid devrinde paşalık yapan bir adamın ittihatçı oğludur. Balkan Harbine katılmış, Çatalca hattına gönüllü olarak gitmiştir.

“Babam Celal Yurdiçin: Hukuk mezunu. Ama ne avukatlık etmiş, ne memurluk. Ömrü politika içinde geçmiş. Eski ittihatçı. Şimdi belediyede küçük bir gündelikle çalışıyor. Geçici bir iş.”⁸²

Celali, kızı Bedia böyle anlatır. Hukuk fakültesini bitirmesine rağmen bu işi yapmaz. Kara Kemal'in yüz binlerce lira emanet ettiği Celal'in ittihatçı günleri geride kalır. Yirmili yaşlarında ittihatçı olan, iktidara yumruk sallayan ateşli genç değildir artık. Başında bulunduğu millî şirketi, Mütareke Hükümeti dağıtır. O da eve cebinde ancak konağın bir haftalık ekmek masrafını karşılayacak bir parayla döner. Bu hal dahi onu gururlandırır: Vaktiyle gücü ve parayı elinde bulundurmasına rağmen şimdi fakir bir halde eve dönmek...

⁸² Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 25.

Konağın durumu Celal'i de etkiler. Özellikle çocukların durumu onu içten içe düşündürür. Bu üç katlı konağın her bir katında ayrı âlem her bir katıda ayrı meçhuller ve her biri için ayrı çareler yer alır.

Altmış iki yaşında olan Celal, hanımı ve evlatlarıyla olan ilişkisini muhasebe eder. Hanımını hiç mutlu edememiş, onu bir gün olsun güldürememiştir. Kadın geçim derdi sebebiyle evlere temizliğe gider, komşu çocuklarına önlük diker. Çocukların her biri ayrı bir fakültede okumakta her biri ayrı bir âlemde yaşar. Onların hayatlarına müdahale kudretini kendinde bulamaz. Onların tavırlarından, yaşantılarından memnun değildir. Konağın üçüncü katında düzenlenen içkili, müzikli, kızlı oğlanlı eğlence hiç hoşuna gitmez.

Celal, çocukların hayatı ile kendi hayatını, kişiliğini karşılaştırır. Onların hayatları, kendi gençliğinden, içinde yetiştiği gelenekten oldukça farklıdır. Ona göre, gençler yozlaşır, ahlaki değerlerini kaybeder. Bunun en güzel örneğini konağın üçüncü katında içkili eğlence düzenleyen bunu, tepinerek yapan çocukları verir. Bunlar yetmezmiş gibi çocukları arasında ideolojik düşünce farklılığından kaynaklı içten içe bir savaş yaşar. Onun şu ifadesi bunu en güzel şekilde ortaya koyar:

“Sokak ortasındaki odada iki kardeş değil iki düşman yatıyor. Talat’la, Bahaeddin arasında topsuz, tüfeksiz bir muhabere var.”⁸³

Celal bütün bu olan bitene çare bulamadığı, gerçekleşen değişimlere müdahale edemediği için İstanbul’dan ayrılmaya karar verir. İzmir’den bir arkadaşı çiftlik sahibidir ve kendisini yanına çağırır. Bedia ile yaşadığı en önemli çatışmalardan biri de bu sırada gerçekleşir. Bu fikri hanımına açan Celal, Bedia’yı da yanına almayı planlar. Yani bulmuş olduğu çare, kaçmaktır!

Fakat Bedia bu fikre karşı çıkar. Böylece baba ile kızı arasındaki ilk çatışmayla karşılaşırız. Fakat bu çatışmadan Celal mağlup ayrılır. Bedia’nın hayır dediği günün ilk gecesini Celal hiddetli bir şekilde yatağında kendi ile muhasebe başlar. İlk aklında zorla da olsa götürmek vardır fakat çok geçmeden bu fikirden vazgeçer. Bunun yanı sıra iki yüz lira maaş ile başlamış olduğu iş de kafasını karıştırmıştır. Hesap sormayı geçirir aklından fakat başaramaz. O güne kadar ki babalık vazifesini layıkıyla yapmamıştır. Bu da onun elini zayıflatır. Bedia, beş parasız akademiye giderken nasıl okuduğunu, neyle geçindiğini sormayan baba şimdi bu olup bitenin hesabını sorma gücünü kendinde bulamaz. Ağlayarak, hıçkırıklarla uyur ve sabah sadece yanına Cevriye’yi alarak gitmeye karar verir.

⁸³ a.g.e. s. 14.

Bahaeddin

Üç Katlı Ev romanında hasım güçlerden biri Bahaeddin'dir. Özellikle kardeşi Talat ile farklı ideolojilere sahip olmaları roman boyunca sürecek olan çatışmaların temelini oluşturur. Bunun yanı sıra Bahaeddin, romanda işlenen bir başka hasım güç olan komünizmin temsilcisi olarak da çıkar karşımıza.

Bahaeddin, edebiyat fakültesinde okuyan kumral saçlı bir gençtir. Konağın üçüncü katında kardeşleri Talat ve Bedia ile birlikte kalır. Fikirleri henüz olgunlaşmamış komünisttir. Kardeşi Talat ile aralarında ideolojik bir savaşı vardır. Taban tabana zıt siyasi görüşlere sahiptirler. Bahaeddin'inin kaldığı oda ve yatağı tıpkı kardeşi Talat da olduğu gibi onun kişiliğini yansıtır. İki kardeş aynı odada farklı düşünce âlemlerinde yaşarlar.

Bahaeddin'in aile ilişkisindeki konumunu ortaya koyan önemli bir an vardır romanda. Torunlar arkadaşlarıyla birlikte eğlenmeye karar verirler. Bunun gerekli hazırlıkları yapmaya başlarlar. Eğlence için İbrahim parayı bulmuştur fakat eğlencenin düzenleneceği yer belli değildir. Bu sırada Bedia birden eğlenceyi konakta yapmayı teklif eder. Bu ani fikir iki kardeşi ilkin şaşırtır fakat sonra Bahaeddin konuşmaya başlar:

“Bahaeddin, kumral saçlarını alnına düşüren muzaffer bir baş silkişiyile:

- Ha şöyle kızım demişti, gel bana... sevgi, saygı, aşk, her şey dünyada iktisadidir!... evin geleneklerine bağlıyız, ihtiyarların ahlak tiryakiliklerini rahatsız etmek istemeyiz... Anca menfaatlerimiz miktarınca!... Sadece altı kere eskiciye giden yamalı pabuçlarla geleneğin yolunda işte ancak bu kadar yürünebilir!”⁸⁴

Bahaeddin'inin sahip olduğu ideolojiden de izler taşıyan bu sözler Talat'ı rahatsız eder. O geleneği yıkmamanın peşindedir. Aralarında süregelen çatışma bazen kıvılcımlanır. Fakat o an Talat susmayı tercih eder.

“Talat, kendisine meydan okuyan bu soysuz fikirleri duymamazlıktan gelmişti. Hem bu kadar masum bir eğlence arzusunu bir ideoloji kavgası yapmanın manası var mıydı?”⁸⁵

Talat ile Bahaeddin arasında her ne kadar ideolojik bir çatışma olsa da Talat, Bahaeddin'e kızmaktan çok üzülür. Onun bilginin kurbanı olduğunu düşünür. Böyle oluşunun sebebi bilgisizlik değildir. Yolunu kitaplar şaşırtır. Kendisinininkiyle taban tabana zıt bir ideolojiye sahip olmasının sebebini gittiği edebiyat fakültesine bağlar. Talat'a göre fakülteye gitmek yerine bir terzi yamağı olsaydı daha mutlu olacaktı

⁸⁴ a.g.e. s. 11.

⁸⁵ a.g.e. s. 11.

oysa şimdi Bahaeddin, bir ruh ve fikir bunalımı yaşamaktadır. Bunun yanı sıra görünüşü ile yaşayışı da birbirinden farklıdır. Bahaeddin duyan, gören insanın buhranı içindedir. Sürekli olarak hınçla, yeni bir hasretle bilenen ruhu günbegün kendisini yaralar.

Görüldüğü gibi iki kardeş arasında siyasi düşüncelerden kaynaklı farklılıklar olsa da kızgınlık yerini hüzne bırakmaktadır. Talat onun için içten içe üzülür. Kendi perspektifinden Bahaeddin'inin ruhunu çözümler.

Bahaeddin bir gazete çıkarmayı planlar. Bu gazetenin adı Tohum olacaktır. Bu gazetede gerçekleştirmek istedikleri onun Marksist görüşü ile ilgili bilgiler verir.

“... Onlar sanatta ideolojiyi öne çıkaran, geleneksel kültürü yıkmayı amaçlayan bir edebiyat görüşüne sahiptir. Edebiyatımızda benzer bir biçimde bir karşı çıkışın Nazım Hikmet ve arkadaşları tarafından Resimli Ay dergisinde “Putları Yıkıyoruz” başlıklı yazılarla başlattığını yeri gelmişken belirtelim. Hatta Yusuf Ziya da yer yer bu tür saldırılara hedef olmuş, Nazım Hikmet ve arkadaşlarına cevap mahiyetinde polemikler kaleme almıştır.”⁸⁶

Bu gazete çıkarma planları sırasında Bahaeddin takip edilmektedir. Son olarak kardeşi Talat ile birlikte konakta kavgaya tutuştuğu sırada eve gelen iki polis tarafından tutuklanarak götürülür. Tutuklu olduğu süre boyunca evden kimseyle görüşmeyi kabul etmez. Tutukluluk onun fikirlerinin değişmesine sebep olacaktır. Fikirlerin değişim sürecine romanda yer verilmez. Çok katı bir şekilde Marksist düşünceye sahip olan bir gencin değişimi, kısa bir şekilde kendi ağzından şöyle verilir:

- Cezaevinde bir adam tanıdım dedi. Genç denecek yaştaydı henüz. Felsefe öğretmeni imiş. Elinden nasılsa bir kaza çıkmış bir gün: Türklüğüne söven birini bayılıncaya kadar dövmüş galiba. Benim suçumu sordu. Hiç çekinmeden hatta belki de biraz gururlanarak söyledim. Yüzünün kibar çizgileri değişmeden dinledi. Dost olduk, arkadaş olduk. Bütün günümüz beraber geçiyordu. Tam bir fikir hürriyeti içinde konuşuyorduk onunla. O, koyu milliyetçiydi. Ben halis Marksist'tim. Benim kara dediğime o ak diyordu. Ama vurmada, acıtmada, düşman olmadan dinliyordu. Sesi bir kere bile somurtmadı. Hep o tatlı, o sabırlı, o o iyi ve geniş insandı karşımda. Geceleri, ondan ayrıldıktan sonra yatağında onun sesi, gizli ürpertilerle havayı dolduruyordu. Adeta uykumda bile konuşuyordum onunla. Sabahı, tekrar onunla konuşmak sevinciyle karşılıyordum. Nihayet günler hafta oldu. Haftalar ay oldu. Ve ben hiç farkında olmadan sen oldum ağabey!

Talat yerinden bir sevinçle fırladı:

⁸⁶ Alaattin Karaca. (1993). “Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Üç Kuşağın Romanı: Üç Katlı Ev”. Dergâh, 39:17.

- Kardeşim... Kardeşim... Kardeşim benim!⁸⁷

Görüldüğü gibi Bahaeddin'in düşüncelerinin değişimi ile ilgili verilen bilgiler yetersizdir. Yazar felsefe öğretmeni ile Bahaeddin arasında geçen konuşmalara yer vermez ve fikir değişimini temellendirmez. Neticede Bahaeddin abisiyle aynı düşüncelere sahip bir şekilde konağa geri döner. Böylece roman boyunca hasım güç olarak işlenen kişi romanın sonunda arzu edilen biri haline gelir. Talat ile aralarındaki çatıma böylece son bulur.

Üniversite ve Komünizm

Üç Katlı Ev romanında, toplumda yaşanan sosyal, ekonomik, siyasi sorunların sebebi üniversite sistemidir. Hatta Talat, kardeşi ile yaşadığı ideolojik kavganın sebebini dahi üniversite olarak görür. Sorunların kaynağına üniversiteyi işaret eden kişi ise İbrahim Kaya'dır. Milliyetçi, zeki bir genç olan İbrahim Talat ile konuştuğu sırada bu fikrini beyan eder:

- Şu lokantaya girenlere baka: kaç tanesi bizden? Üç, beş, on... geride binler var. Yarın mı? Hangi yarın? Senin, benim, hangi yarınımız olacak? Farz et ki bitirdim şu felsefeyi sonra? Bu anahtarın açacağı tek bir kapı iliyor musun? Millî Eğitim Bakanlığının önünde diplomalar kuyruk yapmış, sıra bekliyor: Bir öğretmenlik için. Şu, daha geniş sahası olan senin işin bile ne hal aldı: iki buçuk liraya davaya giren avukatlar varmış, iki buçuk liraya... Bir öğle yemeğinden ucuz. Üniversite hayata açılmış kapılarından sürü sürü kurbanlar koyuveriyor, edebiyattan, fenden, hukuktan, hatta... Hatta tıptan! Şu memleket en çok hekime mi muhtaç? Bizim kazalarda artık dört yumurtaya, bir tokaç yağa, iki avuç fındığa reçete yazan doktorlar var! Ötede, şu caddeler dolusu otomobillere bak, yayalara yer kalmadı be! Bunlar okumaya vakti olmayan iş adamlarının... Tehlike, büyük tehlike, korkunç tehlike nerede biliyor musun Talat?

Talat, parmağını üniversiteye doğru uzattı:

- Orada!⁸⁸

Eğitim sistemi, üniversiteler, ortaya konulan politikalar, eğitim-öğretimin hali, mesleklerin hak ettiği değeri görememesi ve üniversitelerin komünizmin yuvası haline gelmesi dönemin en büyük problemleridir. Romanda bu sorunları bünyesinde toplayan üniversite bu yüzden hasım güç olarak karşımıza çıkar.

Bir yandan bu türlü sıkıntılar yaşanırken diğer yandan eğitim-öğretim görmemiş insanlar, iş hayatına atılanlar zenginleşir. İbrahim'e göre bunun önemli bir göstergesi sokaklarda yayalara dahi yer bırakmayacak kadar çoğalan otomobillerdir.

⁸⁷ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 121.

⁸⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 17.

Toplumsal hayatı bekleyen en önemli tehlike, insanlar arasındaki maddi uçurumdur. İki arkadaşına göre kavga “tok kafa ile aç midenin bir vücuda yerleşmesinden” doğacaktır. Bu yüzden tehlikenin kaynağı olarak üniversiteyi işaret ederler. İki arkadaşına göre insanlar oradan mezun olur fakat bekledikleri karşılığı bulamaz. Kimileri iş bulamaz, kimleri yaptığı işin hakkını almaz.

Üç Katlı Ev romanında Talat kardeşi Bahaeddin’inin komünizm görüşüne sahip olmasının nedenini okuduğu fakülteye bağlar. Ona göre edebiyat fakültesini okumamış olsa bu görüşü benimsemeyecektir. Bu fakülteye kaydının ardından okuduğu kitaplar onu bu görüşü benimsemesini sağlar. Neticede uzun bir süre polis tarafından takip edildikten sonra tutuklanır.

Romanda üniversite birçok problemin sebebi olarak işlenmiş, özellikle komünizmin yayıldığı bir mekân olması özelliğiyle hasım güç olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyete Hayatı

Üç Katlı Ev romanında rahat, zengin bir hayatı arzulayan kişi Bedia’dır. Onun yaşadıkları bu hayatı hasım güç olarak karşımıza çıkarır. O maddi yönden zor geçinen bir ailenin kızıdır. Üniversiteyi kendi çabalarıyla okumaya çalışır. İçinden bulunduğu halden hiç şikâyet etmez. Fakat Halil ile tanıştıktan sonra işler değişir.

Halil Aker ile birlikte tattığı zenginliği bir daha bırakamaz. Pahalı kıyafetler, zengin davetleri, içkili eğlenceler, mücevherler, kumar... Dâhil olduğu bu ortamlar onu cezbeder. Halil’in ihanetine uğramasına rağmen tekrar evine, eski hayatına dönmek istemez.

Bedia, bu hayatta gerçek mutluluğu bulamaz. Çünkü burada dostluklar, aşklar, bütün birliktelikler sunidir. Para üzerine kuruludur. İnsanlarda aile mevhumu yoktur. Babalar kızlarını dahi çıkar ilişkileri için kullanır. Dönemin ünlü simaları düzenlenen davetlerde yasak aşklar yaşar. İşler para ve kadınlar aracılığıyla çözülür. Yani hiçbir şey temiz değildir. Neticede Halil’in geri dönüşünün ardından bu hayattan kopacak eski evine, hayatına dönecektir. Hasım güç olarak işlenen bu hayatın mutluluk getirmeyeceği Bedia vasıtasıyla anlaşılabilir olur.

Doktor Refik Suat

Şeker Osman romanında Refik Suat Fehamet ile Cemal’in arasının bozulmasına sebep olur. Hayli zaman ortalarında görülmeyen bu adam, iki yıl Avrupa

kaldıktan sonra yurda tekrar döner. Dostları ona Yatkulüp'te rast gelirler. Onu görmek salondaki birçok kişiyi sevindirir. Doktor Refik salonda Fehamet ile sohbeti sebebiyle Cemal ile arasında bir kıskançlık krizinin çıkmasına sebep olur.

Cemal

Şeker Osman romanında Cemal hasım güçtür. Çünkü başkişinin Fehamet'e ulaşmasını engelleyen en önemli unsurdur. Uzun etsiz bir baş, ağza doğru sarkan iri bir burun, uzun yüzünde nereye baktığı belli olmayan iki göz. İşte böyle çok da ilgi çekici bir yanı olmayan bu tipe karşı Fehamet'in zaafı vardır. Fehamet, Cemal'e âşıktır.

Cemal, Şişli salonlarının yeni güzellik anlayışının en iyi örneklerinden biridir. Daha önceleri, gonca ağızlı, gül yanaklı ve burma bıyıklı erkek güzelinden nefret eden asrın zevki, şimdi bunun tam tersine bu tipi güzel bulur. Uzun ve kemikli bir surat, geniş ve kuvvetli bir ağız, soluk ve kuru yanaklar, büyük ve tümsekli bir burun... Savaş sonrası kızların sevdiği erkek tipi aşağı yukarı budur.

Yeni güzellik anlayışı içinde kendisine önemli bir yer bulan bu adam doğru düzgün konuşamaz bile. Bütün olayları bozuk bir lisan ile çok kötü bir şekilde anlatır. Tebessüm etmesini dahi bilmez. Bütün kızların sevdiği bu adam, Fehamet'e âşık olur. Evlenmeye karar verirler. Zaten kendisini anlatmakta zorlanan Şeker Osman'ın işini bu durum daha da zorlaştırır. Fehamet'in bu çirkin adamda ne bulduğunu bir türlü anlayamaz. Fakat evliliklerine de engel olamaz. Açıklayamadığı aşkın sebep olduğu buhranlar, yüreğinde fırtınalar koparsa da o bu evliliği çaresiz gözlerle izler. Fehamet ile Cemal evlenir. Şeker Osman ise onların balayı için bindikleri trenin raylarında can verir.

Hasibe Teyze

Göç romanında, Ahmetlerin oturduğu mahallede herkes tarafından sözü dinlenen, sevilen bir teyzedir. Kenarları yeşil oyalı yemeni kullanır. Kapkara kaşları vardır. Kirpiklerine Mekke sürmesi çeker. Kınalı parmakları arasında daima bir tespih vardır.

Çok hünerli biridir: her düğün evinde, gelin ile güveyin ilk gecesini, zıfaf odasının kapısında o bekler, mahalledeki bütün çocukların ebesidir, çocuklar hastalandığında aileler ona götürüp okuturlar, çocuklara kurşun döker, akıl hocalığı

yapar, karı-koca arasındaki sıkıntılarını gidermeye çalışır, çocuğu olmayan ailelere çareler arar, gençlerin evlilik isteklerini gerçekleştirmek için onlara kısmet bakar.

Bu özelliği onu Nihat Ahmet'in karşısına bir hasım güç olarak çıkarır. Nihat Ahmet'in annesi oğlunun Şehnaz ile evliliğine sıcak bakmadığı için Hasibe Teyzeden yardım alarak yeni bir gelin adayı bulur. Nihat Ahmet bunu sert bir dille reddeder. Bununla da kalmayan Hasibe Teyze, Gülter Hanıma karşı rahatsız edici bir üslupla konuşunca Nihat Ahmet'ten olmadık sözler duyar.

Filozof Ziya Refik

Göç romanında Ziya Refik edebiyat dünyası için arzu edilen bir kişi olmasının yanında muharebe sırasında tarafını İtilaf devletlerinden yana belirlediği için hasım gücü de temsil eden bir kişidir.

Nihat Ahmet, Ziya Refik ile yengesi Gülter Hanım'ın yalısında tanışır. Ziya Refik, Gülter Hanım'ın hemen yan komşusudur. Uzun saçlı, yüzü dört köşeli, yeniçeri bıyıklı bir adamdır. Felsefeden Çerkez tavuğuna, edebiyattan yağlı güreşe her işte ehil olma merakı olan şen şakrak biridir. Yalı sahipleri ile arası iyidir. Yengesi Ahmet'ten bahsedince onunla tanışmak ister. Bir gün yalıda, gün batmak üzereyken tanışırlar. Nihat Ahmet'i çok sıcak bir şekilde karşılar. Birlikte edebiyattan bahis açarlar. Nihat Ahmet'in Ziya Refik ile tanışması ona edebiyat dünyasının kapısını açar. Ziya Refik onu, Yeni Edebiyat Derneğine götürür. Bu sayede oradaki ilim ve sanat dünyası ile tanışma fırsatı bulur.

Ziya Refik, muharebe başladıktan sonra tarafını İtilaf devletlerinden yana belirler. Milli mücadeleyi desteklemez. Rıza Göktekin'den sayesinde milli duyguları daima hararetle bünyesinde taşıyan Nihat Ahmet onun bu tavrı karşısında çok sinirlenir.

“Bahçede beni Filozof Ziya Refik değil, İngiltere bekliyormuş! Ağzından, üzerime ordular, donanmalar boşaltarak hücumla başladı:

- Göreceksin sen bizim conileri, o bıyıklıların süngüsünü nasıl düşürecekler! Ama, ben neden korkarım bilir misin? Çeşmemeydanında sandığa gider gibi, narayı basıp bu yangına dalarız diye!

Susuyorum o hızını alamamış devam ediyor:

- Senin Rıza Göktekinin de bunun fetvasını verir haaa... Turan bağlarının o balkabağı!

İçimdeki eller bu adamı tokatlıyor!”⁸⁹

⁸⁹ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 79.

Nihat Ahmet'in Annesi

Göç romanında Nihat Ahmet'in annesi bazı özellikleri ile hasım güç olarak karşımıza çıkar. Özellikle oğlunun evliliği konusunda engel teşkil eder. Şehnaz ile evliliğinin gerçekleşmemesi için elinden geleni yapar. Bu yüzden birbirlerini çok sevmelerine rağmen aralarında ciddi gerilimler yaşanır.

Eşi, kırk altı yaşındayken vefat edince oğluyla bir başına kalır. Otuz yedi yaşındadır. Genç sayılabilecek bir kadındır. Saçlarında tek tel beyaz bulunmaz. Soluk, fildişi alnında, kumral, uzun kaşları vardır. Beyaz ve sıkı dişleri ve çizgisiz bir yüzü onun hala genç olduğunun gösterir. Fakat bu gençliği ve kadınlığını eşiyle birlikte gömer. Kocasının ardından evden bir gece dahi ayrılmayı onun hatırasına hürmetsizlik sayar. Onu kaybetmenin hüznünü daima yaşar. Hayatta elinde kalan tek varlığı oğludur artık. Bu sebepten onun üzerine fazlasıyla düşer ve onu kendisinden uzaklaştıracak her şeye düşman olur.

“Hiçbir ana, kızını erkeklerden, onun beni kızlardan sakındığı kadar sakınmamıştır. Diyebilirim ki annem, Allah'ın, bütün kadınları beni baştan çıkarmak için yarattığını sanıyor!”⁹⁰

Bir nevi oğlunu sevgisiyle hapsedmeye çalışır. Kendi sevgisinin dışında başka bir alakanın ona ulaşmasını istemez. Anne şefkatine bir de zevce kıskançlığı katılınca annenin kırılabilirliği artar. Özellikle Şehnaz ile Nihat'ın yakınlaşması başta kendisini çok rahatsız etse de bu birlikteliğin önünde duramaz. Oğluna bu sebepten duyduğu öfke günden güne artar. Pantolonunun ütüsüne, boyun bağının rengine, fesinin kalıbına kadar birçok şeye kızar. Bütün bunların oğlunu, kendisinden uzaklaştırdığına inanır.

Annenin oğlu ile yaşadığı çatışmaların, gerilimlerin iki sebebi vardır biri Şehnaz ile evliliği diğeri oğlunun düzenli bir işinin olmamasıdır. Nihat Ahmet yayımlanan şiirlerinden pek bir şey kazanmaz. İzmit'teki öğretmenliği kısa sürer. Bunun yanı sıra oğlundan ayrılmayı bir türlü kabullenemeyen anne ne kadar çabalasa da sonuçta oğlunun yaşadığı şiddetli aşka karşı koyamaz ve onların evlenmelerine razı olur. Evliliğin ardından oğlu Gülter Hanım'ın yalısına yerleşirken anne, evde yalnız kalmayı günlerini ibadetle geçirmeyi tercih eder.

Anne ile oğul arasındaki ayrılık evlilik ile başlar daha sonra askerlik ve İzmit'teki öğretmenlik sebebiyle devam eder. Nihat Ahmet, İzmit'teki görevinden

⁹⁰ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 17

ayrıldıktan sonra İstanbul'a döndüğünde annesinin yanına yerleşir ve mili mücadeleye katılır. Böylece aralarındaki gerilimler, çatışmalar ve ayrılık son bulur. Anne ile oğul daha sonra birlikte, milli mücadeleye katılmaz üzere Anadolu'ya doğru yola çıkarlar.

Ordu Kumandanı Fon Kreş Paşa

İsmet İnönü romanında hasım güçlerden Fon Kreş Paşa'dır. İngiliz İrtibat Zabiti Weinertshagen'e ait olan çantadan çıkan bilgilerin doğru olduğuna inanır. Çantanın içinde askere ait hususi mektupların bulunması, İngilizlerin çantayı düşürdükleri yerde arama yapması, bilgilerin doğru olduğu kanısını uyandırır. Bilgiler düşmanın nasıl taarruz edeceği ile ilgilidir. Fakat bu bir oyundan ibarettir. İsmet Paşa her ne kadar bilgilerin doğru olmadığını ifade etse de Paşa'yı ikna edemez. Ancak çok geçmeden düşmanın ani taarruzu ile gerçek anlaşılır. Türk ordusu iki düşmana mağlup olur: Alman Fon Kreş Paşa'nın inadı ve İngilizlere.

Fon Kreş Paşa sebep olduğu mağlubiyete rağmen rapor isteyen Başkumandanlığa kendisini haklı çıkarmaya çalışan bir rapor yazar. Fakat hakikati değiştiremez. Başkumandanlık hakikatin aşikâr olmasına rağmen 3. Kolordu Kumandanı İsmet Paşa'dan da bir rapor ister. İsmet Paşa raporunda her şeyi rakamlar ve delillerle ispat ederek şüpheye mahal bırakmaz. İki raporu da inceleyen Yıldırım Ordular Grubu Kumandanı Müşir Fon Falhein Paşa, İsmet Paşa'yı haklı bulur. Bu olayın ardından Fon Kreş Paşa görevini bir Türk kumandanına bırakarak memleketine döner.

Çerkez Ethem, Kardeşleri Reşit ve Tevfik

İsmet İnönü romanında bir diğer hasım güç Çerkez Ethem ve kardeşleridir. Çerkez Ethem ile kardeşleri Anzavur çetesini dağıtıp, Düzce isyanını bastırır. Üç kardeş daha sonra Yozgat üzerinden Ankara'ya gelir. Elde ettikleri başarıların etkisiyle gurura kapılan kardeşler fevri hareket etmeye, fevri kararlar almaya başlar. Özellikle düzenli ordunun varlığına karşı çıkmaları işleri iyice raydan çıkarır. Bütün çağrılara kulak tıkarlar. Bütün bir araya gelme çabalarını boşa çıkarırlar. Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa'nın bütün gayretleri netice vermeyince geriye tek çare kalır: Çerkez Ethem ve asilerinin üzerine yürümek. Neticede asiler dağılır. Bu hadisenin hal edilmesinden hemen sonra Birinci ve İkinci İnönü zaferleri gelir.

Süleyman Şefik Paşa

İsmet İnönü romanında İngilizlerin tehdidiyle sarayda toplanan devlet erkânı mücadelenin sonlanması için çalışmaya başlar. Şefik Paşa bu toplantıda ortaya iki fikir atar. İlk Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'da bulunan arkadaşları yakalatacaktır. Daha sonra ise işgal kuvvetlerinin yardımıyla Anadolu'daki mücadele bastırılacaktır. Bu maksatla bir liste hazırlanır. Listenin başında İsmet Paşa'nın adı vardır.

Aile Hekimi Doktor Cevdet

Kürkçü Dükkânı adlı romanda Süheyla'nın nişanı atmasından etkili olması sebebiyle hasım güçlerden biri Doktor Cevdet'tir. Ailenin en mahrem mevzularına karışacak kadar ailenin içindedir. Süheyla'nın anne ve babası onun etkisi altındadır. Adeta Doktor'un elinde birer kukla olurlar. O kadar ki Cemal ile Süheyla'nın ayrılığında onun da parmağı vardır. Cemal'e nişan yüzüğü iade edildiğinde evdeki resmi, Süheyla'nın bakışları arasında "Evinizi temizliyorum." diyerek duvardan o indirir.

Dostluk, hürmet, aşk nedir bilmeyen, her ay konağa gelen erzakın yarısını eve götüren, bütün güzel duyguları çıkarları için hiçe sayan bir adamdır.

Adnan Bey

Kürkçü Dükkânı romanında hasım güçlerden biridir. Sarhoşluğu ve kumarbazlığı ile meşhurdur. Süheyla ailesinin zoruyla Cemal Münir'den ayrıldıktan sonra onunla evlenir. Süheyla bu adamı hiç sevmez. Daha ilk gecedен en önemli özelliğinin hamakat olduğunu anlar. Adnan, Süheyla'nın yanında hiç varlık gösteremez. Cemal'in yaktığı ateşin yanında Adnan ancak bir ateş böceğidir. Aralarında aşka dair hiçbir şey yoktur.

Kumara düşkün biri olan Adnan Bey, tam Ayşe Hanım ve Ferit Bey'in istediği gibi biridir: rakı içer, şarkı söyler, kumar oynar. Fakat gerçek sevgi nedir bilmez, keyfinin, paranın, kumarın peşindedir. Çok geçmeden bütün hane halkı nasıl bir adam olduğunu anlar. Zengin olduğu iddiasıyla insanları kandırmaktadır. Bütün parasını kumarda, eğlencede kaybeder.

Ayşe Hanım'ın kıymetli, zümrüt yüzüğünün taşı yerinden çıkınca Adnan Bey, onu tamir ettirme bahanesiyle alır. Fakat yüzüğü onarmak yerine Viyana'ya giderek yüzüğü satar ve parasını yer. Dönüşte ise Ferit Bey'le kızından boşanmak

için pazarlık yapacak kadar alçalır. Neticede bir miktar para karşılığında Süheyla'dan boşanır.

Süheyla'nın Annesi Ayşe Hanım

Kürkçü Dükkânı romanında soluk yeşil gözlü bir sinsî bir kadındır. Kocası ve kızı üzerinden baskı oluşturur. Kocası yanında yük altında ezilmiş uyuz bir merkebe döner. Kızını ise hevesleri uğruna kurban eder. Eğlenceye, sazlı, sözlü meclislere meraklıdır. İhtirasları, paraya ve zevke düşkünlüğü yüzünden kızının çekmediği sıkıntı kalmaz. Gerçek annelik duygusundan uzaktır. Hayatta en mukaddes şeyin zenginlik olduğunu düşünür. Ona bir kadın aşkla, şefkatle, sadakatle değil ancak pahalı mücevherle mutlu olabilir. Sevginin gerçek manasının farkında olmadığı için kocası ve kızı ile samimi bağlar kuramaz. Nitekim yaşanan onca acıya rağmen kızını yeniden zengin bir adamın kollarına atmak ister fakat bu defa başaramaz. Bu defa kazanan kızının Cemal'e duyduğu aşktır. Böylece sevgi, zenginliği alt eder.

Amcaoğlu Ekrem

Kürkçü Dükkânı romanında üç sene boyunca nahiye müdürlüğü yapmış, yirmi sekiz yaşında bir gençtir. Bu görev onda bir köylü mahcubiyetinin ortaya çıkmasına sebep olur. Sarışın, bakışı çekingen, konuşması ürkek, her hali utangaçtır. Ne Cemal Münir gibi hassas ve zeki ne de Adnan gibi hilekârdır.

Yüzünde çocukça bir masumiyet taşıyan bu adamı köy hayatı, özellikle evliliğinden sonra her geçen gün vahşileştirir. Süheyla'ya bir eş değil, ona hayatı zindan eden bir zorba olur. Bu durumun ortaya çıkmasında kendi görgü ve bilgisinden üstün bir kadınla evlenmesinin de etkisi vardır. İlk zamanlar eşinin yüzüne dahi bakamayan Ekrem sonraları yabanileşir. O kadar ki Süheyla bu durumu kıskançlıkla, nefretle dahi açıklayamaz. Bu tarifi mümkün olmayan bir hayvanlıktır. Ekrem'in bu halleri evliliğinin sonunu getirir. Eşi kendisinden kaçır. O ise sadece mahkemeye başvurabilir.

2.3.1.3. Arzu Edilen veya Korku Duyulan Kişiler ya da Kavramlar

Halil Aker

Üç Katlı Ev romanında arzu edilen kişilerden biri Bedia ile yaşadığı aşk sebebiyle Halil Aker'dir. Otuz bir yaşında, koyu sarı kızıla çalan parlak saçları,

ışılı gözleri, pembe yuvarlak tırnakları, uzun temiz elleri olan bir iş adamıdır. Gülerken dahi çatıklığını belli eden kaşları vardır. Çene kemikleri keskin, şık, bakımlı bir beyefendidir.

Halil Aker, Bedia ile konuşması sırasında kendisini şöyle tanıtır:

“Mükemmel... Bayan Bedia. Benim adım Halil... Halil Aker... Siz ressamınız... Güzel, ince duygulu bir meslek... Bense, tüccar, çiftçi, fabrikatör... Yani iş adamı... Ama, sakın kalbini tarlada kaybetmiş yahut çarka kaptırmış makine adam sanmayınız. Boş vakitlerde bende roman okurum, şiir okurum... Ara sıra benim gözlerimin de başka aleme daldığı olur ve zaman zaman benim de içimden bir şeyler geçer!...”⁹¹

Bir kaza sonucu Bedia’yı tanıyan Halil Aker, ondan çok etkilenir ve dostluk kurmaya çalışır. Bunu kısa sürede başarır üstelik. Kazanın hemen ardından birlikte vakit geçirdikten sonra Bedia’nın evini öğrenir. Bedia sayesinde ailenin durumu ile ilgili bilgi sahibi olan Halil Aker, konağa “Eski Bir Dost” imzalı bir paket yollar. Bu paket içinde yiyeceklerin yanı sıra elbiselik kumaşlar da bulunur. Kıt kanaat geçinen aile gelen sürpriz paket karşısında ilkin şaşırır da paketin içindekiler şaşkınlığı çabucak unutturur.

Paketi yollayan Halil Aker’in amacı Bedia’yı etkilemek, onunla yakınlık kurmaktır. Amacına ulaşır. Bedia ile yaptığı bir telefon görüşmesinin ardından onunla tekrar görüşürler. Bedia’ya sürekli yakın olmak isteyen Halil Aker onu çalıştığı şirkete kendisinin sekreteri olarak alır. İki sevgili artık sürekli birlikte zaman geçirmeye başlar.

Roman kişilerinden Talat’ın arkadaşı İbrahim Kaya’nın bir konuşmasında bahsettiği gibi Bedia’yı bekleyen sona götürecek, onu yaşadığı sıkıntılı hayattan kurtaracak olan Halil Aker’dir. Bedia’yı bambaşka âlemlere taşıyacaktır.

Girdiği krom işinden ciddi zarar eden Halil, zararını gidermesi karşılığında zengin bir iş adamının kızıyla evlenir. Bedia ile ilişkisi bu sıralarda başlar. Ona âşık olur, onu gerçekten sever. Fakat iş hayatındaki problemlerden dolayı evliliğini gizler ve Bedia’ya ihanet eder. Eşiyle birlikte onu hastane odasında ter ederek balayına çıkar. Halil bir süre sonra her şeyi kaybetme pahasına Bedia’ya geri döner. Ondandır. Birbirini çok seven bu ikili tekrar kavuşurlar. Böylece Halil, gerçek aşkına romanın sonunda kavuşur.

⁹¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s.21.

Talat

Üç Katlı Ev romanında Talat ideolojik açıdan arzu edilen kişidir. Hukuk Fakültesi'nde okur. Konağın üçüncü katının bir diğer misafiridir. Kardeşi Bahaeddin ile siyasi görüş farklılığı yaşayan Talat da yatağını tıpkı kardeşi gibi kendi siyasi görüşü doğrultusunda süslemiştir. Yatağının başucunda Atatürk posterini yer alır. Üzerinde "Ne mutlu Türk'üm diyene!" yazar.

Romanda yazar Talat'ın fikirlerine daha yakındır. Savunduğu düşünce Talat'ın düşüncesidir. Bu durum onun İzmit'te yaşadıklarıyla benzerlik taşır. Yusuf Ziya milliyetçi düşüncelerinde dolayı öğretmenlik mesleğinden dolayı mesleğini bırakmak zorunda kalır. Bu romanda da Atatürkçü-milliyetçi çizgide düşünceye sahip olan Talat'ı karşımıza çıkarır. Talat'ın fikirleri Bahaeddin'e göre daha olgun fikirlere sahiptir. Buna dair izlere romanın farklı bölümlerinde rastlarız. Fakat bu olgunluk yine de yeterli değildir.

"Cumhuriyetin ilkelerine bağlı olan Talat, tabiatıyla bu ilkelere uymayan her türlü ideolojiye karşı çıkacaktır. Nitekim Marksizmi savunan kardeşi Bahaeddin'le kavgaya tutuşması onun bu tavrını yansıtmaktadır. Ancak Yusuf Ziya romanda "Talat, Marksizm'e niçin karşıdır, dha doğrusu buna karşı ileri sürdüğü sosyal ve ekonomik tez nedir?" gibi soruları cevaplamış değildir. Dolayısıyla Marksizme alternatif olarak gösterilen düşüncenin temsilcisi bu genç, fikrî derinlikten uzaktır."⁹²

Talat'ın sahip olduğu düşüncelerin detaylarına daha çok, arkadaşı İbrahim ile yaptığı konuşmalardan ulaşırız. Bu konuşmalarda toplumda meydana gelen değişimler karşısında eleştirel bir tutum sergilerler. Bunun yanı sıra kardeşleri Bedia ve Bahaeddin ile ilgili de çözümler yaparlar.

Talat, Yusuf Ziya'nın romanda idealize ettiği bir tiptir. Roman boyunca onun ciddi bir yanlışı ile karşılaşmayız. Üç kuşak arasındaki çatışmada en doğru yerde Talat durmaktadır. Kardeşleri ve babası konağı terk ettiği halde o geleneklerine bağlı olduğunu göstererek konaktan ayrılmamıştır. Bunun yanı sıra gelenekten tamamen kopmadan, modern düşünce eğilimlerine sahip bir şekilde yeni yaşam biçimini konakta sürdürür.

Fahamet

Şeker Osman romanında başkışının en yakın olduğu isimlerden biridir. Hatta aralarındaki dostluğun bir sınırı yoktur denebilir. Fakat Şeker Osman zamanla

⁹² Alaattin Karaca. (1993). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Üç Kuşağın Romanı: Üç Katlı Ev". Dergâh Dergisi, 39:95.

Fahamet'e karşı dostluğun ötesinde duygular beslemeye başlar. Ama Fahamet bunu hiç fark etmez. O, pek güzel bir adam olmayan Cemal'e âşıktır. Bütün salon gençlerinin peşinden koştuğu bu cana yakın, güzel kız bütün ateşini Cemal'i yakmak için kullanır.

Fehamet'e olan duygularını, aşkını anlatamayan Şeker Osman bunları gizli tutmak zorunda kalır. Her geçen gün yüreğindeki yangın artar. Onu yalnızlığa, dayanılması zor acılara sürükler. İnsanlardan kaçır, bulunmak zorunda kaldığı dost meclislerinde yüzüne yalancı bir gülümsemeyle dolaşmak zorunda kalır. Uzun süren bir hastalık dahi geçirir.

Şeker Osman, Fahamet'i ne kadar arzu ederse etsin romanda ona ulaşmayı başarmaz. Şeker Osman tarafından arzu edilen bir kişi olarak karşımıza çıkan Fahamet, onu ölüme sürüklediğinin farkına varmaz. O kalbini başka bir adama açar. Şeker Osman'dan bîhaber aşkını yaşar.

Şehnaz

Göç isimli romanda Şehnaz, Nihat Ahmet'in arzu ettiği kişidir. Yengesi Gülter Hanım'ın kızıdır. Nihat Ahmet için Şehnaz'ın güzelliğinin tarifi mümkün değildir. Ondaki güzellik, teninin renginde değil çizgilerinin tutulmaz manasındadır. Teni buğday rengi bir esmer kızdır. Şehnaz'ın ürkek konuşmalarında kelimeler Ahmet için ayrı bir mana bulur. Onun sesinin ayrı bir ahengi vardır. Sesi o kadar etkileyicidir ki onun dinlerken Ahmet ruhunun ürperdiğini hisseder. Şehnaz, Ahmet'in dünyasında o kadar büyük bir yer edinir ki teklif edilen bir saray hanımefendisini düşünmez bile.

Nihat Ahmet, annesinin karşı çıkışlarına rağmen Şehnaz'a olan aşkından vazgeçmez. Bu birlikteliği Gülter Hanım da destekler. Birbirlerini çok seven iki sevgili Ziya Refik Bey'in yalısında evlenir. Nihat Ahmet arzu ettiği kişiye kavuşur. Fakat bu birliktelik uzun sürmez.

Başlarda her şey Şehnaz'ın istediği gibidir. Fakat muharebe sebebiyle Nihat Ahmet askere çağrılınca aralarındaki ilk ayrılık gerçekleşir. Askerde Nihat Ahmet rahatsızlanır. Doktorlar kendisine altı ay kadar hava değişimi verirler. Bu süreyi annesinin yanında geçiren Nihat Ahmet'i Şehnaz asla yalnız bırakmaz. Fakat kızının evdeki yaşantısından memnun kalmayan Gülter Hanım Şehnaz'ı Nihat Ahmet'in yanından alarak yalıya götürür. Nihat Ahmet öğretmenlik için İzmit'e yerleşir. Şehnaz, sevgili eşinden daha fazla ayrı kalmaz. Bir süre sonra Nihat Ahmet'e

mektup yazarak İzmit'e, onun yanına geleceğini haber verir. Şehnaz'ın gelişiyile birlikte iki sevgili için mutlu günler yeniden başlar. Kırlarda birlikte, samimi bir şekilde dolaşmaları, Şehnaz'ın bakımlı hali mahallelide rahatsızlığa sebep olur. Bunun üzerine bir de Nihat Ahmet'in okulda yaşadığı problem eklenince İstanbul'a dönerler. Şehnaz olanların etkisiyle yolda rahatsızlanır. İstanbul'a varır varmaz Nihat Ahmet onu vapura bindirerek Kanlıca'ya, Gülter Hanım'ın yanına gönderir. Şehnaz böylece bir daha görüşmemek üzere Nihat Ahmet'ten ayrılır.

İsmail Gaspıralı

Göç romanında Nihat Ahmet, İsmail Gaspıralı'ya mecmuadayken bir fotoğrafta rast gelir. Bu fotoğrafı gördükten sonraki düşünceleri Gaspıralı'yı arzu edilen bir kişi olarak çıkarır karşımıza.

“Etrafıma bakıyorum: Tozlu raflarda mecmualar dizili... duvarda, eski Türk ellerini kırmızı çizgiler içinde toplayan bir harita. Yazı masasının üstünde, çökük avurtlarına pos bıyıkları düşmüş bir fotoğraf. Elmacık kemiklerinin üstünden, çukura kaçmış gözlerle tatlı bir hayale bakan bu adamı tanyorum: Gaspıralı İsmail! Milli birliğe, dil birliğinden gidilebileceğini söyleyen bir idealist.”⁹³

Fransızca Muallimi Kemal Bey

Göç romanında, bütün İzmit'te sakalları ile tanınan bu adamın sesinde insanı etkileyen bir ahenk bulunur. Lakabı, Sakallı Kemal'dir. Nihat Ahmet ile olan dostluğu sebebiyle arzu edilen kişi olarak karşımıza çıkar.

Yüzündeki kumral sakallar kendisine masal kahramanı havası verir. İri cüsseli olmasına rağmen içinde bir kız hassasiyeti taşır. Bir defasında öğrencilere futbol oynamayı şeriata dayanarak yasak eden ulumu diniye hocasını çamura yatırarak döver. Kemal Bey'in dostluğu Nihat Ahmet'in sığındığı bir limandır. Nihat onu tanıdıkça sever. Okumaya pek meraklıdır. Yanında taşıdığı çantasının içinde nerdeyse bir kütüphane vardır.

Nihat Ahmet dostluğuna sığındığı bu adama bütün dertlerini anlatır. Kendi evinden Kanlıca'daki yalıya kadar. Babasının ölümünü, annesini, şehnazı, yengesini... Kemal Bey de Nihat'a aşklarını anlatır. Nihat'a göre bu aşk hikâyelerinin her biri adeta yazılmamış birer şaheserdir. Böylece birbirlerini anlayan birer dost olurlar. Bu yönüyle de Nihat Ahmet öğretmenlik yaptığı yerde ona çok

⁹³ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 66.

ihtiyaç duyar. Kemal Bey adeta sığındığı, dinlendiği, kendisini anlatabildiği bir limandır.

Melahat

Meşhedi Ankara adlı romanda Melahat arzu edilen bir tip olarak karşımıza çıkar. Meşhedi, Melahat ile dostları vesilesiyle gittiği bir barda tanışır. Meşhedi için çalınan bir parça eşliğinde Meşhedi, Melahat ile beraber sahneye çıkar, dans eder, şarkı söyler. Hatta Melahat ile karşılıklı atışır.

Meşhedi:

Meşhediye, Meşhediye,
Sana canımdır hediyem!
Gizlice bir çift sözüm var,
Gel de kulağına diyem!
Nane suyu, nane şeker,
Menim canım senni çeker!

Melahat:

Hem şirinsin hem de şıksın!
Gönlümde bir sarmaşıksın!
Ben sana çoktan aşığı,ım,
Bilmem sen kime aşıksın!
Nane suyu, nane şeker,
Benim canım seni çeker.

Bu güzel atışmalardan sonra Meşhedi bir hali yorulunca birlikte masaya geçerler. Meşhedi, Melahat'a iltifatlar eder. Fakat tok gözlü olan Melahat ona pek aldırış etmez. Meşhedi'nin yapmacık olmayan, saf ilgisi Melahat'ın çok hoşuna gider. Ertesi gün istasyona Meşhedi'yi uğurlamaya dahi gider. Onun gören Meşhedi neredeyse gitmekten vazgeçecektir. Fakat Torik Necmi'nin onun zorla onu tayyareye bindirmesi ile ayrılık gerçekleşir.

2.3.1.4. Yönlendirici (Verici) Kişiler

Piraye Hanımefendi

Üç Kath Ev romanında Piraye Hanımefendi yönlendirici kişidir. Yaşını belli etmeyen elli yaşlarında bir kadındır. Çok şık giyinir. Halil Aker'in dostu, sırdaşdır. Romanda Piraye, Halil Aker aracılığıyla Bedia ile tanışır. Halil Aker'in Bedia'ya sunduğu yeni hayatta ona yol gösterir. Piraye, Halil Aker'e yakın bir isimdir. Önemli

zenginlerin, devlet adamlarının katıldığı davetlere, kadınlı erkekli eğlencelere, oyunlara katılır. Böyle ortamların tecrübeli bir ismidir.

Bedia ile yakından ilgilenen Piraye, birlikte oldukları her vakit onun yanındadır. Bedia'nın ilk defa girdiği ortamlarda yabancılık çekmemesi adına bu tecrübeli kadın ona hep yardımcı olur. Davetlerdeki kişiler ile ilgili bilgi verir, moda evine götürür, nasıl davranması gerektiği ile ilgili ipuçları verir. Halil, Bedia'yı terk ettiğinde dahi onun yanından ayrılmaz. Elinden geldiğince ona destek olur. Hatta Bedia'nın eski hayatına dönmemesinde Piraye'nin etkisi büyüktür denilebilir.

Halil gittikten sonra Bedia'yı evine alan Piraye artık onunla birlikte yaşamaya başlar. Bedia bu sırlara konağa pek uğramaz. Piraye hangi davete katılacak olsa onu da yanında götürür. Bu birliktelik Halil'in geri dönüşüne kadar devam eder. Piraye, Halil'in geri döndüğü haberini verdikten sonra bir daha karşımıza çıkmaz.

Rıza Göktekin

Göç romanında, Rıza Göktekin yaptığı yönlendirmelerle Nihat Ahmet'in hayatında önemli değişikliklere sebep olur. Bunun dışında muharebe sonrası başlayan milli mücadelenin yürütülmesinde etkin rol oynar.

Milliyetçi, vatanperver olan bu adam Nihat Ahmet'in edebiyat dünyasında kalıcı bir şekilde yer edinmesini sağlar. Gerçekleştirdiği toplantılar, düzenlediği konferanslar ile halk kültürünü, kaynaklarını tanıtır. Milli bilincin oluşması için elinden geleni yapar. Bu sayede onun tesiri altında kalan Nihat Ahmet, aruzla başladığı şiirde artık heceyle yazmaya başlar. Şiirlerinde halk kültürünü ana kaynak olarak kullanır. Edindiği milli olma fikriyle milli mücadeleye katılır. Şiirleri meydanlarda okunur. Gizli toplantılara katılarak Anadolu'ya geçer.

Bunların dışında Nihat Ahmet'in askerlik görevinden hastalığı sebebiyle ayrıldığı bir dönemde onu İzmit'e öğretmenlik görevi için gönderen de Rıza Göktekin'dir. Teklifi aldıktan sonra askerlik görevinin olduğunu söyleyen Nihat Ahmet'e irfan ordusunu yetiştirmenin de önemli bir vazife olduğunu söyleyerek onu ikna eder.

Rıza Göktekin sadece Nihat Ahmet için değil, o dönemde onun toplantılarına katılan, okuyan herkes için yönlendirici bir vazife görür. Bütün toplumda millî bilincin oluşması, millî ruhun canlanması için çalışır.

Gülter Hanım

Göç romanında Gülter Hanım bir diğer yönlendirici kişidir. Nihat ve Şehnaz'ın evliliğin gerçekleşmesinde önemli bir rol üstlenen kişi Gülter Hanım'dır. Nihat Ahmet'in yengesidir. Ellili yaşlarında olmasına rağmen gönlü yirmi yaşında bir kadındır. Her zaman bakımlı, yanağı al al, yüzü düzgünlü, kirpikleri daima sürmelidir. Süslü görünmeyi sever. Kollarında bilezikler, parmaklarında çeşit çeşit yüzükler vardır: gül yüzük, baklava yüzük, tek taş yüzük, zümrüt yüzük, yakut yüzük... Yanaklarında rastıkla karartılmış benler vardır.

Onun bu evliliğe yaklaşımı işleri kolaylaştırır. Nihat Ahmet'in annesi bu evlilikten yana değildir. Bir yandan da maddi sıkıntılar yaşarlar. Nihat Ahmet'in sürekli bir işi bulunmamaktadır. Derneğe gitmeye başladıktan sonra şiirleri dergilerde yayınlanır. Böylece ancak birkaç kuruş kazanabilir. Bütün bunlar evliliğin gerçekleşmesine mani olacak sebeplerdir. Burada yönlendirici bir rol oynayan Gülter Hanım çocukları bu konuda sürekli yönlendirerek ve onlara destek olarak evliliğin gerçekleşmesinde önemli rol oynar.

Filozof Ziya Refik

Göç romanında, Nihat Ahmet, Ziya Refik ile yengesi Gülter Hanım'ın yalısında tanışır. Ziya Refik, Gülter Hanım'ın hemen yan komşusudur. Uzun saçlı, yüzü dört köşeli, yeniçeri bıyıklı bir adamdır. Felsefeden Çerkez tavuğuna, edebiyattan yağlı güreşe her işte ehil olma merakı olan biri. Şen şakrak biridir. Yalı sahipleri ile arası iyidir.

Gülter Hanım, Nihat Ahmet'ten bahsedince onunla tanışmak ister. Bir gün yalıda, gün batmak üzereyken tanışırlar. Nihat Ahmet'i çok sıcak bir şekilde karşılar. Birlikte edebiyattan bahis açarlar. Nihat Ahmet'in Ziya Refik ile tanışması ona edebiyat dünyasının kapısını açar. Ziya Refik onu Yeni Edebiyat Derneğine götürür. Bu sayede oradaki ilim ve sanat dünyası ile tanışma fırsatı bulur.

Torik Necmi

Meşhedi Ankarada adlı romanda Meşhedi Cafer yolculuğu sırasında rehberlik etmesi sebebiyle yönlendirici kişi özelliği gösterir. Ona yeni bir yolculuk teklifi yapan, yolculuğu sırasında ona rehberlik eden, sıkıştığı durumlarda yardımına koşan hep Torik Necmi'dir. Meşhedi'nin eski dostudur. Meşhedi kadar saf olmayan Torik Necmi zeki, kurnaz bir tiptir. Bedavayı, eğlenceyi çok sever. Meşhedi

idarehaneyi ziyaret ettiğinde uzun bir aradan sonra yeniden karşılaşırlar. Onu seyyah kıyafetleri ile görünce dinlenmesine dahi fırsat vermeden yeniden yolculuğa çıkarmak ister. Akbaba idarehanesi de Anadolu'dan havadis getirmesi için bir muhabir aramaktadır. Bu durum Torik Necmi'nin işini kolaylaştırır. Meşhedi de işe ikna olunca hemen yola koyulurlar.

Torik Necmi yolculuk sırasında Meşhedi'nin yanından hiç ayrılmaz. Meşhedi'nin palavraları, memleketi ile Anadolu arasında yaptığı mukayeseler, kişilerle kurduğu münasebetler başına dert açmasın diye çok uğraşır. Herkes Meşhedi'nin meşrebini bilmediği için sıkıntı yaşamaları muhtemeldir. Torik Necmi bunu önleyici bir rol üstlenir.

2.3.1.5. Alıcı Kişiler

Cemal

Şeker Osman romanının sonunda kazanan başkişi değil Cemal olur. Romanda arzu edilen kişiye kavuşan, sevdiği kadınla evlenmeyi başaran Cemal'dir. Şeker Osman, romanın başkişisi olmasına rağmen o yaşadığı aşkı saklamak zorunda kalır. Sevdiği kadının Cemal ile evliliğini kendisini ölüme götüren bir acıyla izler.

Şeker Osman, çektiği acılarla boğuşurken Cemal ile Fehamet aşklarını onun gözleri önünde yaşar. Şeker Osman'ının aşkını Fehamet'e açmaması, gizli tutması, mücadele etmek yerine insanlardan uzaklaşması Cemal ile Fehamet aşkının her geçen gün ilerlemesine sebep olur. Yaşadıkları Şeker Osman'ın her geçen gün biraz daha içine kapanmasına sebep olur. Fehamet'e kavuşmak için pek bir şey yapmaz. Mücadele etmez. Bütün bunların üzerine Fehamet ile aralarındaki dostluk sebebiyle sürekli onların en yakınındaki isim olur.

Yeni güzellik anlayışının bir örneği olan Cemal ile Fehamet arasında evlilik arifesinde küçük bir kıskançlık krizi yaşanır. Fakat bu kriz uzun sürmez. Şeker Osman, Fehamet'e olan aşkını itiraf etmek yakaladığı fırsatı da değerlendirmez. Fehamet ile Cemal'in arasını bozan kıskançlık krizi büyümeden aşılır. İki sevgili romanında sonunda güzel bir düğünle evlenir.

Nihat Ahmet'in Annesi

Göç romanında oğlunun Şehnaz ile evliliğine engel olamayan anne, romanın sonunda kazanan taraf olur. Yaşanan onca sıkıntıya rağmen evlilik gerçekleşir. Kocasının ölümünün ardından oğlu da yanından ayrılınca iyice yalnızlaşan anne,

oğlunun evliliğini bir türlü kabullenemez. Fakat yaşanan muharebe, Nihat Ahmet'in öğretmenlik yaptığı yerde yaşadığı sıkıntılar, Gülter Hanım'ın yaşadıkları iki sevgilinin ayrılmasına sebep olur. Nihat Ahmet çok sevdiği kadından ayrılmak zorunda kalır. Eve, annesinin yanına tekrar geri döner. Böylece anne en başta kaybetmiş gibi görünse de bu işten sonunda oğluna geri kavuşarak karlı çıkar.

Cemal Münir

Kürkçü Dükkânı romanında uzun saçlı, karnı ve kesesi boş genç bir şairdir. Zeki, bilgili, uyanık ve gururlu bir gençtir. Süheyla'yı çok sever. Romanda Süheyla'dan sonra en çok üzerinde durulur.

Üçüncü kişilerin etkisiyle birlikteliği sonlanan bu adam, yaşadığı hayal kırıklığıyla hayatta bütün sevdiği, inandığı, mukaddes bildiği şeylerin, bir anda hayal, yalan çirkef olduğunu anlar. Aşkını bütün derinliği ile yaşar. Sevdiği, onun aşk denizinde bir damla gibi kaybolur. Parasızdır ama sadıktır. Fakat bir Ayşe Hanım'ın ihtirası onu nişanlısından ayırır. Yaşadığı ayrılık onu çok sarsar. Uyku nedir bilmez. Sürekli içki masalarında sabahlar. Nerde nasıl sabahladığını bilmeden günler geçer. Süheyla'ya mektuplarla ulaşmaya çalışır ama başarmaz. Onun hayatına tekrar müdahil olamaz. Romanın sonuna kadar Süheyla'yı daima takip eder. Evliliklerini, çocuğunu kaçışını her şeyi bilir. Sonunda ısrarının meyvesini alır. Süheyla'nın kaçarak İstanbul'a gelişinin ardından onunla yeniden bir araya gelmeyi başarır. Cemal Münir'i gören Süheyla onu ne kadar çok sevdiğini tekrar anlar.

2.3.1.6. Yardımcı Kişiler

Süleyman Hikmet

Göç romanında Süleyman Hikmet, Nihat Ahmet'i çok beğenen bir öğretmendir. Ahmet de onu çok sever ve onun sayesinde edebiyata karşı ciddi bir alaka besler. Bu sebeple daima öğretmenin takdirini kazanır. Hatta bazen öğretmenin verdiği ödevleri manzum bir şekilde yapar. Süleyman Efendi, Ahmet'e olan ilgisini sınıfta göstermekten çekinmez. Edebiyata ilgili olan bu öğrencisinin şiirlerini sınıfta okur ve onları yorumlar. Böylece onu edebiyat dünyasında kalıcı olması için yönlendirir.

Sansör Remzi

Göç romanında Remzi Efendi üç devrin sansörüdür: Sultan Abdülhamid'in, Meşrutiyetin, Mütarekenin. Matbuat odasının daracık odasında gazete yığınlarına gömülerek onlarda sakıncalı bulduğu kelimeleri, cümleleri çıkarmaya çalışır. Nihat Ahmet'in "Ah İzmir" şiirini görünce şaşırır ve ona, "Sen deli misin?" oğlum der. Şiirin basılmasından yana değildir. Onu bu konuda yönlendirmeye çalışır ama başarılı olamaz. Netice itibarıyla da bu şiir basıldıktan sonra Nihat Ahmet de aranmaya başlanır.

A. Şemsettin

Göç romanında dernekte bulunanlardan biri de A. Şemsettin'dir. Nihat Ahmet Rıza Göktekin'den sonra en çok onunla yakınlık kurar. En samimi dostlarından biri olur. Dertlerini, aşkını onunla paylaşır. Bu yönüyle de Nihat Ahmet'in anlaşılmasında yardımcı bir kişi olarak çıkar karşımıza.

Bu adamı Nihat Ahmet şöyle tarif eder:

"Beni göz bebeklerinde göğün en tatlı mavisıyla denizin en baygın yeşili erimiş bir gencin yanına oturtmuşlardı: A. Şemsettin!.. O da benim kadar pısrık!"⁹⁴

İbrahim Kaya

Üç Katlı Ev romanında özellikle Talat'ın en yakın arkadaşıdır. Onun siyasi fikirlerinin şekillenmesinde etkilidir. Felsefe okur. Deli dolu birisidir. Milliyetçidir. Keskin çizgileri olan zayıf bir yüzü, sert çenesi, kömür karası renginde gözleri ve sağ yanağında Diyarbakır çıbanı vardır. Çok yakışıklı olmamasına rağmen karakterli biridir.

Konakta düzenlenen eğlencenin finansmanı İbrahim olur. Daha taksitlerini bitirmediği paltosunu satarak eğlence için gerekli olan parayı temin eder.

İbrahim kişiliği ile ilgili olması ve onun hayata bakışını ifade etmesi açısından romanda geçen şu sözleri önemlidir:

İbrahim Kaya, sıcak, iyi, arkadaş gözlerle Talat'a bakar:

- Evet, olacak... Ama kimbilir, bu belki de bir medeniyetin sonudur... buharın keşfinden beri, madde durmadan ruhu yiyor. Artık, velileri, azizleri, ermişleri kalmamış, çorak bir dünyadayız. Fakat bu dünyanın ölüm şuaiyle gökleri tarayan kaşifleri var; atom bombasıyla asırları yere seren alimleri var; hidrojen kuvvetiyle, bir vuruşta bir

⁹⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 21.

kıtayı çökertecek canavar zekaları var. İnsanlık, bütün hızı ve bütün hıncıyla kendi kendisini cezalandırmaya çalışıyor. Bu trajedinin aktörleri de seyircileri de galiba bizim neslimiz olacak! Korkarım bu ölüm perdesi kapandıktan binlerce yıl sonra, yeni bir çağın arkeologları kat kat toprak yığınları altında günahlarımızın enkazını buldukça, birbirlerine şüphe ile fısıldayacaklardır: Galiba yeryüzünde bizden evvel yaşayanlar da varmış!...”⁹⁵

İbrahim’in bu düşünceleri, dostluğu; Talat’ın, zamanın, ideolojilerin daha iyi anlaşılmasında etkilidir. Bu sebeple yardımcı kişi olarak romanda kendisine yer bulur.

Ahmet Çekiç

Üç Katlı Ev romanında yardımcı kişilerden biridir. “Her hakikatin tohumu hayaldir!” bu cümleyi Rus kahvesinde Tohum adlı gazeteyi çıkarmayı kararlaştırdıkları sırada söyleyen Ahmet Çekiç’tir. Bahaeddin’inin arkadaşıdır. Gazete için abisinden yüz lira aşmıştır. Ahmet Çekiç hayal ettikleri gazete için şunları söyler:

- Makale, hikâye, şiir, resim, her şey, bu sayfalarda bir hedefe yürüyecek, dedi. Genciz... Biz de ihtiyar sabırsızlığı yok. Günlerin değil ayların değil, yılların peşindeyiz. Tohum... Ne güzel isim bulduk dergimize. Burada her kelime, her çizgi, ruhlara atılmış bir tohum olacak, görmediğimiz, bilmediğimiz taraflarda toprağına göre, havasına göre yeşerecek tohum!⁹⁶

Bahaeddin, Ali ve Ahmet Çekiç çıkaracakları gazetenin ana hatlarını belirlemeye çalışırken düşüncelerini ifade eden Ahmet, diğer arkadaşlarında hayranlık uyandırır. Yapmak istediklerini net bir şekilde ortaya koyar. Edebiyat ve politikaya dair düşünceleri gazetenin içeriği açısından önemlidir.

Ali Atak

Üç Katlı Ev romanında Bahaeddin’in kahvede beraber olduğu arkadaşlarından biridir. Çıkarmak istedikleri gazete için bir duvar ilanı çizecektir:

“Yerde, büyük, toprak rengi bir kalp... Kuvvetli bir el, üstüne kırmızı tohumlar serpiyor.”⁹⁷

⁹⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 18.

⁹⁶ a.g.e. s. 45.

⁹⁷ a.g.e. s. 47.

Mısırlı Latif Ağa

Şeker Osman romanında, Lübnan'ın bütün güzellerine ağına düşüren bu zengin adam, sonunda kendisini Mebrure Hanım'ın ağlarında bulur. Hemen ardından bitmek bilmeyen seyahatler, ziyafetler, eğlenceler birbirini kovalar. Sonunda bir çocukları olur: Fehamet. Fakat yaşlı adam Mebrure Hanım'ın gençlik ateşine daha fazla ayak uyduramayarak uykusuz geçen bir gecenin sabahında ölür. Mısırlı Latif Ağa, Fehamet ve annesi Mebrure Hanım'ın daha iyi anlaşılmasında rol oynayan bir yardımcı kişidir.

Falcı Kız

Şeker Osman romanında başkişi kendinden geçmiş bir vaziyette karma karışık hisler içinde dolaşırken yanında kendisine çapkın bir bakış fırlatan bir falcı kız geçer. Dişleri bembeyaz, kadife gözlü, basma şalvarlı bir kızdır.

Şeker Osman'ın yanından geçerken ona cilveli, onu isteyen bir bakış atar. Bunun üzerine Osman'ın vücudu hızla ürperir, boğazı kurur, avuçları karıncalanır. Yanından geçen kız tepenin başında yeniden ona bakar. Şeker Osman'ın kızın yanına gitmek ister fakat bir anda yanı başında patlayan kahkaha tufanı ile kendine gelir. Talih ona bu mutluluğu dahi çok görür. Kahkaha atanlar Fehamet ile Cemal'dir. Arabalarıyla geçerken onu görünce durup, Şeker Osman'ın dalgınlığına gülerler. Böylece onun bir defa olsun mesut olma hayali kurmasını sağlayan falcı kız ortadan kaybolurken, Şeker Osman'ın hayali dostları yüzünden yeniden suya düşer.

Marika

Şeker Osman romanında başkişi falcı kızla yaşadığı hayal kırıklığının bir benzerini Marika ile yaşar. İlkinde dostları hevesini kursağında bırakırken bunda ise Marika'nın kendisi Şeker Osman'ı hayal kırıklığına uğratar. Sabahları odasına kahve götüren Marika'yı bileğinden yakalayıp kucağına çeker. Kız hiç zorluk çıkarmadan kendisini Şeker Osman'a teslim eder. Kazandığı bu uğraşsız başarı Şeker Osman'ı bir anda kızdan soğutuverir. Hâlbuki ruhu, kalbi aşka ve onun yakıcı ateşine karşı açtı. Ama onun ateşini zahmetsiz teslimiyet söndüremezdi. Yeniden karanlık dünyasına geri döner.

Mebrure Hanım

Şeker Osman romanında, Fahamet'in annesidir. Şişli salonlarının ateşli ve hırçın kızı olan Fahamet'in daha iyi anlaşılması için annesinin gençlik yıllarına, kişiliğine bakmak gerekir.

İlerleyen yaşına rağmen saçında tek siyah tel, yüzünde tek çizgi kırışıklık yoktur. Gençlik yıllarında bütün Suriye'yi alt üst etmiş bir afettir. Bu Çerkez güzeli gençlik yıllarında bir esircinin eline düşer. Daha sonra, zengin salonlarında, baharatlı Arap sofralarında, Beyrut'un çapkın ziyafetlerinde ve Şam'ın emsalsiz baharı içinde senelerini geçirir. O kadar güzeldir ki şairler onu anlatmakla bitiremez. Bütün genç erkekler onun hasretiyle yanar. Zenginler ona ulaşmak için bütün servetlerini harcamayı göze alır. Bütün çöl ona yazılmış kasidelerle inler.

Mebrure Hanım böyle hararetli bir hayat sürerken Mısırlı Latif Paşa'yı ağına düşürür. Latif Paşa'nın servetiyle yeni bir hayata başlar. Bitmek bilmeyen seyahatler, her gün yen bir yolculuk, davetler, ziyafetler... Sonunda bir çocukları olur. Ardından Latif Paşa'nın bedeni bu hareketli hayatı kaldıramaz ve bir sabah yatağında ölü bulunur. Elinde Latif Paşa'dan kalma servet ve küçük çocuğuyla birlikte İstanbul'a döner. Fahamet böyle bir annenin kızıdır. Adeta güzelliğini ve fetanlığını annesinden alır.

Şeker Osman'ın Babası

Şeker Osman romanında, konağa nadiren uğrayabilen, Yıldız'ın önemli paşalarından biridir. Vaktinin çoğunu Yıldız Sarayı'nda geçirir. Bu 31 Mart Yakası'na kadar devam eder. Bir akşam külahlarında "ya hürriyet ya ölüm yazılı" dört süngülü asker tarafından götürülür. On Temmuz'a kadar konağa dönemez. Paşa, bu tarihte vefat eder.

Nimet

Şeker Osman'ın kardeşidir. Amerikan kolejinde okur. Babalarının ölümünün ardından serveti yarı yarıya paylaşırlar. Kimseye muhtaç olmadan yaşayabileceği kadar zengin olmasına rağmen yeni açılan bir ana mektebinde işe başlar. Henüz yirmi yedi yaşından saçları beyazlaşan bu hanımefendi Şeker Osman'ın buhranları günlerine kadar onu görmez. Birbirlerinin şefkat ve sevgisinden uzak yaşarlar. Fakat Şeker Osman bir gece perişan bir halde köşke gelince iki kardeş yeniden bir araya gelmiş olur. Aralarındaki uzun ayrılığa rağmen Nimet, Şeker

Osman için eşi bulunmaz bir kardeştir. Şeker Osman'ın aile yapısının anlaşılabilmesi için paşa babalarından sonra kardeşi Nimet'in rolü önemlidir.

Debreli Rüstem Efendi

Göç romanında, maddi sıkıntılardan dolayı Nihat Ahmet ve annesi yeni evlerinden ayrılıp eski evlerine taşınırlar. Yeni evi de Rüstem Efendi'ye kiraya verirler. Rüstem Efendi dini bütün bir Müslümandır. Hiddetli bir yüzü, ince sinirli bir burnu vardır. Beyaz bıyıkları dudaklarının üstünü kaplamıştır. Kimseyle göz göze gelmek istemez. Rüstem Efendi kiracı olarak yerleştiği evin kıymetini bilir.

Merhametli, şefkatli olan bu adam ev ahalisinden biri evin kullanımına dikkat etmeyecek ola çok sinirlenir ve hemen uyarır.

Nihat Ahmet'in Dayısı

Göç romanında Nihat Ahmet'in babası ölüm döşeğindeyken o da evdedir. Onu avutmaya çalışır. O da çok üzülür ve daima hıçkırıklarla ağlar. Nihat Ahmet'in evliliğinde problem çıkaran kardeşi ile konuşur. Nihat Ahmet'e de annesinin neden böyle davrandığını açıklayarak anne ile oğul arasında gerilimin ortadan kalkmasına çalışır.

Aşçı Hüseyin Ağa

Göç romanında Aşçı Hüseyin Ağa, Nihat Ahmet'in yengesi Gülter Hanım'ın konağında aşçıdır. Yemekleri çok güzel yapar. Konakta misafir ağırlanmasından çok hoşlanmaktadır. Çünkü bu sayede çeşit çeşit yemek yapabilecek, hünerlerini sergileyecektir. Konakta misafir olmadığında sadece iki kişiye, Gülter Hanım ve kızı Şehnaz'a, yemek hazırlar. Bu da onun canını sıkır. O sanatını daima konuşurmak ister. Çok güzel yemek yapmasına rağmen her zaman kendi yemeklerinde eleştirecek bir taraf bulur. Muharebe başladıktan sonra maddi sıkıntılar baş gösterince Gülter Hanım zor durumda kalır. Bu sıkıntıdan Aşçı Hüseyin Ağa da nasibini alır:

“Sessiz, uzun bir dakika geçiyor. Tekrara göz göze bakıp gülüşüyoruz:

- Aşçıyı savdıkları doğru mu?

Annemi sevindirmek istiyorum:

- Evet.

- Vah vah... Demek bu derece dardalar?

Onlara acımak annemi ne kadar da bahtiyar ediyordu.”⁹⁸

Rasime Hanım

Göç romanında mahallede, sokak kedileriyle birlikte yaşayan kimsesiz bir kadındır. Gelin döşeginde dul bırakılır. O günden beri sokak kedileriyle ilgilenir. Sabah akşam onlarla birlikte. Evinde bütün mahallenin kedilerini toplar. Gönlünde duyduğu muhabbetin tamamını kedilere verir. Her sabah kedileriyle dışarı çıkar akşam yine onlarla eve döner.

Nihat Ahmet bazı akşamlar bu yalnız komşusunun seslerini duyar. İçli bir ağlama sesidir. Rasime Hanım, eski bir hatıra ile bazen hıçkırıklar içinde böyle ağlar.

Servican Hanım

Göç romanında Servican Hanım, ilerleyen yaşına rağmen genç görünen biridir. Kafkasya'dan kaçırılarak İstanbul'a getirilir. Bu masalsi hikâyeyi bazen çocuklara anlatır. Gülter Hanım'ın sütannesidir. Beyazıt'taki güvercinli konakta kendisinden daha yaşlı görünen kızları ve kendisiyle yaşıt hissi veren torunlarıyla birlikte oturur.

Baba Reşit Bey

İsmet İnönü romanında yardımcı kişilerden biridir. Kürümoğullarından Reşit Bey, Malatyalıdır. İsmet İnönü'nün babasıdır. Çeşitli yerlerde devlet memuru olarak çalışır. Bu yüzden aile ara ara göç etmek zorunda kalır. İsmet Paşa'nın doğumundan kırk gün sonra da Foça'ya Mukavelat muharriri ve başmüstantik olarak tayin edilir. Burada yaklaşık bir yıl kaldıktan sonra Boldan'a tayin edilir. Dört yılın ardından ise İzmir'e geri döner. Buradaki saadeti uzun sürmez. Bir yılın ardından yeni bir memuriyetle Sivas'a tayin edilir.

Mustafa Kemal Paşa

İsmet İnönü romanında, İsmet Paşa Mustafa Kemal Paşa ile ilk Erkâniharbiye mektebindeyken tanışır. Kendisi birinci sınıftayken Mustafa Kemal son sınıftadır. Okul yıllarının ardından ilk karşılaşmaları Mustafa Kemal'in İkinci Ordu Kumandanlığına vekâleten atanmasıyla olur. Mustafa Kemal Paşa ile İsmet Paşa harbin nasıl neticeleneceğini ön görürler. Daha sonra gerçekleştirilecek olan

⁹⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 94.

mücadelenin planlarını yaparlar. İmparatorluk son bulacak, Anadolu'da yeni bir mücadele başlayacaktır.

Üçüncü ordu müfettişliği ile 15 Mayıs 1919'da yola çıkar. İsmet Paşa ile birlikte Milli Mücadeleyi başlatırlar. Bütün engellere rağmen yeni Türk devletini kurmayı başarırlar.

Muhtar Paşa

İsmet İnönü romanında Erkânıharbiye Sınıfları Balistik ve Muhaberatı Meşhure-i Osmaniye Muallimi Topçu Erkânıharbiye Feriki Muhtar Paşadır. Bütün ömründe hatıraları arasında sakladığı bir kâğıt vardır. Bu kâğıt İsmet Paşa'nın imtihan kâğıdıdır. Burada kendisine sorulan soruya hatıralar arasında saklanacak kıymette bir cevap verir. Muhtar Paşa cevabı çok beğenir ve üzerine takdirini ifade eden şu iki kelimeyi yazar: Aferin evladım!

Liva Kumandanı Şevket Paşa

İsmet İnönü romanında, İsmet Paşa Edirne'de, İkinci Ordu'da Liva Kumandanı Şevket Paşa'nın emri altındadır. Şevket Paşa kısa sürede bu genç askerden etkilenir. Ondan olabildiğince fazla yararlanmaya çalışır. Bu yüzden İsmet Paşa'ya bir teklifte bulunur. Ondan yalnız bataryalarda çalışmak yerine silah arkadaşlarına meslekî konferanslar vermesini ister. İsmet Paşa her gün, bazen güneş bazen yağmur altında yorulan askerleri konferanslara çekebilmenin zorluğunu fark etmesine rağmen teklifi kabul eder.

Binbaşı Ali Bey

İsmet İnönü romanında Hamidiye Livası onun komutası altındadır. Sultan Abdülhamid'e bağlı olan bu ordudaki askerlerin üçer kat elbisesi, üçer çift ayakkabıları vardır. Selanik'e hürriyetin ilan edileceği haberi gelince İsmet Paşa'nın çevresinde bulunanlar Hamidiye Livasının sorun çıkaracağı düşüncesine kapılır. İsmet Paşa ve bir tabur asker bir gece yarısı, Binbaşı Ali Bey ve komutasındaki askerlerin bulunduğu kışlaya giderek durumu bildirir. Kendilerine karşı koyulması durumunda kardeşin kardeşi kıracağı bildirilir. Hamidiye Livası karşı koymadan durumu kabul eder.

General Ahmet İzzet Paşa

Türk ordusu için çok önemli bir asker olan İzzet Paşa Edirne’de, Yemen’de, Balkan Harplerinde çok önemli vazifeler üstlenir. Bu vazifeler sırasında İsmet Paşa ile tanışır. Onun askerî disiplininden, zekâsında, özverisinden etkilenir. Daima yanında bulundurmaya çalışır. Zaman zaman ayrı kalırsa da bir şekilde İsmet Paşa’yı yanı başında görevlendirmeyi başarır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Paşa hastalanır. Bu sebepten İkinci Ordu Kumandanlığına vekâleten, Mustafa Kemal Paşa tayin edilir. Bu sayede Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa, tekrar bir araya gelme fırsatı bulur.

Yıldırım Ordular Grubu Kumandanı Müşir Fon Falhein Paşa ve Limon Von Sanders

İsmet İnönü romanında, Türk ordusu her geçen bir vatan parçasını daha geride bırakarak geri çekilir. Bağdat’ı da kurtaramayan Fon Falkenhein Kudüs’ü de kaybeder ve yerini Limon Von Sanders Paşa’ya bırakır. Fakat o da hakikati görmekten çok uzak, başarılı olamayacak bir plan tatbik eder. İngilizlerin Nablıs Caddesi boyunca yürüyüşünü durduramaz. Fakat Miralay İsmet Bey, İngilizleri büyük kayıplara uğratarak en parlak muhaberelelerinden birini verir.

Ferit Bey

Kürkçü Dükkânı romanında, Çarmıh valisi Ferit Bey, eşi Ayşe Hanım’ın tesiri altında bütün kişiliğini yitiren silik bir adamdır. Kendisinin, kızının, eşinin hayatında hiç tesiri yoktur. Korkaklığı, ahmaklığı ile eşinin yanında silinen biri olur. Romanın ilk bölümlerinde bu şekilde karşımıza çıkan bu adam daha sonra hiç görünmez. Ne romanda, ne kendi hayatında ne de kızının hayatında bir tesiri vardır.

Doktor Melûl

Kürkçü Dükkânı romanında, Süheyla’nın en iyi dostudur. Esmer renkli, bodur ve tıknaz vücutlu biridir. Yıllar boyu Süheyla’yı gizliden gizliye sever. Süheyla çok rahat bir şekilde bütün dert ve mutluluklarını ona söyleyebilir. Çünkü Doktor, onun hem derdini hem sevincini bütün içtenliğiyle benimser. Bu da Süheyla’nın onun karşısında rahatlamasına sebep olur.

Doktor Melûl’ün bir diğer güzel yanı ise Cemal Münir’i de tanıyıp sevmesidir. Hatta hadiseyi öğrendikten sonra Cemal Münir ile karşılaşır. Onunla

sabaha kadar sohbet edip içerler. Bu sohbette Cemal Münir Süheyla için iyi şeyler söylemez. Ciddi hakaretler, küfürler eder. Doktor Melûl Cemal'in söylediklerini Süheyla'ya ulaştırınca, genç kız günlerce hasta yatar. Cemal ve Süheyla'nın ayrılıklarının ilk günlerinde aradaki tek bağ Doktor Melûl'dür.

Soğan Tüccarı Haydar

Kürkçü Dükkânı romanında Süheyla, İstanbul'a kaçarak dönüşünün ardından burada yeni yeni zenginlerin türediğini fark eder. Çaydan çaya, salondan salona çılgınlar gibi yaşayan Süheyla annesinin bu zengin, yeni dostlarıyla karşılaşır. Bunlar zengin, hovarda insanlardır.

Bu tipler içinde bilhassa henüz oturmasını kalkmasını bilmeyen, sivri fesinin altından simsiyah perçemleri sarkan karayağız bir genç olan Haydar, Süheyla'ya bir başka bakar. Ona bakarken gözlerinin içleri kızarır. Sesi gizli bir sıtmaya tutulmuş gibi titrer. Haydar, tam Ayşe Hanım'ın aradığı bir tiptir. O kızını yeniden zengin, hovarda, cömert biriyle evlendirmenin peşine düşer. Bu iş için Haydar biçilmiş kaftandır. Fakat her ikisi de emeline ulaşamaz. Cemal Münir tekrar ortaya çıkar.

Vecihi Bey

Meşhedi Ankarada romanında, Meşhedi'nin arkadaşları ile yolculuk yaptığı tayyarenin sahibidir. Bütün yolculukları boyunca onlara eşlik eder.

Hafit Bey

Meşhedi Ankarada romanında Hafit Bey, Meşhedi Adapazarı'na gelince onu kolundan tuttuğu gibi kendi evine götürür. Annesi misafirler için hazırlıklar yapar. Bu evde gönüllerince ağırlandılar.

Ruhsar Hanımefendi

Meşhedi Ankarada romanında Hafit Bey'in annesidir. Meşhedi'yi evinde ağırlar. Ona gözleri renkli kedilerini gösterir. Meşhedi İran'daki kedilerden bahis açınca aralarında kedi üzerine tatlı bir sohbet gerçekleşir.

Münir Hayri Bey

Meşhedi Ankarada romanında Kız Enstitüsünün müdürüdür. Hazırladığı çay masasında Meşhedi ve arkadaşlarını ağırlar. Güzel bir sohbet gerçekleştirilir. Münir Hayri değerli bir eğitimci olmasının yanı sıra muharrir, ressam ve heykeltıraştır. Sohbetleri sırasında Meşhedi'yi bastırmasının sağlayan şey ise zengin hayal gücü ve kıvrak zekâsıdır. Hayal dünyasının ilhamlarını abartılı cümlelerle ifade etmekte üstüne yoktur. Onun bu özelliğine hayran kalan Meşhedi kalkıp yanaklarından öper.

Paşa Kazım

Meşhedi Ankarada romanında saçmalamakta üstüne olmayan biridir. Hamdi Bey'in köşkünde yemek masasında Meşhedi ile tanışır ve aralarında tatlı bir sohbet başlar. Konu masaya indirilen kuzu kızartmasıdır. Meşhedi bunun bir tavuk olduğunu ifade edince Paşa da tavuk değil serçe olduğunu söyler. Meşhedi'nin önüne serçe sütü diye de rakı indirilir. İkili arasında neredeyse bir palavra yarışı gerçekleşir. Sohbet diğer misafirlerin kahkahaları ile devam eder.

Behçet Kemal

Meşhedi Ankarada romanında Behçet Kemal, Meşhedi'yi gece vakti Ankara'da maarif binasının önünde karşılar. Park halindeki bir aracın üzerine çıkarak ona şu şiir okur.

2.3.1.7. Dekoratif Unsur Durumundaki Kişiler ve Kavramlar

Üç Katlı Ev

Mehlika, Zeynep, Selma, Tevfik, Meşhur Çavuş'ların Küçük Kardeşleri, Necmi Serdar, Hafız Tevfik Bey, Avukat Rasim Hikmet, Cemil Tamaydın, Zeynep Tamaydın, Şair İbrahim Celal, Sümru, Rus Fatma, Kurabiye Mehmet, Feriha Gümüsova, Leyla Şakır, Rıfki Ziya, Muazzez Somses, Hüsnü Beyefendi (Sağlam Temel Bankası), Şevki Tutkoper (Milletvekili), Niyazi Başyapı, Feride Somay, Muammer İnceer-Karısı ve Kızları, Selime Pınar ve Kocası, Hintli Milyoner, Rum Kadın, Madam Nogara, Halim İrfan'ın Karısı Leyla, Halim İrfan, Cevdet Yolaçan ve Mahmure Yolaçan, Bayan Müzehher, Hamdi Hisarlı, Ferit Kaşlı, Sabahat

Şeker Osman

Ratibe Hanım, Macide Hanım, Ruhsar Hanımefendi, Şair Rasih Şevket, Şatafatzade Cabir Bey ve Kızları, Galatasary Lisesi'ndeki Hocalar, Hamdi Bey, Ruşen Bey, Melahat Hanım, Şükran ve Ahmet, Tevfik ve Emine, Madam Pavliyof, Gavsî Rıza Bey, Tellal

Göç

Şair Kemal Fahir, Cafer Nurettin, Muallim Cemil Ali, Cemil Suat ve Behzat Reşit, İmam, Kırmılı Türk, Eftalya, Terzi Şehbazyan, Mahir Şadi Efendi, A. Şemseddin'in Sevgilisi, Rum Doktor, Çamaşırçı Fatma Kadın, Rençberler, Filozof Rıza Tevfik'in Hanımı, Nihat Ahmet'in Babası, Şehnaz'ın Dayısı, Mümeyyiz Halil, Madam Sulatana, Arap Muallimi Efdaleddin, Süreyya Bey, Abdüllâtif Toktamış, Yusuf Akbora, Hristo Kalfa, Annenin Amcası, Polis Süleyman Efendi, Karanfil Kalfa, Mehru, Hafız Nuri Efendi, Prenses Zülâliruh, Yağız Mülazım, İhtiyar Eczacı, Başhekim, Behzat Reşit, Revanici Ali Usta, Salepçi Ramazan, Maarif Nazırı, Mümeyyiz, Trendeki İhtiyar, Tarih Muallimi Arif Bey, Topal Postacı, Hayvanat Muallimi Alaaddin Bey, Türkçe Muallimi Şefik Bey, Müfettiş Rakım Efendi, Farisi Muallimi Sabri, İzmit'teki Evin Sahibi ve Karısı, Karagöz Tevfik Efendi, Ev Sahibi Raife Kadın, Bakkal İbrahim Efendi, Esmâ Kadın, Mutasarrıf, Mithat Rüştü, Veli Münif, Cemal Müfit

İsmet İnönü

Cevriye Hanım, Şıpka Müdafii Hulûsi Paşa, Fuat Efendi Taşkasap (General Ali Fuat Erden), Serdarı Ekrem Ve Sadrazam Kethüdazade Hasan Paşa, Bursali Tahir Bey, Fethi Bey, Mithat Şükrü Bey, Ömer Naci Bey, Cemal Bey, Topçu Yüzbaşısı Hamdi Bey, Rasim Bey, Nafız Bey, Alman Kumandanı Golç Paşa, Erkâniharp Reisi Hüseyin Hüsnü Bey, İngiliz İrtibat Zabiti Weinertshagen, Ahmet Şurai Paşa, Abidin Paşa, Kahireli Aziz Bey, Limon Paşa, Dördüncü Kolordu Kumandanı Faik Paşa, Erkâniharp Reisi Kaymakam Alaettin Bey, Enver Paşa, Rauf Bey, İmam Yahya, 24. Fırka Kumandanı Kaymakam Ziller, Alman Binbaşı Guhr, Nablıs Mutasarrıfı Faik Bey, İngiliz Baş Tercüman Rayan, Hadi Paşa, Saffet Arıkan, Emekli Kaymakam Reşat Bey, İsmail Hakkı Başak, Yüzbaşı Demir Hulusi, Binbaşı Trabzonlu Şevki Bey, Yüzbaşı İhsan Binbaşı Nail Bey, Yavuz Fehmi, Kocaeli Milletvekili Süreyya Yiğit, Şeyh Ata Efendi, Eski Bir Erkaniharp Zabiti Nevres,

Celalettin Arif Bey, İsmail Fazıl Paşa, Keskinli Rıza Nuri, Çerkez Reşit, Dayı Mesut, İzmit Fırka Kumandanı Rüştü Bey, Mülazım Kemal, Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey, Fındıklı Köyündeki İhtiyar, Ali Bey, Sabık Milletvekili Şükrü Bey, Fevzi Paşa, 24. Fırka Kumandanı Mahmut Bey, Erkanı Harp Sami Bey, İzmit Mutasarrıfı Çerkez İbrahim, Bursa Kumandanı Bekir Sami Bey, Bursa Valisi Hacı Muhiddin Bey, Alaşehir Kumandanı Aşir Bey, Ankara Valisi Yahya Galip Bey, Kaymakam İbrahim Bey, Kadı Ahmet Asım, Abdullah Bey, İtalya Hariciye Nazırı Kont Sforça, Hakkari Mebusu Mazhar Müfit Bey, Loyd George, Briad, Sforça, Foch, Gouraud Kalokerapulos, Sarıyanis, General Populas, Harekat Şubesi Müdürü Şemsettin Bey, General Tirikapis, Asım Paşa, İzzettin Paşa

Kürkçü Dükkânı

Hayreddin, Hayat Kadını, İhsan Fahri, Hamamcızade Hayri, Mollaninkiler, Teyze, Sabiha Hanımefendi, Tahir Bey, Genç Polis, Kemal Bey, Süheyla'nın Amcası

Meşhedi Ankara'da

İsmet Paşa'nın Eski Başyaveri Atıf Bey, İstatistik Müdürü Cemil, Zat İşleri Müdürü Rasim, Kalemi Mahsustan Haydar, Tabibi Adlî Fahri Bey, Faruk Nafiz Bey, Yusuf Ziya Ortaç, Pastane Sahibi Ali Rıza, Tavukçu Tayfur Usta, Nahit Sırrı, Doktor Cudi, Vedat Nedim, Ubeydullah Efendi, Ankara Mebusu Aka Gündüz, Enis Behiç, Nadi Bey, Doktor Fahri, Kadrocu Burhan Asaf Bey, Ankara Erkekliyesi Müdürü Samih Nafiz, Kız Lisesi Dâhiliye Şefi Abdüssamet Bey, Edebiyat Muallimi Yahya Saim, Nazım Kamil Bey, Kökçüzade Necati Bey, Osman Nuri Bey, Vali Rıfat Bey, Niyazi Yılmaz Bey, Malik Bey, Şair Salih Zeki, Servet Bey, Selim Sırrı Bey, Abdülfeyyaz Tevfik Bey, Salih Murat Bey, Şüküfe Nihal Başar, İbnülemin Mahmut Kemal Efendi, Mükrimin Halil Bey, Nezihe Muhiddin Hanım, Nakıye Hanım, Latife Bekir Hanım, Adalı Avni, Ressam Çallı İbrahim, Tarihçi Ahmet Refik, Ekrem Bey, Osman Hamdi Bey, Kılıç Ali Bey, Köşkün Emektarı Mustafa Hamdi Bey, Son Posta Kitaphanesi Sahibi Bahaettin Bey, Maarif Müdürü Hüsnü Uluğ, Temyiz Müddei Umumi Başmuavini Süreyya Beyler, Seyfi Bey, Meşhur Riyaziyeci Arşimet Hüsnü Uluğ Bey, Tavuk Kralı Tayfur Usta, Nalbant Oğlu Hıfzı Bey, Hâkimiyeti Milliye Gazetesi Temsilcisi Naşit Hakkı, Mecdi Sadrettin Bey, Aka Gündüz Bey, Akba Kütüphanesi Sahibi Bilal Bey, Meşhur Coğrafyacı, İzmit Maarif Müdürü Vecdet

Bey, Akbaba Gazetesinin Adapazarı Bayi Sorumlusu Sırrı Ahmet Efendi, Türkçe Muallimi Nuri Bey, Osmanlı Bankası Mıntika Müdürü Hafit Bey, Yuca Rıfat Efendi.

2.3.2. Tipleri Bakımından Roman Kişileri

2.3.2.1. Toplumsal Tipler

2.3.2.1.1. Kadın Tipleri

2.3.2.1.1.1. Gelenekçi Kadın Tipi

Teranedil Hanım

Üç Katlı Ev romanında birinci kuşağı temsil eden Teranedil Hanım gelenekçi, eşine ve evine bağlı bir tiptir. Evde yaşanan bütün olumsuz durumlara rağmen eşine olan saygısını, çocuklarına ve özellikle torunlarına karşı olan sevgisini ve ilgisini kaybetmez. Eşine hala “paşacığım” diye hitap ediyor olması bunun göstergesidir. Ayrıca Teranedil Hanım, konağın geldiği son noktayı, torunlarının eğlenceye aşırı düşkün, vurdumduymaz hallerini kabullenir.

Torunlarına öylesine düşkündür ki sandığının bir köşesinde sakladığı cenaze parasını dahi onların giyim kuşamları için harcar. Kızların daha özenli olması gerektiğini düşündüğünü de bu esnada anlarız. Bedia’ya 200, Talat ve Bahaeddin’e 100’er lira verir. Torunlarını sevip onlara gereken özeni gösterse de onaylamadığı davranışları vardır. Onaylamaz ancak yine de ses çıkarmaz.

“Aman yarabbi, bu zamane çocukları ne saygısız şeylerdi. Aaa, doğrusu, Teranedil Hanım Celal’ciğinden böyle bir söz duymamıştı. Ama, Talât’a bir şey demedi ve sessizce mutfığa gitti.”⁹⁹

Elinden bir şey gelmese de konaktaki dökülmenin farkındadır ve buna içten içe epeyce üzülür.

“Böyle miydi bu sofraya?... Hani Paşacığı?... Hani Celal’ciğı?... Hani Cevriyecik?... Hani Bahaeddin’cik?... Hani Bedia’cik?... Darmadağın olmuşlardı da haberi yok...”¹⁰⁰

Birinci kuşağı temsil eden Teranedil Hanım gelenekçi tipin birçok özelliğini üzerinde taşır.

Cevriye

Cevriye *Üç Katlı Ev* romanında ikinci kuşağı temsil eden bir tiptir. Gelenekçi bir diğer kadın tipine örnek olarak gösterilebilir. Eşine son derece

⁹⁹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 83.

¹⁰⁰ a.g.e. s. 83.

saygılıdır ve sözünden asla çıkmaz. Eşi Celal'in burada bir işimiz yok artık, İzmir'e yerleşelim sözlerini hiç sesini çıkarmadan kabul eder.

Hayatındaki her şeyi kabullenmiş bir tiptir. Konak olarak geldikleri noktayı, fakirliği, evlatlarının vurdumduymaz yaşamını, eşinin her şeyini kabullenir. Evlere temizliğe, çamaşıra giderek eve katkı sağlar.

İzmir'e gitme mevzusunda, Bedia'nın gitmeyeceğim çıkışına karşı sessiz kalır. Onun kendisini ikna etmesine hemen izin verir.

“Gelin, kaynana, yürekleri ağızlarında, kızlarının ne söyleyeceğini bekliyordular. Biri anne, biri büyük anne olmuş o iki kadın, bu bir damla çocuk karşısında nasıl küçülürmüş, silinivermiş, çocuklaşmışlardı?”¹⁰¹

2.3.2.1.1.2. Hafifmeşrep Kadın Tipi

Piraye

Üç Kath Ev romanında, Piraye romanın güçlü kişilerinden Halil Aker'in arkadaşıdır. Romanda sürekli verilen davetlerin, baloların, partilerin aranan kadınıdır. Bu tür ortamların her kadını ve erkeğini tanıyor olması, o insanlarla ilişkileri onu hafifmeşrep kadın tipi olarak karşımıza çıkarır.

Bedia'yla güzel bir şekilde ilgilenir. Onu Halil'in isteğiyle zengin butiklerden pahalı, şık kıyafetlerle süsler. Bedia'yı Nogara isimli butiğe götürdüğünde oranın sahibiyile önceden tanıştığını, buraya sıkça geldiğini ve başka kadınları da süslediğini anlarız. Temsil ettiği tipe uygun olarak, zengin, rahat, vurdumduymaz bir hayatı vardır. Apartman dairesinde oturur, Rum hizmetçisi vardır. Nerede, nasıl davranacağını çok iyi bilir. Bedia, onun geçim sırlarını çözer.

“Apartmanına büyük zenginler geliyor, kadınlı erkekli içki ve saz eğlenceleri tertip ediliyor, oyunlar oynanıyordu. Piraye, bu işi çok ustalıkla yapıyordu doğrusu: Piraye hanımefendiliğini hiç kaybetmeden!”¹⁰²

Halil'in Bedia'yı bırakıp giderkenki sözleri ve tavırları onun vurdumduymazlığını çok güzel örnekler. Bedia'nın kırılan, incinen gururunu, düştüğü durumu önemsemez.

“Haydi haydi, öyle eski zaman hanımları gibi katmer katmer kızaracak ne varmış?.. Gül biraz bakayım... Bu güzel yüze yalnız tebessüm, yalnız neşe, saadet yakıştır!”¹⁰³

Piraye'nin vurdumduymazlığının yanı sıra neşeli, sıcakkanlı ve yardımsever olduğunu görüyoruz ki temsil ettiği tipte çoğunlukla bu özellikler bulunur. Kendi

¹⁰¹ a.g.e. s. 43.

¹⁰² a.g.e. s. 105.

¹⁰³ a.g.e. s. 70

yöntemleriyle Bedia'ya sahip çıkar, ablalık yapar, onu yanına alır, birlikte partilere, balolara gitmeye devam ederler. Bunların yanı sıra para onun için oldukça önemlidir, Bedia'yla Halil'den sonra gelen kısmetlerle ilgili konuşurken önceliğinin para olduğu ve diğer değerleri arka plana ittiği açıkça görülür.

Mebrure

Şeker Osman romanının yalnızca bir yerinde bahsi geçen Mebrure Hanımefendi güzeller güzeli Fahamet'in annesidir. Fahamet güzelliğini adeta ondan alır. Kitap Fahamet'in nasıl bir anne babadan geldiğini anlatırken Mebrure'nin gençliğine değinir.

“Mebrure hanımefendinin gençliği bir çöl masalıdır ki anlatmakla bitmez... Beşiği, Sapanca gölü kenarında sallanan bu çerkes güzeline, hayat yolunu, eli kırbaçlı bir esirci çizmiştir.”¹⁰⁴

Arap sofralarında, Beyrut'un çapkın ziyafetlerinde ve Şam'ın emsalsiz baharı içinde senelerini geçirir. O kadar güzeldir ki şairler onu anlatmakla bitiremez. Bütün genç erkekler onun hasretiyle yanar. Zenginler ona ulaşmak için bütün servetlerini harcamayı göze alır.

Mebrure Hanım böyle hararetli bir hayat sürerken Mısırlı Latif Paşa'yı ağına düşürür. Latif Paşa'nın servetiyle yeni bir hayata başlar. Bitmek bilmeyen seyahatler, her gün yeni bir yolculuk, davetler, ziyafetler... Sonunda bir çocukları olur. Ardından Latif Paşa'nın bedeni bu hareketli hayatı kaldıramaz ve bir sabah yatağında ölü bulunur. Elinde Latif Paşa'dan kalma servet ve küçük çocuğuyla birlikte İstanbul'a döner.

2.3.2.1.1.3. Kıskanç Kadın Tipi

Sümru

Üç Katlı Ev romanında kıskanç, düşkün kadın tipini Sümru temsil eder. Romanda çok kısa adı geçen bu kişinin kıskançlığıyla ön plana çıktığını görüyoruz. Madenci İrfan'ın eski metresidir. Arkadaşı Müzeyyen Kaşlı'nın evinde vermiş olduğu davette kendisini ikinci plana atarak erkek gruplarıyla ilgilenmesini, kendisinden davete gelen kadınlarla ilgilenmek istemesini sindiremez. Bedia'yı görünce onun güzelliğini kullanarak Müzeyyen'i kıskandırmaya çalışır. Bedia'yı davetteki bütün erkeklerle tanıştıırıp odak noktası haline getirir.

¹⁰⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 14.

2.3.2.1.1.4. Çıkarıcı Kadın Tipi

Bayan Müzehher

Üç Katlı Ev romanındaki davetlerden birinde tanıdığımız Bayan Müzehher, kocası oldukça çirkin ve yaşlı olduğu halde sırf zengin diye onun yanında durur. Kocasının servetinin cazibesine kapılarak evliliğini sürdürür. Senede iki defa Avrupa seyahatine çıkar, her yıl otomobilin modelini değiştirir ve bir kuyumcuya yetecek kadar elmas sahibidir.

2.3.2.1.1.5. Güzel Kadın Tipi

Fahamet

Şeker Osman romanında her seferinde güzelliğiyle tasvir edilen Fahamet'in gülüşü bile ayrı güzeldir.

“Fahamet, küçük yastık yığınlarının arasına gömülmüş, güzel vücudu şehvî bir Hint raksı yapıyor gibi kıvrılıp bükülerek, uzanıp kısalarak, sarsıla sarsıla gülüyordu.”¹⁰⁵

Romanda ceylan bakışlı kız olarak tasvir edilen Fahamet, güzel olduğu kadar Osman'a karşı da kayıtsızdır. Kendisine deli gibi âşık olan ve her halinden etkilenen Osman'ı yakın bir arkadaşı olarak oldukça sever, hatta nişanlı Cemal'le arasına soğukluk girdiği zaman Osman'ın kollarında ağlar. Fakat Osman'ın kendisine olan ilgisini de hiçbir zaman fark etmez. Osman duygularını açığa vurunca bile onu rol yapıyor zanneder, ciddiye almaz. Osman'a yazdığı mektubun zarfı tasvir edilirken dahi Fahamet'in güzelliğini, çekiciliğini anımsatır.

“Bu mektuba sinmiş baygın koku hiç yabancı değildi. Zarfın üstündeki oya gibi kıvrır kıvrır harfleri derhal tanıdı ve eski yara bir daha için için sızladı.”¹⁰⁶

Erkekler tarafından çokca tercih edilen, çok kişi tarafından sevilen Fahamet'in oldukça çirkin ve kaba olarak tasvir edilen Cemal'i sevmesi romanda şaşılacak bir durumdur. Cemal'le düğün günlerinde de yine Fahamet'in güzelliği göze çarpar.

“Fahamet, alnını pırlanta damlalarıyla saran tacı, kulaklarından süzölmüş iki pırlanta damlası küpeleri ve beyaz ipekler, tüller içinde kıvrılan taze vücuduyla nadide bir çiçek, nadide bir kuş...”¹⁰⁷

¹⁰⁵ a.g.e. s. 3.

¹⁰⁶ a.g.e. s. 25.

¹⁰⁷ a.g.e. s. 53.

Şehnaz

Göç romanındaki Şehnaz, Gülter yengenin kızı, romanın başkahramanı olan Ahmet Nihat'ın âşık olup, evlendiği kişidir. Romanda baskın bir kişi olmayan Şehnaz güzelliğiyle ön plana çıkar.

İşıktan bir heykel kadar güzel on sekiz yaşında bir hanımefendidir. Nihat Ahmet için Şehnaz'ın güzelliğinin tarifi mümkün değildir. Ondaki güzellik teninin renginde değil çizgilerinin tutulmaz manasındadır. Teni buğday rengi bir esmer kızdır. Ürkek konuşmalarında kelimeceler Ahmet için ayrı bir mana bulur. Sesinin ayrı bir ahengi vardır. Sesi o kadar etkileyicidir ki onun dinlerken Ahmet ruhunun ürperdiğini hisseder. Şehnaz'ın güzelliği ile büyülenen Ahmet, teklif edilen bir saray hanımefendisini düşünmez bile.

Melahat

Meşhedi Ankarada adlı romanda barda çalışan güzel bir kadındır. Meşhedi onu görür görmez ondan etkilenir. Birlikte dans eder, şarkı söyler ve eğlenirler. Melahat Meşhedi'nin masasına gelerek onunla ilgilenir. Meşhedi'nin samimi ilgisi hoşuna gider. Ankara'dan ayrılırken Meşhedi'yi yolcu etmeye dahi gider.

Bedia

Üç Katlı Ev romanında Bedia; hırçın, asi, kararlı, kumral saçlı bir genç kızdır. Bir kaza sonucu tanıştığı Halil Aker'i hemen etkilemeyi başarır. Güzelliği ile onun aklını başından alır. İlişkileri hızla ilerler fakat Halil'in ihaneti ile yalnız kalan Bedia davetlerin, eğlencelerin, salonların vazgeçilmez hanımefendisi olur. Bunda en büyük etken Bedia'nın güzelliği, gençliğidir.

Süheyla

Kürkçü Dükkânı romanında güzel kadın tipi olarak karşımıza çıkar. Cemal Münir adında bir delikanlı ile nişanlıdır. Anne ve babasının baskısı yüzünden nişanı atar. Ailesi onun gençliğinden ve güzelliğinden faydalanmak ister. Amaçları onu zengin, varlıklı biri ile evlendirmektir. Süheyla'nın güzelliği ile etkilemeyeceği erkek yoktur. Henüz on dokuz yaşında olan bu genç kız güzelliğinin kurbanı olur. Ailesinin zoruyla yaşadığı birlikteliklerin hiçbirinde mutlu olmaz. Sonunda ilk aşkı Cemal Münir'e dönmek zorunda kalır.

2.3.2.1.1.6. Dedikoducu Kadın Tipi

Suat Hanımefendi

Şeker Osman romanında, Şişli salonlarında olan her şeyden haberi olan bu kadın adeta ayaklı gazete gibidir. Dedikodu yapmayı çok sever. Bu sebepten birçok çift arasında sıkıntı çıkmasına sebep olur. Dedikodu kendisi için zaruri bir ihtiyaçmış gibi hareket eder. Fehamet ile Cemal arasındaki kıskançlığı körükleyen de odur.

2.3.2.1.1.7. Güçlü Kadın Tipi

Ahmet Nihat'ın annesi

Göç adlı romanın başkahramanı olan Ahmet Nihat'ın annesi kitabın güçlü, koruyucu kadın tipi olarak karşımıza çıkar. Romanda ismi verilmez. Eşinin ölümünden oldukça etkilenmiş olsa da eve ve oğluna karşı sorumluluklarını bilir, ona göre davranır, evin idaresini baştan sona eline alır. Nihat'ın babasının yerini alır adeta “*Annem, babamın gözleriyle yüzüme baktı.*”¹⁰⁸ Evin düzenini ve geçimini sağlamakta da oldukça başarılıdır. “*Annemin, azı çok yapmasını bilen bereketli bir eli vardır.*”¹⁰⁹

Güçlü olmasının yanı sıra buna bağlı olarak oğluna karşı fazla korumacı davranır. Onu bütün kızlardan sakınır. Ahmet Nihat'a gelen Şehnaz'ın ilk mektubunu oğlundan saklar. Ayrıca oğlunun kendisine özen göstermesinden pek hoşnut değildir, çünkü onu kaybetmekten korkar.

“Hiçbir ana, kızını erkeklerden, onun beni kızlardan sakındığı kadar sakınmamıştır. Diyebilirim ki annem, Allah'ın, bütün kadınları beni baştan çıkarmak için yarattığını sanıyor!”¹¹⁰

2.3.2.1.1.8. Zengin Kadın Tipi

Gülter Yenge

Göç romanının başkişisi Nihat Ahmet'in yengesidir. Renkli bir kişiliği, eğlenceli, zengin bir hayatı vardır. Kendisine, evine, kızlarına, oldukça özen gösterir. Kitapta Gülter Yenge canlı bir şekilde tasvir edilmiş ve ardından kadın değil, Noel ağacı olarak nitelendirilmiştir.

¹⁰⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 6.

¹⁰⁹ a.g.e. s. 7.

¹¹⁰ a.g.e. s. 17.

Renkli kişiliği sayesinde, babasını kaybeden Ahmet Nihat'ın evindeki hüzün havasını dağıtmaya çalışır ve biraz da başarılı olur. Onların evine elinde hediyelerle gider, zengin olduğu kadar cömerttir de.

2.3.2.1.1.9. Yalnız Kadın Tipi

Rasime Hanım

Göç romanının kişisi olan Rasime Hanım Ahmet Nihatların mahallesinde, sokak kedileriyle birlikte yaşayan bir kadındır. Kimsesi yoktur. Gelin döşeğinde dul bırakılır. O günden beri sokak kedileriyle ilgilenir. Sabah akşam onlarla birlikte. Evinde bütün mahallenin kedilerini toplar. Gönlünde duyduğu muhabbetin tamamını kedilere verir. Her sabah kedileriyle dışarı çıkar akşam yine onlarla eve döner.

2.3.2.1.1.10. Anaç Kadın Tipi

Hasibe Teyze

Göç romanında tanıdığımız Hasibe Teyze Ahmetlerin oturduğu mahallede herkes tarafından sözü dinlenen, sevilen bir teyzedir.

Çok hünerli biridir: her düğün evinde, gelin ile güveyin ilk gecesini, zıfaf odasının kapısında o bekler, mahalledeki bütün çocukların ebesidir, çocuklar hastalandığında aileler ona götürüp okuturlar, çocuklara kurşun döker, akıl hocalığı yapar, karı-koca arasındaki sıkıntıları gidermeye çalışır, çocuğu olmayan ailelere çareler arar, gençlerin evlilik isteklerini gerçekleştirmek için onlara kısmet bakar.

2.3.2.1.1.11. Hırslı Kadın Tipi

Ayşe Hanım

Kürkçü Dükkânı adlı romanda Süheyla'nın annesi olan Ayşe Hanım gözünü para ve gösteriş bürümüş olan oldukça hırslı bir kadındır. Eşini bir kukla misali oynatır. Kızını hırsları ve para uğruna Cemal Münir adlı nişanlısından ayırır. Ardından kumarbaz ama zengin Adnan Bey'le evlendirir. Adnan Bey'in bütün parasını kaybetmesi üzerine Süheyla ile ayrılması Ayşe Hanım'ı yine harekete geçirir. Bu defa amcaoğlu Ekrem ile evlenen Süheyla bu evliliğinde de mutlu olamaz. Annesi hemen planlar yapar, eğlenceler düzenler, kızını sonradan görme zengin olan Haydar'la evlendirmek istese de Süheyla bu defa annesinin hırsına mağlup olmaz.

2.3.2.1.2. Erkek Tipleri

2.3.2.1.2.1. Gelenekçi Erkek Tipi

Hacı İsmail Paşa

Üç Kathı Ev romanında birinci kuşağın en sağlam temsilcisi Hacı İsmail Paşa, geleneklerine bağlı bir tip olarak karşımıza çıkar. 86 yaşındaki Paşanın 42 yıldır aynı konakta oturması, oğlu, gelini, torunlarıyla aynı konakta yaşaması bunun göstergesidir. Eski Hazine-i Hassa Müsteşarı olan Hacı İsmail Paşa, gelmiş olduğu noktayı kabullenmekte güçlük çeker. Herkesi kendisine yabancı görür. Yabancılığı sadece insanlara değildir.

Zamanın neredeyse bütün unsurlarına karşı bir yabancılık hisseder. Hiçbir şey artık eskisi gibi değildir. İnsanların yanı sıra kitaplar, gazeteler, dergiler ve hatta kullanılan dil dahi yabancıdır kendisine. Lisân-ı Osmani'yi bu hale getirenlere, başta da oğluna kızar. Paşanın oğluna ve torunların kızgınlığının sebebi, yabancılaştığı dünyada bütün bu olanların bir sebebi olarak oğlunu görür. Torunları ise değişen âlemin birer parçasıdır. Ona göre önce meşrutiyetçi oğlu yoldan çıkar. Torunları ise yoldan çıkan oğlunun birer neticesidir. Oğlunun bu haline içten içe gülümseyerek İlahî bir adalet nazarıyla bakar. Çünkü oğlunun, torunlara karşı olan tavrı kendisinininkinden daha keskin ve serttir.

Geldiği noktada yaşlandığını ve eskidiğini kabul edemez. Bir gün camiden, ikinci namazından dönen Hacı İsmail'i dilenci sanan bir kadın onun eline birkaç kuruş sıkıştırır. Bu Hacı İsmail'e inanılmaz bir etki yapar. İyi sarsılan adam bitkin bir şekilde evine döner ve durumu eşine anlatır. Evde fenalaşan Hacı İsmail o gün hayata gözlerini yumar. Hayatının son anlarını böyle ağır bir sarsıntıyla geçirir.

2.3.2.1.2.2. İttihatçı Erkek Tipi

Celal

Üç Kathı Ev romanında ikinci kuşağı temsil eden Celal, eski meşrutiyetçilerdendir. Gençliğinde Balkan Harbi'ne gönüllü olarak katılır. Gençliğinde davası uğruna önemli işler yapan Celal geldiği noktadan, çalıştığı kurumdan memnun değildir.

“İşte, İstiklal madalyası da, şu aynası çillenmiş dolabın alt gözünde duruyordu, O, bu madalyayı, cephe gerisinde Buhara astraganından pırıl pırıl bir kalpak giyip hamiyet nutukları söyleyerek almamıştı: İstanbul'un düşman süngüleriyle şimşeklenen işgal gecelerinde, duvarları delerek, silah depolarını boşaltarak, sırtında cephane sandıklarını

taşıyarak almıştı.” Şimdi?... Şimdi belediye inşaatında, üç lira gündelikle amele kâtipliği ediyordu.”¹¹¹

Hukuk mezunu olan Celal’in ömrü bir dava uğruna politikayla geçer. Kendisi, özellikle geçmişinde bu kadar çabalamışken oğlu Bahaeddin’i komünist fikirlerinden dolayı hapse atıldığını öğrenince çileden çıkar ve oğlunu vatan haini olarak nitelendirir. Durumu öğrenince oğlunun hapse düşmesinden çok, hapsedilmesine sebep olan fikirlerini yadırgar.

“Benim soyumdan... Benim kanımdan bir vatan haini çıktı ha?... Bu ailenin alınına sürülmüş bir lekeydi, kızıl bir leke!”¹¹²

Bursalı Tahir Bey, Fethi Bey, Mithat Şükrü Bey, Ömer Naci Bey, Cemal Bey, Topçu Yüzbaşı Hayri Bey, Rasim Bey, Nafiz Bey

İsmet Paşa romanındaki bu kişiler, İttihat ve Terakki’nin Selânik’teki merkezinde bulunurlar.

2.3.2.1.2.3. Zengin Erkek Tipi

Halil Aker

Üç Katlı Ev romanının yakışıklı, zengin ve cömert tipini temsil eder. İş adamı olan Halil Aker’in Ak Limited isimli bir şirketi vardır. Oldukça zengin ve bir o kadar da cömert, kibar birisidir. Aslında romanın ilerleyen zamanlarında Halil’in maddi sıkıntı içerisinde olduğunu ve şirketini kurtarmak için anlaşmalı bir evlilik yaptığını görürüz. Fakat romanın sonunda Bedia’ya olan aşkı ağır basar ve parayı ikinci plana iterek Bedia’yla evlenmeye karar verir.

Halil’i zengin erkek tipi olarak değerlendirmemizin sebebi romanda bu özelliğiyle oldukça ön plana çıkmış olmasıdır. Bunun yanında dış görünüşü oldukça iyidir, insanlara karşı kibar, ilgili ve cömerttir. Halil’in romandaki ilk tasviri şu şekildedir:

“Otuz, otuz iki yaşlarındadır ancak. Koyu sarı, kızıla çalan parlak saçları ve ışık dolu, bal rengi gözleri vardı. Fakat gülerken bile hafif çatıklığı belli olan iki hâkim kaş ve keskin çene kemikleri, bu yumuşak yüzün manasını sertleştiriyordu. Şıktı. İpek gömleğinin düz ve geniş göğsünde beyaz ve sarı yapraklı yeşil fular boyunbağı, vücudun küçük kıvılcıklarıyla dalgalanıyordu. Sırtındaki tarçın rengi kaşmir ceket en usta makastan çıkmıştı muhakkak.”¹¹³

¹¹¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 7.

¹¹² a.g.e. s. 78.

¹¹³ a.g.e. s. 20

Bedia'yla birlikte gittikleri lokantalar, katıldıkları davetler, kaldıkları oteller Halil'in varlıklı ve tanınan bir kişi olduğunu bize açık bir şekilde gösterir. Cömertliğinin göstergesi olarak Bedia'nın evine erzak, kıyafet yollar.

2.3.2.1.2.4. Milliyetçi Erkek Tipi

Talat

Üç Kathı Ev romanında üçüncü kuşağı temsil edenlerden Talat, hukuk fakültesinde okuyan milliyetçi bir öğrencidir. Odasında, karyolasının duvarındaki resim ve yazılardan siyasi görüşünü açık bir şekilde anlatır.

“Mustafa Kemal'in keskin çizgili bir fotoğrafı ve altında gene onun bir cümlesi: ‘Ne mutlu Türküm diyene!’”¹¹⁴

Kardeşi Bahaeddin'le fikirleri taban tabana zıttır, Bahaeddin romanda komünist tipi temsil eden bir kişi olarak karşımıza çıkar. Hatta kendisiyle aynı görüşte olan iki arkadaşıyla birlikte çıkarmış olduğu “Tohum” adlı dergiden dolayı Talat, Bahaeddin'le sıkı bir kavgaya girer. Bu kavgayı Bahaeddin'i tutuklamaya gelen polisler ayırır. Polisler Bahaeddin'i götürürken Talat, arkalarından bakar ve içini bir pişmanlık, bir hüznün kaplar.

Rıza Göktekin

Göç romanındaki Yeni Edebiyat Derneği'nin en önemli kişisidir. Derneğe gelen kişiler üzerinde çok etkilidir. Ahmet'in üzerinde de etkisi büyüktür, onun fikir hayatının gelişmesini sağlar. Ahmet Nihat'ta milli bilincin oluşmasına vesile olur. Bunun yanı sıra ülke genelinde, toplantılar, konferanslar düzenleyerek milli bilincin oluşmasına hizmet eder. Edebiyattan, sosyal hayata ve siyasete kadar her alanda milli olunmalıdır. Bu düşüncenin kavgasını verir. Milli mücadelenin yürütülmesinde büyük emekleri olur. Türkçülük fikri onun açtığı zeminde yeşerir ve gönüllerde yer bulur.

2.3.2.1.2.5. Komünist Erkek Tipi

Ahmet Çekiç

Üç Kathı Ev romanında, Bahaeddin kendisiyle aynı görüşü paylaşan iki arkadaşından biridir. Hatta bu üç arkadaşın fikir yönüyle lideri konumundadır. Birlikte fikirlerini açıklayabilecekleri bir dergi çıkarmaya karar verirler. Derginin

¹¹⁴ a.g.e. s. 10

adını “*Tohum*” koyarlar. Ahmet Çekiç’in şu sözleri, derginin adını ve amacını açıklar:

“Tohum... Ne güzel isim bulduk dergimize... Burada, her kelime, her çizgi, ruhlara atılmış bir tohum olacak. Görmediğimiz, bilmediğimiz taraflarda toprağına göre, havasına göre yeşerecek bu tohum!”¹¹⁵

Gazetenin içeri ve gençlerin düşünce dünyası ile ilgili bilgiler vermesi açısından Ahmet Çekiç’in arkadaşlarında hayranlık uyandıran şu sözleri önemlidir:

“Dur! Muharrire göre program yapılmaz., programa göre adam çizeceğiz. Değil mi? Ver şu kâğıdı kalem bana. Yazıyorum: 1. Edebiyat, 2. Politika, 3. Ekonomi, 4. Hiciv... Edebiyat bir sanat ihtilali olmalı. Sanatta ihtilal, ihtilallerin en tehlikesizidir. Ona polis karışmaz, ona mahkeme karışmaz. Ama okuyanlar bu ihtilalin hazzını, heyecanını tadar. Bu ihtilal beyanamesi Divan edebiyatını da, Tanzimat edebiyatını da, Servet-i Fünun edebiyatını da, Türk Yurdu edebiyatını da inkar edecek. Divan edebiyatı saray bahçelerinden ilham aldı; Servet-i Fünun, Tepebaşı bahçesinde dolaştı; Türk Yurdu da Gülhane Parkında! Tarlada çifte koşulmuş yalın ayak köylü, kendi şairini, fabrikada avucu nasırlı işçi kendi romancısını bekliyor hala! Yeni bir nizam, eski bir temel üstüne kurulamaz çocuklar. Yıkacağız. Tam bir fikir ve gönül çoraklığı içinde kalıncaya kadar.”¹¹⁶

Ali Atak

Bahaeddin’in Komünist arkadaşlarından biridir. Kahvede konuşma esnasında onun yanında bulunur. *Tohum* dergisini birlikte çıkarırlar.

2.3.2.1.2.6. Çıkarıcı Erkek Tipi

Ferit Kaşlı

Üç Kath Ev romanında evinde zengin ve güçlü kişilere davet veren bir kişidir. Daveti verirken söylediği sözler onun çıkarıcı birisi olduğunu bize gösterir.

“Ben, bire on, bire yüz değil, bire bin almayacağım adamı soframa çağırمام... İşte, misafirlerimizi ona göre var hayâl et”¹¹⁷

Keresteci Hayim Efendi

Göç romanında Ahmet’in babası vefat ettikten sonra bu Yahudi evin kapısını çalar. Kendisinin rahmetliden dört yıl önce biten yeni evinden kullanılan kerestelere karşılık on sekiz lira alacağı olduğunu söyler. Hayim Efendi yalan

¹¹⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Kath Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 46.

¹¹⁶ a.g.e. s. 46.

¹¹⁷ a.g.e. s. 73.

söylemektedir. Ölümü fırsat bilerek ailenin kapısına dayanır. Ustabaşı ve kalfası yalanlasa da Ahmet'in annesi bu parayı vermeyi kabul eder. Bu adam çıkarıcı, yalan söyleyen bir düzenbazdır. Ölü üzerinden para kazanma derdindedir.

Doktor Cevdet

Kürkçü Dükkânı romanındaki Cevdet ailenin en mahrem mevzularına karışacak kadar ailenin içindedir. Süheyla'nın anne ve babası onun etkisi altındadır. Adeta Doktor'un elinde birer kukla olurlar. O kadar ki Cemal ile Süheyla'nın ayrılığında onun da parmağı vardır. Kendi çıkarı için onları ayırır çünkü baştan beri Süheyla'nın arkadaşı Adnan'la evlenmesini ister.

Dostluk, hürmet, aşk nedir bilmeyen, her ay konağa gelen erzakın yarısını eve götüren, bütün güzel duyguları çıkarları için hiçe sayan çıkarıcı bir tiptir.

2.3.2.1.2.7. Yardımsever Erkek Tipi

Doktor Fethi Kemal

Üç Katlı Ev romanında Celal'in eski arkadaşıdır, doktor olmuş, belli bir seviyeye gelmiştir. Cevriye'yi muayene eder, onu hastaneye yatırıp Celal'e de hastanede, eşinin yanında kalmasını sağlayacak bir iş bulur. Celal ve Cevriye'ye yaptığı yardımlarla romanda karşımıza çıkar.

2.3.2.1.2.8. Kurnaz Erkek Tipi

İhsan Akar

Üç Katlı Ev romanında bir davette karşımıza çıkan mühendis İhsan için arkadaşları “*su işinden su gibi para kazandı*” derler. Bu sözlerden anlayacağımız üzere ne yapıp edip kazanan, kazanmayacağı işe girişmeyen bir tiptir. Bir davette kumar masasına otururken de kazanacağından emindir ve nitekim o gecenin kazananı kendisi olur.

Torik Necmi

Meşhedi Ankarada adlı romanda Torik Necmi, Meşhedi'nin en yakın dostu, onun yol arkadaşıdır. Anadolu yolculuğuna birlikte çıkarlar. Bütün yolculukları sırasında yanından ayrılmaz. Onun düştüğü zor durumlardan kurtarmasını bilir. Çünkü herkes Meşhedi'nin meşrebini bilmediği için sıkıntı yaşamaları muhtemeldir.

Kurnaz, açıkgözlü bir tiptir. Davetlere katılmayı, bedavadan yiyip içmeyi pek sever. Meşhedî'nin de sevildiği için sürekli bir yerlere davet edilmesi işine gelir.

2.3.2.1.2.9. Çirkin Erkek Tipi

Cemal

Şeker Osman romanında karşımıza çıkan çirkin erkek tipi Cemal'dir. Romanda neredeyse Cemal'in adı her geçtiğinde onun ne kadar kaba ve çirkin olduğundan bahsedilir:

“Yazın bostanlara korkuluk diye dikilen, bir değneğe geçirilmiş kuru at kafaları gibi uzun, etsiz bir baş... Fil hortumu gibi ağza doğru sarkmış iri bir burun... Ve bu yüzülmüş beygir suratının üstünde nereye baktığı belirsiz tepih böceği gibi iki ufak göz...”¹¹⁸

Cemal bu çirkin görüntüsüne nazaran oldukça tercih edilen birisidir. Ancak o kolay kolay kimselere gönlünde yer açmaz. Fahamet'le aralarındaki çekim oldukça başkadır. Aralarında güzel ve çirkinin ilginç uyumu vardır. Fahamet'in Cemal'in nesini sevdiğini adeta sorgular. “Fahamet, Cemal'i seviyordu... Nesini? Diye sormayınız!...” Ardından eskiye göre çirkin erkeklerin tercih edilme sebebini harp sonrası ortaya çıkan yeni bir tarife bağlar yazar: “Cinsi cazibe”

Cemal yalnızca dış görünüşüyle değil üslubu ile de çirkin olarak nitelendirilir. Konuştuğu zaman ağzından çıkan en zeki cümle dahi aptal bakışlı bir koyun sürüsünden farksızdır.

“Dik sesiyle, her vak'ayı, kötü bir vesika fotoğrafı gibi bozuk ve san'atsız anlatır. Tebessüm nedir bilmez ve zaman zaman vahşi bir hayvan gülüşüyle yırtılan dudakları arasında iki sıra sağlam dişin korkunç bir bıçak gibi parladığı görülür.”¹¹⁹

2.3.2.1.2.10. Öğretmen Tipi

Süleyman Hikmet Bey

Göç romanında gördüğümüz Süleyman Hikmet Bey, Nihat Ahmet'in öğretmenidir. Nihat Ahmet'i çok sever; onun yazılarını ve şiirlerini çok beğenir. Onu edebiyatımızın genç yeteneği olarak nitelendirir.

¹¹⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 7.

¹¹⁹ a.g.e. s. 13.

2.3.2.1.2.11. Aile Büyüğü Tipi

Nihat Ahmet'in Dayısı

Göç romanında Nihat Ahmet'in babası ölüm döşeğindeyken o da evdedir. Onu avutmaya çalışır. O da çok üzülür ve daima hıçkırıklarla ağlar. Nihat Ahmet'in evliliğinde problem çıkaran kardeşi ile konuşur. Nihat Ahmet'e de annesinin neden böyle davrandığını açıklayarak anne ile oğul arasında gerilimin ortadan kalkmasına çalışır.

2.3.2.1.2.12. Çapkın Erkek Tipi

Hilmi Bey

Göç romanındaki Hilmi Bey; romanın zengin, hovarda erkek tipi olarak karşımıza çıkar. Kırk beş yaşında olmasına rağmen kalbi ve sıhhati yirmili yaşlarında olan İstanbullulaşmış bir taşralıdır. Rubai yazacak kadar aruz bilir. Kumarda kazanmayı, şarkı söylemeyi, yemek yapmayı, meze ve sofrayı hazırlamayı, şık olmayı, iyi giyinmeyi, iyi takılar takmayı bilir. Memleketinde iki hanımı vardır fakat Gedikpaşadaki pansiyonda her değiştirdiği metresleri de vardır. Ne işle meşgul olduğunu kimse bilmez. Fakat cuma akşamları poker masasında daima kazanır.

2.3.2.1.2.13. Ukâla Erkek Tipi

Arap Muallimi Efdaleddin

Göç romanın Ahmet Nihat'ın muallimlik yaptığı okulda çalışan Arap muallimidir. İri kemikli, karakaşlı, kömür gözlü, insanı kendisiyle konuştuğuna pişman edecek kadar mağrur biridir. Duyduğu her kelimeyi tashih etmeye çalışır. Bunu yaparken mağrur bir tavır sergileyerek insanlara tepeden bakar.

2.3.2.1.2.15. Kumarbaz Erkek Tipi

Adnan Bey

Kürkçü Dükkânı adlı romanın kumarbaz, sarhoş tipidir. Kumara düşkün biri olan Adnan Bey, tam Ayşe Hanım ve Ferit Bey'in istediği gibi biridir: rakı içer, şarkı söyler, kumar oynar. Fakat gerçek sevgi nedir bilmez. Keyfinin, paranın, kumarın peşindedir. Çok geçmeden bütün hane halkı nasıl bir adam olduğunu anlar. Zengin olduğu iddiasıyla insanları kandırmaktadır. Bütün parasını kumarda, eğlencede kaybeder.

2.3.2.1.2.16. İyi İnsan Tipi

Doktor Melûl

Kürkçü Dükkânı romanının kişisi olan Doktor Melûl, Süheyla'nın eski dostudur. Eskiden beri içten içe onu sevmesine karşılık yanında bir dost kimliğiyle kalır. Öyle iyi bir insandır ki Süheyla'nın dertlerini dinler, sırf Süheyla âşık diye Cemal'i de sever, aşklarına saygı gösterir. Hatta sarhoş olup kendisiyle dertleşmek isteyen Cemal'i de geri çevirmez.

2.3.2.1.2.17. Sonradan Görme Erkek Tipi

Haydar

Kürkçü Dükkânı romanındaki Haydar, sonradan zengin olmuş, sonradan görme bir soğan tüccarıdır. Kitapta henüz giyinmesini bilmeyen, oturmasını bilmeyen bir kişi olarak tasvir edilir.

2.3.2.1.2.18. Sadık Âşık Tipi

Cemal Münir

Kürkçü Dükkânı romanındaki Cemal, romanından başında ayrıldığı nişanlısı Süheyla'yı her zaman sever ve bekler. Süheyla iki evliliğinde de mutsuz olunca onun yaptığı evlilikleri hiçe sayar ve her seferinde ona kavuşmak ister, Süheyla'ya ve babasına mektuplar yazarak aşkının hep arkasında olduğunu ifade eder. Sonunda ısrarının meyvesini alır. Süheyla'nın kaçarak İstanbul'a gelişinin ardından onunla yeniden bir araya gelmeyi başarır.

2.3.2.1.2.19. Meşhedî Cafer Tipi

Meşhedî Ankarada adlı romanda Meşhedî Cafer tipi karşımıza çıkar. Aslen İranlı olan Meşhedî, çocukları ile birlikte İstanbul'a yerleşir. Burada ve daha Anadolu'nun birçok yerinde tanınır ve sevilir. Anadolu seyahati sırasında Adapazarı, Eskişehir ve Ankara'ya uğrar. Burada yaşadıkları bu tipin özelliklerini ortaya koyar. Palavra atmayı, olayları abartmayı pek sever. Bunları yaparken yapmacıksız, samimi bir tavır takınır. İnsanları güldürmeyi başarır. Art niyetli olmadığı için de herkes tarafından çok sevilir. Bu tiplere Ercüment Ekrem Talu'nun Meşhedî Aslan Peşinde, Meşhedî ile Devriâlem, Meşhedî'nin Hikâyeleri isimli eserlerinde de karşımıza çıkar.

2.3.2.2. Psikolojik Tipler

Şeker Osman

Şeker Osman; romanda gösterdiği özellikleriyle psikolojik bir tip olarak karşımıza çıkar. Çocukluk yıllarında bir paşanın evladı olmanın imkânlarından bir hayli faydalanır. Bütün hayatına tesir edecek olan bazı özellikleri bu dönemde kazandığı söylenebilir. Kibar meclislerinin vazgeçilmez ismi olan bu adam çocukluğunda da neşesi ile sınıfının ilgi odağıdır. Herkesle dost oluverir. Fıkralar, hikâyeler anlatır, ağız taklitleri yapar, her daim güler ve güldürür. Bu özellikleri hayatının aşkını yüreğinde saklamasına sebep olur. Onun dost meclislerindeki halleri bir birey olarak var olmasını imkânsız hale getirir. Şeker Osman sadece bir güldürü ögesidir. Sevebileceği, hüznüleneceği kimsenin aklına gelmez. Böyle olunca da herkesin sevgilisi Şeker Osman kalabalıklar içinde yalnızlaşır.

Fehamet'e duyduğu aşkı bir türlü ona açmayı başaramaz. Üstelik onun başkası ile yaşadığı aşka ve evliliğine ahit olur. Derin buhranlara sürüklenir. Hasta olup yataklara düşer. İç muhasebelerinde daima kendisini suçlar. İnsanlarda bıraktığı izlenimi değiştirmeyi başaramaz. Aşkını itiraf edemeyince acı çekme pahasına bir dost olarak sürekli Fehamet'in yanında olmaya çalışır. Fakat onun evliliğinden sonra yaşadığı hayal kırıklığına daha fazla dayanamayarak intihar eder.

2.3.2.3. Tarihsel Tipler

İsmet İnönü

Türk topraklarının düşman işgalinden kurtarılmasında ve yeni devletin inşasında en büyük pay sahiplerinden biridir, İsmet İnönü. Kitabın ön sözünde onunla ilgili verilen bilgilerin belgelere dayalı olduğu ifade edilir. Eserde anlatılanlarda hadiselerin kronolojik özellikleri ile uyumludur. İsmet İnönü ile ilgili verilen bilgiler çocukluğundan başlayarak okul hayatı ile Yunan'ın İzmir'de denize dökülüşüne kadar olan zamanı kapsar.

Mustafa Kemal Atatürk

İsmet İnönü romanında detaylı bir şekilde yer almasa da Mustafa Kemal Paşa'ya da yer verilir. Kurtuluş mücadelesinin önderidir. İsmet İnönü ile okul yıllarına dayanan bir dostlukları vardır. Anadolu'da bağımsızlık meşalesini birlikte yakarlar.

İsmet İnönü adlı romanda adı geçen diğer tarihsel-asker tipleri şunlardır: **General Ali Fuat Erden (1883-1957), Liva Kumandanı Şevket Paşa (1856-1913), Binbaşı Ali Bey, Erkânı Harbiye Umumiye Reisi Ahmet İzzet Paşa (1864-1937), Dördüncü Kolordu Kumandanı Faik Paşa (1876-1916), Başkumandan vekili Enver Paşa (1881-1922), Erkânıharb Reisi Hüseyin Hüsnü Bey (1956-1926), Suvari fırkası Kumandanı Miralay Esat Bey, Harbiye Nazırı Fevzi Paşa (1976-1950), Binbaşı Nail Bey, Harekât Şubesi Müdürü Şemsettin Bey, Erkânıharbiye reisi Asım Paşa.**

Meşhedi Ankarada adlı romanda dönemin önemli isimleri karşımıza çıkar. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: **Vecihi Bey (1896-1969), Münir Hayri Bey (1903-1970), Şair Behçet Kemal (1908-1939), İsmet Paşa'nın Eski Başyaveri Atıf Bey, İstatistik Müdürü Cemil, Zat İşleri Müdürü Rasim, Faruk Nafiz Bey (1898-1973), Yusuf Ziya Ortaç (1895-1967), Nahid Sırrı (1895-1960), Vedat Nedim, Ankara Mebusu Aka Gündüz (1886-1958), Enis Behiç (1891-1949), Ankara Erkek lisesi Müdürü Samih Nafiz, Kız Lisesi Dâhiliye Şefi Abdüssamet Bey, Osman Nuri Bey, Vali Rifat Bey, Şair Salih Zeki (1896-1971), Şukûfe Nihal Başar (1896-1973), Ressam Çallı İbrahim (1882-1960), Osman Hamdi Bey (1842-1910), Kılıç Ali Bey (1888-1971), Son Posta Kitaphanesi Sahibi Bahaettin Bey, Maarif Müdürü Hüsnü Uluğ, Temyiz Müddei Umumi Başmuavini Süreyya Beyler, Hâkimiyeti Milliye Gazetesi Temsilcisi Naşit Hakkı, Meşhur Coğrafyacı, İzmit Maarif Müdürü Vecdet Bey, Osmanlı Bankası Mıntaka Müdürü Hafit Bey, Akbaba Gazetesinin Adapazarı Bayi Sorumlusu Sırrı Ahmet Efendi, Akba Kütüphanesi Sahibi Bilal Bey.**

2.4. ZAMAN

Anlatmaya bağlı metinlerden roman ve hikâyede zaman iki şekilde kullanılır: sosyal (dış/aktüel/kronolojik) zaman ve ferdî (iç/psikolojik) zaman. Romanda esas olan kişiler arasında meydana gelen çatışmadır. Bu sebepten romanı oluşturan olaylar belli bir zaman çerçevesinde gelişir. Eserde insanoğlunun macerası anlatıldığında fert her zaman öne çıkar. Fert, toplumu etkileyen ve şekillendiren unsur olduğu için de bireyden hareketle toplumu incelemek mümkün olur. Edebi eserde ferdî zaman, sınırları belli bir sosyal zamanın içerisine yerleştirilir.¹²⁰

¹²⁰ Ahmet Özpay. (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 652.

2.4.1. Sosyal Zaman

Üç Katlı ev romanında sosyal zaman yirminci yüzyılın ilk yarısıdır. Olaylar 1950 yılında geçer. Hacı İsmail Paşa'nın oğlu Celal, II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908 yılında 20 yaşındadır. Olayların geçtiği zamanda ise Celal'in 62 yaşında olduğu göz önüne alındığında olay zamanının net bir şekilde 1950 yılı olduğu anlaşılır.

Göç romanında sosyal zaman yirminci yüzyılın ilk çeyreğidir. Otobiyografik bir roman olması sebebiyle sosyal zamanı belirlemek zor olmaz. Eserin ilk üç bölümünde anlatılanlar 1914 ve 1915 yıllarına denk gelir. Dördüncü bölümde gerçekleşen hadiseler ise 1916 yılını işaret eder. Romanda I. Dünya Savaşı sebebiyle asker alımının yapıldığı bölümler kesin tarihlere ulaşılmasını sağlar. İlk önce 1301 ile 1309 yılları arasında doğanlar askere çağrılır. Nihat Ahmet bu ilk alımdan muaf olur. Çünkü o, 1894 doğumludur. Daha sonra ise 1310 ile 1312 arası doğanlar da askere alınır. Bu defa Nihat Ahmet de askere alınır. Eserde anlatılanlar yaklaşık üç yıllık bir zaman dilimini kapsar. Bu göz önüne alındığında sosyal zamanın 1914 ile 1916 yılları arasına denk geldiği anlaşılır.

İsmet İnönü: Bir Hayatın Romanı adlı eserde sosyal zaman on dokuzuncu yüzyılın sonu ile yirminci yüzyılın başlarıdır. 24 Eylül 1884 yılında başlayan roman İzmir'in kurtuluşuna kadar geçen zamanı kapsar. Otobiyografik bir eser olduğundan burada verilen tarihler, gerçek zamanla birebir örtüşür.

Şeker Osman romanında sosyal zaman net bir şekilde belirtilmez. Fakat romanın başında Şeker Osman çocukluğunu anlatırken babasının 31 Mart Vakası sebebiyle tutuklandığından bahseder. Şeker Osman bunu anlatırken 28 yaşlarındadır. Bu yüzden romanın sosyal zamanı 1930'lu yıllardır.

Kürkçü Dükkânı romanında sosyal zaman 1927-1928 yıllarını kapsar. Cemal Münir ile Süheyla'nın tanışması, nişanlılık, ayrılık ve araya giren evliliklerin ardından tekrar bir araya gelmeleri toplamda iki yıla tekabül eder.

Meşhedi Ankara'da adlı eserde sosyal zaman net bir şekilde verilmez. Fakat eserde verilen bazı bilgiler sayesinde çıkarımda bulunmak mümkündür. Romanda Meşhedi ve arkadaşlarının dışında yer alan birçok isim önemli kişileridir. Kimi eğitimci, kimi siyaset adamı kimileri ise edebiyatçıdır. Bunların yaşadıkları zaman dilimi ve Meşhedi ile karşılaştıkları yerler göz önüne alındığında sosyal zamanın yirminci yüzyılın ikinci çeyreği olduğu söylenebilir.

2.4.2. Ferdi Zaman

Üç Katlı Ev romanda üç kuşağı içine alan bir aile anlatılır. Tanzimat kuşağına mensup Hacı İsmail Paşa seksen altı yaşındadır ve ömrünün son demlerini yaşar. Paşa'nın eşi Teranedil Hanım'ın ise yaşı net bir şekilde verilmez fakat onun da eşiyle aynı yaşlarda olduğu anlaşılabilir. Meşrutiyet kuşağının temsilcisi Celal altmış iki yaşındadır. Romanda pek işlevi olmayan, kocasının kararlarına tamamıyla uyan Cevriye'nin yaşı ile ilgili net bilgi verilmez. Cumhuriyet kuşağının temsilciler olan Bahaeddin, Talat ve Bedia ise üniversite çağlarında üç gençtir.

Göç romanı Nihat Ahmet'in babasının ölümü ile başlar ve işgal sonarı Anadolu'ya geçmesi ile son bulur. Bu otobiyografik romanda Yusuf Ziya, 18-20 yaşlarını anlatır. Nihat Ahmet, babası öldüğünde 18 yaşındadır. İdadinin son sınıfındadır. Okulun bitmesinin ardından Nihat Ahmet'in hayatı hareketlenir. Şehnaz ile evliliği, Yeni Edebiyat Derneği ile olan münasebeti, askerlik hayatı ve öğretmenliği üzerinde durulan konulardır. 20 yaşındayken Şehnaz ile nikâhı kıyılır. 1301-1309 asker alımı. Nihat Ahmet 3 yaş ile kurtulur. 13010'dan 1312'ye kadar çağrılınca Nihat da askere katılır. Burada yaşadığı rahatsızlık sonucu hastaneye kaldırılır. Şubat 17 de hastanede kendine gelir. 6 ay kadar tebdilihava verilir. Hastalığı geçince İzmit'te kısa süren bir öğretmenlik macerası yaşar. Buradan İstanbul'a döndüğünde işgalin sebep olduğu değişimlere, acılara şahit olur. Bir süre İstanbul'da vakit geçirdikten sonra annesi ile beraber deniz yoluyla Anadolu'ya geçmek için harekete geçerler. Roman onların bu yolcuğu ile son bulur.

1884 yılında İzmir'de dünyaya gelen İsmet Paşa, doğumundan yaklaşık kırk gün sonra 2 Aralık Pazar günü Foça'ya ilk yolculuğuna çıkar. 1885 yılının güzüne kadar burada kalırlar. Fakat yeniden çıkan bir tayin sebebiyle güz mevsiminde tekrar yola koyulurlar. Reşit Bey tayin edildiği Boldan'da yaklaşık 4 yıl kalır. Dört yılın ardından aile İzmir'e tekrar döner. Tarih 1889'dur. Buradaki memuriyet uzun sürmez. Bir yıl sonra yeni bir görevle bu defa Sivas'a tayin edilir. Aile için tekrar yolculuk zamanıdır. İsmet Paşa, 1892 yılında Sivas Askeri Rüştiyesi'ne kaydolar. 1894 yılında buradan mezun olur. 31 Temmuz 1897 de babasının İstanbul'a tayini nedeniyle 6. sınıfta ayrılır, Halıcıoğlu'ndaki Harp okuluna kaydolar. 1900 da liseyi bitirir, 14 Şubat 1901 de Topçu Harbiye sınıfına girer ve 1 Eylül 1903 de okulu birincilikle bitirir ve Topçu Mülazımı Sanisi (Teğmen) olur. 1903 de Pangaltı'da bulunan Harp Akademisine girer ve 26 Eylül 1906 da sınıf birincisi olarak Kurmay Yüzbaşı rütbesi ile mezun olmuştur. 2 Ekim sabahı İkinci Ordu'ya katılmak üzere

yola çıkar. 2 Kasım 1908'de İsmet Paşa kolağalığa terfi eder. 26 Şubat 1910'da Hamidiye Kruvazörü, Rauf Bey'in idaresinde Yemen'e doğru yola çıkar. İsmet Paşa'da içindedir. 26 Nisan 1912'de Binbaşılık rütbesini alır ve Yemen'deki kuvvetlerin Kurmay Başkanlığına getirilir. 11 Kasım 1914'te Birinci Dünya Savaşı başlar. 14 Birincikanun 1915'te Albay olur. İsmet Paşa, 24 Ekim 1918'de Harbiye Nezareti Müsteşarlık makamına oturur. 19 Mart 1920'de gelen bir telgrafla Mustafa Kemal Paşa tarafından Anadolu'ya çağrılır. 3 Mayıs 1920 de kurulan ilk İcra Vekilleri Heyetinde Genel Kurmay Başkanı olur. 8 Kasım'da Garp Cephesi Komutanlığına (Genel Kurmay Başkanlığı görevi üzerinde kalmak üzere) atanır, Çerkez Ethem kuvvetlerini tasfiye eder, 10 Ocak 1921 de I. İnönü zaferini kazanır ve Tuğgeneralliğe yükseltilir, 31 Mart 1 Nisan 1921 de II. İnönü kazanır. 10 Kasım 1921 de Garp Cephesi Kuvvetleri, İsmet Paşanın komutanlığına verilir. 9 Eylül de İzmir, Yunan işgalinden kurtulur. 10 Eylül'de ağlayarak ayrıldığı İzmir'e insan kalabalığı içinde girer. Roman böylece son bulur.

Şeker Osman romanında ferdi zamanı net bir şekilde belirlemek mümkün değildir. Çocukluk yıllarını anlattığı bölümden 31 Mart vakasına denk geldiği anlaşılır. Fakat Şeker Osman bu hatırayı anlatırken 28 yaşlarındadır. Çünkü liseyi bitirmiş, Şişli salonlarında eğlencelerin vazgeçilmez ismi olmuştur. Yaşadıkları, onun gençlik çağında olduğu izlenimini uyandırır. Şeker Osman'ın buhranlar kasım ayına denk gelir. Bu sıralarda ciddi psikolojik sıkıntılar geçirir. Sevdiği kadının Cemal ile yakınlaşması onu buhrana sürükler. Bu sebepten geçirdiği ciddi buhran sonucu yatağa düşer. Bu süreyi kardeşinin köşkünde geçirir. On sekiz gün hasta yatar. Kendisini iyice toparladığında bahar ayları gelmiştir. Bu sırada Fehamet kendisine bir mektup yollar. Cuma günü kendisini ziyarete gelecektir. Aynı gün köşkten Fehamet ile birlikte ayrılır. Bunu takip eden günlerde düğün hazırlıkları yapılır. Düğüne kadar yaklaşık iki ay gibi bir süre geçer.

Kürkçü Dükkânı romanı, Cemal Münir'e nişan yüzüğünün iade edilmesi ile başlar. Yüzüğün üzerinde 11 Eylül 1927 Cemal Münir, yazdığını öğreniriz. Nişan sekiz aylık bir birlikteliğin ardından atılır. Cemal Münir kötü haberi bir mayıs sabahında alır. Süheyla'nın Cemal Münir'den ayrılma kararı ise yirmi dört saat evvel alınır. Roman Cemal ile Süheyla'nın birlikteliğinin sekizinci ayında başlar. Bu sırada nişan bozulur. Süheyla Adnan ile kısa süren bir evlilik gerçekleştirir. Daha sonra Ekrem ile evlenir. Bu evlilik yaklaşık olarak bir yıl sürer. Yaşanan sıkıntılardan

dolayı İstanbul'a dönen Süheyla, Cemal ile tekrar bir araya gelir. Aralarında geçen bir konuşmadan öğreniriz ki ilk tanışmalarından bu yana iki yıl geçmiştir.

Meşhedi Ankara adlı eserde Meşhedi'nin yaşı ile ilgili bilgi verilmez. Yaptığı yolculuk zamanları ile ilgili şunlar söylenebilir: Meşhedi, Torik Necmi ile beraber İlk İstanbul'dan yola çıkar. Adapazarı'nda bir gece geçirdikten sonra tekrar yola koyulurlar. İlk durakları Eskişehir olur. Burada dostlarının evinde misafir olurlar. Bir süre sohbet edildikten sonra poker oynanır. Geceye kalmadan tekrar tayyareye ile yola koyulurlar. Aynı gün Ankara'ya gelirler. Gün içinde önce bir çay sohbetine katılırlar ardından dâhiliye vekâletini ziyaret edip Osman Hamdi Bey'in köşküne uğrarlar. Geceye kadar bu köşte yemek yenir, sohbet edilir. Sohbetin ardından geceye doğru köşkten ayrılırlar. Yolda karşılaştıkları dostları ile birlikte Tabarin Bar'a giderler. Bütün gece eğlenirler. Meşhedi ertesi gün öğleden sonra gözünü Ali Rıza Bey'in otelinde açar. Buradan ayrılıp Merkez kiraathanesine geçer. Daha sonra lezzet lokantasında yemek yerler. Akşama doğru ise Ankara Kız Lisesinin bahçesinde çay sohbeti yapılır. Hava kararınca yola çıkan Meşhedi ve dostları iki buçuk saatlik yolculuktan sonra İstanbul'a gece vakti saat dokuzda varırlar. Böyle yolcuğunu iki gece üç gün süren bir zaman dilimi içinde tamamlar.

2.5. MEKÂN

Olay örgüsünü meydana getiren unsurların özellikleri ve şahıs kadrosunun içinde bulunduğu şartlar, romanda kullanılan mekânların şekillenmesinde etkilidir.¹²¹ Romanda mekân unsurunun ne kadar belirleyici olduğu sorgulanmalıdır. Roman kişilerinin hüviyetlerinin belirlenmesinde, olayların sunumu ve belirlenmesinde mekân belirleyici midir, değil midir dikkate alınmalıdır. Çünkü mekân, roman unsurlarının hareketlerine ayrılan bir yerdir. Bazı romanlarda mekân tasvirlerine önemli ölçüde yer verilirken bazılarında verilmez.¹²²

2.5.1. Geniş Mekân

Göç romanında geniş mekân olarak işlenen yer İstanbul ve İzmit'tir. Olayların birçoğu İstanbul'da geçer. Özellikle muharebe başladıktan ve ülke savaşa dâhil olduktan sonra çizilen İstanbul portresi savaşın sebep olduğu değişimi vermesi

¹²¹ Prof. Dr. Şerif Aktaş. (1991). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 139.

¹²² Prof. Dr. Nurullah Çetin. (2015). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 135.

açısından önemlidir. İzmit'teki görevinden yaşadığı sıkıntılar sebebiyle dönen Nihat Ahmet, İstanbul'a ayak basar basmaz savaşın nasıl bir değişime sebep olduğunu görür.

“Köprüye Şehnaz’la beraber çıktık. Gişelerin önü akşam yolcularıyla dolu. Bu birkaç ay içinde İstanbul ne kadar eskimiş: binalarıyla, kaldırımlarıyla, insanlarıyla... geçenlere hayretle bakıyorum: yüzlerinin rengi uçmuş, esvapların havı dökülmüş, kunduraların derisi pörsümüş. Çocuklar, ihtiyarlar cüceleri, gençler, bıkkın köseleri andırıyor. Ben dünya harbinin cephe gerisini daha ilk adımda İstanbul’da gördüm!”¹²³

İzmit ise romanın son bölümlerinde karşımıza çıkar. Nihat Ahmet, İzmit’e öğretmen olarak atanır. Fakat burada uzun kalmaz. Sınıfta bir öğrenci ile problem yaşar. Haklı olmasına rağmen haksız duruma düşer. Şehnaz ile olan ilişkileri mahalleliyi rahatsız eder. Bu iki sıkıntı büyüyünce çok geçmeden kaçır gibi İstanbul’a geri döner.

Üç Katlı Ev romanında kullanılan geniş mekân İstanbul ve İzmit’tir. Nihat Ahmet hayatını İstanbul’da geçirir. İlk defa İstanbul dışına İzmit’te bir öğretmenlik görevi sebebiyle çıkar. Çok sürmeden de geri döner.

İsmet İnönü romanında kullanılan dış mekân unsuru çok geniş bir alanı kapsar. Bir asker olması sebebiyle İsmet İnönü birçok İzmir’in düşman işgalinden kurtuluşuna kadar olan zaman diliminde birçok yerde görev yapar. Edirne, Anadolu, Sivas, İstanbul, Yemen, Suriye, Filistin, Nablıs, Sana kullanılan dış mekânlardır.

Şeker Osman romanının geniş mekânı 1930’lu yılların İstanbul’udur. Romanda anlatılanlar İstanbul sınırlarının dışına taşmaz.

Kürkçü Dükkânı romanında kullanılan geniş mekânlar İstanbul, Serçe Ovası nahiyesi ve Büyükkada’dır. Roman İstanbul’da başlar. Süheyla’nın Ekrem ile amcasının Büyükkada’daki Nizam köşkünde karşılaşır. Evlilik kararı burada alınır. Ekrem ile yaptığı evliliğin ardından ise Serçe Ovası’na taşınır.

Meşhedi Ankara’da adlı eserde karşımıza çıkan geniş mekânlar İstanbul, Adapazarı, Eskişehir ve Ankara’dır. Meşhedi memleketten dönüşte ilk İstanbul’a uğrar. Eserde karşımıza çıkan ilk geniş mekân burasıdır. Yolculuğa başladıktan kısa süre sonra benzin takviyesi için Adapazarı’na uğranır. Adapazarı’ndan sonra üçüncü durak Eskişehir’dir. Son olarak ise Ankara ziyareti gerçekleşir ve tekrar İstanbul’a dönüş yapılır.

¹²³ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınları, İstanbul, s. 130.

2.5.2. Ana Mekân

Göç romanında kullanılan ana mekânlar şunlardır: Nihat Ahmet ve annesinin yaşadığı ev, Gülter Hanım'ın köşkü, Yeni Edebiyat Derneği ve İzmit'teki mahalledir.

Nihat Ahmet ve annesinin yaşadığı ev ile ilgili detaylı bilgiye yer verilmese de çatışma unsurlarının yaşandığı, önemli kırılmaların olduğu bir mekân olarak karşımıza çıkar. İlk kırılma Nihat Ahmet'in babasının ölümü ile gerçekleşir. Bu ölüm sebebiyle evi değiştirmek zorunda kalırlar. Bu mekân Nihat Ahmet'in iç dünyasının verilmesinde ve annesi ile olan ilişkinin açığa çıkarılmasında fonksiyonel özellik taşır. Kendisiyle yaptığı iç muhasebelerin neredeyse tamamı, bu evde, odasında olur. Annesi ile olan çatışmaları bu evde gerçekleşir. Nihat Ahmet'in şu söyledikleri ev ahalisinin yaşamı hakkında ipucu vermesi açısından önemlidir:

“Eveet... Güneş batıncaya kadar ben neredeydim? Bu saat, kendimi bildim bileli sofraya oturma saatimizdir. Hiçbir akşam hatırlamıyorum ki, yemeğimizi batının kızılıkları karşısında yemiş olmayalım. Bütün ev halkı, üstü muşamba örtülü yuvarlak masa başında toplanırdık ve herkes, ortadaki sahana, muhakkak babamdan sonra el uzatırdı.”¹²⁴

Gülter Hanım'ın yalısı ise Kanlıca 'da boğaza nazırdır. Yalıda denize bakan bir bahçe vardır. Bahçenin ortasında kahvaltı sofraları kurulur. Yalının bahçesinde misafirler ağırlanır, oyunlar oynanır, ziyafetler verilir, yemekler yenir. Nihat Ahmet hayatında önemli bir dönüm noktası olan tanışmayı burada gerçekleştirir. Filozof Ziya Refik ile bu yalıda tanışır. Şehnaz'a burada âşık olur.

Yalının bahçesinde tarhların arasında kalmış bodur ağaçlar, havuz ve kenarında otlar arasında gezen kurbağalar vardır. Boğazla iç içe olan bahçede rıhtım taşları yosun kaplıdır. Nihat Ahmet, Şehnaz ile evlendikten sonra yalıda yaşamaya başlar fakat burayı tam manasıyla evi olarak benimseyemez. Bunu ara ara annesine yaptığı ziyaretlerde daha iyi anlar.

Yeni Edebiyat Derneği, Nihat Ahmet'in hayatını değiştirecek kişileri tanıdığı yerdir. Buradaki dostluklarıyla bundan sonraki hayatı şekillenir. Özellikle Rıza Göktekin onun hayatında, dünya görüşünde, sanat anlayışında, onda milli bilincin oluşmasında ve mücadeleye atılmasında etkilidir.

Nihat Ahmet İzmit'te göreve başladıktan sonra burada bir ev kiralar. Bu ev şehrin yakınındaki yeşil bir sırtta, bir köy evinin üst katıdır. Arkasında tahta çıkırlık

¹²⁴ a.g.e. s. 7.

bir kuyu, büyük bir bahçe; önünde ise yer yer sazların boy attığı bir bataklık bulunur. Nihat Ahmet bu evi ayda iki buçuk mecdiyeye kiralar. Nihat Ahmet'in bu evi kiralayacak olmasının sebebi Şehnaz'ın yanına gelecek olmasıdır. Bu mahallenin önemi Nihat Ahmet'in İzmit hayatında önemli bir kırılmaya sebep olmasıdır. Şehnaz ile olan rahat ilişkisi burada mahalle halkını rahatsız eder. Biraz öfke biraz kıskançlıkla Nihat Ahmet ve eşi mahalleli tarafından dışlanır. Hatta bir defasından görünmeden onara taş dahi atarlar. Bu hale daha fazla dayanamayan Nihat Ahmet ve Şehnaz alelacele İzmit'ten ayrılır.

Üç Katlı Ev romanında ana mekân üç kuşağın birlikte yaşadığı ve romanda fonksiyonel özellik taşıyan konaktır. Öyle ki bazı romanlarda olay örgüsü, işlenen tema büyük oranda mekân üzerinden gelişme gösterir. Konak, Türk edebiyatında bu gelişmenin görüldüğü en önemli mekândır. Özellikle 18. yy'den sonra romanlar gerçekleşen tarihsel değişimler sonucu yoğun bir şekilde kullanılır ve romanın en önemli unsuru olur. Gerçekleşen siyasî ve sosyal değişimler, nesiller arası çatışmalar, batılılaşma mevzusu, yozlaşmalar, ailede gerçekleşen maddi-manevi çatırdamalar, aile bireyleri arasındaki kopuşlar ve bazen de bir devrin yıkılışı 'konak' üzerinden anlatılır. Konağın bu şekilde kullanıldığı romanlar genelde Tanzimat-Meşrutiyet-Cumhuriyet dönemleri içinde yer alanlardır.

Türk kültürü açısından düşündüğümüzde ise konak, yalı ve köşk mekân olarak medeniyet içerisinde kendine has özellikler barındırır. Sivil mimarının en önemli öğeleridir bunlar. Tanzimat döneminden Cumhuriyet yıllarına kadar zenginliğin ifadesi olmuşlardır. Bunun yanı sıra Batılılaşma mevzusu, geçirmiş olduğu siyasî ve iktisadî değişimler ve özellikle yıkılışlarla romanımızda önemli bir yerdedirler.

Bir asırdan fazla bir süre dâhilinde konak, Batılılaşma meselesiyle Tanzimat'ta, ortak bir duyusu ifade eden mekân anlayışı kapsamında *Servet-i Fünun*'da, yıkılışları, yozlaşmaları ele alışı itibarıyla de Milli Mücadele ve Cumhuriyet döneminde ele alınır. Bu romanların bazılarının kurgunun önemli bir ögesi iken bazılarında roman kişinin bağlı olduğu imparatorluğun kaderiyle özdeşleşerek arka planda yer alır. Konağın en çarpıcı şekilde yer aldığı romanlarda genelde yıkılış ele alınır. Siyasî-ekonomik-sosyal- sebepler, değişen aile yapısı, sosyal sınıf anlayışının ortadan kalkması, yangınlar bu sebeplerin başlıcalarıdır. Bu sebepler içerisinde en önemli olanı ve edebiyata en çok yansıyanı siyasî-ekonomik-sosyal-sebepler ve değişimlerdir.

Konağın, yukarıda bahsedilen çizgide ele alındığı romanlardan biridir Üç Katlı Ev. Bu romanda üç katlı konağın her bir katında ayrı bir devir temsil edilir. Bu temsiller roman kişileri üzerinden gerçekleşir. İlk katta Sultan Abdülhamid devrinin paşası ve hanımı, ikinci katta paşanın meşrutiyetçi oğlu ve hanımı, üçüncü katta ise Cumhuriyet neslini temsil eden değişen hayatın çarklarına kapılmış, ahlaki değerlerini yitirmiş torunlar kalır.

İsmet İnönü romanında sınırlı bir ana mekândan bahsetmek zordur. Muharebe yıllarının anlatıldığı romanda ana mekân geniş bir alana yayılır. Eser İsmet Paşa'nın doğumuyla İzmir'de başlar. Burada başlayan roman Yunan'ın İzmir'de denize dökülmesiyle yine burada son bulur. 1885 yılının yazını Foça'da geçiren aile yeni bir memuriyet sebebiyle Boldan'a göç etmek zorunda kalır. İzmir bu sıcak ilçesinden ayrılmak hiç kolay olmaz. Burada geçirilen dört yılın ardından aile çok sevdiği İzmir'e tekrar geri döner. İzmir'e bir bahar vakti, eski asıl yurtlarına kavuşmanın sevinciyle girerler.

İsmet Paşa kurtuluşu için canı pahasına mücadele ettiği Anadolu'yu ilk Sivas'a yolculukları sırasında görür. Uçsuz, bucaksız, çırılçıplak, bomboş Anadolu... Bazen kuytu, ıssız bir yerde koyunlarını otlatan çoban, bazen topraktan yapılmış kulübelere bakan sıtmalı yüzler, bazen uzun uzadıya birbirlerine yaslanmış dağlar görürler. Bu yolculukta, bu kuruluk içinde babasını denizi sorar küçük çocuk. Ama deniz artık çok uzakta kalmıştır. Düşmanı denize döken ruh bu uçsuz bucaksız Anadolu coğrafyasından dirilecektir.

İsmet Paşa, babasının buraya tayini sebebiyle Sivas'taki okulunu bırakarak buraya gelir. İstanbul'da Halıcıoğlu İdadisine kaydolar. İstanbul Paşa'nın hayatında önemli bir yer tutar. Askerî okul hayatını burada tamamlar. Mustafa Kemal Paşa ile burada tanışır.

İsmet Paşa'nın ilk görev yeri Edirne'dir. Buraya Yüzbaşı olarak atanır. Burada Liva Kumandanı Şevket Paşa ile çalışır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne burada katılır. Askeri dehasının ilk izleri burada görülür. Görev yaptığı süre boyunca üstün hizmetler görür.

Yemen, imparatorluğun büyük bir meselesinin cereyan ettiği yerdir Bu coğrafyada gök adeta sıcaktan terlemiş bir hamam kubbesi gibidir. Rüzgâr namına hiçbir şey yoktur. Sıcaktan çatlayan dudaklar hararetlerini dindirmek için ancak tuzlu su bulabilir. Bu coğrafyanın çetin şartları içinde çok fazla kayıp verilse de neticede sorun çözülür.

Şeker Osman romanında ana mekânlar Fehamet'in evi, Şeker Osman'ın doğduğu ve çocukluğunun geçtiği konak ve Nihal'in köşkü olarak sıralanabilir. Şeker Osman'ın buhranları Fehamet'in evinde başlar. Burada ona âşık olduğunu fark eder. Sevgisini, duygularını anlatamaz. Bir erkek olarak varlığını kabul ettiremez. Zenginlerin, sosyetenin katıldığı davetlerin, ziyafetlerin, bahar eğlencelerinin düzenlendiği bir yerdir. Fehmet, Şeker Osman, Cemal ve diğerleri burada birbirlerini tanır. Cemal ve Fehamet'i Paris'e, Şeker Osman'ı ölüme götüren aşk burada başlar. Marmara'ya bakan geniş bir terası, büyük ve küçük misafir salonları, şark odası gibi hususiyetlere sahip bir mekândır burası.

Bunun dışında Şeker Osman'ın kendisini ve ailesini anlattığı konak bir diğer ana mekân olarak karşımıza çıkar. Şeker Osman, paşa konağında dünyaya gelir. Bu konak bir önceki asrın bir fotoğrafı gibidir. Konakta, paşaların üzerine yayıldığı sirmalar, nişanlar, Çerkez halayıklar, Kayserili vekilharçlar, Bolulu aşçılar ve önceki asrın birçok unsuru bulunmaktadır. Paşa Baba bu konağa pek az uğrar. 31 Mart vakasından sonra Paşa Baba vefat eder ve dolayısı ile konağın kırk kişilik nüfusu dörde düşer. Konakta neticede birkaç emektar kalfadan başka kimse kalmaz. Galatasaray Lisesi'ne yazılan Şeker Osman konaktan ayrılır ve bir daha geri dönmez.

Şeker Osman'ın kardeşi Nimet'in köşkü Yeşilköy'de bulunur. Şeker Osman nekahet günleri başlamadan hemen önceki gece bu köşke gelir ve adeta kendisini kardeşinin şefkatli kollarına atar. Burada on sekiz gün boyunca hasta yatar. Kardeşinin ilgisi onu biraz olsun kendine getirir. Fehamet'ten mektup gelene kadar bahar aylarının da etkisi ile kendisini toparlar.

Kürkçü Dükkânı romanında karşımıza çıkan ana mekânlar şunlardır: Şişli'deki apartman dairesi, Serçe Ovası'ndaki köy evi, Nizam'daki köşk. İlk ana mekân Süheyla'nın ailesiyle birlikte oturduğu apartman dairesidir. Daire, Şişli caddesinde bir sokakta bulunur. Apartmanda Süheyla anne ve babasıyla birlikte yaşar. Adnan Bey ile olan nişan töreni burada yapılır. Cemal Münir, nişanın atıldığını bu apartmanın giriş merdivenlerinde öğrenir. Süheyla'nın anne, baba ve aile dostları doktorla olan çatışmaları burada verilir. Süheyla, Ekrem ile evlendikten sonra onun görev yaptığı Serçe Ovası denen yere taşınır. Bu yerin adını duyanlar buranın yeşillikler içinde bir yer olduğunu düşünse de aslında hiç de öyle değildir. Burası kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerdir. Süheyla hayatının belki de en sıkıntılı zamanlarını burada geçirir. Süheyla, Cemal Münir'den ayrıldıktan sonra hastalanır. Hastalıktan kurtulur kurtulmaz amcasının Büyükkada'da bulunan Nizamdaki köşküne gelir. Bu

köşk temiz deniz rüzgârı ile çam kokuları arasındadır. En hasta ruhu dahi iyileştirecek bir havası vardır. Buradayken Süheyla eskisinden daha sıhhatli olur. İkinci evlilik kararını bu köşkte alır. Amcaoğlu Ekrem ile evlenecektir.

Meşhedi Ankarada adlı eserde birden fazla ana mekândan bahsetmek mümkündür. Bu mekânlar Meşhedi'nin nüktedanlığının öne çıktığı özellikle tatlı sohbetlerin yapıldığı mekânlardır. Her birinde ayrı ayrı simalar ile Meşhedi'nin komik sohbetleri veya küçük komik olaylar görülür. Akbaba idarehanesi, Ruhsar Hanımefendi'nin evi, Eskişehir Kaplıcaları, Dâhiliye Vekâleti, Münir Hayri Bey'in Evi, Ali Rıza Bey'in oteli, Merkez Kırathanesi, Ankara Kız Lisesinin bahçesi bunlardan bazılarıdır. Özellikle birkaç mekân öne çıkar. Bunlardan ilki Osman Hamdi Bey'in köşküdür. Meşhedi ve Torik Necmi burada Osman Hamdi Bey'i ziyaret ederler. Hamdi Bey'in yanında Kılıç Ali Bey de vardır. Köşkün bahçesinde, havuz kenarında otururlar. Meşhedi her ikisi ile de burada tanışır. Bu köşkün her yıl; kapılarının biçimi ya da boyası, kamelyası, tarhları değişir. Köşkün bahçesi Ankara'nın ilk çiçek açan yeridir. Yine aynı köşkün yemek salonunda yapılan sohbette Meşhedi herkesi güldürmeyi başarır. Tabarin Bar ise bir diğer önemli mekândır. Meşhedi'nin Ankara'da gece vakti karşılaştığı ünlü isimler onu alıp bu bara getirirler. Burada birlikte bâr içip, şarkılar söyleyip eğlenirler. Meşhedi Melahat ile burada tanışır.

2.5.3. Dış Mekân

Göç romanında karşımıza çıkan belli başlı dış mekânlar şunlardır: Nihat Ahmetlerin evlerinin bulunduğu mahalle, Kanlıca, Boğaz, Gülhane Parkı, Üsküdar, Karacaahmet, Şehzade Başı, mezarlık, kahvehane, Dolmabahçe Sarayı, Çamlıca Tepeleri, Haliç, Karaköy, Yenicami, Tünel, Köy mezarlığıdır.

Bir aralık “Hamitle Sezai'nin bülbül dinledikleri bu Çamlıca tepesinin geniş havası içinde” Nihat Ahmet, dinlenmek için dolaşır. Bu tepe sonbaharın yağmurlarıyla yıkanmıştır. Bu yağmur ağaçlardan, evlerden, tepeden yazın sarı tozlarını temizler. Tepenin sağında girinti ve çıkıntılarıyla mavi boğaz, solda ise suya gömülmüş olan adalar. Toprağın ana koktuğu bu zamanda Nihat Ahmet, Şehnaz'ı düşünerek bir hayli vakit geçirir.

Nihat Ahmet vapurla Kanlıca'ya doğru yolculuğu sırasında boğazı izlerken bir anda yaşadığı mahalleyi düşünmeye başlar. Bu düşünceler bize yaşadıkları mahalle ile de ilgili bilgiler verir:

“Göğsüm deniz rüzgârıyla dolu, bizim mahalleyi düşünüyorum: Şimdi güneş odamdadır. Karabaş, bostan duvarının gölgesinde öğle uykusuna serilir. Dolap dönmez. Güneşi içen topraktan kızgın bir ses tüter. Uzakta, mahalle mahalle dolaşan dondurmacının sesi. Sokağın eşeği hiç şaşırmadan, sıra ile her kapının önünde durur. O olmasa, kaldırım taşları arasından fişkırmış otların bütün sokağı bürüyeceği muhakkak.”¹²⁵

Nihat Ahmet öğretmen olarak atandığı yere gitmek için evden ayrılırken yirmi yılını geçirdiği mahalleyi arkada bırakmak zor gelir. Yaz kış suyu eksilmeyen yalak, bostanlara bakan cumba, ayva ve şeftali ağaçları, kayısı gülleri, atkestaneleri, gövdesine iki ismin baş harflerini kazıdığı çınar ağacı, mahalle mektebi, köprülü bostan, bayramlarda içinde kayıkla dolaşılan havuz, mermer alınlı çeşme ve üzerindeki şu mısra:

“Her bir yudum vesilesi rahmet olur diye!”

Bütün bunlar geride kalır artık. En önemlisi de Nihat Ahmet bu mahallede bıraktı annesini gittiği yerde çok arayacağından emindir.

Romanda birçok yerde boğaz karşımıza çıkar. Boğaz unsurunun romanda bu şekilde kullanılması Nihat Ahmet’in hayatında önemli bir yeri olduğunun gösterir. Şehnaz rıhtımda karşılaşırlar, vapur ile Kanlıca ’ya doğru yolculuk yaparken boğaz kıyısındaki mekânlardan bahsedilir, Nihat Ahmet dernekte tanıştığı kişilerle gittiği Sarayburnu gazinosu, deniz kenarındadır, Gülter Hanım’ın yalısı boğaza bakmaktadır.

Nihat Ahmet, yalıda kaldıkları bir gecede boğada yapılan bir kutlamaya denk gelirler:

“Bir masal gecesi... Boğazın iki yakası pırıl pırıl... Körfez, altın çerçeveli bir ayna... Yalılardan kopan havaî fişekler, renkli demetleri göklerde dağılarak kandil kandil dökülüyor. Vapurlar, sandallar donanmış. Defne dallarıyla süslü taklarda fenerler: yeşil camlı, kırmızı camlı, beyaz camlı fenerler...”¹²⁶

Şehnaz köy mezarlığını çok sever. Nikâhtan sonra Nihat Ahmet ile birlikte dolaşırken bir ara yanından geçerler. Kasvetli bir yer değildir. Daima güneşi alan deniz maviliği içinde bir yerdir. Tek tük servilerle kıyıya kadar uzanır. Kavuklu mezar taşları dahi tebessümle karşılar insanı. Burada iki mezarın Şehnaz için önemi büyüktür. Bu iki mezarın bütün bakımlarını Şehnaz yaptırır. Kendisi için teşkil ettiği anlamı ise şöyle açıklar:

¹²⁵ a.g.e. s. 14.

¹²⁶ a.g.e. s. 20.

“Bana öyle geliyor ki bu iki ölü, sağlıklarında birbirlerini çok sevmişlerdi. Kavuşmadan öldüler. Onların mezarlarını bulduğum günden beri, bu macera içimde her gün biraz daha genişliyor. Onların yüzlerini görüyorum, seslerini duyuyorum. Bana senin kadar, kendim kadar yakın görünüyorlar.”¹²⁷

Üç Katlı Ev romanında dış mekân unsuru pek fazla yer almaz. Bedia ile Halil’in kaza yaptığı yer, Küllük, Beyazıd Camisinin avlusu, Ayasofya önleri, Gülhane Parkı, Sultan Ahmet, Kadıköy İskelesi, İstanbul Boğaz’ı, Eserde dış mekânın fonksiyonel özellik gösterdiği tek yer Bedia ile Halil Aker’in kaza yaptığı yoldur. Burada gerçekleşen kaza sonucu evliliğe kadar gidecek olan aşkın ilk kıvılcımı atılır. Küllük ise Beyazıd cami tarafında, bir ağaç gölgesinde tarih sohbetlerinin yapıldığı bir yerdir. Burada sohbeti yapan Prof. Muharrem Halil’dir. Yine bu mekânda Rahmi Safa(Peyami Safa) ile karşılaşılır. Boğaz tasviri Halil ile Bedia’nın ilk konuşmalarının gerçekleştiği yerde yapılır. Halil arabayı boğaz kenarında durdurur. Tabiat bütün güzelliği ile önlerindedir. Renk cümbüşü içindeki masal köşklerini andıran yapılar, denizim mavi kıvrımları insanı büyüleyecek kadar güzeldir.

İsmet İnönü romanında dış mekân unsuru daha çok askeri amaçlar için kullanılır. Uçsuz, bucaksız, çırılçıplak, bomboş Anadolu... Kuytu, ıssız, çorak topraklar, koyunlarını otlatan çoban, sırt sırta vermiş yüce dağlar, yabancı gözlerle yolcuları süzen insanlar... İsmet İnönü ve Mustafa Kemal Paşa kurtuluş mücadelesini Anadolu’da verir. Kullanılan önemli dış mekânlar ise hayat şartları çok zor olan Yemen coğrafyası vemuharebelerin yapıldığı cephelerdir.

Şeker Osman romanında dış mekânlar Şeker Osman’ın insanlardan kaçmak için avare bir şekilde dışarda dolaşmasıyla karşımıza çıkar. Bu dış mekânların birkaçında tesadüf eseri Fehamet ile karşılaşır. Yalnız kalmayı dahi başaramaz. Romanda geçen dış mekânlar şöyle sıralanabilir: Şeker Osman’ın salonlardan, davetlerden kaçtığı bir vakitte Fehmet ile karşılaştığı Turkuaz, Fehamet’in annesi Mebrure Hanım’ın gençlik yıllarının geçtiği Beyrut ve Şam, Şeker Osman’ın anlattığı komik bir hikâyede geçen Tramvay ve Abdullah Efendi’nin lokantası, Cemal’in kaz yaptığı Kuruçeşme, Şeker Osman’ın intihar ettiği Sirkeci Tren Garı, Beyoğlu Caddesi, Taksim Meydan’ı, Harbiye, Florya, Arnavutköy, Büyükdere, Kâğıthane, Fehamet ile Cemal’in düğünün yapıldığı salonun bulunduğu Maçka caddesi.

¹²⁷ a.g.e. s. 77.

Kürkü Dükkânı romanında dış mekânlar pek yer tutmaz. Süheyla, günlüğünün 3 Haziran tarihli bölümünde Doktor Melûl'den bahseder. Kütahya mekân olarak burada karşımıza çıkar. Kütahya'nın uçsuz bucaksız çamlıcasında nasıl dağ çiçekleri topladıklarını, nasıl atlara bindiklerini, nasıl köylülerin Cemal'i mutasarrıf zannettiklerini yâd ederler. Parmakkapı tramvay durağı bir başka dış mekândır. Doktor Melûl nişanın atılmasının ardından Cemal Münir ile burada karşılaşır. Osman Bey'in Bahçesi Doktor Melûl ile Cemal Münir'in hem içip hem dertleştiği bir mekândır. Burası en fonksiyonel dış mekân olarak karşımıza çıkar. Çünkü Cemal Münir burada Doktor Melûl'e içine döker. Söyledikleri Süheyla'nın kulağına gidince, Süheyla şiddetli bir hastalık geçirerek yataklara düşer. Ayrıca bu mekân Cemal Münir'in çaresizliğini ortaya koymasından da önemlidir. Süheyla ile evliliğinin ardından dolandırıcı olduğu anlaşılan Adnan, kayınvalidesinin değerli zümrüt yüzüğünü yaptırmak bahanesiyle Viyana'ya gider. Bu mekânla ilgili bunun dışında bilgi verilmez. Çardaklıkaya İstasyonu ise Süheyla'nın İstanbul'a kaçmak için trene bindiği yerdir. Büyükdere yolu ise Cemal ile Süheyla'nın tekrar bir araya geldiği yer olması açısından önemlidir.

Meşhedi Ankarada adlı eserde karşımıza çıkan dış mekânların ilki İstanbul Tayyare İstasyonudur. İlk yolculuk buradan yapılır. Körfezdeki bostanın yanındaki mahalle çocukları tayyareyi görünce cıfcaf, cıfcaf diye bağıarak sevinç çığlıkları atarlar. Tayyare yolculuğu sırasında Fenerbahçe Feneri görünür. Her şeyi abartmayı, yalan söylemeyi çok seven meşhedi bu ne mumudur diye yanındakilere sorar. Tayyare yolculuğu sırasında Meşhedi etrafı dikkatlice izlerken Marmara Denizi ve Adalar'ı görür. Diğer dış mekânlar ise şöyle sıralanabilir: Adapazarı, Eskişehir ve Ankara tayyare istasyonları, Eskişehir kaplıcaları, Karaoğlan Caddesi, Ankara Maarif Vekâletinin önü ve Ankara Kız Lisesinin bahçesi.

2.5.4. İç Mekân

Göç romanında ev ve yalıdaki odalar, okuldaki imtihan odası, gazinolar, hastane koğuşu, Bekir Ağa Bölüğü, askerlik şubesi, hastane odası, Orhaniye Matbaası, İstanbul'daki komşunun evi öne çıkan iç mekânlardır. Bu mekânların bazılarının tasvirine yer verilirken bazılarının tasvirine yer verilmez.

Mektep ve İmtihan odası az da olsa tasvirine yer verilen mekânlardadır. Nihat Ahmet mektebi bitirmek üzeredir. Babasının ölümünün hemen ardından mektepte imtihan olur. İmtihan odasında yeşil çuha örtülü masa başında hocasından

başka bir edebiyat öğretmeni ile meşhur bir edebiyat adamı bulunmaktadır. Sınav sırasında imtihan odasında rahatsızlanır.

Sarayburnu Gazinosu, Nuruosmaniye'deki İkbâl Kırâathanesi, Belediye Gazinosu, Divan Yolu'ndaki Kızılelma, Hilmi Bey'in Evi, Askerlik Şubesi, Maarif Nazırı'nın Odası, Ahmet'in İzmit'teki Odası, Divanyolu'ndaki Kızılelma, Nihat Ahmet'in arkadaşlarıyla buluştuğu veya olay akışı içinde uğradığı tasvirine pek yer verilmeyen mekânlardır. Nihat Ahmet dernekteki tanışmadan sonra A. Şemsettin ile birlikte denize karşı olan bir gazinoya gider. Gazinonun beyaz örtülü masaları, denize bakan büyük, rahat koltukları vardır. Gazino tam Marmara ile Boğaz'ın birleştiği noktadır. A. Şemseddin ile Nihat Ahmet Gedikpaşa'daki eve Hilmi Bey'in davetlisi olarak giderler. Burada evin asıl sahibi Ermeni bir madam ve kumral bir genç kız tarafından karşılanırlar. Evin taraçasında kendileri için her şey hazır. Nihat nasıl geldiğini hatırlamadığı bir halde kendisini hastane koğuşunda bulur. Daha sonra zihnindeki sis perdesi biraz aralanır. Kışladaki koğuşunda sıtmaya tutulur ve hemen peşinden aralıksız öksürük yakalar kendisini. Burası cepheden evvel insanların Azrail ile boğuştuğu bir yerdir. Burada geceleri her şey adeta ölümün habercisi. Kapının önünden geçen beyaz önlüklü doktorlar, damla damla akan su, koridorda dolaşan ayak sesleri, duvarlar... Romanda Nihat Ahmet'in İzmit'te çalışırken kaldığı odanın tasvirine yer verilir. Bu oda saat kulesinin karşısında bulunan, denize bakan bir Ermeni evindedir. Pencere önünde, patiska örtülü bir tahta kerevet. Ortada bir sandalye, bir masa. Masanın üstünde bir sürahi, bir bardak. Bardağın ağzı, sarı yünden kanarya işlenmiş siyah boncuk gözlü bir kapakla örtülü. Şamdanın kenarında bir kutu kibrit. Karyola duvara bitişiktir. Bu evde kısa bir süre Şehnaz ile birlikte kalır.

Bekirağa Bölüğü'nde Nihat Ahmet Rıza Göktekin Bey'i ziyaret eder. Genişçe bir koğuş, döşemeler tahta, etrafta demir karyolalar dizili. İçerde birçok nazır, paşa ve merkezî umum azaları var. Rıza Göktekin Bey tutuklandıktan sonra buraya getirilir. Nihat Ahmet kendisini burada ziyaret eder. Sohbet ederler. Burada Rıza Göktekin evindeymişçesine rahat görünür. Nihat'a aklından hiç çıkmayacak bir şey söyler:

“Bizim iki benliğimiz vardır: şeytani benliğimiz, rahmani benliğimiz... Suçlu kalbimiz, burada, dört duvar içinde cezasını çekedursun, suçsuz ruhumuz dışarda serbesttir.”¹²⁸

¹²⁸ a.g.e. s. 134.

Üç Katlı Ev romanında kullanılan iç mekanlar eğlence salonları ve odalardır. Bedia'nın Ak Limittet'teki odasında, üstü kristal zarif bir masa, döner, sallanır bir Amerikan sandalyesi bulunmaktadır. Bunun dışında rahat, geniş, insanı kucaklayan, nefti maroken iki koltuk, bir sigara masası, telefon vardır. Duvar ise tüylü hissini veren limon küflü bir kâğıtla kaplı, yerler parke döşeli. Pencereden Köprü, Liman ve Üsküdar ile Beşiktaş arası mavi bir deniz parçası görünür.

Nogara Moda Evi, Bedia'nın Piraye ile birlikte alışveriş için geldiği yerdir. Buraya Halil Aker'in isteğiyle gelirler. İçeride yerler parke kaplıdır. Sağ ve solda markeri iki bahü, ikisinin de üstünde oymalı, yaldızlı oval birer ayna bulunur. Moda evinin tavanında salkım salkım bir avize, ortada ise bronz işlemeli büyük bir masa, açık, limon küfü kaplanmış kapitone, rahat, geniş mavun koltuklar vardır.

Çam Palas, denizin kenarında balo ve davetlerin düzenlendiği bir mekândır. Gelenler genelde zengin iş adamları ve önemli bürokratlar. Burada kumar oynanır, ortaya ciddi paralar dökülür. Bedia ve Piraye de buradaki bazı eğlencelere ve oyunlara katılırlar. Bu mekân önemli isimlerin uğrak yeri olması açısından değer taşır.

Piraye, Sıralıserviler'de bulunan bir apartmanın üçüncü katında, dört numarada oturmaktadır. Romanda bu evde bulunan zengin bir gelin odası tasvir edilir. Bedia Piraye'ye misafir olduğunda geceyi burada geçirir. Bu odada açık, berrak, deniz yeşili bir ipekle örtülü bir karyola, üstü rengârenk koku ve renklerle dolu bir tuvalet aynası ve iki yanı ayna, üç kapılı bir gardırop bulunmaktadır. Piraye'nin evine sürekli olarak zenginler gelir ve kadınlı-erkekli içki ve saz eğlenceleri düzenlenir, oyunlar oynanır.

Celal, arkadaşının yardımıyla hastaneye ambar memuru olarak yerleşmesinin ardından bu odada kalmaya başlar. Oda hastanenin içindedir. Bu sayede hanımına daima yakın olacaktır. Bu odanın sağında pike örtüsü çekilmiş bir karyola, ortada bir masa ve üzerinde bardak ve sürahi, önünde iki sandalye ve bütün duvarı kaplayan yayvan bir pencere bulunmaktadır.

İsmet İnönü romanında kullanılan iç mekânlar genelde ev ve karargâh odaları, köy kahvesi, okul sınıfları ve meclistir. Öğrencilik yılları aktarılırken bazı sınıf içi hallere de değinilir. "Sınıfta sessizlik madde olmuş. Duvarda sabah güneşinin çizdiği başlar sıra sıra... İsmet Efendi: Aknında düşünce çizgisi, elinde bir

kalem ve önünde uzun, beyaz bir kağıt.”¹²⁹ Biri Halep-Baron Oteli, Mustafa Kemal Paşa'nın karargâh kurduğu yerlerdendir. Yeni hükümet İsmet Paşa'yı bir telgrafla derhal İstanbul'a çağırır. Telgrafi alan İsmet Paşa, o gün sabahtan akşama kadar istikbale dair bütün ihtimalleri Mustafa Kemal Paşa ile konuşur. Anadolu'ya geçmek için yola çıkan İsmet İnönü ve arkadaşlarının uğradığı yerler: Kurnave Kurtçalı köyleri, Sakarya, Bolu ve Ankara'dır. İlk mola yerleri Kurnalı köyünde bir kahve olur. Kahvenin ocağında kuru dallar çatırdayarak yanar. Yağmurdan ıslanan neferler ocağın etrafını sararak oturur. Nehir eriyen kar suları ile kaplanmış iken Sakarya'ya ulaşırlar. Burada Fındıklı köyünde konaklanır. Nehir zor şartlar altında, tehlikeli bir yolculukla geçilir. Dağlar, göller, ormanlar arasından geçen kabile Bolu'ya varır. Burada yolculuğa atlarla devam edilerek Beypazar'ı üzerinden Ankara'ya geçilir. Eskişehir, Yenişehir-İnegöl hattı, Kütahya, Metristepe, Sakarya, Akşehir, Afyonkarahisar ve İzmir ise muharebelerin yapıldığı yerlerdir.

Şeker Osman romanında Şişli salonları işlenen iç mekânlar olarak öne çıkar. Melahat Hanımefendi'nin pazartesi eğlenceleri, Ruşen Bey'in Cuma eğlenceleri, Yakutzadelerin ziyafetleri salonlarda gerçekleşir. Bu salonlar, eğlencenin, içkinin, sazlı, türkülü yemeklerin yapıldığı iç mekânlardır.

Bu iç mekânlar içinde en önemli olanı Şişli'de Fehamet'in kaldığı evin salonudur. Çünkü Şeker Osman'ın yaşadığı çatışmaların düğümü burada atılır. Bir diğer önemli mekân önemli kişilerden Fehamet'in odasıdır. Burası, büyük salonun yanında, kandilli, tespihli küçük bir şark odasıdır. Şeker Osman'ın öğrenim gördüğü sınıf bir diğer iç mekândır. Babasının ölümünün ardında Şeker Osman Galatasaray Lisesi'ne yazılır. Kısa sürede burada, kendisini herkese çok sevdiren. Şeker lakabı da buradaki arkadaşları tarafından kendisine takılmıştır. Her dersin hocasına ayrı bir şive taklidi yapar. Bütün sınıfı güldürür. Herkesle çarçabuk dost olur. Davetlerin vazgeçilmez ismi olmasında, bu lise sıralarında yaşadıklarının etkisi çoktur.

Yaşadıklarının etkisiyle insanlardan kaçan Şeker Osman sokaklarda dolaşır. Kendisini içkiye verir. Bu vesileyle Gardenbar, meyhane, hususi ev gibi mekânlar romanda karşımıza çıkar. Hususi eve bir tesadüf sonucu gider. Ama orada kaçmak istediği dostlarıyla karşılaşır. Bu ev, büyük bir konağın birinci katıdır. Evde yerler parke, kapılar ise ceviz ağacından yapıldır. Evde gençliğinde çok can yaktığı belli olan şişman bir madam ile yedi genç kız kalmaktadır. Bir seferinde yalnız kalıp biraz

¹²⁹ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü*. Akbaba Yayınevi, İstanbul. s. 14.

rahatlamak için kendisini Gardenbar'a atar fakat burada umduğunu bulamaz. Sahnede çeşitli gösteriler yaparak insanları eğlendirmeye çalışan genç kız bir aralık sahneden iner ve insanların neşesini arttırmak için kendisine bir kurban arar. Genç kız hiç keyfi olamayan Şeker Osman'ı kendisine kurban olarak seçer. Genç kızın teklifsiz hareketlerini kaldıramayan Şeker Osman kendisini meyhaneye atar. Burada bir kez daha kendisiyle yüzleşir. Daha sonra sarhoş bir şekilde ağlaya ağlaya dışarı çıkar.

Romanda karşımıza çıkan son iç mekân ise Fehamet'in düğünün yapıldığı salondur. Düğün salonu, üç büyük salondan birinde büfe diğerinin köşesinde zenci cazbandı bulunur. Düğün salonunda şampanya su gibi tüketilir. Her yanda kordon rujlar, durmadan patlayan mantarlar bulunur.

Kürkçü Dükkânı romanında karşımıza çıkan iç mekânlar genelde odalar ve salonlar olur. Romanda bütün iç mekânların fonksiyonel özelliği yoktur. Fakat Süheyla'nın Serçe Ovası'nda kaldığı evdeki oda, Şişli'deki apartman dairesinin salonu, Cemal Münir'in bir gece geçirdiği genelevdeki oda öne çıkan iç mekânlardır. Tokatlıyanın arka salonu, Süheyla'nın hasta yattığı oda ise diğer iç Mekânlardır. En geniş tasviri yapılan iç mekân ise Serçe Ovası'ndaki köy evinin odasıdır. Burası Süheyla'nın yalnızlığı iliklerine kadar hissettiği bir yerdir.

Meşhedi Ankara'da adlı eserde karşımıza çıkan iç mekânlar şunlardır: Akbaba idarehanesinde bir oda, Ruhsar Hanımefendi'nin evinin salonu, Dâhiliye Vekâleti kalem-i mahsus müdürünün odası, Osman Hamdi Bey'in köşkünün yemek salonu, Tabarin Bardaki hususi localar, Ali Rıza Bey'in otelinde bir oda.

2.5.5. Mekân-İnsan ve Mekân-Eşya İlişkisi

Göç romanında Nihat Ahmet'in kendi iç dünyası aktarılırken içinde bulunduğu ortam bunun açıklanmasında yardımcı unsur olarak kullanılır. Özellikle annesi ile birlikte yaşadığı evdeki odası, mahallenin pencereden görünen bölümü, komşu evler bu noktada öne çıkar. Mekânların tasviri bu bağlamda yapılır. Babasının ölümü, ardından eski eve taşınmak zorunda kalmaları ve idadînin bitmesi ile kendisini odasında yapayalnız bulan Nihat Ahmet, zor günler geçirir:

“On dokuz yaşımın sınırsız arzuları içinde, dört duvar arasına kapanmayı kolay sanmayınız. Bir tek eğlencem var: Köşe penceresinden bostanları seyretmek. Gözleri bağlı bir dolap beygiri, sabah akşam kendi ayaklarıyla çizilmiş bir çemberin bitmez

tükenmez devrini yapmaktadır. Bir lahza duracak olsa bahçivanın kırbaç sesi, marul tarlalarının arasından şaklıyor:

- Deheey!

Bu dolap beygiri ile arada ne fark var? O bir kuyuya bağlı ben bir pencereye. Fakat onun kapalı gözlerle hayalin mesafelerini aştığı yerde, ben açık gözlerle birkaç yeşillik kümesi ve birkaç gübre yığını seyredebiliyorum. Bahçıvanlarımıza gelince: Şüphesiz benimki onunkinden daha şefkatlidir, onunki de benimkinden daha insafli.”¹³⁰

Nihat Ahmet odasında düşüncelere daldığı bir anda mekân, onu anlamamız için yardımcı bir unsur olarak aktarılır.

“Karyolama erken girdim. Bu yalnızlığa ihtiyacım vardı. Kaç gündür kaybettiğim neşemle, herkesten uzak, koyun koyuna kalmak için... Açık pencereden yıldız dolu göğe bakıyorum, susuz toprağından yanmış sesler tüten bostana bakıyorum; gecenin siyah yorganını üstüne çekmiş evlere bakıyorum. İçimde bir arzu büyüyor: kalkıp, kelimesiz sevinç sesleriyle, benim saadetimden habersiz uyuyan bu gafil mahalleye çığlıklar atmak... Genç, bahtiyar çığlılar...”¹³¹

Nihat Ahmet yalıdan kaçır gibi çıkışlarının ardından evde, annesinin verdiği bir meci diye ile dışarı çıkmaya hazırlanırken pencereden komşunun evini izler. Komşu evinin kapısında eşya yüklü bir öküz arabası durmaktadır. Perdeleri alınan boş evden kadın sesleri gelir, kadınlar türkü söyleyerek tahta silerler. Kafesi yukarı sürülmüş açık pencereden, ıslak döşemeler üzerinde dolaşan çıplak ayaklar görünür. Eteği belinde bir kız, sol kalçasını çıkarmış, bahçedeki tulumbadan su taşır. Nihat Ahmet bu görüntüleri seyre dalarken gönlü biraz ferahlar ve dışarı öyle çıkar. Her ne kadar maddi açıdan sıkıntı yaşasa da annesi ile sık sık çatışsa da o bu evi mahalleyi sever, sahiplenir. Burada rahatlar. Yalıda, Gülter Hanım’ın yanında daha rahat bir yaşam bulmuş olsa da orayı benimseyemez.

“Evimi özlediğimi anlıyorum. Evim! Körfezdeki yalıya hiçbir gün bunu diyemedim. İnsan, kesesinin salahiyetiyle giremediği bir kapıda, az çok sığıntı oluyor.”¹³²

Nihat Ahmet ve evi arasındaki ilişkiyi en güzel şekilde ortaya koyan bölümlerden biri romanın ikinci bölümünün sonunda karşımıza çıkar. Nihat Ahmet İzmit’e gitmek için evden çıkarken geride bırakacağı annesini ve evini düşünür. Yirmi yıl yürüdüğü sokak, yirmi yıl oynadığı bahçe, yaz, kış suyu kesilmeyen çeşme, bostanlara bakan cumba, ayva ağaçları kaysı gülleri hep geride kalır.

¹³⁰ a.g.e. s. 9.

¹³¹ a.g.e. s. 35.

¹³² a.g.e. s. 93.

“Şimdi, şahlanmış atkestaneleri altından geçiyoruz. İşte, daha geçen yaz, şu çınarın gövdesine çakımla oyduğum iki ismin baş harfleri, kapanmış bir yara artık! İşte bir katlı mahalle mektebi, bostanın yanında yere çömelmiş, pencerelerinin tanıdık gözleriyle bana bakıyor. İşte, bayramlarda, içinde kayıkla dolaştığım havuz. Yeşil aynasında yürüyen bir arabada, kendimi bir daha seyrediyorum. Geride bıraktığım her şey, şu beyaz minare, şu gürbüz ağaçlar, şu mermer alınlı çeşme... Onlardan ayrılmak, kendi kendimden ayrılmaktı biraz.”¹³³

Eserin son bölümünün başında bir gelinlik aynası ile savaşın sebep olduğu yıkım bir parça da olsa anlatılır. Nihat Ahmetlerin evinden her geçen gün bir şeyler eksilir. Anne bütün elmaslarını dört harp yılında ekmek parasına verir. Geriye kalan eski halılar, bakır tencere, bir zarf fincan ve son olarak odasındaki yaldızlı gelinlik aynası satılır.

Üç Katlı Ev romanında insanın mekân üzerindeki etkisi en belirgin bir şekilde Talat ve Bahaeddin’in odasında görülür. Birbirine zıt ideolojik görüşlere sahip olan bu iki kardeş odada kendilerine ait olan bölümleri bu doğrultuda düzenlerler. Talat, Türkçü-milliyetçi, Bahaeddin ise komünist bir gençtir.

Bahaeddin’inin yatağının üstünde Tevfik Fikret’in bir portresi ve beyti bulunmaktadır:

“İnsanlığı pamal eden alçaklığı yık, ez,
Billâh yaşamak yerde sürüklenmeğe değmez!”¹³⁴

Bunun dışında duvarı, kırmızısı bol resimler süsler: çenesi kısılmış, uzun tıraşlı, gözbebeklerinde korkunç ışıklar yanan bir yüz, kan rengi toprak üstünde öküzle yan yana çifte koşulmuş, yalın ayak bir köylü kadın resmi vardır.

Talat da yatağını tıpkı kardeşi gibi kendi siyasî görüşü doğrultusunda süsler. Yatağının başucunda Atatürk posterini yer alır. Üzerinde “Ne mutlu Türk’üm diyene!” yazar. Odanın bu hali iki kardeş arasındaki çatışmayı büyük ölçüde ortaya koyar.

İsmet İnönü ve ailesi için İzmir’in çok ayrı bir yeri vardır. Burada olmaktan çok mutludurlar. İlk çocukluk yıllarının geçtiği İzmir’i çok az görmesine rağmen aralarında bağ oluşur. İsmet Paşa’nın dünyaya gelişinin hemen ardından İzmir’in ilçesi Foça’ya yerleşirler. Çocuklarının doğumuyla çok bahtiyar olan aile burada kendilerini karşılayan doğa ile daha da mutlu olur. Çocuklarının verdiği neşeyle baharı karşılarlar. Tomurcuklar çatlar, ev yeşillikler içinde kalır. Bir taraflarında

¹³³ a.g.e. s. 105.

¹³⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul s. 10.

bulutlara karışmış yeşil dağlar, diğer tarafta beyaz yelkenlerin uçtuğu masmavi deniz. İsmet Paşa, ilk defa anlayan gözlerle dünyayı burada seyretmeye başlar.

Babasının işleri sebebiyle erken yaşta buradan ayrılan İsmet İnönü, ağlayarak “Ayrılmam!” dediği bu şehri Yunan’ın kirli çizmelerinden kurtardığı gün muzaffer ve mutlu bir kahraman olarak yeniden selamlar.

Şeker Osman romanında kendi iç dünyasında buhranlar yaşayan Şeker Osman, Fehamet’in davetiyle onun evinde düzenlenen eğlenceye katılır. Fakat hiç keyfi yoktur. Buna rağmen zoraki bir gülümsemeyle eğlencede vakit geçirir. Bir ara balkona çıkar. Renk ve ışıklar içinde gecenin karanlığını seyre dalar. Bu mekân onun iç dünyasını yansıtan bir sahneye dönüşüverir:

“Mevsim bahar, vakit gece, gökte ahlak suratlı aptal bir ay ve sahnede sevgilisini düşünen âşık! Şeker Osman, bu manzara karşısında fena bir şey koklamış gibi yüzünü buruşturdu. Kendini gülünç buluyordu. Kalbiyle kafası iki düşman boğuşmaya başladılar. Biri, divane bir âşık feryadıyla: Gel diyordu seni ben mesut edeceğim! Öbürü ak saçlı hâkim edasıyla sakın gitme perişan olursun!”¹³⁵

Bu düşünceler içinde balkonda Fehamet’in odasının ışığının yandığını gören Şeker Osman, bir anda kendisini onun dizlerinde ağlarken bulur. Şeker Osman, yaşadıklarının etkisiyle insanlardan kaçmaya, dostlarından uzak durmaya çalışır. Bu sebepten kafasını dağıtmak için gittiği bir meyhanede gecenin ilerleyen saatlerine kadar içer. Bu mekânda içerken aklından geçenler onun neden bir kaçış içinde olduğunu anlamamız için önemlidir.

“Şu sapı çevrilmiş armut kafalı kemancının kuyu çıkırgı gibi gıcırdayan kemani; şu buruşuk kış ayvası suratlı, çarpık bacaklı, avurtları çökmüş paytak kızın söylediği bayat şarkılar; şu tıraşı uzamış yorgun çehreli garson, şu dumanlı meyhane, şu etraftaki morarmış yüzlü, patlak ve kanlı gözlü, perişan saçlı sarhoşlar; şu durmadan içen asık yüzlü, çetin bakışlı adam; şu dinlenmeden tabak tabak meyve sebze yiyen çifte enseli ve çifte gerdanlı geveze; hasılı bütün meyhane, Şeker Osman’a Şişli salonlarından ve parlak saçlı sivri tırnaklı salon çehrelerinden daha sevimli daha sıcak daha cana yakın görünüyordu.”¹³⁶

Bu düşüncelerden anlarız ki o, anlaşılmanın ıstırabını yaşar. Bu yüzden herkese yabancılaşır. Herkesten kaçır. İlk defa gördüğü insanlardan dahi ona daha yakın gelir.

Kürkçü Dükkânı romanında Cemal Münir, ayrılığın ardından ilk sabah bir hayat kadının yanında uyanır. Cemal’in bu odadaki hali onun parçalanmış

¹³⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 10.

¹³⁶ a.g.e. s. 17.

hayallerine, aşkına, hayal kırıklığına işaret eder. Daha tam ayılmadan aynada kendisini görür. Ceketini yere atılmış, yeleği sandalyeye takılmış, pantolonu köşeye fırlatılmış bir haldedir. Tıpkı bu odadaki kıyafetleri gibi Cemal'in hayatı da artık dağılmıştır.

Süheyla, Cemal'den ayrılmasına sebep olan annesi ile tartışırken aile dostları Doktor Cevdet, Cemal'in duvarda asılı olan resmini indirir. Bu hadise evde ev ahalisinin Cemal'e karşı nasıl tahammülsüz olduğunu gösterir.

“- Kolay gele doktor bey.

- Mersi... Evinizi temizliyorum. Aile tabibi olmak kolay mı? Hepinizi muzır mikroplardan korumak vazifem. Şimdi ateşe atıp yakacağım.”¹³⁷

Serçe Ovası nahiyesi Süheyla-Ekrem çatışmasının yaşandığı olması açısından önemlidir. Zira burada Süheyla çok yalnızdır. Bu mekân da bu yalnızlığın aktarılmasına uygun bir şekilde romanda yer bulur. Burada zaman geçmez, günler ay, aylar yıl olur. Uzun kış geceleri, soba ile ısıtılan köy odası, gaz lambası ile aydınlatılır. Bütün kış bu odada sessizlik içinde geçer.

2.6. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI

Romancı, eserini yazmaya başlamadan önce bakış açısı ve anlatıcı ile ilgili bazı özellikleri belirlemek durumundadır. Kurguladığı olay örgüsünü aktaracak anlatıcıyı seçmeli, anlatıcının metin içindeki konumu belirlemeli, hangi bakış açısını kullanarak olay örgüsünü anlatacağını tespit etmelidir.¹³⁸

“Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrâk edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir”¹³⁹

2.6.1. Anlatıcının Konumu

Üç Katlı Ev romanında tanrısal (hâkim) bakış açısı kullanılır. Anlatıcı konumu itibariyle, her şeyi, geçmişte olan olayları da, kişilerin duygu dünyalarını da bilir. Üç kuşak arasındaki çatışma; kişilerin iç dünyalarında yaşadığı değişimler, hayal kırıklıkları, arzuları ile birlikte verilir.

¹³⁷ Yusuf Ziya Ortaç. (1931). *Kürkçü Dükkânı*. İktbal Matbaası, İstanbul, s.5.

¹³⁸ Ahmet Özpay. (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 716.

¹³⁹ Şerif Aktaş. (1991). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 84.

İsmet İnönü biyografik romanda tanrısal (hâkim) bakış açısı kullanılır. İsmet İnönü'nün doğumundan İzmir'de Yunan denize dökülüşüne kadar olan zaman diliminde yaşananlar bu bakış açısıyla anlatılır. Yazar olayları kronolojik bir sıra ile verirken İsmet İnönü'nün iç dünyasını da aktarır. Neler düşündüğünü, neler hissettiğini, neler arzuladığını bilir. Bütün bunları başından geçen olaylarla paralel olarak okuyucuya sunar.

Göç romanında tekil (kahraman anlatıcı) bakış açısı kullanılır. Anlatıcı, bulunduğu konum itibariyle romanın başkişisidir. Otobiyografik bir roman olan bu eserde Yusuf Ziya'nın adı Nihat Ahmet'tir. Roman onun ağzından anlatılır. Bu sebepten anlatıcı romanın her bölümde belirgin bir şekilde yer alır.

Şeker Osman romanında çoğul bakış açısı kullanılır. Romanın Başkişisi olan Şeker Osman'ın psikolojik özellikleri üzerinde durulur. Roman boyunca yaşadığı değişimler ve buhranlar okuyucuya aktarılır. Bu yapılırken bazen hâkim anlatıcı sözü belirgin bir şekilde kahramanın kendisine bırakır.

Şeker Osman kendisini şöyle anlatır:

“- Evimiz, salatanatlı bir evvel zaman konağıydı. Sakalları, sırmalar ve nişanlar üzerine yayılmış saray paşaları, kelimeleri yarım yarım söyleyen peltek dilli Çerkes halayıklar, Kayserili vekilharçlar, Bolulu ahçılar, Arnavut bahçıvanlarla dolu bir evvel zaman konağı... Çocukluğum, bu karmakarışık kalabalığın içinde geçti.”¹⁴⁰

Şeker Osman'ın yaşadığı hayal kırıklıkları, sürüklendiği yalnızlık içinde hissettikleri, neticede yaşadığı derin buhranlar genelde onun ağzından okuyucuya aktarılır. Fakat bütün roman kişilerin özelliklerine, Şeker Osman'ın geçmişine, duygu dünyasına tanrısal (hâkim) anlatıcı egemendir. Okuyucuya bunlarla ilgili bilgileri bu anlatıcı verir.

Kürkçü Dükkânı romanında çoğul bakış açısı kullanılır. Yazar roman kişilerinin bütün duygularını, çatışmalarını derinliğine inerek okuyucuya verir. Burada etkili olan hâkim bakış açısıdır. Bunun yanı sıra romanın ilk bölümlerinde, nişanın atılmasından sonra roman bir süre Süheyla'nın günlüğünden devam eder. Süheyla'nın neler hissettiğini, ayrılığın üzerinden kaç gün geçtiğini, neler olduğunun bu günlükten öğreniriz. Kahramanlarında romanda yer yer anlatıcı konumda olduğu görülür. Doktor Melûl'ün Cemal'le yaşadıklarını anlattığı yer ile Süheyla'nın Serçe Ovası'ndan nasıl kaçtığını anlattığı yer buna birer örnektir.

¹⁴⁰ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul s. 1.

Meşhedi Ankarada adlı romanda anlatıcı roman kahramanlarından biridir. Meşhedi idarehaneye geldiğinde onu ilk karşılayan Meşhedi'nin Çekirge Efendi diye hitap ettiği kişidir. Olayları bize bu kişi anlatır. Bir tek burada varlığı hissedilir. Bütün yolculukları boyunca yanlarında olduğunu bilmemize rağmen anlatıcı varlığını hiç hissettirmez. Meşhedi'nin Torik Necmi ile yaptığı yolculukta yaşadığı maceralar aktarılırken anlatıcı tarafından roman kişileri ile ilgili detaylı bilgiler de verilir. Özellikle Meşhedi'nin geçmişini, neden çok sevildiği ile ilgili konuları açıklığa kavuşturur. Bunun yanı sıra bazı roman kişilerinin iç dünyaları ile ilgili bilgilerin de aktarıldığı görülür.

2.6.2. Anlatım Açısı

Üç Katlı Ev romanında kimi zaman içten dışa kimi zaman da dıştan içe doğru bir anlatım görülür. Roman kişilerinin ruh hâli, çevrenin bu kişiler üzerindeki etkisi anlatımın açısını belirler. Çevre etkisinin yoğun olduğu bölümler dıştan içe doğrudur. Bu etkinin bireyin iç dünyasını nasıl etkilediği, sebep olduğu çatışmalar içten dışa doğru bir anlatımla aktarılır. Özellikle romanın ilk bölümünde roman kişilerinin iç dünyaları üzerinde yoğun bir şekilde durulur. Bu durum en çok Hacı İsmail Paşa ve oğlu Cemal'de görülür. Biri bütünüyle zamandan şikâyetçi iken diğeri evlatları ile olan ilişkisinde çıkmazdadır. Bu yalnızlık ve yabancılaşma unsurları bireylerin iç dünyalarının aktarılması ile ortaya konur. Burada iç monolog tekniği yoğun olarak kullanılır. Talat ve Bahaeddin arasındaki çatışma verilirken ve bu kişilerin yaşadığı değişimler verilirken çevrenin önemli ölçüde etkisinden bahsetmek mümkündür.

İsmet İnönü, biyografik bir roman olması sebebiyle kullanılan anlatım açısı genelde dıştan içe doğrudur. Çevrenin ve gerçekleşen hadiseler romanın başkışisini etkiler. Ondaki üstün özellikleri ortaya çıkarır. Ruhunda yer yer heyecanlara, zihninde keskin, önemli kararlar almasına yol açar. Fakat İsmet İnönü'nün iç dünyası verilirken bazen içten dışa doğru bir anlatım yapıldığı görülür.

Göç romanında anlatım açısı "içerden bakış açısı" şeklindedir. Bu bakış açısı hikâyenin merkezinde bulunan kahramanın bakış açısıdır. Diğer roman kişilerini bu bakış açısıyla görürüz. Romanın anlatımında iç monolog ve tasvir gibi anlatım teknikleri yoğun olarak kullanılır. Roman kişisinin ruh hali üzerinde çevrenin ve annesi olan çatışmalarının çok etkisi vardır. Özellikle iç monolog tekniğinin kullanıldığı bölümlerde içten dışa doğru bir anlatımın etkin olduğu söylenebilir.

Şeker Osman romanında genelde içten dışa anlatımlar görülür. Özellikle Şeker Osman'ın iç dünyasının aktarılması anlatımın bu şekilde gerçekleşmesini sağlar. Karakterin iç dünyası mekânlarla ilişkili bir şekilde verilir.

“Karşı yamaçlarda, akşamın alçağa karanlığına bürünen sürüler ağıllarına dönerken ve son çingirak, son kaval sesi dağdan dağa perde perde sönerek aksederken, o, hala bir ağacın dibinde dargın ve yorgun oturuyordu. Kendi kendine teselli ve tevekkülün felsefesini yapmıştı: Mademki benimle evlenmesi mümkün değil, mademki benim aşkımdan bile haberi yok. O halde mesut olsun, diyordu. Ve ben de onun saadetiyle mesut olayım.”¹⁴¹

Bu anlatım açısı kullanılırken, iç monolog tekniğinden yararlanır. Birçok yerde Şeker Osman'ın kendi kendisiyle konuşmasına şahit oluruz. Bu konuşmaların birçoğunda olayları çözümlerken kendisini suçlu çıkarır. Olanlardan yer yer kendisini sorumlu tutar. Bu da içine düştüğü durumu git gide zorlaştırır.

Kürkçü Dükkânı romanında çoğul anlatıcı kullanıldığı için genelde dıştan içe anlatımlar görülse de özellikle roman kişilerinin anlatıcı konumuna geçtiği noktalarda içten dışa anlatımlar da görülür. Özellikle Süheyla'nın Ekrem ile evliliğinde yaşadıkları, başına gelenler sebebiyle içine düştüğü psikolojik durum içten dışa doğru bir anlatım açısı ile verilir.

“Uzun kış gecelerini, saç sobanın ısıttığı bu sedirli, yüklü dolaplı köy odasında ve bir gaz lambasının kızı ışığı altında, karşı karşıya hiçbir şey konuşmadan geçirdiler. Ah, o kış geceleri... Uzaklardan yalnız köpek ulumaları ve saat tıkırtıları gelen sessiz kış geceleri!”¹⁴²

Roman, kişilerinin ruh halleri aktarılırken çevre tasvirlerinden de sık sık yararlanır. Bu durum romanda en çok Ekrem ile Süheyla ilişkisinde öne çıkar. Yaşadıkları coğrafya her ikisi üzerinde de ciddi tesirler bırakır.

Meşhedi Ankara'da romanında genelden dıştan içe doğru bir anlatım açısı görülür. Kişilerin psikolojik tahlillerine pek yer verilemez. Bu yüzden de içten dışa bir anlatımla pek karşılaşmayız. Bir tek Meşhedi'nin barda tanıştığı ve çok sevdiği Melahat ile olan ilişkisi sırasında Melahat'ın neler hissettiği aktarılırken az da içte dışa bir anlatım söz konusudur.

2.7. TEMALAR

Metni meydana getiren bütün unsurlar tema etrafında birleşir, onu bir yönden tamamlar. Ayrıca tema, dönemin sosyal ve kültürel problemleriyle, yaşama

¹⁴¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 46.

¹⁴² Yusuf Ziya Ortaç. (1931). *Kürkçü Dükkânı*. İktbal Matbaası, İstanbul. s. 31

biciyle ilgilidir. Bu ilgi her zaman açık bir şekilde yer almayabilir. Tema vasıtasıyla insana özgü gerçeklikler dönemin şartları doğrultusunda dile getirilir.¹⁴³ “Tema, romanın üzerine temellendiği konunun yazarın duygu ve düşüncesinde öznel bir yargı halinde ortaya konan sentezi olup, romanın nihaî hedefi ve romancının asıl asıl amacıdır.”¹⁴⁴ Edebî eserin meydana getirilmesinde bir temadan yararlanılabileceği gibi birde çok tema da kullanılabilir. Ancak belirgin olan bunlardan biri veya birkaçıdır.¹⁴⁵

Yusuf Ziya Ortaç’ın romanlarındaki temalar, iki ayrı başlık altında incelenebilir: Ferdî ve Psikolojik Temalar, Sosyal Temalar.

2.7.1. Ferdî ve Psikolojik Temalar

2.7.1.1. Aşk

Üç Katlı Ev romanında Halil Aker ile Bedia arasında yaşanan aşk, iki roman kişinin de hayatında önemli değişikliklere sebep olur. Bedia, bir kaza sonucu Halil Aker ile tanışır ve bütün hayatı değişir. Halil Aker zengin bir iş adamıdır. Kazadan sonra Bedia’dan etkilenir. Kaza günü başlayan ilişkileri, hızla tutkulu bir aşka dönüşür. Bu aşk, ihanetle sarsılacak ama mutlu son ile bitecektir.

Kazanın ardından tekrar buluşup birlikte bir gün boyunca vakit geçirdikten sonra birbirlerinden hoşlanmaya başlayan ikili, buluşmalarını sıklaştırır. İlk sıralar konağın maddi durumunu öğrenen Halil Aker, eve çeşitli hediyelerin bulunduğu bir paket gönderir. İlişkilerinde hızla mesafe alırlar. Halil Aker Bedia ile rahat bir şekilde görüşebilmek için onu, başında bulunduğu Ak Limited şirketine kâtip olarak alır. Bu basit bir oyundur. Bedia’nın iş yükü fazla ağır değildir. Kazancı da iyi olacaktır. En önemlisi ise Halil Aker ile istediği gibi rahat bir şekilde görüşecektir. Bundan sonra yaşananlar Bedia’nın hayatını baştan sona değiştirir. Romanda Bedia’nın yaşadığı değişimler detaylı bir şekilde verilir. Daha önce hiç bulunmadığı ortamlara dâhil olur, önemli isimlerin, sosyetenin bulunduğu partilere katılır, gününü gün eder. Pahalı kıyafetler giymekte, yüksek sosyetenin bulunduğu eğlencelerde boy göstermektedir. Bedia, şimdiye kadar bastırıldığı duyguları doyasıya yaşamaya başlar.

¹⁴³ Prof. Dr. Şerif Aktaş. (2015). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*. Kurgan Edebiyat, Ankara, s.69.

¹⁴⁴ Prof. Dr. Nurullah Çetin. (2015). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 123.

¹⁴⁵ Ahmet Özpays. (2004). *Kemal Bilbaşar’ın Romancılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 137.

Üzerinde uzun süre giymekten dolayı eskiyen kıyafetleri yoktur artık. Yiyip içerken sonunu düşünmez, dilediği kadar harcar.

Romanda başkişi bu şekilde istediği hayata ulaşmış gibi görünür. Aile bağlarını nerdeyse tamamen koparır. Eski hayatını aklına dahi getirmez. Yaşadığı hayattan memnundur. Fakat yaşayacağı hayal kırıklığı onu kendisini sorgulamaya itecek, çok sevdiği bu zengin hayatı içinde mutsuz olmaya başlayacaktır.

Piraye ile birlikte yaşamaya başlayan Bedia'nın hayatında kara bulutlar, Halil Aker'in geri dönüşü ile dağılır. Bedia ile tekrar görüşmek ister. Piraye bunu Bedia'ya anlatınca beklenmedik bir şekilde Bedia, buluşmayı kabul eder. Bu durum olayların akışı dikkate alındığında çok mantıklı değildir. Genç bir kız hayatının en güzel çağında aldatılır ve büyük hayal kırıklı yaşar. Ama yazar onları akla yatmayan, çok kolay bir şekilde tekrar buluşturur. Burada yazar çok iyimser davranır. Halil Aker nikâhlı karısından kurtulur. Her şeyi kaybetmek pahasına Bedia ile bir araya gelir. İki sevgili yeniden bir aradadır artık.

Üç Katlı Ev romanında İhsan'ın Bedia'ya gerçekten âşık olduğunu söyleyemeyiz fakat ondan etkilendiği kesindir. Halil yokluğunda Bedia'ya yaklaşmak için çeşitli yollara başvurur. Çam Palas'ın kışlık binasında düzenlenen davete katılan İhsan Akar, oyun oynayacağı sırada Bedia'yı da yanında ister. Ondan etkilenen bu adam, kendisine şans getireceğine inanır. Yüzde elli pay ile bu teklifi kabul eden Bedia o akşam beş bin lira kazanır.

Oyun oynadıklarının günün sabahı İhsan Akar, Bedia'ya bir demet çiçek ve siyah kadifeye gömülmüş, ucunda iki pırlanta bulunan bir çift ince, uzun bir küpe gönderir. Bedia, yapılan bu jestten etkilenir. İhsan Akar, ona istediği hayatı sunabilecek bir güçtedir. Fakat hediyeyi aldığı gün Halil'in geri döndüğünü öğrenir. *Göç* romanında aşk teması Nihat Ahmet ve Şehnaz üzerinden işlenir. Akraba olan bu iki genç, birbirlerine tutku ile bağlanırlar. Şehnaz'ın annesi Gülter Hanım bu ilişkiyi onaylar. Fakat Nihat'ın annesi oğlunun bu birlikteliğine şiddetle karşı çıkar.

Ahmet on dokuz yaşın verdiği acemilik ve heyecan içindedir. Şehnaz da keza aynı heyecanı duymaktadır. Birbirlerinden ilk etkilenişleri Nihat Ahmetler yalıda misafirken olur. Rihtımdaki kanepede, bir gece vakti birlikte otururlar. İki genç ürkek bakışlarla birbirlerini süzer. Nihat Ahmet, "ışıkta bir heykel kadar güzel olan bu kız"dan çok etkilenir. Nasıl olur da bu zamana kadar bu güzelliği fark edememiştir, şaşırır.

“Gözlerimin yüzüne yürüdüğünü duydu galiba. Birden, uyandırılmış bir çocuk şaşkınlığıyla bana döndü. Dudaklarımızda, lakırdısını unutmuş insanların utangaç gülümseyişiyle birbirimizle bakiştık! Yanaklarıma, sıcak bir şeyin çıktığını duydum. Şakaklarımda tatlı bir zonklamayla, ondan tüten görünmez bir büyüün buğusu içinde âdeta terliyordum.

(...)

Hayatında, hem de on sekiz, on dokuz yıllık hayatında, bir kızla, hem de on sekiz yaşında bir kızla yan yana kalmak! Bir yaz bahçesinin içinde ve bir mehtap denizine karşı! Bu lezzet cehenneminde yanmanın ne olduğu hayal edilemez?”¹⁴⁶

Aşkın getirdiği heyecan içinde Nihat Ahmet gece uykularından olur. İçinde henüz tarif edemediği duyguları düşünür. Okuduğu romanları düşünür. Roman kişilerinin de kendisi gibi âşık olduklarını... Şehnaz, belki de Nihat Ahmet’e duygularının sahiciliğini, şiddetini anlatmak için rıhtımda geçirdikleri gecenin ardından yalnız kaldıkları bir anda Nihat Ahmet’in elini göğsüne götürür. Şehnaz’ın yüreği hızla çarpmaktadır. O kadar ki Nihat kendini alamadan hasta mısınız diye aniden sorar. Şehnaz ise cevap vermeden uzaklaşır. Nihat Ahmet parmaklarında onun yüreğinin çarpıntısını duymaya devam eder. Aralarında aşk zaman geçtikçe perçinlenmeye başlar.

İkilinin aşkları bir yandan alevlenirken diğer yandan Nihat Ahmet’in annesi boş durmaz. Oğlunu bu ilişkiden vazgeçirmeye çalışır. Şehnaz’ın gönderdiği mektubu gizler. Ancak ikinci mektup Nihat Ahmet’in eline ulaşır. Mahalle’nin Hasibe Teyzesi ile ortak hareket ederek Nihat Ahmet için bir gelin adayını bulurlar. Saray terbiyesi almış, çeyizi tam, güzel bir hanımefendi olan bu genç kız dahi Nihat’ı aşkından döndüremez. Nihat’ın bu ani teklif karşısında takındığı tavır onun aşkına olan sadakatının ispatı olur.

“ Annem gözleri yüzümde cevabımı bekliyor:

- Yazık anneciğim, diyorum, bütün tesellimi elimden aldın. Ben, kendi çocukluğumu düşündükçe, senin aklına güvenir, rahatlanırdım. Meğer sen benden çocukmuşsun! Haydi, Allah rahatlık versin. Bir daha böyle rüyalar görme anne!”¹⁴⁷

Hiçbir şey Nihat’ı Şehnaz’dan vazgeçiremeyecektir. Annesi bile! Fakat Nihat bir yandan da annesini üzmemek istemez. İki arada kalmıştır. Aşkı bir yandan yüreğini yakarken annesinin hâli de içini acıtır. Nihat’taki bu korkuyu fark eden dayısı onu şöyle teselli eder:

¹⁴⁶ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınevi, İstanbul s. 16.

¹⁴⁷ a.g.e. 39.

“Hiçbir anne, kendi eliyle seçtiği gelini bile affetmez. Her gelin, her anne için bbir evlat hırsızdır! Seninkinin yine büyük, tükenmez bir tesellisi var: İbadet! Kendisini o kadar Allah’na vermiş ki, belki yarın seni bile unutacak!”¹⁴⁸

Nihat Ahmet’in askerliği ve hastalığı, İzmir’teki görevi, Gülter Hanım ve annesinin tutumları zaman zaman Şehnaz ile aralarının açılmasına, ayrı kalmalarına sebep olur. Hatta İzmir’e göreve gitmeden hemen evvel Gülter Hanım çeyizi dahi Nihatlara gönderir. Fakat her sıkıntıyı bir şekilde aşmayı başarırlar. Şehnaz, İzmir’e eşinin yanına gider ve beraber kalırlar. Ama İzmir’te okul idaresi ve ahaliyle yaşanan problemlerden dolayı kısa sürede dönmek zorunda kalırlar. İşgal altındaki İstanbul’a dönüşleri ile artık yolları kesin bir şekilde ayrılır. Nihat’ın Şehnaz’a dair gördüğü son şey Anadolu’ya geçmek üzere bindiği vapurla Boğaz’ı geçerken Gülter Hanım’ın yalısında asılı İngiliz bayrakları olur.

Şeker Osman romanında Şişli salonları, önemli bir yer tutar. Fehamet işte bu salonların genç ve güzel kızı, bütün salon erkeklerinin ulaşmak istediği bir hanımefendidir. Cemal ise asrın güzellik anlayışının en belirgin örneğidir. Bir evvelki asırda evvel güzellik kavramı ile asla yan yana anılmayacak olan bu isim şimdi salonlarda akla ilk gelendir. Bu ikili arasında başlayan yakınlaşma zamanla ateşli bir aşka dönüşür.

Bu aşk, iki sevgilinin aklını başından alır. Bir kıvılcımdan bütün salonları yakan bir aşk yangını ortaya çıkar. İki genç arasındaki duygular gizli tutulamayacak bir hal alır. Fehamet, Cemal’den başka kimseyle dans etmez, Cemal’in kolları Fehamet’ten başkasını sarmaz. Gecenin karanlığı iki sevgilinin heyecanlı göğüs kafeslerini örten bir perde olur. Gramofondan gelen keman seslerini sessizce dinleyen sevgililer, birbirlerinin kollarında salonları, odaları geçip, Marmara’ya bakan terasa çıkarak aşkın ateşine teslim olurlar.

“Aşk anlatmak için, ne şairlerin kelimelerine ne ressamların boyalarına, ne musikişinasların seslerine ihtiyaç vardır. Bir bakışta mana, bazen bir kitapta, bazen bir tabloda, bazen bir destede bulunmaz. Seven gözler, dünyanın en belîğ insanı olan kalbin gizli diliyle konuşur. Fehamet’te böyle yaptı ve aşka dair hiçbir şey söylemeden anlaştılar.”¹⁴⁹

Çok geçmeden ikili evlilik hazırlıklarına başlar. Bahar ayının güzel bir perşembesinde düğün gerçekleşir. Düğünün hemen ardından, cumartesi günü ikili balayı için Paris’e gitmek üzere yola çıkar. Bindikleri Avrupa ekspresi ile en yakın

¹⁴⁸ a.g.e. 74.

¹⁴⁹ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 16.

dostları Şeker Osman'ın ölüsünü geride bırakırlar. Onları evliliğe götüren aşk, Şeker Osman'ı ölüme sürükler.

Şeker Osman romanının başkişisi Fehamet'e karşı platonik bir aşk besler. Fehamet'in en yakınındaki isim, onun en mahrem sırlarının sahibi, dostu, arkadaşı olan Şeker Osman ona âşık olur. Davet salonlarını iki önemli ismi çok yakın dostturlar. Hatta bu yakınlık o kadar ileridir ki, ikili arasında kadın-erkek arasında bulunması gereken doğal mesafe dahi ortadan kalkar. Teklifsiz bir yakınlıkları vardır. Aslında Şeker Osman'la diğer kadınlar arasında da buna benzer bir ilişki vardır. Onun samimiyeti aradaki mesafeleri kaldırır. Bu durum onun aşkını yaşamasına müsaade etmez ve onu karanlık bir sona doğru sürükler.

Şeker Osman zamanla Fehamet'e âşık olur ama bu aşkını hiçbir zaman itiraf edemez. Bunun iki sebebi vardır. İlk sebep Fehamet ile Cemal arasında kıvılcımlanan aşktır ve bunu ilk fark eden de Şeker Osman olur. İkincisi ise onun, hanımlar nezdinde tam bir erkek olarak görülmemesidir. Kadınlarla olan yakınlığı zamanla onların gözünde erkeklik hususiyetlerini kaybettirir. O, bir harem ağasından farksızdır. Kadınlara ilgi duyamaz, âşık olamaz, sevemez... Bu türden duygulara sahip olacağı kimsenin aklına gelmez. O, kadınların sırlarını paylaştığı, en mahrem anılarını anlattığı cana yakın bir dosttur. Bu sebepler özellikle de anlayılamamak Şeker Osman'ın sevgisini gizli tutmasına sebep olur.

Cemal ile Fehamet'in yakınlaşmasını, daima birlikte olmalarını kaldıramayan Şeker Osman, insanlardan kaçmaya karar verir. İtiraf edemediği aşkı onu yalnızlığa sürükler. Bu aşk yüzünden meyhanelerde sarhoş olur, geceleri koşar adım avare avare dolaşır. Nihayet geçirdiği bir buhranla yatağa düşer. Bir gece geldiği kardeşi Nimet'in köşkünde on sekiz gün kadar hasta yatar. Kader onu rahat bırakmaz. Fehamet yerini öğrenmiştir. Hemen yanına gelir ve onu alıp kendi evine götürür. Sevdiği kadının yanında, ona aşkını itiraf edmeden kalır. Üstelik onun bütün düğün hazırlığına yardım eder. Aşkı yüreğini yaksa da ondan ayrı kalmaya tahammül edemez. Onun mutluluğuna hemen yanı başında şahit olurken kendi yalnızlığına ve karanlığına günden güne daha çok hapsolür. Fehamet'i o kadar çok sever ki onun saadetiyle bedbaht olmaktan dahi mutlu olur.

Düğün gününe kadar Fehamet'in yanından hiç ayrılmayan Şeker Osman, düğünde davetlilere son oyununu oynar. Bu güne kadar onları hep başkalarının hikâyeleriyle güldürmüştür. Bu defa ise kendi trajikomik hikâyesini anlatacaktır.

“Size bir maskaranın aşkını hikâye edeceğim.” diyerek söze başlar ve kendi hikâyesini anlatır:

“Kalktı, tabutundan kalkan bir ölü gibi kalktı. Ve bir mezarlıktan farksız olan bu gelin odasında, selviler gibi dizilmiş siyah elbiseli adamlar karşısında, mezar taşları gibi sıralanmış beyaz elbiseli kadınlar önünde ayağa kalktı ve böyle tıpkı benim gibi ağlayarak, benim gibi hıçkırarak onlara... Onlara kendi macera... Kendi... Kendi... Kendi macerasını anlattı.”¹⁵⁰

Hikâyenin sonunda salonu hıçkırıklarla terk eder. Hiç kimse ne olduğunu ilkin anlamaz fakat sonra bunun onun ortaya koyduğu bir oyun olduğunu düşünürler. Şeker Osman yine onları güldürmüştür. Cumartesi sabahı Şeker Osman kendisini Fehamet’i Paris’e götüren trenin altına atar ve orada can verir.

Kürkçü Dükkânı adlı romanda Cemal ile Süheyla, yaklaşık sekiz ay süren bir birliktelik yaşar. Özellikle annesi ve aile dostları doktorun baskısıyla ondan ayrılır. Fakat buna daha sonra çok pişman olur. Cemal’den sonra yaptığı ikinci evliliğinde hamile kalmasına rağmen gerçekleştirdiği evliliklerin hiçbirinde mutlu olamaz.

Süheyla, Cemal’i çok sever. Onunla birlikteyken denize düşen bir damla gibidir. Cemal adeta onun hayatının güneşidir. Onunla göz göze geldiğinde paratonere kapılmış bir yıldırım gibi çarpılır. Annesine, doktora, babasına rağmen onu sevmeye devam eder. Yüreğinde Cemal’in yaktığı ateşi, yaşadıkları zaman zaman unuttursa da o, Cemal’i yeniden gördüğünde ilk günkü ateşle yeniden kavrulur. Süheyla önce Adnan Bey ile daha sonra da amcasının oğlu Ekrem ile evlenir. Ekrem’den bir de çocuğu olur. Fakat aradığı mutluluğu bulamayan, üstelik artık anne olmak üzere olan bu kadın bir gün ansızın kaçarak İstanbul’a ailesinin yanına döner.

Cemal, Süheyla’dan ayrı kaldığı süre boyunca ona çok kızar, küfürler savurur. Geceler boyu içer, kendisine bir teselli arar. Başlarda Süheyla’ya mektuplar yollar. Bunların bazıları Ayşe Hanım yüzünden yerine ulaşmaz. Süheyla sürekli onun takibindedir. Ekrem’den ayrılıp İstanbul’a geldiğinin haberini de alır. Babası Ferit Bey’e kızının ancak kendisiyle mutlu olabileceğini belirten mektuplar yazar.

Neticede yeniden bir araya gelmeyi başarırlar. Süheyla, Ekrem’in itaat ısrarlarına aldırılmaz, annesinin kendisi için bulduğu yeni damat adayını düşünmez bile. Cemal ile tekrar karşılaştığında yüreğinde hala onun ateşini taşıdığını fark eder.

¹⁵⁰ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 38.

Cemal'den sonra iki evlilik gerçekleştiren, hamile kalan, İstanbul hayatına tekrar döndüğünde eğlence hayatına kaldığım yerden devam eden Süheyla, Cemal'i gördüğünde hala, bütün kalbiyle ona ait olduğunu fark eder. Cemal ise bütün kırgınlığına, kızgınlığına, aldatılmışlığına rağmen Süheyla'ya olan aşkını yüreğinden söküp atamamıştır.

2.7.1.2. Çıkar İlişkileri

Üç Katlı Ev romanında Ferit Kaşlı, hayatını çıkara dayalı ilişkiler üzerine bina etmiş biridir. Köşkünde sazlı bir eğlence düzenleyerek önemli isimleri davet eder. Bu davetin amacı kendi ticari çıkarlarıdır. Burada davetlileri etkileyecek kadınlarda bulunmaktadır. Cemiyetin önemli isimleri bu davetlere katılır. Burada ticari ilişkiler yönlendirilir. Kumar masalarında oyunlar oynanır, kadınlar erkekleri etkilemek, üzerlerindeki mücevherleri, güzelliklerini sergilemek için birbiriyle yarışır. Bu davetler bize toplumun bir bölümünde aile yapısının, dostluk ilişkilerinin bozulduğunu gösterir. Halil dahi krom işinden uğradığı zararı kapatmak için önemli bir zenginin kızıyla evlenmek zorunda kalır. Bedia'ya ihanet eder.

Kocasından yeni ayrılmış olan Sümru ile arasında geçen konuşma Ferit'in amaçlarını da ortaya koyar:

“Ferit Kaşlı, buz kırıntıları altında yatan körpe bir salatalık dilimini Sümru'nun ağzına uzattı:

- Isır!

...

- Yavrum, dedi, bilirsin ki, ben bire on, bire yüz değil, bire bin almayacağım adamı soframa çağırمام. İşte misafirlerimiz ona göre hayal et!

Onlar böyle konuşurken, çamlar arasından udlar, kemanlar, kanunlar, tefler görünmüştü.

Ferit, sevinçle Sümru'yu geri çevirdi:

- İşte, takım geliyor. Haaa, bak bunda bahse girerim: Sazda olsun, seste olsun, gönlün kimi çekerse burada!

- Anlaşıyor, yine bir çıkarın var kâfir. Hükümete ya vapur satıyorsun ya tren yahut tayyare değil mi? Öyle namuslu namuslu bakma yüzüme. Vallahi komisyon isterim.”¹⁵¹

Görüldüğü gibi çıkar ilişkileri aile bağlarını da zayıflatmıştır. Kadınlar, erkekleri etkilemek ve onları çıkarları doğrultusunda hareket ettirmek için bir araç olarak kullanılır.

¹⁵¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul s. 73-74.

Kürkçü Dükkânı adlı romanda Ayşe Hanım ile Ferit Bey, kızları Süheyla'nın hayatına onun mutsuzluğuna sebep olacak kadar müdahale ederler. Özellikle Ayşe Hanım, hem eşi hem de kızı üzerinde ciddi bir baskı oluşturur.

Ferit Bey, eşinin yanında miskin, sessiz, olaylara müdahil olmayan biri oluverir. Bu yüzden kızının üzüldüğünü, hayatının alt üst olduğunu görmesine rağmen müdahale etmez. Hevesleri uğruna, kızlarını sevdiği adamdan ayırırlar. Dolandırıcının biri olan Adnan ile evlendirirler. Bu evlilikten aile ciddi yara alır. Hem maddi hem manevi zarara uğrar. Fakat Ayşe Hanım bu hadiseden ders çıkarmaz. O kendi arzularının peşindedir. Tam manasıyla ne eşini ne de kızını düşünür. Aile içindeki bu problemlerden dolayı Süheyla adeta her gün toprak değiştiren bir fidan gibi kurumaya yüz tutar.

2.7.1.3. Ölüm

Göç romanı Nihat Ahmet'in babasının ölümü ile başlar. Baba kalp krizi geçirir ve ölüm döşegindedir. Çok geçmeden de odasında vefat eder. Mezarlığın denize bakan bir tepesine gömülür. Bu ölüm hadisesi, Nihat Ahmet'i ve annesini derinden etkiler. Arasındaki ilişki yeniden şekillenir. Ölümün getirdiği hüznün ve yalnızlık, anne ve oğul üzerinden anlatılırken bir yandan da bunu fırsata çevirenler ve ölümün peşi sıra gelen maddi sıkıntılar anlatılır.

Nihat Ahmet, babası vefat ettiğiinde idadînin son sınıfındadır. Henüz on dokuz yaşındadır. Bu ölümle birlikte sarsılır. Hassas ruhu ve bedeni zayıf düşer. İdadîde girdiği imtihan sırasında rahatsızlanır. Kendisini çok seven hocası Süleyman Hikmet, tanımadığı bir edebiyat öğretmeni ve meşhur bir edebiyat adamı karşısında imtihan olur. Fakat kendisine yöneltilen soru onu sarsar ve bayılır.

“Süleyman Hikmet Bey, mümeyyizlere dönerek romantik bir gurur ile şöyle uzattı:

- Takdim ederim, efendim: Nihat Ahmet. Edebiyatımızın en genç istidadı.

Meçhul yüzün kaşları çatıldı, meşhur yüzün bıyıkları gülümsedi. İlk suali birbirlerine ikram ettiler.

- Buyurunuz üstadım.

- Rica ederim. Emrediniz!

Yabancı öğretmen kara tahtayı gösterdi:

- Yazınız Nihat Efendi:

Tâbût! O rehnümâyı makber!

Tâbût! O heykeli mükedder!

Tâbût! O hatibi sümnü ebkem!

Tâbût! O bürudeti mücesssem!

- Vezni, manası ve sanatları?

Tahta başında, elimde tebeşir sallanıyorum. Babamın fesi, şallara bürünmüş bir tabutun başında, ine çıka gidiyor. Kulaklarımda pencerelerden kopan çığlıklar. Testere hırıltıları. Kazma kürek sesleri. Dualar, âminler... Yaaa Ahmed İbni Zehraa!"¹⁵²

Sorulan şiir ile birlikte babasının ölümünü hatırlayan Nihat Ahmet fenalaşınca odadan hocalarının kollarında odasından çıkarılır.

Ölüm, anne ve oğlu birbirine yaklaştırırken diğer bir yandan da her ikisini de ayrı ayrı yalnızlığa sürükler. Kimileri için ise ölüm para kazanmak için bir fırsata olur. Kimileri için ise elde edilecek birkaç parça elbise. Bütün ev ahalisi ölünün ardından yas tutarken o sırada evde bulunan Fatma Kadın ölüye karşı kayıtsız bir şekilde ondan arta kalacak elbiseleri düşünür. Bunun da ötesinde cenaze henüz evdeyken evin hanımına kıyafetleri kendisine vermesini ister. Yahudi bir keresteci olan Hayim Efendi ise ölümü bir fırsata çevirir ve cenazenin hemen ardından evin kapısına dayanır. Rahmetlinin kendisine, aldığı kerestelere karşılık on sekiz lira borcu olduğunu söyler. Yalan söylemektedir. Kalfası dahi yalan söylediğine şahitlik eder ama Nihat Ahmet'in annesi parayı verir.

Ölüm, romanda ev ahalisi için hüznün kaynağıdır. Yeni bir hayatın kapısını açar. Farklı sıkıntıları beraberinde getirir. Evin dışındaki kimi üçüncü şahıslar için ise elde edecekleri kazanç için bir fırsat olur.

Şeker Osman romanının başkişisinin ölümü çok trajiktir. Sevdiği kadının bindiği trenin önüne atlayarak intihar eder. Herkesi güldüren bu adam içi kan ağlayarak ölüme gider.

Herkesin neşesi, eğlencesi olan Şeker Osman, kibar meclislerinin, Şişli salonlarının uçarı kızı, en yakınında bulunan yakın bir dostluk içinde olduğu Fehamet'i sevmektedir. Ama ne yazık ki Fehamet, bu aşkın farkına varmaz. Başkasını sever.

Bu durumun onu sürüklediği ruh halini anlamak adına romanda gerçekleşen şu hadise çok önemlidir: Büsbütün insanlardan kaçmaya karar verir. Salonlardan uzaklaştıktan kısa bir süre sonra Turkuvaz'ın kapısında Fahamet ile karşılaşır:

"- Aaa Osmancığım bir haftadır nerelerdesin ayol?

Orada, sokak ortasında gelen geçen binlerce kişinin içinde, bu renkten, kokudan, hayattan yağrulmuş kızın ayaklarına kapanmak, ağlıya ağlıya:

- Bana, Osmancığım deme. Bana sevginin, muhabbetin, aşkın değil, bir maskara teklifsizliğinin verdiği bu lütfu istemem. Sen sevdiklerine böyle söyle! Ben sadece

¹⁵² Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınevi, İstanbul, s.6.

Osmanım. Meclislerinizin eğlencesi, salonlarınızın palyaçosu Şeker Osman! diye yalvarmak, bağırarak istemişti.”¹⁵³

Şeker Osman, çevresindeki insanlar tarafından bir türlü anlaşılamayınca artık mücadele etmekten vazgeçer. İnsanlar ona gülmeye alışmıştır. O ne kadar çabalarsa çabalasın, anlamayacaklar, ne istediğini düşünmeyecekler velhasıl gerçek bir birey olarak kabul etmeyeceklerdir. O sadece bir eğlence unsurundan ibarettir. Herkesin sırdaşı, herkesin dert ortağı ama kendi derdiyle yapayalnız. Bu yüzden içten içe ağlayan yüzüne bir maskara maskesi takmak zorunda kalır.

Şeker Osman’a en acı veren hadise ise Fahamet ile Cemal arasındaki aşkın günden güne ilerlemesidir. Bu aşkı en yakınlarından biri olarak izlemek onu derin buhranlara sürükler. Bir süre buna katlanır fakat daha fazla dayanamaz ve uzun sürecek nekahet günlerine sürüklenir. Onun acısı burada bitmez. Dostları onu bir süre sonra bulur. Kendi yalnızlığıyla, yüzünde yalancı bir maske ile ölüme sürüklenir.

2.7.1.4. Yalnızlık

Şeker Osman’ın cana yakın tavrı, insanları daima güldürmeyi başaran ince zekâsı doğal olarak kadınların da ilgisini çeker. Bu yakınlık zamanla kadın-erkek arasında bulunması gereken doğal sınırları ortadan kaldırır. Hanımefendiler onu bir erkek olarak görmez, onu kendilerinden biri olarak kabul ederler. Ama bu yakınlık bir zaman sonra Şeker Osman’ı derin bir buhrana sürükleyecektir.

Kadınların gösterdiği sıkı dostluk ilk zamanlar onun pek hoşuna gider. Genç kızların ilk günahlarını, aşklarını dinler, hanımefendilerin gözyaşlarına teselli olur, onları sıkıntılar karşısında teselli eder. Ama sonra işin rengi değişir. Hanımların nezdinde bir erkek değil bir harem ağası olup çıkar. Ona erkek gözüyle bakmazlar. Bu erkekliğini hiçe sayan yakınlık ona hakaret gibi gelmeye başlar. Senelerdir içinde bulunduğu bu halden artık iyice sıkılır ve kimseyi dinlemek, dertlerine derman olmak istemez.

Bu hal onun bazen kibar meclislerinde, davetlerde gözyaşlarını gizli gizli içine akıtmasına veya bir köşede gizlice ağlamasına sebep olur. Kalp ağrıları, yalnızlığı gittikçe artar. Şeker Osman, bir güldürü ögesi olmaktan çok erkek olarak sevilme ister. Çirkin değildir, yaşı henüz gençtir, fakir de değildir. Ama insanların gözünde, onları eğlendirmekle yükümlü bir maskaradır. Şeker Osman artık anlamaya başlar, sevilen adam, güldüren değil, düşündüren adamdır. Bu yalnızlığının üstüne

¹⁵³ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 8.

arkadaşlarının, çevredeki insanların her an birbirlerine bağlandıklarını, aşkı tattıklarını gördükçe garipliğine biraz daha üzülür.

Fehamet'in düğününde son hikâyesini anlatır. Kendi yalnızlığının, garipliğinin, küskünlüğünün hikâyesi...

“Bu adam, likör gibi, şarap gibi, viski gibi, şampanya gibi her ziyafet sofrasının lüzumlu bir neşesiydi. Zenginler onu söyleyip eğlenirler, kadınlar onu söyleyip gülerdiler. Deveden pireye kadar her hayvanın ve menekşeden Aylandoz ağacına kadar her nebatın kendine göre hissi, aşkı, cinsi, meyli vardır. Bunu günlük gazetelerin meraklı sayfalarını okuyan herkes bilir. Fakat ne gariptir ki, bu zavallı maskaranın, bu biçare salon palyaçosunun bir kalbi olduğunu hiçbir kadın, hiçbir erkek, hiçbir kız düşünmez, bilmezdi!”¹⁵⁴

Şeker Osman'ın aşkından, sevgisinden, hüznünden, arzularından bir tek kendi haberdar olur. Böyle haftalar, aylar geçer. Yüzü gülerken kalbi daima ağlar.

Üç Katlı Ev romanında Sultan Abdülhamid devrinin ünlü paşası, yaşadığı konakta yalnız oğluna ve torunlarına değil bütün zamana karşı yabancıdır. Zamanın getirdiği değişimlere şahit olmanın ıstırabını çeker. Bunun ezici yükü bu yaşlı adamın hasta omuzlarında ağır bir yük olur. Zaman hızla akıp gitmekte, toplumun değer yargıları, gençlerin halleri, sosyo-kültürel hayat, zevkler, sokaklar, hissiyatlar, siyasî cereyanlar kısacası topluma dair her şey kendi şartları içinde değişir, yenilenir veya ortadan kalkar.

“Hacı İsmail Paşa emindi: Dünyanın sonu yaklaşmıştı artık. Eski kitapların söylediği alametler birer birer belirmiyor muydu? Ne diyordu o kitaplar? İnsanlar kuşlar gibi uçacak! İşte, uçuyorlardı. Hem de daldan dala uçan serçeler gibi değil, kıtalar aşan kartallar gibi... Gökten başımıza ateşler yağacak! Yağmıyor muydu? Uçakların attığı yangın bombaları neydi? Kadın erkekten fark edilmez olacak! Fark ediliyor muydu? Geçen kış, Direklerarasında pantolonla gezen kaç kıza rastlamıştı. Mahkemelerde hâkimlik, hastanelerde hekimlik ediyordular. Erkeklerin ise yüzlerinde sakal değil, bıyık bile kalmamıştı! Dünyayı pamuk gibi atacak kıyametin kopmasına ne kalmıştı şurada? Atom bombasının ne afet olduğunu gazetelerde hep okuyorduk!”¹⁵⁵

Kendi devrinin çok uzağında kalan bu adam hem kendi evinde hem sokakta yalnız başınadır artık. Her geçen gün ölüme bir adım daha yaklaşırken bu durum onu gündün güne zayıf düşürür. Neticede ölümü dahi onu topluma en çok yabancılaştığı, yalnızlaştığı bir gün bulur. Namaz dönüşü eskinin paşası bir dilenci sanılır. Eline birkaç kuruş verilir. Bu ağır yükü terk-i dünya eder.

¹⁵⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul s. 56.

¹⁵⁵ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 13.

Göç romanının başkişisi Nihat Ahmet henüz on dokuz yaşındayken babasını kaybeder. Annesi ile birlikte yaşamaya başlar. Annesinin aşırı ilgisi, onu kimseyle paylaşmak istemeyişi onu sıkar ve yalnızlığa iter. Bu sebepten annesi ile de çatışır. Eski eve taşınmak zorunda kalmaları ve idadînin bitmesi onu yalnızlığa iten diğer sebeplerdir.

“On dokuz yaşının sınırsız arzuları içinde, dört duvar arasına kapanmayı kolay sanmayınız.

Bir tek eğlencem var: Köşe penceresinden bostanları seyretmek.

Gözleri bağlı bir dolap beygiri, sabah akşam kendi ayaklarıyla çizilmiş bir çemberin bitmez tükenmez devrini yapmaktadır. Bir lahza duracak olsa bahçıvanın kırbaç sesi, marul tarlalarının arasından şaklıyor:

- Deheey!

Bu dolap beygiri ile arada ne fark var? O bir kuyuya bağlı ben bir pencereye. Fakat onun kapalı gözlerle hayalin mesafelerini aştığı yerde, ben açık gözlerle birkaç yeşillik kümesi ve birkaç gübre yığını seyredebiliyorum. Bahçıvanlarımıza gelince: Şüphesiz benimki onunkinden daha şefkatlidir, onunki de benimkinden daha insafli.”¹⁵⁶

Nihat Ahmet bir yandan Şehnaz ile yakınlaşmanın mutluluğunu yaşar diğer yandan tanıştığı Ziya Refik sayesinde girdiği edebiyat dünyasında adından söz ettirir. Bu olanlar onun hayatına renk katar ve hayatını durağanlıktan kurtarır.

Göç romanında Nihat Ahmet’in annesinin en değerli varlığı oğludur. Üzerine titrediği oğlunu kendisinden ayıracak her şeye düşmandır. Bu da zaman zaman aralarının açılmasına sebep olur. Bu çatışmalar kesin ayrılıklara, sert tartışmalara sebep olmaz. Fakat annenin, içine düştüğü yalnızlık Nihat’ın evliliği ile gitgide derinleşir. Gülter Hanım’ın kızı Şehnaz ile bu yüzden yıldızı hiç barışmaz. Diğer yandan kocasını kaybetmenin hüznü, patlak veren savaş, baş gösteren maddi sıkıntılar, oğlunun evden ayrılışı onu yalnızlığa, sessizliğe iter.

Mutfakta daha fazla zaman geçirmeye başlar ama yemekleri gittikçe tatsızlaşır. Mutfağın düzen ve tertibinde daha özensizdir. Asıl amacı elinde ki malzeme ile olabildiğince idare etmektir. Lezzetli olup olmamasına bakmaz. Neredeyse bir haftadır bekleyen köftelerden, bir gün önce kalmış patlıcan kızartmasından, on beş gün evvel ki palamuttan yerine göre yeni yemekler yapmaya çalışır, hiçbir şeyi israf etmez. Yarım kilo et ile bir hafta idare etmeye çalışır. Bir yandan da ibadet aşkı artmaya başlar. Evin gündelik işlerini yaparken dahi sürekli

¹⁵⁶ Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Göç*. Akbaba Yayınevi, İstanbul, s. 9.

dualar mırıldanır. Geceleri, seccadesinin üzerinde saatler zikir ile meşgul olur, ibadetle geçirir.

Mecbur kalmadıkça evden dahi çıkmaz istemez. Yalıya Gülter Hanım'ın yanına gittiklerinde dahi üçüncü gün dönmek ister. Dışarı çıkmak zorunda kaldığında ise kara çarşaf giyer. Rahmetlinin hatırasına hürmetsizlik etmemek için elinden geleni yapar ve olabildiğince kendi dünyasına çekilir. Anne, kocası ile birlikte kadınlığını da gömmüştür artık.

2.7.1.5. İhanet

Bedia, *Üç Katlı Ev* romanının hırçın kızıdır. Halil ile ulaştığı rahat hayatı doyusuya yaşarken bir anda onun ihaneti ile karşılaşır. Halil'den hamile kalan Bedia, çocuğu aldırır. Hastanede uyandığı ilk sabah Piraye'den onun aslında evli olduğunu ve eşiyle birlikte balayına çıktığını öğrenir. Halil, evliliği maddi sebeplerden dolayı zorunlu olarak yapmıştır. Ama bu, Bedia'nın yaşadığı sarsıntıyı hafifletmez.

Halil gittikten sonra eski hayatına dönmek istemeyen genç kız, Piraye ile birlikte yüksek sosyetenin, bürokratların katıldığı partilere, davetlere katılır. Bu davetlerin gözdesi olur. Bütün ilgiyi üzerine çeker. Konaktan iyice uzaklaşır. Hayat bu hızla devam ederken ansızın Halil geri döner. Burada yazarın Bahaeddin'in değişiminde gösterdiği iyimser tutumun bir benzeri ile karşılaşırız. Hastane odasında terkedilen Bedia, beklenmeyen bir şekilde Halil'in özrünü kabul eder ve onunla tekrar buluşur. Bu olması muhtemel bir şey değildir aslında. Piraye dahi buna çok şaşırır. Ama Halil'e olan sevgisini içinden atamayan Bedia, onu affeder. Halil'in dönüşü ile birlikte Bedia da yaşadığı davetlerle, eğlenceyle, içki ve kumarla dolu hayatı bırakarak konağa geri döner.

2.7.1.6. Palavra

Meşhedi Ankarada adlı eserde Meşhedi'nin *Akbaba* muhabiri olarak çıktığı Anadolu yolcuğunda başından geçenler anlatılır. Hazır cevap, muzip, palavra atmayı, abartmayı seven saf biri olan Meşhedi gittiği her yerde insanları güldürüp, eğlendirmeyi başarır. Bu özelliği ile de çok sevilir.

Daha yolculuğa başlar başlamaz Meşhedi kendisini göstermeyi başarır. Tayyareden gördüğü Marmara Denizi'ni havuza benzetir. Adalar'ın ise birer kaplumbağaya benzediğini söyler. Ona göre ancak İran'ın havuzları bu denizden büyüktür. İran'daki kaplumbağaların her biri ise bu adalar kadardır. Adapazarı'nda

gördüğü patates yığını için mercimek benzetmesi yapar. İran'daki mercimekler bu kadar büyüktür. Bir çay sohbetinde zümrüd-ü anka kuşunun sütünü içtiğini, yumurtasından omlet yaptığını iddia eder. Ruhsar Hanım'ın evine misafir olduğunda gözleri renkli Van kedilerini görünce İran'daki kedisinden bahseder. Bu kedinin gözleri sabahları pembe, öğle vakti siyah, akşamları mavidir. Eskişehir'de götürüldüğü kaplıcanın gazoz suyu olduğunu düşünür. Poker oyununda hile yapar; olmayan kurallar uydurur, kâğıtları yanlış açar, paraları toplamak ister. Ankara'da bir sohbette aslan avcısı olduğunu söyler. Osman Hamdi Bey'in köşkünde katıldığı yemekte masaya konulan kuzuyu küçük görerek İran'daki tavukların bile bu kuzudan daha büyük olduğunu ifade eder. Meşhedi bu şekilde etrafındakileri eğlendirirken bazen kendisinden dışlı nüktedanlarla da karşılaşır. Hayri Bey ve Paşa Kazım onun palavralarına misli ile karşılık vererek onu şaşkınlığa uğratırlar.

Meşhedi bulunduğu her dost meclisinde nükteleri, saflığı, palavraları ile insanları eğlendirir. Bu saf ve muzip tip bu yüzden gittiği her yerde ilgi alaka ile karşılaşır. Onun kötülüğe yer olmayan bir kalbi olduğunu herkes bilir.

2.7.1.7. Sevgi

Meşhedi Ankara adlı eserde sevgi teması iki farklı açıdan işlenir. İlki dostlarının Meşhedi Cafer olan sevgisi diğeri ise Meşhedi'nin barda tanıştığı Melahat'a duyduğu sevgidir.

Meşhedi'nin sevilmesinin asıl sebebi saflığıdır. Çıkar gözetmeksizin kurduğu ilişkileridir. Art niyet gözetmeden, sadece insanları eğlendirmeyi amaçlayan palavralarıdır. İran ile Anadolu arasında yaptığı abartılı, komik kıyaslamalarıdır. İstanbul'a yerleşen Meşhedi, bu özellikleri sayesinde yurdun dört bir yanında kendisini seven insanlar edinir. Gittiği her yerde ilgi alaka ile karşılaşır. Herkes onu ağzılamak için birbiri ile yarışır. Kendisini Ankara'da karşılayan Behçet Kemal'in şu şiiri bu durumu özetler niteliktedir:

“Gözlüyorum yolunu uzun zamandan beri
Tatlı yalanlarınla şenlendir gönülleri!
Bizim kalemimizden yükselen hakikatler
Senin ağzından çıkan hayallerden ileri!
Meşhedi! Safa geldin güzel Ankara'mıza!
Meşhedi! Uzak durma. Gel karış aramıza!”¹⁵⁷

¹⁵⁷ Yusuf Ziya Ortaç. (1933). *Meşhedi Ankara'da*. Akba Kitap Evi, Ankara, s. 46.

Meşhedi, Melahat ile ise Tabarin Bar’da karşılaşır. Çalınan müziğin etkisi ve Meşhedi’nin ilgisi ile birlikte beraber sahneye çıkarlar. Dans edip, şarkı söylerler. Hatta Melahat ile karşılıklı atışır. Meşhedi’nin şu manisi onun Melahat’e olan saf sevgisini gösterir:

“Eyranda en zengin benim,
Yüz min milyendir tümenim!
Bir gemiyim aşk yolunda,
Sensin yelkenim dümenim!
Nane suyu, nane şeççer,
Menim canım senni çeker!”¹⁵⁸

O geceyi Meşhedi hem eğlenerek hem Melahat’e sevgi gösterilerinde bulunarak geçirir. Ertesi gün dönüş yolculuğuna çıkacak olan Meşhedi’yi uğurlamaya Melahat de gelir. Meşhedi’nin bar ortamlarında pek bulunmayan saf ve samimi alakası onu belli etmediği bir memnuniyetle sevindirir. Bu sevimli adama veda etmek için o da istasyona gelir. Meşhedi ona tekrar maniler okur. Ama çare yok, ayrılırlar.

2.7.1.8. İki Yüzlülük

Kürkçü Dükkânı adlı romanda bu evlilik Ayşe Hanım, Ferit Bey ve Doktor Cevdet’in baskısıyla gerçekleşir. Fakat çok sürmeden Adnan Bey aileyi hem maddi hem manevi zarara uğratar.

Süheyla ile aralarında bir bağ oluşmaz. Süheyla, Cemal’de bulduğunun onda birini bu adamda bulamaz. Cemal’in deryasında kaybolurken, bu adam kendisinin yanında silinir, var olamaz. Bu adamın derdi aşk da değildir. Tek zevki içki ve kumardır. Bunlara ulaşmak için dolandırıcılık dahi yapar. Cemal Süheyla’ya parasız kaldığını hissettirmemek için saatini satarken Adnan bir seferinde sarhoş bir halde kapısını çalarak kendisinden yüz lira ister.

Sözleri, sohbeti iğrenç, ruhu kötü, bakışları manasız olan bu adam aşkla bağlı olmadığı karısından pazarlık yaparak ayrılır. Ayşe Hanım’ın yüzüğünü satıp onun parasını yedikten sonra Ferit Bey’e ayrılmak istediğini söyler. Birkaç kuruş alarak Süheyla’nın hayatından çıkar.

¹⁵⁸ a.g.e. s. 58.

Kürkçü Dükkânı adlı romanda Ekrem ile Süheyla, evlilik kararını Nizamdaki köşkte alır. Hastalığının ardından bu temiz havalı köşke gelen Süheyla, burada Ekrem ile karşılaşır.

Ekrem, Süheyla'nın gözlerine bakamayacak, içtenlikle konuşamayacak kadar utangaçtır. Süheyla'nın bakışlarını üzerinde hissettiğinde perde perde kızarır, onunla göz göze gelmekten korkar. Ekrem köşkün bütün havasını değiştiren bu genç kız ile birlikte farklı duygulara kapılır. Sofrada diz dizedirler, çamlıkta ise kol kola. Denizde yan yana yüzerler. Sahilde ise birlikte yürüyüp, kumlara gömülürler. Süheyla, Ekrem'in uykularını kaçırmaya başlar. Bu hal ev halkının dikkatini çeker. Her ikisine de teklif yapılır ve köşkte alınan evlilik kararının neşesi yaşanır. Fakat bu neşe gittikleri kupkuru köyde son bulur.

Evliliklerinin ardından Ekrem'in hiç de görüldüğü gibi olmadığı ortaya çıkar. Yüzünde çocukça bir hava taşıyan bu adam zamanla Süheyla üzerinde saltanat kurmaya çalışır. İyice sertleşir. Süheyla'nın İstanbul'a dönme teklifini reddeder. Zamanla Süheyla, kocasından tiksinemeye başlar. Uzun kış gecelerini tek kelime etmeden geçirirler. Süheyla için zaman çok ağırlaşır. Günler ay, aylar yıl olur. Kendi evinde mahpus olan Süheyla, kendi kendine tanbur, kemeçe, kanun, yemek ve tatlı tarifleri öğrenir. Fakat hiçbir şey içindeki boşluğu doldurmaya yetmez.

Süheyla'nın Ekrem'in baskısı altında ezilirken onu daha da zor duruma sokacak olan hadise gerçekleşir. Gebe kalmıştır. Bu durum onun işini daha da zorlaştırır. Bu evlilik artık daha katlanılmaz bir hal alacaktır. Tek başına iken üzerinde bu denli baskı oluşturan adam bir de çocuk olunca neler yapacaktır kim bilir.

İstanbul'a dönmek için şansını denediği bir gece Ekrem'den esaslı bir tokat yiyerek bayılır. Artık onun için her şey bitmiştir. Kararını verir. Uygun zamanı bulur bulmaz gizlice İstanbul'a kaçar. Ekrem ardından gelip kendisini itaate davet etse de kabul etmez. Bu evlilik böylece son bulur.

2.7.1.9. İşsizlik

Yusuf Ziya romanda kuşaklar arasındaki. Çatışmayı ortaya koyarken huzurun nasıl sağlanacağı ile ilgili ipuçları da verir. Bu ipuçları özellikle Talat karakteri üzerinden aktarılır. Birey geleneklerine tamamıyla sırtını dönmeden günün ihtiyaçlarına da cevap vererek huzur bulabilir. Cumhuriyet kuşağı geçmişi ile barışık olmalı ve zamanın nabzını tutmalıdır. Yazar bunu aktarırken günün problemlerine de

değirir. Yeni döneme de eleştiriler getirir. Özellikle işsizlik öne çıkan sorunlardan biridir.

“Binlerce eski, tecrübeli memurun iş bulamadığı bir dünyada yaşıyorduk. Binlerce yüksek tahsil gençliğinin boğaz tokluğuna hizmete katıldığı bir buhran devrinde idik.”¹⁵⁹

Celal’in kendi kendine söylediği bu cümleler 1950 yılında ülkenin yaşadığı büyük bir problemi ortaya koyar. Eserde aynı sorunu İbrahim Kaya şu cümlelerle dile getirir:

“Farz et ki bitirdim şu felsefeyi... Sonra? Bu anahtarın açacağı tek kapı biliyor musun? Milli Eğitim Bakanlığının diplomalar kuyruk yapmış, sıra bekliyor: Bir öğretmenlik için. Üniversite, hayata açılmış kapılarından sürü sürü kurbanlar koyuveriyor: edebiyattan, hukuktan, fenden, hatta tıptan! Şu memleket en çok hekime muhtaç? Bizim kazalarda artık dört yumurtaya, bir tokaç yağa, iki avuç fındığa reçete yazan doktorlar var. Ötede şu caddeler dolusu otomobillere bak, yayalara yer kalmadı be! Bunlar okumaya vakti kalmayan iş adamlarının.”¹⁶⁰

Yazar eserde eğitim sistemine, onun sebep olduğu işsizlik problemine eleştirel bir tutumla yaklaşır. Romanda hasım güç olarak işlenen komünizmin sebebi dahi üniversite olarak gösterilir.

2.7.1.10. Aile Bağları

Romanda aile bireylerinin birbirlerinin hayatlarında nasıl yıkıma sebep olabilecekleri üzerinde durulur. Bu unsur üzerinde durulurken birden fazla anlatıcının kullanılmış olması anlatıcı tutumunu tek boyutluluktan kurtarır. Şahsi çıkarlar, annenin ihtirasları, zevk sefaya düşkünlük, bir babanın üzerine düşen vazifeyi yerine getirememesi genç bir kızın, kendi kızlarının hayatını alt üst eder. Mutluluk ancak gerçek sevgililer arasında var olabilir. Süheyla annesi babasının etkisiyle gerçek aşkı bırakıp hüznle sonlanacak olan iki evlilik gerçekleştirir. Bu noktada annenin acımasızlığı dikkat çeker. Yaşananlardan ders çıkarmaz.

Romanda yazarın romantik tutumu göze çarpar. Varlıklı olan Adnan, Nahiye Müdürü Amcaoğlu Ekrem mutluluk getirmez Süheyla’ya. O gerçek aşkı, fakir ama gurunu çiğnetmeyen Cemal’de bulur ve neticede ona kavuşur. İhtiraslı anne, her şeyi paraya sahip olmakta gören baba, dolandırıcı Adnan, gerçek sevgiden bîhaber, özgüveni olmayan Ekrem kaybeder.

¹⁵⁹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Kath Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 79.

¹⁶⁰ a.g.e. s. 17.

2.7.1.11. Yabancılaşma

Şeker Osman, herkesi güldürdüğü, bütün kibar meclislerinin vazgeçilmez bir ismi olduğu için şeker lakabını alır. Onu tanıyan herkes tarafından çok sevilir. Anlattığı hikâyeler ile dostlarını eğlendirir. Kadınların en mahrem sırlarını öğrenecek kadar onlara yaklaşabilir. Çünkü o erkeklik hüviyetini onlara hissettirmez. Her sırrı tutabilecek sadık bir dost profili çizer. Yazarın ona kazandırdığı bu hüviyet onun da bir kalbi olacağını herkese unutturur. Kalbinde taşıdığı ateşten hiç kimse haberdar değildir. Aylarca hiç kimse onun içine düştüğü sıkıntılardan haberdar olmaz. Biraz eğlenmek, rahatlamak istediği anlarda dahi herkesin eğlencesi olur. Kalbinden yüzüne yansıyan hüznün dahi hiç kimse farkına varmaz. Fehamet dahi bu içli gencin kendisine âşık olduğunu, bu aşkı açıklayamadığı için de sıkıntı yaşadığını fark etmez.

Şeker Osman sevdiğinin kadının bir başkasıyla evlenmesine seyirci kalır. Bu da onu intihara sürükler. Fakat bu durumun yaşanmasında tek suçlu dostları değildir. Şeker Osman, ruhunda kopan fırtınaları açığa çıkarmak için hiçbir şey yapmaz. Her sıkıntısında yanında olduğu Fehamet'e aşkını bir an olsun dahi hissettirmez. Çevresini değiştirmek ve değişmek için hiçbir şey yapmaz. O kaçmayı tercih eder. Mücadele etmek yerine sevdiği kadından uzaklaşmaya çalışır. Ama bunu da tam anlamıyla başaramaz. Ondaki uzakta da yapamayacağını anlayınca onun başkası ile evlenmesine razı gelir. Onun mutluluğu ile kendisini avutur. Ama bu biçare bir çabadır.

Şeker Osman'ın yaşadıklarında dostlarının, sevdiği kadının kayıtsızlığının etkisi vardır mutlaka fakat tek suçlu onlar değildir. Biraz da o, bu yolu tercih eder. Mücadele etmez, aşkı için savaşmaz. Yüreği bir alev gibi yanarken o her şeyi izler. Fakat tercih ettiği bu yol onun sonu olur.

2.7.2. Sosyal Temalar

2.7.2.1. İdeolojik Çatışma

Üç Katlı Ev romanında en önemli mekânı olan konağın en üst katında Cumhuriyet dönemi gençliğini temsil eden Bahaeddin, Talat ve Bedia yaşamaktadır. Bu üç kardeşin dünya görüşleri birbirinden farklıdır. Farklı âlemlerde yaşarlar. Burada ideolojik çatışma Talat ile Bahaeddin arasında geçer. İki kardeş farklı siyasî görüşlere sahiptir ve aralarında uzun süren, her olayda hissedilen bir gerginlik vardır.

Talat, Atatürkçü bir Türk milliyetçisidir. Bütün yaşantısını buna göre düzenler. Konaktaki odasına bakıldığında sahip olduğu düşüncelerin izleri görülür.

Aynı durum Bahaeddin için de geçerlidir. O da solcu, Marksist çizgide görüşleri olan bir gençtir. İki kardeş aynı odada kalırlar. Bahaeddin de tıpkı kardeşi Talat gibi yatağının etrafını, duvarı siyasî görüşlerinin izlerini taşıyan unsurlarla donatmıştır. İki kardeş arasındaki gerginlik bir yerde kavgaya dahi dönüşür.

“Sokak ortasındaki odada iki kardeş değil iki düşman yatıyor. Talat’la, Bahaeddin arasında topsuz, tüfeksiz bir muhabere var.”¹⁶¹

Bu cümleler çocukların babası Celal’e aittir ve iki kardeş arasındaki ilişkiyi özetler niteliktedir. Kardeşler arasındaki gerginlik romanda birlikte buldukları birçok olayda hissedilir.

Bahaeddin geleneğin karşısında duran, onu reddeden bir tiptir. Bu roman boyunca onun serüvenin geçtiği mekânlara da yansır. Bahaeddin polis takibi sonucu konaktan ayrılmak zorunda kalır ki konak romanda geleneğin ve yeninin önce çatıştığı daha sonra ise birlikte yaşamının gereği olarak kişilerin ortak paydada bulunduğu bir mekândır. Ancak hapisten çıktıktan sonra fikirleri değişmiş bir halde konağa dönebilir. Talat ise roman boyunca konaktan ayrılmaz, o geleneği reddetmemekle beraber yeniliğe açıktır.

Bahaeddin ve Talat’ın aynı fikirleri paylaştığı arkadaşları bulunur. İbrahim Kaya, ikisinin ortak arkadaşı olmasına rağmen fikirleri itibariyle Talat’a yakındır. Biraz da Talat ve İbrahim arasında geçen konuşmalardan onların fikirleri hakkında detaylı bilgiye sahip oluruz. İki arkadaş toplumun siyasî, sosyal, ekonomik ve diğer unsurlarına yönelik eleştiriler yöneltirler. Bu eleştirilerin odağında ise Bahaeddin vardır.

O; duyan, hisseden, kavrama kabiliyetine sahip, hayatı gözlemleyebilen, hayatın akışını en şiddetli haliyle duyan bir insanın bunalımları içindedir. Bu buhran içindeki ruhu gün geçtikçe kendisine zarar vermektedir.

“Bu çatışma, romanın sonunda oldukça iyimser bir yaklaşımla çözüme kavuşturulur: Bahaeddin, Marksist faaliyetleri nedeniyle tutuklandıktan sonra, hapiste bir mahkûmdan etkilenir, yanlış bir ideolojiye kapıldığını anlayarak kardeşi Talat’ın görüşünü, Türk milliyetçiliğini benimser ve iki kardeş arasındaki çatışma böylece ortadan kalkar.”¹⁶²

Talat göre, tehlikenin ortaya çıkardığı insan tipinin en bariz örneği, kardeşidir. Ona kızmaktan çok üzülür. Talat’a göre, bilgisizliğin değil bilginin kurbanıdır. Bahaeddin’i yoldan çıkaran kitaplardır. Gittiği edebiyat fakültesinde

¹⁶¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 14.

¹⁶² Alaattin Karaca. (1993). “*Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Üç Kuşağın Romani: Üç Katlı Ev*”. Dergâh, Dergisi, 39:14.

edinmiş fikirlerini. Bu fikirler Talat tarafından asla onay görmez. Eğer üniversiteye, edebiyat fakültesine gitmemiş olsaydı; kötü fikirleri, Marksist düşünceleri öğrenmemiş, benimsememiş olacaktı. Kendi çapında bahtiyar olan Bahaeddin hayatı bir “ruh irtifaından, bir fikir irtifaından” görür. Yaşayışı ise bu görüşlerine uymamaktadır.

Polis tarafından takip edilen Bahaeddin hapisanede değişir ve kardeşi Talat ile aynı çizgide buluşur. Fakat Bahaeddin nasıl değiştiği ile ilgili detaylı bilgi verilmez. Böylece çatışmayı Milliyetçi-Atatürkçü kişi kazanmış olur.

2.7.2.2. Modern Hayata Duyulan Özlem

Üç Katlı Ev romanında bütün ailenin bir arada yaşadığı konağın hırçın kızı Bedia, Güzel Sanatlar Akademisinde okumaktadır. Konağın ona sunduğu imkânlar içinde yaşamaya özen gösterir. O ailesinin kendisine sunduğu bu imkânlarla razı gelir, isyan etmez. Fakat onun da arzuları, istekleri, hevesleri, hayalleri vardır. Konağın dışında hayat çok farklı bir şekilde devam eder. Yaşam, zenginliğini şanslı olanlara cömertçe sunar. O da bu zenginliğe ulaşma arzusunda. Konağın içinde ise bundan mahrumdur.

Bedia'nın içinde bulunduğu rih halini anlamak adına babası ile olan ilişkisine dikkat etmek gerekir. Roman da Celal'in kendi ile hesaplaştığı bazı bölümlerden anlıyoruz ki okul hayatının getirdiği zorluklarla dahi tek başına mücadele eder. Babası Celal, onların ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı ile ilgilenmez.

“Başka kızların hevesleri bende yoktu galiba: Öyle yapamayacağınız şeyleri istediğim oldu mu hiç? Şu soluk ceketten, şu havi dökülmüş etekten, şu ökçeleri aşınmış iskarbinden, bir gün evet bir gün şikâyet ettiğimi bilmiyorum. Benim hayatımda otomobil yok, benim hayatımda plaj yok, benim hayatımda sinema bile yok. Pek mi duygusuzum, isteksizim, anlayışsızım sanırsınız? Benim gönlüm de ara sıra bir şeyler çekmiyor muydu? Ama söylemekten, istemekten ne çıkar? Var da yapmıyor değilsiniz ki?”¹⁶³

Bedia konağın dışında hızla akan hayatın, yoksun kaldığı şeylerin farkındadır. Eksiklikleri isyana dönüştürmez, ailesini suçlamaz. Onların gücü ancak bu kadarına yeter. Halil Aker ile tanışması Bedia'nın hayatında bir kırılma noktası olur. Hep tanık olduğu, eksikliğini hissettiği ama bir türlü sahip olmadığı hayata kavuşmak için bir fırsat doğmuştur kendisi için.

¹⁶³ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayıncılık, İstanbul, s. 42.

Bu genç kız, hayat karşısında duyduğu bütün hislerini, arzularını, heveslerini saklı tutar, bu duyguları bastırır. Daha rahat hayat şartlarına, eğlenceye, pahalı kumaşlara, mücevherle karşı yoğun bir özlem duymasına rağmen buna dayanmaya çalışan Bedia, kendisini Halil Aker'in önüne serdiği hayatın akışına bırakır.

İçkinin, eğlencenin, şatafatın, zenginliğin olduğu bir hayatın içindedir artık. Bu hayat onu konaktan, gelenekten ailesinden uzaklaştırır. Bedia, önce Halil Aker'le birlikte daha sonra ise Perihan ile yüksek sosyetenin katıldığı, bazen ülkenin önemli isimlerinin bulunduğu partilere katılır. Yirmili yaşlarında olan bu güzel kız bütün zengin erkeklerin ulaşmak istediği bir hanımefendi olur. Uğradığı ihanete, yaşadığı tramvaya rağmen eski hayatına dönmez. Bunda Piraye'nin de etkisi çok olur. Halil'in gidişini öğrendiği anda Piraye'nin söyledikleri ona güç verir.

“Sen demişti Bedia'ya Saraçhanebaşındaki evinde, belki sessiz, belki yoksul, ama muhakkak ki, kendi halinde, rahat gözü kapalı bir hayat geçiriyordun. Birden bire, en büyük terzilerin ipeklerine büründün. En pahalı kokular senin saçlarından, eteklerinden savuldu. Sen en şık, en kibar salonlarda gördüler.

Şimdi tekrar o eski eve, tekrar o eski mahalleye, tekrar o eski hayata dönmek kolay mıdır sanıyorsun? Bir gün, bir hafta, bir ay... Duvarlar seni sıkmağa, tavanlar seni ezmeğe başlayacak Bedia. Hiç olmazsa bankada on bin liran olur, götürür koyarsın şimdi. Bu bir servettir. Bu bir tesellidir elbet.”¹⁶⁴

Romanın sonunda yazar gelenekten kopma arzusu taşıyan, modern-sosyete hayatını özleyen ve sonunda elde eden bu genç kızını konağa tekrar getirir. Elde ettiği bütün zenginliği, sosyete hayatını geride bırakan Bedia, romanın sonunda konağa tekrar geri dönecektir.

Geleneğin reddi, modern, zengin hayata duyulan özlem romanda Bedia kişisi üzerinden verilir. Yazar bunu yaparken sosyete yaşamının bütün çıkar ilişkilerini, bu çevrede yaşayan insanların hayatlarındaki ahlaki yozlaşmayı, paranın insanı neleri yapmaya mecbur bıraktığını anlatır. Yazar, Bedia'yı romanın sonunda bu hayatın içinden çıkarıp, roman boyunca sadık kaldığı aşkı ile birlikte konağa tekrar geri getirir.

2.7.2.3. Madde-Ruh Çatışması

Üç Katlı Ev romanında işlenen bir temadır.. Madde buharın keşfinden bu yana hızla insanlık üzerinde büyük bir etki alanı oluşturur. Gerçekleşen sanayi

¹⁶⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 71.

devrimi, hızla yenilenen teknoloji, hayatın her alanında görülen değişimler hızla insan hayatını etki alanına alır. İnsan maddenin bu denli gelişimi karşısında hızlı bir değişim geçirir. Değişen hayat şartları onun algısını, düşüncelerini, değerlerini, istek ve arzularını, zihin yapısını değiştirir. Bu değişim ruhu ikinci plana iter.

“Evet, olacak. Ama kim bilir, bu belki de bir medeniyetin sonudur. Buharın keşfinden beri madde, durmadan ruhu yiyor. Artık, velileri, azizleri, ermişleri kalmamış, çorak bir dünyadayız. Fakat bu dünyanın ölüm şuarıyla gökleri tariyan kaşifleri var; atom bombasıyla asırları yere seren âlimleri var; hidrojen kuvvetiyle, bir vuruşta bir kıtayı çökertecek canavar zekaları var. İnsanlık, bütün hızı ve bütün hıncıyla kendi kendisini cezalandırmaya hazırlanıyor. Bu trajedinin aktörleri de, seyircileri de galiba bizim neslimiz olacak! Korkarım bu ölüm perdesi kapandıktan binlerce yıl sonra, yeni bir çağın arkeologları kat kat toprak yığınları altında günahlarımızın enkazını bulduka, birbirlerine şüphe ile fısıldayacaklardır: Galiba yeryüzünde bizden evvel de yaşayanlar varmış!”¹⁶⁵

Madde ve ruh arasındaki ilişkinin roman yapısı içinde nasıl verildiğinin anlaşılması adına İbrahim Kaya'nın bu sözleri önem arz eder.

2.7.2.4. Kuşak Çatışması

Üç Katlı Ev romanında öne çıkan tema konağın üç katına yayılan ve farklı dönemleri temsil eden kuşakların çatışmasıdır. Romanında üç farklı dönemi temsil eden bireyler bulunur. Konağın ilk katında Sultan Abdülhamid devri, ikinci katında Meşrutiyet, üçüncü katta ise Cumhuriyet devri temsil edilir. İlk katta evin en büyüğü, devrinin temsilci Hacı İsmail Paşa, ikinci katta İttihat ve Terakki'nin ateşli bir mensubu oğlu, üçüncü katta ise ilk iki devri görmeyen Cumhuriyet'in getirmiş olduğu yeni dünyada yaşayan torunlar. Bu roman kişileri tarafından devirler temsil edilir. Romanda zaman 1950'li yılları işaret eder. Yazar bu döneme kadar Türk toplumunun Sultan Abdülhamid'ten Cumhuriyete geçirdiği değişimleri anlatır.

Adnan Tahir, bu roman ile ilgili Yusuf Ziya Ortaç ile birlikte bir konuşma gerçekleştirir. Bu konuşmada Yusuf Ziya Ortaç roman ile ilgili şunları söyler:

“Biliyorsunuz Türk cemiyeti, en az yüz yıldan beri oluş halindedir. Son çeyrek asırda ise, adeta çağ değiştirdik. Bu gün sevinçleri birbirinden ayrı, hicranları birbirinden uzak üç devrin üç nesli, evde, sokakta, işte hala yan yana yaşıyor. İşte Üç Katlı Ev, bu üç neslin romanıdır. Ben eserimde üç nesli bir çatı altında topladım. Birinci katta

¹⁶⁵ a.g.e. s. 18.

Abdülhamit ricali var büyükbaba ile büyükanne, ikinci katta meşrutiyet nesli: oğul ile gelin, üçüncü katta da torunlar: Cumhuriyet çocukları.”¹⁶⁶

Sultan Abdülhamid devrinden Cumhuriyet’e kadar geçen zaman içinde Türk toplumunda gerçekleşen değişimleri en iyi fark eden ilk kuşağın temsilcileridir. Çünkü onlar gerçekleşen değişimlerin şahitleridir. Öncesini yaşamış, yabancıları oldukları yeniyi ise dışardan yalnızlıkları içinde izlerler. Onlar değişimlere pek ayak uyduramazlar. Zaman geçtikçe yalnızlığa sürüklenirler.

“Hacı İsmail Paşa kendini, yeryüzünde nesli tükenmiş bir mahlûk kadar yalnız, yapayalnız hissediyordu artık. Kaybetmedik nesi kalmıştı? Kendi kendisine bile yabancıydı: O, mütekaidinden İsmail Paşa değil, emekli General İsmail’di şimdi. Bütün gün... Hangi bütün Gün? Bütün hafta, bütün ay, İstanbul’u baştanbaşa dolaşsa, yüzüne aşına gözlerle bakıp gülümseyecek tek tanıdığı kalmamıştı. Artık konuşacak dost değil, okuyacak kitap, gazete dahi bulamıyordu. Eline aldığı zaman sanki dile gelip konuşacak eski kitaplar, eski gazeteler bile kalmamıştı. Cümleyi söküncüye kadar manayı kaybediyor, hele birçok kelimeyi uzaktan uzağa bir yakıştırma ile bile aydınlatamıyordu. Haklıydı, oğluna kızmakta haklıydı elbet: “Lisanı Osmanî”yi bu hale getirmeğe ilk onlar başlamıştılar.”¹⁶⁷

Paşa bütün hıncını, kızgınlığını oğluna yükler, biraz olsun böyle ferahlar. Hatta oğlunun çektiği sıkıntıların dahi farkındadır ama bunu acı bir tebessümle karşılar. Oğlu bunları hak eder. Zaman İlahi adaletin tecelli ettiğini gösterir.

Üç Katlı Ev’de Hacı İsmail hasta omuzlarında bu değişimin yükünü taşır. Kendi oğlu ve özellikle torunları olsa hazmedemediği bir şekilde yabancılaşır. Onlar artık bambaşka dünyanın insanıdır. Ama en çok oğluna kızar. Çünkü torunlarındaki bu hallerin sebebi oğludur. Romanda baba ve oğullar arasında da ciddi çatışmalar söz konusudur. Celal, üçüncü katta kalan ve kendilerinden farklı yaşam tarzlarını benimsemiş veya buna özlem duyan çocuklarına çok kızmaktadır. Çocukları, kendisinin sahip olduğu ahlaki değerlere sahip değildir. Cumhuriyet neslinin temsilcisi olan bu çocuklar, ilk iki kattan zahirde olmasa da düşünce itibarıyla ayrılırlar. Onlar gibi düşünmezler, sevgileri, istekleri, arzuları, değerleri, hayata bakışları, hayattan beklentileri, siyasi görüşleri tamamen farklıdır.

“Ha şöyle kızım demişti, gel bana... sevgi, saygı aşk her şey dünyada iktisadidir. Evin geleneklerine bağlıyız, ihtiyarların ahlak tiryakiliklerini rahatsız etmek istemeyiz.

¹⁶⁶Alaattin Karaca. (1993). “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Üç Kuşağın Romani: *Üç Katlı Ev*”. Dergâh, Dergisi, 39:14

¹⁶⁷Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 12.

Ancak menfaatimiz miktarınca! Senede altı kere eskiciye giden yamalı pabuçlarla geleneğin yolunda işte bu kadar yürünmelidir.”¹⁶⁸

Celal bir gece çocukların gürültü yaptıkları bir sırada onlara müdahale edememenin hırsı içinde kendi kendine yakınır. Burada ortaya koyduğu düşünceler, neslin Celal’e göre nasıl değiştiğini göstermektedir. Toplumdaki değişimin beşeriyete nasıl yansıtacağı Celal’i korkutur:

“Hangi ahlak? Biz mektebe lala ile, uşak ile gider gelirdik. Bizim çocukluğumuzda kadına değil, erkeğe söz atarlardı. Dans edilmezdi ama köçek oynatılırdı. Şimdi, o süfli zevkin artıkları, köşede bucakta kalmış birkaç bunak, çocuklarımızı birer fazilet müflisi, birer ahlak dilencisi gibi gösteriyorlar.

...

Ben, Cuma tatillerimi Beyoğlu Kütüphanesinde geçirirdim. Beyoğlu’na, Tepebaşı bahçesine çıkmak, bir kadeh bira içmek, güç katlanılır hovardalıklardanı adeta. Deniz yoktu, plaj yoktu, sinema yoktu, otomobil yoktu. Bizim zamanımızda beş parmak bir değildi hanımcığım. Şimdi? Şimdi hayat çok, çok güzel. Ve asıl müthişi beşeriyet, bu bu güzel, bu leziz hayatı, bir portakalın ölçülü dilimleri gibi zengin fakir gözetmeksizin, müsavi bölüşmek, müsavi tatmak istiyor. İşte, ben bundan korkuyorum Cevriye. Bütün tehlikeler, bütün felaketler bu düşünceden doğabilir.”¹⁶⁹

Celal, çocuklarına, yeni nesle yeterince temas edemez. Çocuklar, geleneğe bağlıdır fakat bu bağlılık menfaatlerin korunması için kullanılır. Görüldüğü gibi kuşaklar arasındaki mesafenin tek sebebi değişen toplum yapısı değil, baba ile çocukları arasındaki mesafedir.

Bedia’nın *Üç Katlı Ev* romanında, belirgin bir şekilde ilk çatıştığı kişi babası olur. Celal, çocuklarına yabancılaşması sebebiyle artık konakta yapamayacağını düşünür. İzmir’deki arkadaşını da kendisini yanına çağırınca bunu bir fırsat bilerek gitmeye karar verir. Fakat giderken yanında Bedia’yı da götürecektir. İşte bu fikri Bedia, anne ve ninesi konuşurken duyar ve kabul etmeyip karşı çıkar. Bu sırada anne ve ninesiyle yapmış olduğu konuşma bize onun karakteri ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Bunun dışında bu konuşma aile ilişkilerine de ayna tutar.

“Bedia, düşününe düşününe, ağır ağır başladı:

- Kaç yaşındayım? Yirmiyi aştım değil mi? Beni ilk mektebe siz verdiniz. Ortaya da siz. Liseyi, daha çok ben istedim ama senin de gönlün vardı. Hocalardan hiçbir gün şikâyet almadınız sanırım. Sizi de üzdüğüm, yordüğüm hatırıma gelmiyor. Başka kızların hevesleri bende yoktu galiba: Öyle yapamayacağınız şeyleri istediğim oldu mu

¹⁶⁸ a.g.e. s. 11.

¹⁶⁹ a.g.e. s. 14.

hiç? Şu soluk ceketten, şu havi dökülmüş etekten, şu ökçeleri aşınmış iskarpenden, bir gün evet bir gün şikayet ettiğimi bilmiyorum. Benim hayatımda otomobil yok, benim hayatımda plaj yok, benim hayatımda sinema bile yok. Pek mi duygusuzum, isteksizim, anlayışsızım sanırsınız? Benim gönlüm de ara sıra bir şeyler çekmiyor muydu? Ama söylemekten, istemekten ne çıkar? Var da yapmıyor değilsiniz ki?

...

- Ama şimdi böyle değil. Sizden para istemiyorum. Sizden papuç istemiyorum. Sizden ekmek istemiyorum. Sizden hürriyetimi istiyorum. Beni niye doğurdunuz? Beni niye okuttunuz? Beni niye büyüttünüz anne? Bir çiftlikte kaz çobanlığı ettirmek için mi? Ben insan değilim demek, benim duygularım yok, benim iradem yok öyle mi? Ben hissiz bir makineyim, babam kuracak istediği tarafa çevirecek ve ben şikâyetsiz, isyansız, tıkr tıkr yürüyeceğim! Hayır nineciğim, hayır anneciğim, hayır! Babam inadından caymaz bilirim. Sen de önün sözünden çıkmazsın. Gideceksiniz. Benim de kalbim sizinle beraber gidecek. Ama kendim değil!"¹⁷⁰

Bu cümleler konağın torunlara tanıdığı olduğu imkânları da ortaya koyar. Bedia bugüne kadar zorluklar içinde, fazla talepte bulunmadan gelir. Konağın imkânlarının da farkındadır fakat hürriyetinin elinden alınmasına imkân vermez. Bu karşı duruşun ardında iki yüz lira ile başlamış olduğu kâtiplik işinin vermiş olduğu güven duygusu da vardır. Celal'in çocuklarına karşı vazifelerini hakkıyla yerine getirmemiş olması aralarının açılmasına sebep olur. En belirgin çatışmayı İzmir meselesi sebebiyle kızı Bedia ile yaşar.

2.7.2.5. Millî Olma Fikri

Göç romanında Şehnaz'ın annesi Gülter Hanım Kanlıca'da önemli bir edebiyatçıya komşudur. Filozof Ziya Refik Bey hemen yan komşusudur ve ara ara onlara misafir olur. Gülter Hanım, Ziya Refik Bey'e yeğeni Nihat Ahmet'ten bahseder. Nihat Ahmet ve annesi yalı geldiklerinde ise Nihat'ı, Ziya Refik Bey ile tanışır. Bu sayede Nihat Ahmet'e edebiyat dünyasının kapısı açılmış olur.

Edebiyata karşı daima ilgili olan Nihat Ahmet, bunda sonra önemli edebiyatçılarla tanışma fırsatı bulur. Ziya Refik kendisini Yeni Edebiyat Derneğine götürür. Burada Kemal Fahir, Cafer Nurettin, A. Şemsettin, Rıza Göktekin gibi önemli isimlerle tanışır. Dernekte çok sıcak bir şekilde karşılanır. Nihat Ahmet bu sıralarda aruzla yazmaktadır ama hece ile yaptığı denemeler de vardır. Dernekte bunlardan birini okur ve çok beğenilir. Bu şiir daha sonra Türk Derneği dergisinde

¹⁷⁰ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Üç Kath Ev*. A Yayınları, İstanbul, s. 42-43.

yayınlanır. Divan Yolu'nda, bir tütüncü dükkânının camekânında kırmızı kaplı Türk Derneği mecmuasında ismini görür. Manzumesi yayınlanmıştır.

Yeni Edebiyat Derneğinde konuşulan meseleler Türk edebiyatının göstereceği seyri belirlemek adına çok önemlidir. Özellikle Rıza Göktekin beyin konuşmaları ve Türk şiiri, Türk dünyası ile ilgili görüşleri dönemin sanatçılarını önemli ölçüde etkiler. Bunlardan biri de hiç şüphesiz Nihat Ahmet'tir. Rıza Göktekin özellikle aruzun yerine hecenin kullanılmasını savunur. Bunun dışında Türk kültürünün devamı adına birçok dinamiğin nasıl kullanılacağı ile ilgili konuşmalar yapar.

“Bugün, Rıza Göktekin'in sesini duydum. Susan adam, bağırdı! Meğer o bütün çizgileri yumuşak vücudun ne sert öfkesi varmış. İbni Sina'yı Türklükten çıkarmağa çalışan Filozof Ziya Refik'i yerden yere vurdu.

Bu ne kadar güzel bir hiddetti görseniz!

Sustuğu zaman, bütün salon onunla beraberdi. Galiba filozof Ziya Refik bile!

...

Rıza Göktekin Bey, şimdi, durulmuş bir sesle hece veznine dair konuşuyor: Ara sıra, tatlı, sıcak bakışlarla bizi okşıyarak...

Bir aralık, Dernekte çıkan manzumemden iki mısra okumasın mı? Ezbere!

- Bakınız, diyor, Nihat Ahmet Bey 'dört, dört, beş'i ne güzel kullanmış. Aruz kadar ahenkli. Değil mi?"¹⁷¹

Nihat Ahmet yavaş yavaş edebiyat dünyasına girmiştir artık. Şiirler yazmaya devam eder. A. Şemsettin ile sık sık buluşur. Bir ara evde bunalınca Dernek mecmuasına uğrar. Burada bir şiirinin daha yayınlandığını öğrenir. Bunun karşılığında ücretini alır. Gaspıralı'nın resmi ile karşılaşınca onun önemli bir düşüncesini hatırlar: “Milli birliğe ancak dil birliğinden gidilebilir.” Türk dünyası için çok önemli bir ismi böyle hatırladıktan sonra dışarı çıkar. Babıali yokuşunu tırmanırken gözüne camekânlarda sergilenen Türk Sazı, Haristan ve Gülistan, Kızıl Elma gibi eserler takılır. Bu eserlerin romanda dile getirilmesi çok önemlidir. Çünkü bu eserler Türk şiirine ve nesrine yol gösterir.

Nihat Ahmet, özellikle Rıza Göktekin'in etkisiyle her alanda milli olma gayesini taşır. Onun fikir dünyasının gelişmesinde Rıza Göktekin önemli bir rol oynar. Yine onun tarafından kendisine İzmit'te bir öğretmenlik ayarlanır. Bu fırsatı kaçırmayan Nihat Ahmet, burada öğretmenliğe başlar. Öğrencilerinde milliyet fikrini uyandırmaya çalışır. Bu çabasının ardından başına gelenler toplumun bazı

¹⁷¹ Yusuf Ziya Ortaç. (1953). *Göç*. Akbaba, İstanbul, s. 30.

kesimlerinin hala milli olma fikrinin önemini kavrayamadığını gösterir. Okulda yaptığı çalışmalar sebebiyle Mutasarrıf tarafından uyarılır ve görevi bırakması istenir. Görüldüğü gibi Nihat Ahmet, Rıza Göktekin'den, Gaspıralı'dan, A. Hikmet Müftüoğlu'ndan aldığı dersle memleketin asıl sahiplerine benliklerini hatırlatmaya çalışırken milli şuurdan habersiz mutasarrıf, bu hakkı memleketin öz evlatlarına vermez.

Bu dönem başta Ziya Gökalp olmak üzere birçok önemli fikir adamının milli olma gayesini anlattığı, Türk toplumunu bu gaye etrafında toplamaya çalıştığı bir dönemdir. Memleketin bundan başka kurtuluş yolu olmadığını farkına varan bu aydınlar bu konuda gerek eserleriyle gerek faaliyetleriyle düşüncelerini ortaya koymuşlardır.

2.7.2.6. Muharebe

Göç romanında muharebe romanın orta bölümlerinde patlak verir. Nihat Ahmet muharebenin başladığını yalıdaiken öğrenir. Nihat Ahmet'in hissettikleri ve heyecanı, Filozof Ziya Refik'in işgalcilerden yana taraf olması, en önemlisi de Rıza Göktekin'in kurtuluş mücadelesindeki rolü öne çıkar.

Nihat Ahmet harbin başladığını yalıda haber alır. Bu sırada Filozof Ziya Refik de buradadır. Fakat harp hakkındaki düşünceleri pek de sağlıklı değildir. Harpte başarılı olunacağına inanmaz. Hatta Rıza Göktekin'i bile alaylı bir şekilde eleştirir. Nihat yüzüne karşı bir şey söylemese de bu düşüncelerden öğrenir ve karşısında duran bu adamı tokatlamak ister.

Muharebenin başlamasından birkaç gün sonra Nihat Ahmet Edebiyat Derneği'ne gider. Burada Rıza Göktekin, A. Şemsettin ve Behzat Reşit ile karşılaşır. Rıza Göktekin kendisinden ordu için destanlar yazmasını ister. Rıza Göktekin yarınki Türkiye'nin hudutlarını çizer. Nihat Ahmet, sınırlara dâhil olacak olan yeni Türk boylarının isimlerini ilk onun ağzından duyar. Nihat Ahmet bu adamın kıymetini biraz daha anlar. Çünkü gelecek günler, bu adamın fikirleriyle şekil alacaktır.

A. Şemseddin ve Behzat Reşit ise asker kıyafeti ile gelmişlerdir. Onları görünce Nihat Ahmet içinde harp heyecanını duyar. Bu durum daima ciddi duran Rıza Göktekin'i bile tebessüm ettirir. Akşam yalı dönerken Nihat Ahmet, bütün gün duyup gördüklerinin etkisiyle içinde, eve değil de bir serhat kışlasına gitme isteği duyar. Eve döndüğünde hala Rıza Göktekin'in anlattıklarının etkisindedir. Sofrada o değil de sanki Rıza Göktekin konuşuyordur. Harpten bahseder, esir olan kardeşlerini

anlatır, yarınki yurdun sınırlarını çizer. Yarım saat boyunca sofradakiler onu heyecanla dinler. Konuşmalar Türk evlatlarına yapılan dualarla son bulur.

Karadeniz’de Rus kıyıları bombalanınca ülke faal olarak harbe katılır. Bunun üzerine Nihat Ahmet de askere kaydolur. Fakat geçirdiği bir rahatsızlık sebebiyle altı hava değişimine gönderilir. Bu sırada Rıza Göktekin kendisine İzmit’te bir öğretmenlik teklif eder. Böylece askere geri dönmeyen Nihat Ahmet öğretmenliğe başlar. Kısa süren öğretmenlik macerasının ardından İstanbul’a döner. Burada gizli toplantılara katılır. Halkta milli bilinci uyandırmak için mitinglere katılır, şiirler yazar. Çok geçmeden de annesi ile birlikte gizlice, bir vapurla mücadeleye katılmak üzere yola çıkar.

İsmet İnönü romanında sınırlar boyunca bütün cephelerde kanını akıtan, yiğitçe mücadele eden Osmanlı ordusu, mütteliklerle beraber yenilir. Dört yıl boyunca toplanan dünya ordularına karşı çetin bir mücadele verilir. Fakat onların bitmek bilmeyen silahları, tükenmeyen hazineleri karşısında artık dayanamaz. Düşman donanması boğazı geçerek İstanbul’a önüne gelir. Gemilerden karaya asker çıkarılır. İmparatorluğun başkenti artık düşman işgali altındadır. Düşman askerleri sokakları doldurur. İstanbul karadan, denizden kuşatılır. Adana’ya düşman orduları yerleşir. Urfa, Maraş ve Antep’te düşman orduları silah çatar. Antalya ve Konya’da düşman orduları çadır kurar. Bir de bunlara ayrı isimlerle ayrı maksatlar için kurulmuş cemiyetler eklenir. Düşman işgaliyle beraber iç yüzlerini ortaya döken fesat ocakları ve Amerika rüyası gören mandacılar da manzarayı daha da acılaştırır. Bu haldeyken herkes kurtuluşu bir başka mecrada aramaya başlar. Kimi teslim olma acizliğinde, kimi köle olma zilletinde, kimi intikam hırsında...

Sadece Mustafa Kemal Paşa ile İsmet Paşa bambaşka bir karar alır. Yeni bir mücadelenin eşiğindedirler. İki ayrı beden iki ayrı ruh tek amaç uğruna aynı anaç temelinde birleşirler. En başından beri savaşa girilmesini istemeyen Müşir Ahmet İzzet Paşa, alınan mağlubiyetin ardından Yeni hükümetin başına getirilir. Amaç bu cenderenin içinden çıkabilmektir. İzzet Paşa’nın bu görevi devralırken güvendiği tek isim İsmet Paşa’dır. Bu yüzden bir telgrafla İsmet Paşa’yı İstanbul’a çağırır.

Çalışmaya derhal başlarlar. Mustafa Kemal Paşa kurtuluş planları yapar. İsmet Paşa ise resmi görevinin verdiği kolaylıkla terhis edilen ordunun silahlarını yurt içinde depo ettirir. Sürekli bir araya gelirler. Mustafa Kemal Paşa nihayet niyetini açıklar: bütün sıfat ve yetkileri bir kenara bırakarak Anadolu’ya geçmek. Mustafa Kemal Paşa 3. Ordu Müfettişi olarak 15 Mayıs 1919’da sabah vakti eski bir

vapurla yola çıkar. Erzurum ve Sivas kongrelerinin ardından Ankara'ya geçilir. İsmet Paşa, Mustafa Kemal Paşa ile resmi izin alarak Ankara'da görüşür. Savaş için gerekli hazırlıklar konuşulur. İstanbul'a dönen İsmet Paşa burada daha fazla kalmayacaktır. Bir gece gizli bir telgrafla Mustafa Kemal Paşa tarafından çağrılınca derhal yola koyulur.

İsmet İnönü romanında önemle bahsedilen bir muharebedir. Milli Mücadelenin başlamasından sonra yeni ordu ilk defa bir düşman ordusuyla karşılaşır. Bu savaş Türk milletinin kaderini belirler. Askeri teçhizat açısından iki ordu arasında ciddi farklar vardır. Bizde altı bin tüfek, elli makineli tüfek, yirmi sekiz top bulunurken onlarda, yirmi bin tüfek, yüz elli makineli tüfek, yüz top bulunmaktadır.

Savaş 6 Ocakta başlar. İlk gün karakol muharebesi şeklinde geçer. 8 Ocakta Yunan Bilecik'i alır. 9 Ocakta Ankara'dan İnönü'ye yetişen yeni bir kuvvet merkezi, diğer iki kuvvet ise sağ ve sol kanadı tutar. 10 Ocak harbin en çetin günü olur. Düşman bütün kuvvetiyle bastırır. Ara ara oluşan boşluklardan sızan düşman ciddi baskı oluşturur. İsmet Paşa cepheyi İnönü istasyonunun gerisine almaya karar verir. Düşman bu zaman kadar bastırır da ciddi zayıflar. İsmet Paşa gelen taze kuvvetlerle can kazanır. Çok geçmeden düşman geri çekilmek zorunda kalır. Bu kadar dar bir alanda, bu kadar az kuvvetle İsmet Paşa kesin bir sonuç alır. Düşman beş günlük mücadelenin ardından geri çekilir.

Bu zaferin ardından toplanacak olan Londra Konferansına İtalya Hariciye Nazırı Kont Sforça tarafından İsmet Paşa çağrılır. Böylece düşman Birinci Meclisi, halkın iradesini tanımış olur.

İsmet İnönü romanında Londra konferansından dönen Türk heyeti daha yoldayken Yunanlılar bütün cephe boyunca taarruza geçer. Teçhizat anlamında üstünlük onlardadır. Fakat Türk ordusunun inancı yine sayılara üstün gelir. 1 Nisan 1921'de İsmet Paşa telgrafla müjdeyi Ankara'ya verir:

“Saat 6.30 sonrada Metristepe’de gördüğüm vaziyet: Gündüzbey şimalinde, sabahtan beri sebat eden ve dümdar olması muhtemel bulunan bir düşman müfrezesi, sağ cenah grubunun taarruzu ile gayri muntazam çekiliyor. Yakından takip ediliyor. Hamidiye istikametinde temas ve faaliyet yok. Bozüyük yanıyor. Düşman, binlerce maktulleriyle doldurduğu muharebe alanını silahlarımıza terk ediyor.”¹⁷²

Düşman bir kez daha İsmet Paşa ve Türk ordusu önünde mağlup olur.

¹⁷² Yusuf Ziya Ortaç. (1961). *Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü*. Akbaba Yayınevi, İstanbul. s. 93

İsmet İnönü romanında, Batı Cephesi İsmet Paşa'nın komutası altında birleştirilir. İnönü-Kütahya-Afyon çizgisinde başlayan muharebe kanlı ve çetin günlerin ardından Sakarya Meydan Savaşı ile sona erer. Yirmi gün süren, çetin mücadelelere sahne olan, her neferin son damla kanına kadar mücadele zaferle sonuçlanır. İsmet Paşa, kendisinden üç misli teçhizata sahip olan düşmana karşı muzaffer olur.

İsmet İnönü romanında, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa, düşmana hissettirmeden onları dize getirecek, denize dökülecek taarruzun planlarını yapar. Düşmanın şüphelenmemesi için Akşehir'de bir futbol maçı dahi düzenlenir. 6 Ağustos 1922'de orduya hazır ol emri verilir. 24 Ağustos'ta, Garp cephesi ve Başkumandanlık karargâhı Şuhut kasabasına taşınır. 25 Ağustos'ta karargâh Kocatepe'ye nakledilir. 26 Ağustos sabahı İsmet Paşa, Fevzi Paşa ve Mustafa Kemal Paşa Kocatepe Birinci Ordu tarassut yerine varırlar. Sabahın erken saatlerinde top atışlarıyla kızılca kıyamet kopar.30 Ağustos'ta Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa, Fevzi Paşa Afyonkarahisar'a gelirler. İsmet Paşa ile Mustafa Kemal Paşa Birinci Ordu Karargâhına doğru yola çıkarlar. Fevzi Paşa ise Şemsettin Bey'le İkinci Ordu Karargâhına doğru yola alırlar. İki grupta yol boyunca düşmanın çekilirken bıraktığı enkaza şahit olur. Akşam karanlığı ile muharebe hızını kaybetmeye başlar. Başkumandan General Tirikopis beş on kişiyle birlikte Murat dağlarına kaçar. 31 Ağustos sabahı Yunan ordusu silahlarını teslim eder.

2.7.2.7. Meşrutiyet

İsmet İnönü romanında bu hadiseye sadece Edirne'de gerçekleşen olaylar üzerinden değinilir. Selanik'e hürriyetin ilan edileceği haberi gelince İsmet Paşa'nın çevresinde bulunanlar Hamidiye Livası'nın sorun çıkaracağı düşüncesine kapılır. İsmet Paşa ve bir tabur asker bir gece yarısı, Binbaşı Ali Bey ve komutasındaki askerlerin bulunduğu kışlaya giderek durumu bildirir. Kendilerine karşı koyulması durumunda kardeşin kardeşi kıracağı bildirilir. Hamidiye Livası karşı koymadan durumu kabul eder. Daha sonra genç Edirne valisi İsmet Paşa'nın önünde Meşrutiyete sadakat yemini eder.

2.7.2.8. Siyasi Problemler

İsmet İnönü romanında, Başkumandanlık vekâleti Bağdat'ı kurtarmaya karar verir. Hazırlanacak 7. Ordunun başına Mustafa Kemal Paşa getirilir. 20.

Kolordu Kumandanı İsmet Bey de 3. Kolordu Kumandanlığı ile 19 Haziran 1917’de bu yeni ordunun çevresine girer. Her iki Paşa da Osmanlı İmparatorluğunun bazı sıkıntılardan dolayı içerden de çöktüğünün farkındadır. Bu çöküş sebeplerini belirleyerek alınması gereken önlemleri bir rapor halinde başkumandanlık vekâletine verirler. Yaşanan sıkıntılar şu şekilde sıralanabilir:

- Hükümetin yaşanan olaylar karşısındaki aczi anarşiyi arttırmaktadır. Bu sebepten halkın nefreti çoğalır.
- Hükümetin acizliği ise devlet memurlarının görevlerini layıkıyla yapmamalarından ileri gelir. Bu sebepten adalet ciddi bir şekilde aksar.
- Yaşanan ciddi ekonomik sıkıntılar hem devlet ricalini hem memurları hem halkı zor durumda bırakmaktadır.
- Ordu harbin başlangıcına göre çok zayıftır. Memleketin insan kaynakları çok zayıftır. Ordunun eksikleri giderilememektedir.
- Bu halde dahi Bağdat’ın kurtarılmasına imkân yoktur. En kuvvetli düşman Sina’da hazır beklemektedir.
- Alınabilecek önlemler ise şöyle sıralanır:
- Jandarma kuvvetlendirilmeli, adli işler düzenlenmeli, iaşe temini sağlanmalı, suiistimallere izin vermemeli,
- Askeri siyaset; bir müdafaa siyaseti olarak planlanmalı ve elde bulunan kuvvetler, bir tek nefere kadar son dakika için saklanmalı,
- Memleket sınırları dışında bir tek Osmanlı neferi bırakmamalı,
- Memleketin hiçbir köşesini herhangi bir ecnebinin nüfus ve iradesine bırakmamalıdır.

2.7.2.9. Dostluk

İsmet İnönü romanında, İsmet Paşa bir gece Mustafa Kemal Paşa tarafından gizli bir telgrafla Anadolu’ya çağrılır. Hiç zaman kaybetmeden yola koyulur. Endaht mektebi müdürü Binbaşı Şevki Bey İsmet Paşa’ya yolda fark edilmemeleri için iki Balâda künyeleri yazılı iki nefer, Üç Ağaç ormanlarında odun kesmeğe memur tayin edilmiştir. Böylece İsmet Paşa, Saffet Bey ve Yüzbaşı İhsan Bey Yakacık’a doğru yola koyulurlar.

İlk durak yeri Kurna köyü olur. Burada kendilerine Yavuz Fehmi ve İhsan Bey’in dayısı Binbaşı Nail Bey yardım eder. Nail Bey’in evinde kalırlar. Burada

güzel bir tesadüf gerçekleşir. Süreyya Bey, Şeyh Ata, Nevres, Celalettin Arif Bey, İsmail Fazıl Paşa, Keskinli Rıza, Nuri, Çerkez Reşit kendilerine katılır. Sayı artınca kafiye İsmet Paşa kumandan seçilir. Çok geçmeden İngilizlerin takipte olduğu haberi gelir. Kafile daha temkinli bir şekilde yola devam eder ve nihayet İzmit-Kandıra yoluna gelirler. Kafilenin geldiklerini haber alan İzmit Fırka kumandanı Rüştü Bey, Mülazım Kemal Efendi kumandasında birkaç silahla birkaç binek atı ve ester gönderir. Böyle yola süvari olarak devam ederler.

Sakarya nehrine varan kafile gece Küçük Fındıklı Köyünde konaklar. Ev sahibi Çanakkale’de bir torununu kaybeden ihtiyar biridir. Nehri uygun bir yerden kayıkla geçerler. Böylece yolculuğun en zor bölümü tamamlanmış olur. Buradan sonra Hendek Köyü civarında kendilerini Binbaşı Ramiz ve Rauf Bey karşılar. Gece, yatsı vakti köye giren kafile burada Ali Bey’in evinde konaklar. Sabah erkenden arabalarla Bolu’ya doğru yola koyulurlar. Bolu’ya varan kafiye Mustafa Kemal Paşa’nın telgrafını alan Şükrü Bey karşılar. Buradan ayrılan kafile atlarla yola koyulur. Beypazarı üzerinden Ankara’ya giderler. 9 Nisan 1920 sabahında iki dost, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa birbirine kavuşur.

2.7.2.10. İsyandar

İsmet İnönü romanında Anadolu’daki isyandar da işlenir. Düzce’de, Hendek’te, Adapazarı’nda, Bolu ve Beypazarı’nda düşman parasıyla ayaklanan asiler isyandar başlatır. İsyancı Çerkez İbrahim 150 lira maaşla gönüllü toplamaya çalışır. Anzavur çetesi dört beş yüz kişilik kuvvetle Geyve boğazını tutmaya çalışır. ‘Hilafet Ordusu’ adını taşıyan hainler Süleyman Şefik Paşa kumandasında İzmit’te toplanır. Vatan toprağı dört bir yandan düşmanlar tarafından sarılmışken bir de üstüne asilerin bu isyandarları işleri daha da güçleştirir.

Sarayın bir elinde para bir elinde fetva Anadolu’nun farklı yerlerinde halkı teşvik etmesi işleri çok güçleştirir. Bu durumdan faydalanan Yunan ordusu önce Balıkesir’e girer ardından Kirmasti ve Karacabey’i alır. 56. ve 67. Fırkalar bu durum karşısında Uluâbâd köprüsünü uçurarak geri çekilir. Düşman daha sonra 24 Haziranda Alaşehir’e girer. Bu hal Meclis’te karışıklık çıkmasına sebep olur. Bursa Kumandanı Bekir Sami Bey, Bursa Valisi Hacim Muhiddin Bey, Alaşehir Kumandanı Aşir Bey ciddi şekilde suçlanır. Meclisteki karışıklığa İsmet Paşa, kürsüde yaptığı etkili konuşma ile son verir. Böylece ferasetini, inancını, lider özelliğini bir kez daha ispatlamış olur.

İsmet İnönü romanında geniş bahsedilen bir hadise de Çerkez Ethem isyanıdır. Çerkez Ethem ve kardeşleri Reşit ile Tevfik, Düzce isyanını bastırdıktan sonra Ankara'ya gelir. Burada gösterdiği fevri tavırlar Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa'yı harekete geçirir. Düzenli orduya geçmek istemeyen Çerkez Ethem ve kardeşlerinin çıkardığı sıkıntının son bulması için gerekli karar alınır: İsmet Paşa ordunun başına geçecektir. İsmet Paşa Garp cephesi şimal Kısmı Kuvvetleri'nin başına geçer.

İtaatsizlik, düzenli orduya katılmamakta diretme, ordunun hareketlerine engel olma, irtibatı kesme, telefon hatlarını tahrip, denetimsizlik ve daha birçok sebepten dolayı Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa, Çerkez Ethem'le görüşmeye çalışır, durumu düzeltme yolunu gider. Fakat Çerkez Ethem isyan hazırlığındadır. Bütün çabalar sonuç vermeyince Vekiller Heyeti toplanır. Karar İsmet Paşa ve Çerkez Ethem'e bildirilir.

İsmet Paşa askerleriyle birlikte hareket geçer. 29 Aralık'ta Kütahya'yı alır. Burayı 40 km geçerek Gedos istikametinde cephe alır. Çerkez Ethem düşman saflarına ulaşınca kadar geri çekilir. Büyük Türk kumandanın emrine girmeyen, isyan eden, ordunun dağıtılmasını isteyen, Yunan'a yardıma kalkışan Çerkez Ethem layık olduğu yeri bulur. İtaatsizliği şiar eden bu adam artık düşman saflarından düşman kumandanının emri altındadır.

2.7.2.11. Kurtuluş

İsmet İnönü romanı, Yunanın denize dökülmesi ile son bulur. Türk askeri düşman artıklarını temizleyerek İzmir'e doğru ilerler. Murat dağlarına kaçan Tirikopis ve Diyonis esir edilir. İzmir'in kurtarılması için gerekli bütün tedbirler alınır. Düşmanın yağma ve talanına müsaade etmemek için Süvari Kolordusu hızla atılarak şehri zapt eder. İzmir General Konsolosları en yakın Türk kıtaları ile mülakat yeri tayin edilmesini ister. 9 Eylül Cumartesi saat 11.30'da Türk ordusu İzmir'e girer. Yunan ordusu denize dökülür. İsmet Paşa, önünde ordular grubu kumandanlığı bayrağı olan bir otomobille İzmir'e girer. Daha beş yaşında bu şehirden ayrılırken "Ayrılmam!" diyerek ayrılan İsmet Paşa, İzmir halkı tarafından gözyaşlarıyla karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİYATROLARIN İNCELENMESİ

3.1. TİYATROLARININ TANITIMI

3.1.1. Binnaz

Binnaz, Yusuf Ziya Ortaç'ın hece ile yazdığı üç perdelik manzum bir tiyatro eseridir. Oyun, üç perdeden oluşur. Metin And, Yusuf Ziya Ortaç'ın ölümünün ardından *Hisar* dergisinde bir yazısında, Fud Köprülü, Bugünkü Edebiyat adlı eserinde bir makalesinde bu eserden övgüyle bahseder. Metin And bu oyunu yazarın en önemli tiyatro eseri olarak gösterir.¹⁷³ Fuad köprülüye göre Yusuf Ziya dönemin genç şairleri içinde heceyi en iyi kullananlardandır. Onun şiirin yanı sıra temaşa edebiyatında da kalem oynatmasını sevinçle karşılar. Yusuf Ziya'yı, manzum piyesleri halka lezzetle okutacak bir kabiliyet olarak görür. *Binnaz*, Milli edebiyat akımının tiyatro alanında önemli bir başarısıdır.¹⁷⁴

Yusuf Ziya'nın bu eserinden bazı parçalar *Temaşa* dergisinin 8. sayısında yayınlanır. Aynı yıl bir kitap olarak basılır. 1941 yılında ise yeni harflerle Akbaba Kütüphanesi tarafından basılır.¹⁷⁵ *Binnaz* ilk olarak 17 Nisan 1919'da oynanır. Bunu takip eden zamanlarda defalarca sahnelenir. 1919 ve 1959'da ise iki defa filme alınır.¹⁷⁶

Binnaz güzelliği dillere destan fetan bir kadındır. Gönlü daldan dala konmaya alışkın bu genç kız sonunda kalbini Efe Ahmet adında bir delikanlıya kaptırır. İlk defa gerçek aşkı tattığını düşünürken güzelliğini duyup daha onu görmeden âşık olan Hamza'nın çıkıp gelmesiyle her şey altüst olur. Hamza Tuna boylarından kalkıp Binnaz için yollara düşer. İstanbul'a ulaştığı ilk gece zorbalar

¹⁷³ Metin And. (1967). *Yusuf Ziya Ortaç ve Tiyatroları*. Hisar Dergisi, 42:13

¹⁷⁴ Fuad Köprülü. (2007). *Bugünkü Edebiyat*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 130.

¹⁷⁵ Metin And. (1967). *Yusuf Ziya Ortaç ve Tiyatroları*. Hisar Dergisi, 42:13

¹⁷⁶ Selçuk Çııkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 124.

tarafından sıkıştırılır. Öldürölmek üzereyken Efe Ahmet yetişerek onu kurtarır. Efe Ahmet'e hançerini hediye eder. Hadiseden sonra Binnaz'ın kapısına dayanan Hamza niyetini aşikâr eder. Binnaz zor da olsa onu göndermeyi başarır. Bir yeniçeri kahvesinde Efe Ahmet ile Hamza karşılaşır. Her ikisinin de Binnaz'a âşık olduğu anlaşılınca Efe Ahmet, Hamza'yı yaralar. Bunun üzerine Efe kendisini bir anda celladın kılıcının ucunda bulur. Binnaz Efe'yi kurtarmak için kendisini Hamza'ya teslim eder. Hamza da paşa olan amcasını devreye sokarak padişahdan bir af fermanı alır. Binnaz'ın evinde zindandan kaçan Efe Ahmet ve Hamza karşılaşır. Binnaz'ın Hamza'ya yanaştığını gören Efe derinden yaralanır. Eline tutuşturulan af fermanını yakarak kendisini cellatlara teslim eder.

3.1.2. Nâme

Bu eser ilk defa 1919'da yayınlanır.¹⁷⁷ Daha sonra birkaç baskısı daha yapılan eser 1923 yılında *Eski Mektup* adıyla *Nikâhta Keramet* adlı eserin içinde daha sonra ise yine aynı adla *Bir Servi Gölgesi* adlı şiir kitabının sonunda yer alır. *Nâme* aynı zamanda Varyete Tiyatrosu'nda 7 Mayıs 1335'te oynanır.

Oyun Mürüvvet adlı genç kızın başından geçen bir görücü gelme hadisesini anlatır. Mürüvvet'e sık sık görücüler gelir fakat o, gelenlerin hiçbirini beğenmez. Bir gün evin salonun da anne ve babasıyla otururken kendisine yine görücü geleceğini öğrenir. Bunu hiç istemese de elinden bir şey gelmez. Bu defa gelen görücüler, ihtiyar bir damat adayı için gelirler. Damat adayının resmini gören Mürüvvet adamı hiç beğenmez. Onun ısrarlı çıkışları anne ve babasını şüphelendirir. Onlar bu zengin damat adayının sunacağı fırsatları kaçırmak istemezler. Tartışma sürerken Mürüvvet masanın üzerinden aldığı dikiş kutusunu düşürür. Kutudan yere bir mektup düşer. Şüphelenen babası mektubu alır ve okumaya başlar. Mürüvvet'in biriyle mektuplaştığını düşünür. Ama mektubu okuduğunda işin hiç de öyle olmadığını anlar.

3.1.3. Kördüğüm

Yusuf Ziya Ortaç'ın Binnaz'dan ikinci uzun oyunu üç perdeden oluşan *Kördüğüm* 'dür. Eser Türk Dünyası Matbaasında 1335/1919 yılında basılır.¹⁷⁸ Bu oyunda yazar, hayatın kötü tecrübelerini yaşayarak kötü yola düşmüş kadının bir

¹⁷⁷ Yusuf Ziya Ortaç. (1938). *Nâme*. Büyük Mecmua Matbaası, İstanbul.

¹⁷⁸ Yusuf Ziya Ortaç. (1919). *Kördüğüm*. Türk Dünyası Matbaası, İstanbul.

aşkın peşinden giderek yüceltilmesini, aşkın erdemini, toplumun bu kadın tipi karşısındaki sorumluluğunu ve davranışlarını işler.¹⁷⁹

Nigar, babasından yüklü miktarda miras kalmasına rağmen başından geçen kötü evlilikler ve tecrübeler neticesinde bütün varlığını yitirir. Acı tecrübelerden sonra kendisini bir genelevde sermaye olarak bulur. Burada ince ruhlu, sanattan hoşlanan Yakup Kemal ile karşılaşır. Birbirlerinden etkilenen bu ikili evlenerek alarak Yakup Kemal'in evine yerleşir. Nigar bu evde arzuladığı mesut aile hayatını bulamaz. Çünkü Yakup Kemal'in annesi Melahat Hanım ile kız kardeşi Nihal onu sürekli geçmiş hayatı ile yargılar, aşağılar. Evde ona rahat yüzü göstermezler. Nihal ise bir yandan annesine uyararak Nigar'ı eleştirirken kendisi de evli olmasına rağmen Fikret adında biri ile yasak aşk yaşar. Mürüvvet, Nihal'in çapkınlığını öğrenir. Kendisine yapılan onca haksızlığa rağmen gördüklerini kimseye söylemediği gibi Nihal'i korumaya çalışır. Bunu yaparken de kocası tarafından yanlış anlaşılır ve hakarete uğrar. Olanlara dayanamayan Nigar bayılır. Elindeki mektubu okuyan Yakup Kemal Nigar'ın suçsuz olduğunu öğrenir, ağlayarak onun üzerine kapanır ve oyun biter.

3.1.4. Latife

Yusuf Ziya'nın bu eseri 1919 yılında Kanaat Matbaası tarafından basılır. On iki sayfadan oluşan bu eser iki bölümdür. Eserde bulunan *Mahkemede* adındaki ilk piyes dört sayfadan oluşur. Yaşanan bir olay mahkemeye intikal etmiştir. Oyun mahkeme salonunda, hâkim ve taraflar arasındaki konuşmalardan oluşur. Eserin ikinci bölümünde ise Yusuf Ziya'nın *Latife*'den önce basılan *Binnaz* oyununa yaptığı bazı ilaveler yer alır. Yazar bunu "Binnaz ünvanlı üç perdelik manzum piyesimde, tab'ından sonra yaptığım baz'ı ilaveler." notuyla bildirir.¹⁸⁰ Bu ilave ile ilgili Fuad Köprülü, *Binnaz* eleştirisinde şunları söyler: "İlk perdeyle ikinci perdenin öyle birdenbire, adeta damdan düşer gibi bittiğini gören şair, kitabın tabından sonra yaptığı ilavelerle o kusuru gidermeye kısmen muvaffak olmuştur."¹⁸¹ Fuad Köprülü bu gibi kusurları olsa da genel manada Binnaz oyununu takdir eder.

¹⁷⁹ Metin And. (1967). *Yusuf Ziya Ortaç ve Tiyatroları*. Hisar Dergisi, 45:13.

¹⁸⁰ Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 128.

¹⁸¹ Fuad Köprülü. (2007). *Bugünkü Edebiyat*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 131.

3.1.5. Nikâhta Keramet

Yusuf Ziya'nın bu eseri Orhaniye Matbaası tarafından 1341/1925 yılında 192 sayfa olacak şekilde basılır. *Nikâhta Keramet* adlı eserde yazar, 1922-1923 yılları arasında *Akbaba* ve *Aydede*'de yayınlanmış manzum piyes ve hikâyelerini toplar.¹⁸²

Metin And bir yazısında bu eserde yer alan manzum piyes ve hikâyelerle ilgili düşüncelerini dile getirir. Bunları söyleşme olarak nitelendirir. Görünüşte tiyatro oyunun benzeyen bu söyleşmeleri, kısıklıklarından ve tekniklerinden dolayı bir tiyatro oyunu saymanın güçlüğüne ifade eder.¹⁸³ Bu söyleşmelerin isimleri ise şunlardır: *Nikâhta Keramet*, *Behiç'in Nişanlısı*, *Bıraktığı Gibi Bulmuş*, *Çingene Çadırında*, *Eski Hatıra*, *Ev Kirası*, *Geç mi? Erken mi? Hırsız*, *İlk Prova*, *Kadıköy Vapurunda*, *Kadın-Şiir-Aşk*, *Kadın*, *Kırk Lira*, *Koca ile Aşık*, *Maske*, *Sadık Uşak*, *Sıcak Yatak*, *Tedavi Ücreti*, *Vesika*.

3.2. OLAY ÖRGÜSÜ

3.2.1. Binnaz

Binnaz adlı oyunda, Lale Devri'nde İstanbul'da yaşayan güzelliği dillere destan bir kızın hikâyesini anlatılır. Manzum tiyatro şeklinde yazılan eser, üç perdeden oluşur.

Eserde Binnaz'ın hayatından kısa bir kesit sunulur. Güzelliği ile görenleri büyüler, adından bütün çevreler söz eder. Onun adını anan gençlerin yüreği heyecanla çarpar. Eserin diğer iki kahramanı Binnaz'ın kendince son aşkı dediği Efe Ahmet ile onu görmeden aşık olan, Tuna boylarından kalkıp gelen Hamza'dır. Üç kişi arasındaki hadiseler verilirken dönemin İstanbul'u ile ilgili bilgiler de verilir. Bu, eserde önemli bir özellik olarak karşımıza çıkar.

Binnaz, Efe Ahmet'i gerçekten sevdiğini düşünür. Bu defa gerçek aşkı bulmuştur. Bütün benliğini onun ellerine teslim etmeye hazırdır. Bu duyguları ablası Faika ile paylaşan Binnaz onun verdiği cevaplarla bir iç çatışmaya doğru sürüklenir. Çünkü istese, saraya dahi yerleşebilecek bir cazibesi vardır. Ama o kendisini bir efenin dünyasına hapsedmeye kalkar. Eserde ikinci çatışma Hamza'nın ansızın gelişi ile ortaya çıkar. Hamza ile Efe Ahmet arasında Binnaz'a sahip olmak için mücadele

¹⁸² Selçuk Çıkla. (2010). *Şair, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 129.

¹⁸³ Metin And. (1967). *Yusuf Ziya Ortaç ve Tiyatroları*. Hisar Dergisi, 45:13.

başlar ki bu durum Efe'yi ölüme sürükleyecektir. Eserde ana düğüm Binnaz'ın âşıkları arasında yapacağı tercih üzerine atılır. Diğer ara düğümler ise şöyle sıralanabilir:

- Binnaz, istese sultanlar gibi yaşayabilecek olmasına rağmen neden Efe Ahmet'in dünyasına kendisini hapseder?
- Son aşkı dediği Efe Ahmet'i gerçekten sever mi?
- Faika Binnaz'ı Efe Ahmet'i sevmekten vazgeçirebilecek midir?
- Bir gece ansızın çıkıp gelen Hamza kimdir?
- Hamza'nın yolunu kesen haydutlar kimler?
- Hamza'yı haydutlardan kurtaran esrarengiz genç kim?
- Kahvede oturanlar Hamza ile Efe Ahmet'in karşılaşmalarını engelleyebilecek mi?
- Efe Ahmet ile Hamza aynı kadına âşık olduklarını öğrenecekler mi?
- Hamza, kendisini kurtaran kişinin Efe Ahmet olduğunu anlayacak mı?
- Efe Ahmet'in hançerlediği Hamza ölecek mi?
- Binnaz yaşanan hadiseden sonra ne yapacak?
- Hamza'dan Efe Ahmet'i kurtarmasını isteyen Binnaz ve Faika başarılı olabilecek mi?
- Asılmadan hemen evvel zindandan kaçan Efe Ahmet, Binnaz'ı bıraktığı gibi bulabilecek mi?
- Binnaz'ın evinde karşılaşan iki erkek neler yaşayacak?
- Binnaz'ın Hamza'ya yanaştığını, ona sırnaştığını gören Efe Ahmet kurtuluş vesikası olan fermanı kapıya dayanan cellatlara verecek mi?
- Efe Ahmet, Binnaz ile Hamza'nın yaklaşmasından sonra ne yapacak?

Eser, Efe Ahmet'in Hamza'dan aldığı fermanı mum ışığında yakarak dışarı çıkmasıyla son bulur. Kapıya kolluk kuvvetlerinin dayandığını gören Binnaz'ın Hamza'ya yaklaşması Efe'nin gururuna dokunur. Hamza'nın verdiği fermanı almayı kendine yedirmez. Binnaz bütün cazibesıyla Hamza'ya sokulurken Efe akıllara çakılan şu cümleleri söyleyerek kendini dışarı atar:

“Efe ölür, şerefi kalır,

Bunlar kahpelikten ancak zevk alır!”

Böylece tiyatro eseri Efe Ahmet'in kendisini dışarda bekleyen cellatlara atmasıyla son bulur. Binnaz yine yapmıştır yapacağını. Son aşkı dediği bir adamdan sonra şimdi bütün işvesiyle yeni bir erkeğin kollarındadır.

3.2.2. Kördüğüm

   perdeden oluşan *Kördüğüm* oyunu, kötü yola düşen düşkün bir kadının hayatını anlatır. Vaktiyle varlıklı bir aileye mensup olan Nigar, erken yaşta anne ve babasını kaybeder. AŞk hayatında sürekli başarısız olur. Sonunda bütün varlığını kaybeder ve geneleve düşer. Ruhiye Hanım'ın sermayesi olur.

Oyunun ilk perdesi Ruhiye Hanım'ın salonunda geçer. Bir içki masası kuruludur. Burada görülen bazı kişiler dekoratif unsur niteliğindedir. Kişiler hakkında detaylı bilgiler verilmez. Bu perdede gerçekleşen en önemli hadise Nigar ile Yakup'un yakınlaşması olur. Birinci perdenin sonunda atılan düğümler Şunlardır:

- Yakup Cemil duygularında samimi midir?
- Defalarca hayal kırıklığına uğrayan Nigar, Yakup Cemil'e inanacak mıdır?
- Nigar'a olan hislerini itiraf eden Yakup Cemil, hislerine karşılık bulabilecek midir?

Birinci perde, atılan bu düğümlerle son bulur. Nigar uzun bir zaman sonra ilk defa kendisi anlayan birini bulmuştur. Bu yüzden o da hislerini a ıĝa vurmaktan geri durmaz. Salona başkalarının girmesiyle ikili susar ve perde kapanır.

Oyunda ikinci perde Yakup Kemal'in evinin geniş salonunda geçer. Nigar ile Yakup Kemal evlidir. Fakat bu evlilik mutluluk getirdiği kadar yeni çatışmalara da yol açar. Oğlunun mesleğinden zaten memnun olmayan anne Melahat Hanım bir Nigar gibi geçmişi lekeli bir kadın eve gelin diye gelince iyi sinirli bir hal alır. Bu bölümde çatışmalar genelde anne-oğul ve gelin arasında geçer. Bunun dışında Cemil ile eşi Nihal arasındaki gerilime de Şahit oluruz. Her ikisi de evliliklerinden mutlu değildir. Özellikle Nihal bu sebepten kendisini akrabası Fikret'in kollarına bırakır. İkinci perdenin en önemli hadisesi ise Nihal ile akrabası Fikret'in arasındaki yasak aşkın Nigar tarafından fark edilmesi olur. Bu perdede atılan düğümler Şu Şekilde sıralanabilir:

- Nigar yaptığı evlilik ile mutluluğa ulaşabilecek midir?
- Gelin olarak gittiği evde sıcak bir aile ortamı onu karşılayacak mı?
- Melahat Hanım, Nigar'ı gelin olarak kabul edecek mi?
- Nigar, Melahat Hanım ve Yakup Cemil arasındaki çatışmalar son bulacak mı?
- Cemil ile Nihal'in evliliği nasıl devam edecek?
- Nihal kocasına sadık kalacak mı?

- Nihal ile Fikret arasındaki yasak aşk fark edilecek mi?
- Nigar gördükleri hakkında konuşacak mı?

Salondan herkes çıkınca Nihal ile Fikret yalnız kalırlar. Bunu fırsat bilen Fikret Nihal'i öpmeye başlar. Bir anda elinde mendille kızarmış gözlerini silen Nigar salona girer ve her şeyi görür. Böylece ikinci perde kapanır.

Oyunun son perdesinde yasak aşkı öğrenen Nigar ile Nihal arasındaki buzlar erir. Nigar kimseye bir şey anlatmaz. Fakat Nihal'i de uyarır. Melahat Hanım ile Nigar arasındaki çatışma devam eder. Bu bölümde Melahat Hanım'a komşuları tarafından bir talip bulunduğu ortaya çıkar. Oyunun sonunda ise postacının eve getirdiği mektup her şeyi altüst eder. Son perdede atılan düğümler şunlardır:

- Nigar yasak aşkı öğrendikten sonra ne yapacak?
- Nihal, Nigar'a olan yaklaşımını değiştirecek mi?
- Cemil olan biteni öğrenecek mi?
- Melahat Hanım kendisine bulunan talibe evet diyecek mi?
- Nigar ile Melahat Hanım arasındaki ilişki nasıl devam edecek?
- Eve gelen mektupta neler yazmaktadır?
- Yakup Kemal mektubun kime geldiğini öğrenecek mi?
- Nigar'a ne olacak?

Yasak aşkın ortaya çıkmasını engellemek için mektubun kendisine ait olduğunu söyleyen Nigar eşinden duyduğu ağır sözlerden sonra fenalaşarak bayılır. Mektubu okuyan Yakup Kemal gerçeği öğrenir ve Nigar'a sarılarak ağlar. Oyun böylece son bulur.

3.2.3. Nikâhta Keramet

Nikâhta Keramet isimli tek perdelik manzum oyunda Nihal İle Ekrem, vaktiyle birbirini seven iki âşıktır. Ekrem aynı zamanda Nihal ile akrabadır. Fakat Ekrem'in Avrupa seyahati sırasında Nihal Cemil ile evlenir. Düğünden on gün sonra Ekrem Nihal'in evine ziyarete gelir. İki eski sevgili yeniden buluşurlar. Oyun onların salondaki konuşmaları ile başlar. Bu oyunda atılan düğümler şu şekilde sıralanabilir:

- Birbirlerini severlerken Nihal neden Cemil ile evlenmeyi tercih eder?
- Ekrem, Nihal'in neden başkası ile evlendiğini öğrenebilecek midir?
- Ekrem, Nihal'e olan aşkını unutacak mı yoksa onunla bu aşkı yasak da olsa yaşamak mı isteyecek?

- Avrupa'da gördükleri Ekrem'in kadın-erkek ilişkilerine dair düşüncelerini nasıl etkiler?
- Nihal, kocası Cemil'i sever midir? Aralarında herhangi bir münasebet gerçekleşmiş midir?
- Nihal, Ekrem'in yasak aşk teklifine ne cevap verecek?

Nihal evleneli on gün olmasına rağmen kocasının kendisine yaklaşmasına izin vermez. Fakat Ekrem ile konuştuğundan sonra kocasına karşı olan vazifesini yerine getirmeye karar verir. Bir yandan da Ekrem ile aşklarını yaşayacaklardır. Bu Avrupa tarzı hayatı kabul eder. Nihal, Ekrem ile konuşmalarının ardından ilk gece kocasıyla yataklarını birleştirir. O gece aralarındaki ilişki doğal haliyle devam eder. Kocasına karşı olan vazifesini yerine getirmiştir. Bu gecenin ardından Nihal'in bütün düşünceleri değişir. Ekrem'e artık kocasına sadakatle bağlı olduğunu söyleyerek onu sevmediğini söyler ve onu reddeder.

3.2.3.1. Behiç'in Nişanlısı

Behiç'in Nişanlısı isimli oyunda herhangi bir olaydan bahsetmek mümkün değildir. Çok kısa olan oyun Behiç ve arkadaşlarının sohbeti üzerine kuruludur. Behiç üç ay evvel tanıştığı bir hanımefendi ile evlenecektir. Bunu bazı arkadaşlarına haber verir. Evleneceği hanımefendiyi merak edenlere kısaca ondan bahseder. Hanımefendi daha önce üç deneyim yaşar fakat hiçbirini sevemez. En azından Behiç durumu böyle sanır. Evleneceği hanımı arkadaşlarından Hikmet daha önce de tanımaktadır. Bu yüzden kızın hiç de Behiç'in bahsettiği gibi biri olmadığını bilir. Behiç yanlarından ayrıldıktan sonra işin iç yüzünü diğerlerine anlatır. Zavallı Behiç her şeyden habersizdir.

- Behiç, Nermin'in yalanlarını fark edecek midir?
- Nermin bu defa gerçekten Behiç'i sever mi?
- Bu evlilik her ikisine de mutluluk getirecek mi?

Atılan bu düğümlerin nasıl çözüleceği bilinmez. Çünkü oyun Hikmet'in Nermin'inin gerçek yüzünü arkadaşlarına anlatmasıyla son bulur.

3.2.3.2. Bıraktığı Gibi Bulmuş

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda memur olan İbrahim'in taşraya tayini çıkar. Evden ayrılmak onun için hayli zor olur. Çünkü sekiz ay evvel evlendiği

hanımı hamiledir. Doğum da gerçekleşmek üzeredir. Oyundaki en önemli düğümler burada atılır.

- Muhibbe eşini gitmemesi için ikna edebilecek midir?
- İbrahim çocuğu doğmak üzereyken hamile eşini nasıl bırakacak?
- İbrahim görevden döndüğünde eşini bıraktığı gibi bulabilecek midir?
- Cemil, İbrahim ve Muhibbe'nin hayatını nasıl değiştirecek?

Muhibbe her ne kadar kocasını ikna etmeye çalışsa da başarılı olamaz. Birbirlerinden ağlaşıp ayrılırlar. Muhibbe'nin hayatını değiştiren hadise de bu arada gerçekleşir. Bütün hayatını Avrupa'da geçiren Cemil bir gün ansızın Muhibbe'nin kapısını çalar. İbrahim hala görevdedir. Nihayetinde Muhibbe, Cemil'in cazibesine dayanamaz. İbrahim üç yıl aradan sonra eve döndüğünde karısını hala gebe bulur.

3.2.3.3. Çingene Çadırında

Çingene Çadırında isimli oyun tek perdeden oluşur. Tenekeden bir çingene kulübesinde, çiftlik sahibi Cemil'in çapkınlığı anlatılır. Bir av dönüşü çukura düşen atının ayakları sakatlanınca Cemil Bey, Hasan'ın çadırına gelir. Çiftliğe çok uzaktadır. Vakit de gece olunca oraya kadar yürümek istemez. Çadırda Hasan ile beraber yeni evlendiği karısı Pembe de vardır. Pembe'yi gördükten sonra Cemil niyeti bozar. Hasan'ı kulübeden uzaklaştırmanın yollarını arar. Bu oyunda atılan düğümler şu şekilde sıralanabilir:

- Hasan ve Pembe, Bey'i nasıl karşılarlar?
- Niyeti bozan Cemil Bey, Hasan'ı kulübeden uzaklaştırabilecek midir?
- Pembe, Cemil Bey'in niyetine karşılık verecek mi?
- Hasan olan bitenin farkına varacak mı?
- Cemil'in bulduğu bahaneye Hasan inanacak mı?
- Cemil Bey'in isteği için dışarı çıkan Hasan, geri döndüğünde karşılaştığı manzara karşısında ne yapacak?

Yıllardır küçük bir ayısı olduğunu, sürekli onunla uyduğunu söyleyen Cemil Bey, Hasan'a birkaç altın vererek kendisine bir ayı bulması onu dışarı yollar. Pembe ile yalnız kalırlar. Birbirlerine sokulan ikili birbirlerine el şakası yapmaya başlar. Oynaşma gittikçe ziyadeleşir. Tam bu sırada içeri Hasan girer. Oyun, gördükleri karşısında şaşkına dönen Hasan'ın, Cemil Bey'e söylediği manidar bir cümle ile son bulur.

3.2.3.4. Dayak

Dayak adlı oyun Fevzi ile Melahat arasındaki ilginç ilişki üzerine kuruludur. İlginç olmasının sebebi birbirini seven iki insan arasındaki münasebetin dışında olaylar gerçekleşir. Biraz asabi biri olan Fevzi sürekli Melahat'ı döver. Buna evlerine gelen Rifat'ta şahit olur. Bütün uyarılarına rağmen onu durduramaz. Fakat bir süre sonra öpüşüp barıştıklarını görür. Rifat gece odasına çekilince yan odadan Melahat'in sesini duyar. Yine dayak yediğini düşünür. Fevzi'ye yapmaması için bağırır. Fakat bu defa Melahat'in iniltilerinin sebebi başkadır.

3.2.3.5. Eski Hatıra

Eski Hatıra isimli oyun Mustafa ve İbrahim isimli iki eski arkadaşın konuşmaları üzerine kuruludur. Yedi yıl önce Avrupa'ya giden İbrahim yeni dönmüş orada neler yaşadığını, İstanbul'u nasıl özlediğini anlatır. Konuşmada bir anda Avrupa'ya gitmeden sevgili olduğu Leyla'ya gelir. Mustafa bu durumdan çok rahatsız olur ama ilkin bir şey hissettirmez? Burada atılan düğümler şunlardır:

- İbrahim yedi yıl kalmasına rağmen Avrupa'yı neden sevmez?
- Sürekli İstanbul hasreti çekmesinin sebebi nedir?
- Eski sevgilisi Leyla şimdi ne yapmaktadır?
- Mustafa, Leyla bahsinin açılmasından neden rahatsız olur?

Avrupa'ya gitmeden önce Leyla ile birlikte olan İbrahim, gideceği güne kadar onunla mektuplaşır. Fakat o Avrupa'ya gittikten sonra Leyla ile Mustafa evlenir. Konuşmanın sonunda Mustafa boğazına sarılıncaya kadar İbrahim'in bundan haberi yoktur.

3.2.3.6. Ev Kirası

Ev Kirası isimli oyunu bir ev sahibi ile kiracısı arasındaki münasebet üzerine kuruludur. Ev sahibi olan İclal, Ragıp'tan kirayı arttırmasını ister fakat ondan müspet bir cevap alamaz. Tartışmaları uzar. Hatta İclal onun eve her gece başka bir kadın getirmesinden de şikâyetçidir. Tartışma böylece sürüp gider. Burada atılan düğümler şunlardır:

- Ragıp, İclal Hanım'ın isteklerini yerine getirecek mi?
- Kirayı arttırmamakta direten Ragıp köşkten ayrılmayı kabul edecek mi?

- İclal Hanım kirayı vermemekte direten Ragıp köşkten çıkarmak için neler yapacak?
- İclal Hanım'ın asıl rahatsızlığı kira mı yoksa kendisi yalnız iken Ragıp'ın her gece bir başka kadınla eğlenmesi mi?

Tartışmaları bir sonuç vermeyince her ikisi de odalarına çekilir. Fakat İclal Hanım rahat durmaz odanın üzerinde gürültü yapmaya başlar. Ragıp uyarılarının işe yaramadığını görünce İclal Hanım'ın kapısına dayanır. İstedığı kirayı verme bahanesiyle içeri girer. İclal Hanım'ı üzerinde ince bir gömlek ile yarı çıplak bulur. Artık meselenin kira olmadığı anlaşılır. Yalnızlıktan bıkan İclal Hanım, Ragıp'ın her gün biriyle eğlenmesine tahammül edememektedir. İclal Hanım'a iyice sokulan Ragıp bir yıllık kirayı peşin getirdiğini söyler. İclal Hanım bunu kabul etmeyerek ödemeyi her gece muntazaman yapmasını ister ve oyun sonlanır.

3.2.3.7. Geç mi, Erken mi?

Geç mi, Erken mi? Adlı oyunda Neriman ve Selami evlidir. Bu evlilikten bir çocukları olur. Neriman üç gün evvel doğum yapar. Biraz saf biri olan Selami içine düşen bir şüphe nedeniyle eve doktor çağtırmaya karar verir. Henüz yatakta dinlenen Neriman her ne kadar çocuğunda kendisinin de iyi olduğunu söylese de kocasının doktoru çağırmasına engel olamaz. Selami içine şüphe düşüren sebepler şunlardır:

- Neriman ile beş ay evvel evlenir. Bu kadar kısa sürede çocuğun olması mümkün müdür?
- Beş aylık bir erken doğum sonucunda doğan çocuk sağlıklı mı?
- Yoksa Neriman'ın kendisinden önce bir ilişkisi mi var?

Eve gelen doktora durumu izah eden Selami doktordan muzip bir cevap alır. “Ya çocuk erken doğdu ya da siz geç evlendiniz.” Doktorun bu söylediğini Selami anlar mı bilinmez. Neriman uzaktan akrabası Hulusi ile aşk yaşar. Selami her ne kadar bunun farkında olmasa da vaziyet ortadadır.

3.2.3.8. Hırsız

Hırsız adlı oyun Ragıp Bey'in bir çapkınlık sırasında başına gelenleri anlatır. Ragıp sevgilisi Şadan ile buluşmak için onun evine gider. Şadan, zengin bir ihtiyarla evlidir. Kocasını bu genç delikanlı ile aldatır. Her ikisi de korkmalarına rağmen bu ilişkiden vazgeçmez. Son görüşmelerinde yine bu bahis açılır. Sohbet

sırasında üst kattan gürültüler gelince Ragıp kaçmaya çalışır. Oyunda heyecan seviyesi burada yükselir. Burada atılan düğümler şunlardır:

- Şadan, aşkı Ragıp'ta bulmasına rağmen kocasından neden ayrılmaz?
- Şadan'ın vazgeçemediği şey ihtiyar kocasında bulunduğu zenginlik midir?
- Ragıp kaçmayı başarabilecek mi?
- Evden kaçarken yakalanan Ragıp polislere derdini anlatabilecek mi?
- Polislerin yakaladığı Ragıp üzerinden çıkan resmin karısına ait olduğunu öğrenince Nail Paşa ne yapacak?

Üst kattaki ayak seslerini duyunca camdan atlayarak kaçmaya çalışan Ragıp polisler tarafından hırsız sanılarak yakalanır. Bu işlerin iyice karışmasına sebep olur. Polisler ve bekçi onu alarak Nail Paşa'nın yanına götürürler. Üzeri arandığında Nail Paşa kötü bir sürpriz ile karşılaşır. Ragıp'ın üzerinden Şadan'ın resmi çıkar. Nail Paşa'nın şaşkınlığı ile oyun son bulur.

3.2.3.9. İlk Prova

İlk Prova adlı oyun kısa bir çapkınlık hadisesi üzerine kuruludur. Süheyla için terzide bir kıyafet hazırlanır. Bu kıyafetin provası için annesinden izin alarak evden ayrılır. Fakat provaya değil Cevat ile buluşmaya gider. Cevat onu evine götürür. Burada heyecan seviyesi artar. Cevat'ın arzusu Süheyla'ya sahip olmaktır. Hadise gerçekleşir. İki sevgili biraz sohbetten sonra ayrılırlar. Süheyla eve döndüğünde geç kaldığı için azarlanır ve oyun son bulur.

3.2.3.10. Kadıköy Vapurunda

Kadıköy Vapurunda adlı oyun İhsan ile Muzaffer'in bir vapurdaki sohbetleri üzerine kuruludur. Sohbetin muhtevasını deniz ve dışardaki hava oluşturur. Fakat daha sonra Muzaffer konuyu kadınlara getirir. Köprüye yanaşan vapura binen kadınlar önlerinden geçerken Muzaffer her biri ile ilgili ayrı bir yalan söyler. Söylediğine göre her biri ile ayrı bir macerası vardır. Fakat bahsettiği kadınlardan biri hiç ummadığı biri çıkar. İhsan'dan güzel bir tokat yer.

3.2.3.11. Kadın, Şiir, Aşk

Kadın, Aşk, Şiir adlı kısa oyun Belkıs ve Kemal arasında yaşanan yasak aşk üzerine kuruludur. Henüz çok genç ve güzel bir kadın olan Belkıs kendisinden yaşça çok büyük, ihtiyar bir adamla evlidir ve çok mutsuzdur. Kocasının yakın akrabası

olan genç Kemal ile birbirlerini severler. Fakat bu aşk, Belkıs ve Kemal için bambaşka şeyler ifade eder. Bu iki kişinin konuşması bütün oyun boyunca sürer. Bu konuşmada atılan düğümler şunlardır:

- Belkıs, Kemal’de aradığı aşkı bulabilecek midir?
- Kemal, Belkıs’ın arzularını yerine getirebilecek midir?

İki ateşli sevgilinin konuşmaları hararetle bir şekilde sürerken Kemal, yaşadığı aşkın ve pencereden görünen mehtabın etkisiyle Belkıs’a çokça iltifat eder. Belkıs’ın Kemal’den beklediği kaynayan kanını, coşan duygularını dindirmesidir. Fakat en büyük aşkı şiir olan Kemal, aşkın ve mehtabın büyüyle sadece güzel sözler söyleyerek anın tadını çıkarmanın peşindedir. Belkıs arzusuna karşı isteksiz Kemal’i daha fazla konuşturamaz ve iltifatlarına aldırmadan odadan kovar.

3.2.3.12. Kadın

Kadın adlı oyunda bir olay örgüsünden bahsetmek zordur. Dört arkadaş bir salonda oturmuş kendilerinde kadınlar hakkında konuşurlar. Her biri ayrı ayrı kadınlarla ilgili düşüncelerini dile getirir. Bu sohbet oyunun tamamını kapsar.

3.2.3.13. Kırk Lira

Kırk Lira adlı oyunda Mebrure, kocasını kırk lira için eski bir arkadaşı ile aldatır. Servet düşkün olan Mebrure teyzesinin kızında gördüğü paltoyu çok beğenir. Teyzesinin kızına da palto biraz dar gelir. Bu yüzden paltoyu Mebrure’ye seksen liraya vermeyi kabul eder. Kocasını Nazım’a durumu anlatan Mebrure olumsuz cevap alır. Kocasının cebinde sadece kırk lira vardır. Geriye kalan kırk lirayı nasıl tamamlayacağını düşünür. Bu bölümde oyunda atılan düğümler şunlardır:

- Mebrure palto için gerekli olan seksen lirayı bulabilecek mi?
- Pokerde kazanırsa paltoyu alacağını söyleyen Nazım, oyunda kazanabilecek mi?
- Mebrure için her şeyi yapmaya hazır olan Cemil durumu öğrenince ne yapacak?
- Kocasını Kırk Lira için aldatan Mebrure amacına ulaşabilecek mi?

Mebrure’ye için için âşık olan Cemil, onun için her şeyi yapmaya hazırdır. Durumu öğrenince Mebrure’ye ertesi gün evine gelmesi halinde istediği parayı vereceğini söyler. Cemil’in yanına giderek parayı alan Mebrure eve geldiğinde bir sürpriz ile karşılaşır. Elindeki kırk lirayı kocasındaki kırk lira ile tamamlama

niyetindedir. Fakat Cemil ona verdiği kırk lirayı kocasından borç alır. Ne yazık ki Mebrure kocasını yine onun parası ile aldatmış olur.

3.2.3.14. Koca ile Âşık

Koca ile Âşık adlı oyunda Leyla ile Nedim zengin saf birini bularak onun zenginliğinden faydalanmanın derdindedir. Bunun için Halit'i kurban olarak seçerler. Leyla, Halit'in aklını çelerek onu kendisine âşık edecektir. Halit'le evlenince de onun parasını asıl aşkı olan Nedim'le birlikte tüketecektir. Bu oyunda atılan düğümler şunlardır:

- Halit, Leyla'nın sözlerine inanacak mı?
- Halit görücüyü ne zaman gönderecek?
- Leyla'nın Halit ile evlenmesindeki asıl amaç nedir?
- Leyla ile Nedim neyin pelindedir?
- Halit kendisi için kurulan tuzağı fark edebilecek mi?

Leyla, görücüyü bir an evvel göndermesi için Nedim'i ikna eder. Nedim onun kendisini çok sevdiğini düşünerek mutluluktan uçar. Sevdiği için her şeyi yapmaya hazırdır. Bu noktada Leyla Nedim'in elini çabuk tutması içi Halit'i koz olarak kullanır. Onun da kendisini istediğini söyler. Böylece Nedim elinden gelen her şeyi yapacağını sözünü verir. Oyunun sonunda bir araya gelen Leyla ile Halit yaptıkları planın tıkr tıkr işlemeden gayet memnundur.

3.2.3.15. Maske

Maske adlı oyun çapkınlık peşinde olan Osman'ın uğradığı hayal kırıklığını anlatır. Osman maskeli bir baloda yüzünde maske olan bir kadının bir saat kadar peşine takılır. Onu ikna ederek yalnız kalmaya çalışır. İçkinin de etkisiyle sarhoş olan Osman, kadından maskesini çıkarmasını ister. Fakat gördüğü çirkin yüz karşısında sarhoşluğun da etkisiyle afallar.

3.2.3.16. Sadık Uşak

Sadık Uşak adlı tiyatro oyunu tep perdeden oluşur. Melahat isimli genç ve güzel bir hanımefendinin evliliği ve ona asılan uşağın hikâyesi konu edilir. Henüz gençliğinin baharında olan bu İstanbul kızı kendisinden yaşça çok büyük bir ihtiyar ile evlidir. Bu evlilik ona huzur vermez. Oyun Melahat 'in, komşu kızı Saniye evlilik

üzerine yaptığı konuşma ile başlar. Ona kiminle nasıl evlenmesi gerektiği ile ilgili bilgiler verir. Burada atılan düğümler şöyle sıralanabilir:

- Melahat evliliğinden memnun mudur?
- Melahat'ın kocası kendisini memnun edebilecek midir?
- Saniye, Melahat'ın söylediklerinden sonra kendisine talip olana ne cevap verecek?
- Evin uşağı Recep'in niyeti nedir?
- Melahat Recep'ten kurtulabilecek mi yoksa onun isteğine karşılık mı verecek?

Saniye ile evliliğe dair uzun uzun konuştuktan sonra Saniye evine Melahat de yatak odasına çıkar. Bir geceyi olsun huzurla geçirmek ister. Yatak odasındaki boy aynasında soyunmaya başlarken içeri bir anda evin uşağı Recep girer. Recep'in niyeti Melahat ile birlikte olmaktadır. Melahat, onu karşısında görünce tersler odadan çıkmasını ister. Recep birazda çapkın bir tavırla beyin emri olduğunu, kendisini yalnız bırakamayacağını söyle ve oyun sonlanır.

3.2.3.17. Sıcak Yatak

Sıcak Yatak adlı oyunda bir çapkınlık hadisesi anlatılır. Ekrem çapkınlık yapayım derken ummadığı bir sürprizle karşılaşır. Gece Ekrem ve sevgilisi Münevver için güzel ilerlerken birden kapı zili hızlı hızlı çalınca her şey tersine döner.

- Gecenin ilerleyen saatlerinde gelen kimdir?
- Gelen Münevver'in kocası ise bu işten Ekrem nasıl sıyrılacak?
- Münevver Ekrem'i saklamak için nasıl bir yol bulacak?
- Cemil eve geldiğinde durum fark edecek mi?

Bu düğümler Münevver'in zekâsı ile sıkıntısız bir şekilde çözülür. Fakat Ekrem'in sonu ile ilgili bilgi verilemez. Münevver, Ekrem'i aynalı dolaba saklar. Yatak odasına gelen kocası soğuktan bir hayli üşürmüştür. Bu yüzden söylenerek hızlıca soyunur ve yatağa girer. Yatağın kendi tarafını da sıcak bulunca karısına teşekkür eder. Yorgunluğun verdiği dalgınlıkla başkasının olabileceğini düşünmez bile.

3.2.3.18. Talâk-ı Selase

Talak-ı Selase isimli oyun bir aldatma hadisesi üzerine kuruludur. Nermin kocasını, onun en yakın arkadaşı Reşat Bey ile aldatmaktadır. Bu durum bir akşam vakti rastlantı sonucu ortaya çıkar. Reşat Bey'in evinde arkadaşları ile oturan İbrahim eve gitmek için müsaade ister. Vakit erken olduğu için arkadaşları onu bırakmak istemez. Gitmekte kararlı olan İbrahim yolda üşümesin diye Reşat ona kendi paltosunu verir. Bu noktada merak unsuru uyandıran düğümler şunlardır:

- İbrahim eve Reşat'ın paltosu ile gittiğinde karısı neden çok şaşırır?
- Paltonun cebindeki gazetenin arasındaki mektup kime aittir?
- İbrahim mektupta karısının imzasını görünce nasıl tepki gösterir?

Eve gelen İbrahim'in üzerinde paltoyu Gören Nermin önce çok şaşırır. Daha sonra paltonun cebindeki gazeteyi okumak isteyip istemediğini sorar. Gazeteyi okumak isteyen İbrahim arasından çıkan lavanta kokulu mektubu görür. Heyecanlanan karısının tüm itirazlarına rağmen mektubu açar. Mektupta karısının imzasını görünce her şey ortaya çıkar.

3.2.3.19. Tedavi Ücreti

Tedavi Ücreti adlı oyunda genç ve güzel bir hanım olan Naile kendisinde yaşça çok büyük biri ile iki yıldır evlidir. Kanı damarlarında hızla akan Naile aradığı aşkı yaşlı kocasında bulamaz. Bu yüzden sınırları bozulur ve Doktor Salih'e muayene olmaya gelir. Oyun bu sohbet üzerine kuruludur. Bu bölümde atılan düğümler şunlardır:

- Naile derdine deva bulabilecek midir?
- Naile'nin derdinin devası ilaçlar mıdır yoksa başka bir şey mi?
- Naile doktorun tavsiyelerine uyacak mı?

Doktor Salih Naile'yi kısa bir muayeneden geçirdikten sonra teşhisini koyar. Bu derdin devası ilaçlarda değildir. Bazı günler Naile yalnızlıktan çıldırarak gibi olur. Hummalı günler geçirir. Kalbi daima mahzundur. Hayalinde binlerce macera uyanırken o, yaşamaktan bezgin bir haldedir. Bunun tek sebebi arzularına, heyecanına ortak olamayan kocasıdır. Doktor Salih hemen tedaviyi açıklar. Naile ya boşanıp genç biriyle evlenecek ya da çapkınlığa alışacaktır.

3.2.3.20. Vesika

Vesika adlı oyun, Adil ve Vefik isimli iki gencin çapkınlık macerası üzerine kuruludur. Henüz çapkınlık nasıl yapılır bilmeyen ama heyecanla yapmaz arzusunda olan bu iki genç bunun için Kuş Dili Çayırı'na giderler. Burada eğlence ve çapkınlık için her şey mevcuttur: güzel hanımlar, genç erkekler, bahçede çalan saz... Kendi aralarında konuşarak yürüyen bu iki delikanlı bir ara sekerek, işveli bir şekilde yürüyen bir genç kıza rast gelir. Vefik şansını denemek ister. Bu bölümde şu düğümler atılır:

- Adil ve Vefik umdukları macerayı yaşayabilecek mi?
- Vefik karşılaştığı genç hanımla arkadaşlık kurabilecek mi?
- Nerime, Vefik konuşma isteğine ne cevap verecek?
- Vefik ve Nerime'yi uyarmak isteyen polisi nasıl atlatacaklar?

Nerime ile konuşmayı başaran Vefik bir süre onunla yürür. Nerime yorulduğu için bir yerde otururlar. Nerime'nin ellerini avuçlarına alan Vefik heyecanla iltifatlarına devam eder. Fakat onların birbirlerine yaklaştığını gören bir polis yanlarına gelerek bütün güzel havayı dağıtır. Nerime'nin yanında vesikası olduğu için problem yaşamazlar.

3.2.4. Nâme

Oyun tek perdeden oluşur. Görücü usulü evlilik üzerine kurulu olan bu oyunda anne ve babası kızları Mürüvvet'i daha önce hiç görmedikleri bir adamla evlendirmek isterler. Adam varlıklı, eski bir Osmanlı paşasıdır. Bu da Mürüvvet'in anne ve babasını aklını çeler. Bu adam kızı isteyen ilk kişi değildir. Daha önce de defalarca Mürüvvet görücü önüne çıkar. Mürüvvet'in gönlü ise böyle bir evlilikten yana değildir. Bu manzum komedide atılan düğümler şu şekilde sıralanabilir:

- Gelen görücüler kimler?
- Mürüvvet görücülerin karşısına çıkmayı kabul edecek m?
- Anne ve babasını, bu şekilde evlenmek istemediğine ikna edebilecek mi?
- Şükrü Bey ve Nebile Hanım kızlarını dinleyecek mi?
- Gelen görücülere ne cevap verilecek?
- Görücülerin yanlarında getirdiği resimde Paşa nasıl görünmektedir?
- Mürüvvet Paşa'nın resmini görünce nasıl tepki verecek?
- Mürüvvet'in sevdiği başka biri mi var?
- Mürüvvet'in dikiş kutusundan düşürdüğü mektup kime ait?

Görücüler gelip gittikten sonra anne ve babası ile Mürüvvet arasında tartışma çıkar. Kız, bu olan bitenden hayli rahatsızdır. Kendisine talip olan adam hayli yaşlıdır. Tartışma sürüp giderken Mürüvvet odayı terk etmek istediği bir anda elindeki dikiş kutusunu düşürür. İçinden çıkan mektup anne ve babasını dikkatini çeker. Onlar Mürüvvet'in başkası ile seviştiğini düşünür. Ama gerçek hiç de öyle görüldüğü gibi değildir. Şimdi sırf zengin olduğu için kızını yaşlı bir adamla evlendirmek isteyen babanın eşine yazdığı bir aşk mektubudur.

3.2.5. Latife

3.2.5.1. Mahkemede

Mahkemede adlı oyun sadece dört sayfadır. Mahkemeye intikal eden bir olayla ilgili hâkim ile taraflar arasındaki konuşmalardan ibarettir. Olay bir çiftlikte meydana gelir. Migirdiç çiftliktekileri öldürmek ve çiftliği çalmakla suçlanır. Hâkim şahitleri ve sanığı dinleyerek olayı aydınlatmaya çalışır. Oyunda atılan düğümler şunlardır:

- Sanık suçlamaları kabul edecek mi?
- Şahitler iddialarını ispatlayabilecek mi?

Neticenin ne olduğu anlaşılmadın şahitlerden birinin sözleri ile oyun son bulur.

3.3. KİŞİLER

3.3.1. Fonksiyonları Bakımından Tiyatro Kişileri

3.3.1.1 Birinci Derecedeki Kişiler (Başkişi)

Binnaz

Binnaz adlı oyunda başkişi, güzelliği bütün İstanbul'un, hatta uzak illerin dilinde olan bir kızdır. Hayatı boyunca yuvasız bir kuş gibi daldan dala atlar. Nice genç erkeğin körpe yüreğini yakar, arkasından ağlatır. Sarayda dahi adı anılır. Ama o kendisini bir sevdanın, bir yeniçerinin kollarına bırakır. Binnaz gerçek sevdayı onda bulduğunu düşünür. Ablasının onu bu aşktan döndürme çabalarına aldanmaz. Ta ki bir gün Hamza isimli bir paşazade çıkıp gelene kadar. Hamza'nın gelişi, Efe Ahmet'in onu hançerlemesi ve zindana düşmesi Binnaz'ı kapıldığı aşk rüzgârından kurtarır. Özellikle ablasının eski hayatına dönmesi yönündeki telkinleri onun ürkek yüreğini yeniden kanatlandırır. Efe Ahmet'in gözleri önünde Hamza'ya yaklaşır.

Yakup Kemal Bey

Yirmi beş yaşında edebiyatı çok seven bir şairdir. Piyesler yazar. Bunlar sahnelenir ve büyük ilgi toplar. Hassas mizaçlı bir adamdır. Fakat hayatta aradığı mutluluğu bulamaz. Birçok defa aldatılır. Kadınlar, insanlar, uğruna canın verecek kadar sevdiği sanat... Hepsi tarafından ihanete uğrar. Birçok defa gözyaşlarının yalan olduğuna şahit olur. Çok sevdiği bir kadın tarafında aldatılır. Bu ihanet onu derinden sarsar. Artık ona göre sanat, aşk, namus şekilden ibarettir. Bütün bu acıları yaşayan Yakup Kemal, aradığı sıhhati Nigar'da bulur.

Nigar ile Ruhiye Hanım'ın evinde tanışır. Onunla evlenir. Onu genelevden çıkararak kendi evine götürür. Fakat şanssızlıklar burada peşlerini bırakmaz. Önce annesi ile evliliğinden dolayı sorunlar yaşar. Daha sonra kardeşinin yasak aşkı, eşi ile arasının bozulmasına sebep olur. Ona olmayacak sözler söyler. Oyun, onun eşi için döktüğü gözyaşları ile son bulur.

Nihal

Nikâhta Keramet isimli oyunun başkişisi Nihal henüz on dokuz yaşında şık, güzel bir hanımefendidir. Bir hafta evvel Cemil ile evlenir. Cemil'den evvel akrabası olan Ekrem ile aşk yaşamıştır.

Mürüvvet

Name oyununda, gelinlik çağına ulaşmış bir genç kızdır. Kumral ve uzun saçları vardır. Taze bir çiçek kadar güzeldir. Evde dantela örerek vakit geçirir. Bu güzelliğinden dolayı da talibi çok olur. Eve gelen görücünün haddi hesabı yoktur. Ama o gelenlerin hiçbirini kabul etmez. Aradığı şey hiç görmediği bir adamla evlenmek değildir. Bu durumdan çok rahatsızdır ama anne ve babasına da söz geçiremez. Son gelen görücüler talibin resmini gösterdiğinde şoka uğrar. Adam neredeyse babası yaşındadır.

Behiç

Behiç'in Nişanlısı adlı oyununun başkişisidir. Akli bir karış havada olan bu delikanlı yirmi altı yaşındadır. Nermin adında bir kıza âşık olur. Akli havada olan bu zengin delikanlı Nermin'in kendisinde gerçek aşkı bulduğunu sanır.

İbrahim

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda başkişisi İbrahim'dir. Memur olarak taşraya tayini çıkar. Ailesini çok sever. Otuz yaşında, saf biri olan İbrahim karısını zorda ola ardında bırakarak göreve gider. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra eve döner. Fakat döndüğünde karısını bıraktığı gibi bulamaz. Kapıyı açan eşi hamiledir. Onun şaşkınlığı ile oyun son bulur.

Hasan

Çingene Çadırında oyunun başkişisi Hasan'dır. Tenekeden bir kulübede yaşayan, yirmi beş yaşında, uzun boylu, bir hayli zayıf, esmer bir çingenedir. Pembe ile evlidir. Evlendikten sonra bir hayli oburlaşan bu adam paraya düşkün saf biridir. Bir gece ansızın kulübelerine gelen Cemil Bey, onu kandırmayı başararak karısı Pembe ile yalnız kalır. Oyuncak bir ayı bulma bahanesiyle dışarı çıkar. Pembe ile Cemil Bey'i yalnız bırakır. Bey'in oyuncak ayıyla uyuyabildiği yalanına inanır. Fakat geri döndüğünde yaptığı hatayı anlar. Bey'in istediği ayı değil karısıdır.

Melahat

Dayak adlı oyunda başkişisi Melahat'tir. Fevzi'nin metresidir. Hassas bir kız olan Melahat henüz on dokuz yaşında çok güzel bir kızdır. Fevzi'den sürekli dayak yemesine rağmen ondan vazgeçmez. Onun güçlü kuvvetli olması bir yandan da hoşuna gider. Melahat'ın heyecanla atan kalbini, kaynayan kanını bir tek Fevzi teskin edebilir.

İbrahim

Eski Hatıra oyunun başkişisi İbrahim'dir. Avrupa'dan yeni gelen İbrahim, şık çapkın bir gençtir. Avrupa'da yedi yıl kalmasına rağmen oraya alışmaz ve sürekli İstanbul'u özler. Dönüşündün bir araya geldiği dostu Mustafa ile eski günleri yâd eder. Bu konuşma sırasında eski sevgilisi Leyla'dan söz açılınca Mustafa ile araları bozulur.

İclal Hanım

Ev Kirası adlı oyununun başkişisi İclal Hanım'dır. Kimsesi olmayan yirmi yedi yaşında bir duldur. İki bölüme ayırdığı köşkünde tek başına yaşar. Köşkün diğer bölümünde kiracısı Ragıp kalır. Dul kaldığı için yalnızlık, erkeksizlik sınırlarını

bozar. Kiracısı Ragıp'ın da sürekli kadınlarla birlikte olması onu iyice çileden çıkarır. Kendisi yalnızlıktan çile çekerken yanı başında kiracısı gönül eğlendirmektedir. Daha fazla dayanamayıp Ragıp'ı kira arttırma bahanesiyle çıkarmak ister. Eve getirdiği kadınları da bahane eder. Böylece asıl niyeti belli etmiş olur. Tartışmanın üstüne bir de gürültü çıkarınca Ragıp odasına kadar gelir. Böylece aradığı fırsatı bulmuş olur.

Selahi

Geç mi, Erken mi? Adlı oyununun başkişisidir. Neriman'ın kocasıdır. Otuz beş yaşında olan bu adam bir hayli saf ve dalgın biridir. Beş ay evvel evlendiği karısının kendisini aldattığını fark etmez. Evliliklerinin beşinci ayında eşinin doğum yapmasından dahi şüphelenmez. Onun kendisini aldatmış olabileceği aklına gelmez. Bir doğumun bu kadar erken olup olmayacağı konusu kafasını kurcalar. Bu şüphesini yenmek için eve doktor çağırarak kadar saftır.

Ragıp Bey

Hırsız adlı oyunda başkişi Ragıp Bey'dir. Şık, giyinmesini bilen kibar bir delikanlıdır. Hayli genç olan Ragıp Nail Paşa'nın hanımı Şadan ile aşk yaşar. Gece onunla bir araya gelir. Yakalanma pahasına bu riski göze alır. Şadan'a arzu ettiği zenginliği veremez ama onun heyecanlı kalbinin arzularına cevap verebilir. Gece yaptığı çapkınlık başına iş açar. Nail Paşa'ya yakalanır. Kaçmaya çalışırken de hırsız sanılır.

Süheyla

İlk Prova adlı oyunda başkişi Süheyla'dır. Henüz on dokuz yaşında olan Süheyla çok güzel, zarif bir hanımefendidir. Cevat'a âşıktır. Bu aşktan annesinin haberi yoktur. Sevdiği ile buluşmak için annesine yalan söylemekten çekinmez. Bunun içinde terziye provası olduğu yalanını kullanır. Daha önce hiçbir erkekle münasebeti olmamıştır. Cevat ile buluştuktan sonra onun evine gider ve burada ilk tecrübesini yaşar.

Muzaffer

Kadıköy Vapurunda adlı oyununun başkişisi Muzaffer'dir. Çok yalan söyleyen biridir. Yirmi sekiz yaşında olan Muzaffer yakışıklı, çapkın bir gençtir.

Yalan söylemeyi de pek sever. Bu yüzden hiç ummadığı bir şey olur. Birlikte yolculuk yaptığı İhsan'a vapurdaki kadınlarla ilgili yalanlar söyler. Hepsisiyle ayrı bir macerası olduğunu iddia eder. Ama bahsettiği kadınlardan biri İhsan'ın karısı çıkar.

Belkıs

Kadın, Şiir, Aşk oyunun başkişisi henüz yirmi üç yaşında, gençliğinin en taze zamanında olan bir genç kızdır. Belkıs'ın kanı kaynar, aşkı ona ait her duyguyla birlikte yaşamak ister. Fakat ne yazık ki çok zengin ama yaşlı bir adamla evlidir. Ateşli aşkını bu adamla teskin edemez. Bu yüzden Kemal'i sever, ondan aşkına cevap bekler. Ondan da beklediği ateşli aşkı bulamaz.

Mebrure

Kırk Lira adlı oyunun başkişisidir. İhtiraslı, hırslı fakat çok güzel bir kadındır. Nazım'ın eşidir. Hayatta en büyük arzusu servet sahibi olmak ve lüks içinde yaşamaktır. Çok hırslı olan bu kadın arzu ettiği paltoya ulaşmak için kocasını dahi aldatır. Onun için mahremiyetin hiçbir önemi yoktur. İsteddiği paltoyu almak için bir aile dostları ile kırk lira karşılığında birlikte olacak kadar düşer.

Leyla

Koca ile Aşık adlı oyunun başkişisi Leyla'dır. Yirmi iki yaşında olan bu genç kadın gayet şık ve çapkın biridir. Zenginliğe düşkündür. Bu yüzden de insanları aldatmaktan çekinmez. Kurduğu son tuzağın kurbanı Halit adında saf bir gençtir. Kendisine bu işlerde yardım eden bir de aşkı vardır.

Osman

Maske adlı oyunda başkişi otuz yaşında olan Osman'dır. Mirasyedi birisi olan Osman barların daimi müşterisidir. Bütün vaktini barlarda, eğlencede geçirir. Sürekli sarhoştur. Gitti barda gözüne kestirdiği bir hanımefendiye yakınlaşmaya çalışır. Kadın erkek ilişkilerinde çok tecrübelidir. Nasıl davranacağını ne konuşacağını çok iyi bilir. Kadınlara yaklaşmakta mahirdir.

Melahat

Sadık Uşak adlı oyunun başkişisi Melahat'tir. İstanbul terbiyesi almış, yirmi sekiz yaşlarında genç ve güzel bir hanımefendidir. İki yıl önce, altmış yaşını geçmiş,

kendisinden yaşça çok büyük ihtiyar bir çiftlik sahibi ile evlenir. Bu evliliği yaptığına çok pişmandır. Çünkü kocasında duygularına karşılık verecek dinginlik yoktur. Bu yüzden hayata karşı hiçbir heyecan duymaz. Psikolojik olarak yıpranır.

Münevver

Sıcak Yatak adlı oyunda başkişi Münevver'dir. Yirmi iki yaşında gayet güzel bir hanımefendidir. Cemil ile evlidir. Fakat onu Ekrem ile aldatır. Cemil'den nefret ettiği söylenemez. Fakat onda istediği mutluluğu da bulamaz. Kocasının ticaret için çıktığı uzun seferlerinde eve Ekrem'i alır. Fakat ummadığı bir şekilde kocası eve erken gelir. Bu zor durumda dahi soğukkanlılığını korumayı başarır.

İbrahim

Talak-ı Selase adlı oyunun başkişisidir. Gayet ciddi, kibar bir beyefendidir. Karısı tarafından aldatılır. Üstelik aldatıldığı adam yakın bir arkadaşıdır. İbrahim bir tesadüf sonucu durumu öğrenene kadar karısından hiç şüphelenmez. Hiçbir şeyin farkında olmayacak kadar dalgındır. Emanet olarak aldığı montun cebinden karısına yazılan aşk mektubu çıkınca her şeyi öğrenir. Hiç tereddüt etmeden karısını boşar.

Naile Hanım

Tedavi Ücreti adlı oyunun başkişisidir. Zengin bir ihtiyar ile evlidir. Bu genç, güzel ve zarif hanımefendi biraz saf görünse de bir hayli kurnazdır. İhtiyar bir adamla evli olmasından dolayı aradığı mutluluğu bulamaz. Bu da onu günden güne asabileştirir. Özellikle yaşadığı psikolojik problemler onu bir doktora görünmeye sevk eder. Görüldüğü kadar saf olmayan Naile'nin derdine doktor ilginç bir çözüm yolu bulur. Ya boşanıp genç biriyle evlenmeli ya da çapkınlık yaparak genç yüreğinin arzularını tatmin etmelidir. Kurnazlığını konuşturan Naile Hanım doktorla birlikte çapkınlık yapmayı tercih eder. Nasıl olsa amacı tedavi olmaktır.

Vefik

Vesika adlı oyunun başkişisi on dokuz yaşında bir mektepli olan Vefik'tir. Bu sarışın genç çapkınlığa meraklı ama bir o kadar da acemi ve heyecanlıdır. Bu yaşa kadar pek bir tecrübe yaşamadığı için kadınlar konusunda hayli acemidir. Arkadaşı ile birlikte ilk tecrübesini yaşamaya karar verir. Kuşdili Çayırı'nda gözüne kestirdiği sevimli ama bir o kadar da kıvrak genç bir hanımefendiye yaklaşmayı

başarır. Fakat ummadığı bir şey olur ve yakınlaştıklarını gören bir polis keyiflerini kaçıır.

Migirdiç

Mahkeme adlı oyunda başkişidir. Dağlarda serseri gibi dolaşır durur. Meteliksiz biri iken harp zamanı aniden bir çiftlik sahibi olur. Bu sebepten çiftliği gasp ettiği iddiasıyla mahkemede yargılanır. Ama suçlamaları reddeder. İddialar da ispatlanamaz.

3.3.1.2 Hasım veya Karşı Gücü Temsil Eden Kişiler ve Kavramlar

Hamza

Binnaz oyununda Hamza, Tuna beylerinden birinin torunudur. Zengin, varlıklı, nüfuslu bir paşazadedir. Binnaz'ın güzelliğini Tuna boylarında, çok uzak diyarlarda duyar. Ona görmeden âşık olur. Bu aşkla yanan yüreği onu yollara düşürür. Zorlu, çetin yolları, kara kışı aşarak bir gece Binnaz'ın kapısına dayanır. Ona ilanı aşk eder. Hamza'nın Binnaz'ın evine henüz varmamışken yolu kesilir. Sekiz kişi ile mücadele etmekten takatsiz kalan Hamza'yı karanlıkta yüzünü görmediği bir delikanlı kurtarır. Çok geçmeden en büyük düşmanı olacak olan bu gençle dost olmak istese de Efe Ahmet yüzünü göstermeden Hamza'dan aldığı hediye hançerle kaybolur. Binnaz ile Efe Ahmet arasındaki ilişkiyi öğrenir. Bir havuz başında Efe Ahmet ile karşılaşır. Birbirlerine girerler. Hamza yaralanır. Efe Ahmet ise ölüme mahkûm edilir. Böylece konu aşk olunca saman alevi gibi bir yanıp bir sönen Binnaz Efe'ye olan aşkına ihanet ederek kendisini Hamza'ya teslim eder.

Cemil Bey

Çapkın bir mirasyedi olan Cemil Yakup Kemal'in kardeşi Nihal ile evlidir. Otuz yaşında olan bu adam evli olmasına rağmen zamanının büyük bölümünü dışarda geçirir. Kumar, içki, kadın en büyük eğlenceleridir. Haftanın yarısını eşinden uzakta geçirir. Bu yüzden eşiyile aralarında sevgiye dair hiçbir şey yoktur. Kâğıt üzerinde evlidirler ama aralarında hiçbir bağ yoktur. Kendisi eğlenceden eğlenceye koşarken, karısı da bir başkasıyla aşk yaşar.

Melâhat Hanım

Kördüğüm oyununda Yakup Kemal' in annesidir. Titiz, mağrur bir kadındır. Oğlu ile sürekli çatışma halindedir. Nigar ile evlenmesini bir türlü hazmedemez. Her fırsatta Nigar'ın geçmişini yüzüne vurur. Ona evde huzur vermez. Evde sürekli namuslarının mahallelinin diline düştüğünü söyler. Evdeki huzursuzluğun temel sebebi haline gelir. Sürekli namustan, edep ve ahlaktan bahsederken diğer yandan ilerleyen yaşına bakmadan komşularının kendisi için buldukları bir talibe evet der. Sürekli namuslu olmaktan dem vuran, bu yüzden Nigar'a etmediği hakaret kalmayan Melahat Hanım oyunun sonun kızının yasak aşk yaşadığını öğrenir.

Nihal

Yakup Kemal'in kız kardeşidir. *Kördüğüm* oyununda Cemal ile evlidir. Piyano çalmayı sever. Fakat bu evlilik ona mutluluk getirmez. Cemal ile evlenmeyi kendisi istememiştir. Hoppa bir kız olan Nihal kötü evliliğinin de etkisiyle akrabası Fikret ile yasak aşk yaşar. Mutluluğu onda arar.

Ekrem

Nikâhta Keramet isimli Nihal'in evlenmeden evvel sevdiği kişidir. Aynı zamanda akrabasıdır. Yirmi yedi yaşında, Avrupa'dan henüz dönmüş bir delikanlıdır. Nihal'in evlendiği haberi ile yıkılır. Onu çok sever. Onunla evli olmasına rağmen bir araya gelmenin yollarını arar. Fakat Nihal kocası ile kurduğu münasebetin ardından ondan yüz çevirir.

Cemil Bey

Çingene Çadırında oyununda arzu hasım güç çiftlik sahibi Cemil Bey'dir. Yirmi sekiz yaşında, av meraklısı, zengin biridir. Bir gece avdan dönerken yaşadığı aksilik sonucu Hasan'ın kulübesine uğrar. Burada Pembe'yi görünce kanı kaynar. Yapacağı çapkınlık için Hasan'ı göndermenin yollarını arar. Bir yolunu da bulur. Hasan'ı kandırmayı başarır. Hasan kulübeden uzaklaşınca hemen Pembe'ye yaklaşır. Fakat Hasan çok geçmeden onun asıl niyeti anlar.

Nail Paşa

Hırsız adlı oyunda hasım güç olarak karşımıza Nail Paşa çıkar. Şadan'ın kocasıdır. Fakat karısına zenginlikten, pahalı mücevherlerden başka bir şey veremez.

Altmış yaşını geçkin asil bir paşadır. Zenginliği sebebiyle de eşiyle ilişkisi devam eder. Bir gece eve habersiz gelince eşinin kendisini aldattığını öğrenir.

Recep

Sadık Uşak adlı oyunda hasım güç çiftliğin uşağı Recep'tir. Yirmi yaşında bir delikanlıdır. Necati Bey çiftlikte bulunmayacağı bir gün hanımını yalnız bırakmamasını tembihler. O da bu yalnızlığı fırsata çevirir. Gece vakti hanımının yatak odasına çıkar ve sessizce içeri girer. Melahat'in bütün terslemelerine rağmen odadan çıkmaz.

Cemil

Sıcak Yatak adlı oyunda hasım güç Cemil'dir. Otuz beş yaşında, çok zengin bir tüccar olan Cemil Münevver'in kocasıdır. Fakat aldatılır. Ticaretle uğraştığı için sık sık evden uzaklaşır. Bu ayrılıklar kimi zaman uzun sürer. Karısı da bu ayrılıkları fırsat bilerek onu aldatır.

Nermin

Talak-ı Selase adlı oyununda hasım güç olarak karşımıza çıkar. İbrahim'in eşiştir. Yirmi altı yaşında, güzel bir kadındır. Bu zarif kadın kocasını, onun en yakın arkadaşı olan Reşat Bey ile aldatır. Bunu yaparken hiç rahatsızlık duymaz. Evliliğini, Reşat ile kocasının arkadaş olmasını hiç önemsemez. Yaptıkları ortaya çıkınca kocası tarafından boşanır.

Reşat

Talak-ı Selase adlı oyununda bir başka hasım güç olarak karşımıza çıkar. En yakın arkadaşının karısıyla birlikte olur. Onunla mektuplaşır. Arkadaşına bu kötülüğü yapacak kadar ahlaksız bir adamdır. Bir yandan karısı ile birlikte olurken diğer yandan kocasıyla arkadaşlığını devam ettirir. Ona yakın davranır. Soğuk bir kış paltosunu dahi emanet olarak verir. Ama ummadığı bir şey olur. Paltonun cebinde yazdığı aşk mektubu vardır.

3.3.1.3. Arzu Edilen veya Korku Duyulan Kişiler ya da Kavramlar

Efe Ahmet

Binnaz'ın herkesten, her şeyden geçerek gönül verdiği bir yeniçeridir. Binnaz'ı ölesiye sever. Ona olan aşkının tesiriyle sevdayı ölümle eş tutar. Çünkü hayatta Binnaz'dan başka bir şey düşünemez. Aşkının ateşiyle sözleri bir kor olup sazından düşer. Saz çalar, şiir okur. Sevdası için Hamza'yı hançerler. Üç gün üç gece zindanda yatar. Asılmadan evvel kaçarak Binnaz'a koşar fakat onu bıraktığı gibi bulamaz. Ona olan aşkıdan yüz çeviren Binnaz, Hamza'nın yanındadır. Efe Ahmet Binnaz için zindanlara düşmesine, ölüme mahkûm edilmesine rağmen gururunu çığnetmez ve Binnaz'ın evini terk eder.

Nigar Hanım

Kördüğüm adlı oyunda Nigar Hanım, genç, güzel, hassas bir kadındır. Annesini doğduğu gün kaybeder. Vaktiyle babasından kendisine epey yüklü miktarda miras kalır. Birkaç defa şansız evlilikler gerçekleştirir. Hiçbirinde aradığı aşkı bulamaz. Zamanla zenginliği tükenir, bedeni kirlenir. Ruhiye Hanım'ın evinde çalışmaya başlar. Bir belalı ile yaşadıklarından anlaşılır ki hayatta aradığı para, mücevher zenginlik değil, susmasını, dinlemesini bilen, duygularında samimi bir adamdır. Kendisine sırlıslıkla âşık olan bir adamı varlıklı olmasına rağmen sevmediği için reddeder. Çünkü onun kalbine dokunmaz, onu içtenlikle dinlemez. Daima kendini övmekten başka bir şey yapmaz.

Nigar yaşadıklarının etkisiyle hayattan usanır. Zamanla asileşir. İnsanlara karşı nefretle yaklaşmaya başlar. Hayattaki tek hakikatin yalan olduğunu düşünür. Hayatta kendisini gerçekten seven, aldatmayacak birini bulamamıştır. İstikbale dair hiçbir beklentisi yoktur.

Nigar aradığı aşkı Yakup Kemal'de bulur. Uzun bir aradan sonra ilk defa duygularında samimi bir adama rast gelir. Yakup Kemal ile evlenirler. Fakat bu evlilik Melahat Hanım yüzünden sürekli sarsılır. Geçmiş evliliğinde de yakasını bırakmaz. Neticede bir yanlış anlaşılma yüzünden eşi ile şiddetli bir tartışma yaşar ve bayılır.

Cemil

Nikâhta Keramet isimli oyunda Nihal'in kocasıdır. Zengin fakat basit bir adamdır. Evlendikten ancak bir hafta sonra eşine yaklaşabilir. O güne kadar gönlünün kapılarını kapatan eşi birlikte geçirdikleri ilk akşamın ardından onu sever.

Nermin

Behiç'in nişanlısıdır. Behiç'e göre dünyanın en naif hanımefendisi. Ruhu da yüzü de sevimli ve ince. Fakat hiç de görüldüğü gibi biri değildir. Bütün ilişkilerinde kendi çıkarını düşünen fettan biridir. Tıbbiyeli bir gençle, bir şairle ve son olarak da zengin bir tüccarla birlikte olur. Hepsinden elinden geldiğince faydalanmaya çalışır. Son kurbanı ise Behiç olur.

Cemil

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda Cemil arzu edilen kişidir. Bütün hayatı Avrupa'da geçer. Yirmi dokuz yaşındaki bu delikanlı bir hayli çapkındır. Avrupa'da birçok genç kızla birlikte olur. Kendince bir çekiciliği vardır. Ziyarete gittiği evde kocası taşraya göreve giden Muhibbe ile birlikte olur.

Pembe

Çingene Çadırında oyunun arzu edilen kişisi Pembe'dir. Henüz on yedi yaşındadır. İşveli, körpe bir kadındır. Kocasından çok memnun değildir. Geceleri, kocası onun kadar istekli değildir. Hal böyle olunca o da evliliğinden pek memnun kalmaz. Bey, bir gece vakti ansızın kulübeye gelince aklı başından gider. Aradığı fırsat ayağına gelir. Bey'e işve yapmaktan geri durmaz. Onunla yalnız kalınca da hemen yakınlaşır. Fakat kocasına yakalanır.

Fevzi

Dayak adlı oyunda arzu edilen kişi Fevzi'dir. Bir hayli güçlü olan Fevzi yirmi sekiz yaşında, yakışıklı, sağlam vücutlu biridir. Fakat biraz asidir. Melahat ile birlikte yaşar. Sınırlarına hâkim olmayan ve biraz da kıskanç olan Fevzi sık sık Melahat'ı döver. Fakat Melahat'ın ateşli arzularına cevap verebildiği için de ilişkileri bir şekilde devam eder.

Ragıp Bey

Ev Kirası adlı oyunun arzu edilen kişisidir. İclal Hanım'ın kiracısıdır. Kimsesiz, bekâr, çapkın bir delikanlıdır. İclal Hanım ile kira konusunda anlaşmazlık yaşar. Her gece başka bir kadınla eğlenir. O bunu yaparken İclal Hanım yalnızlıktan şikâyetçidir. İclal Hanım için onun yalnız kalbini teskin edecek biridir. Tartıştıkları günün gecesinde Ragıp için yeni bir çapkınlık macerası başlar.

Şadan Hanım

Hırsız adlı oyunda arzu edilen kişi Şadan Hanım'dır. Hassas, zeki bir hanımdır. Genç ve güzel olan bu kadın kocasını Ragıp ile aldatır. Zengin bir adamla evli olan Şadan onun zenginliğini kullanarak bazı arzularını tatmin eder. Kocasını sevmez fakat içinde bulunduğu zenginliği bırakamadığı için de ayrılmaz.

Cevat

İlk Prova adlı oyunda arzu edilen kişi Cevat'tır. Süheyla'nın aşkıdır. Yirmi beş yaşında olan Cevat zarif, çapkın bir gençtir. Süheyla'yı evine götürmeye ikna edecek kadar kurnazdır. Evde Süheyla'ya ilk tecrübesini yaşatır. Kendisini kollarına bırakan kadının gönlünü, güzel sözlerle sarhoş etmesini bilir.

Kemal

Kadın, Şiir, Aşk oyunun yardımcı kişisi Kemal'dir. Belkıs'a âşıktır. Şiire meraklı olan bu genç, Belkıs'ın kocasının yakın akrabasıdır. Belkıs ile her fırsatta çapkınlık yapar. Bir gün geceyi güzel bir şekilde fırsat doğmasına rağmen bunu değerlendirmeyi akıl etmez. Çünkü onun akli fikri şiiirdedir. Belkıs ondan ateşli bir aşkın lezzetini beklerken o şiir ile ilgili lakırdılar eder. Böyle olunca da Belkıs'tan azarı yer.

Halit

Koca ile Âşık adlı oyunda zenginliği sebebiyle arzu edilen kişi Halit'tir. İkili ilişkilerde gayet tecrübesiz biri olan Halit çirkin ama zengin biridir. Bu yüzden de Leyla'nın ağına düşürdüğü son kurban olur. Halit, Leyla'nın asıl arzusunun zenginliği olduğunu fark etmeyecek kadar saftır. Onun kendisini sevdiğini düşünür.

Mathilde

Maske adlı oyunda arzu edilen kişidir. Uzun boylu, güzel vücutlu fakat çirkin, kara kuru yüzü olan bir kadındır. Osman'la karşılaştığı barda yüzünde maske olduğu için çirkinliğini saklamayı başarır. Fakat bu uzun sürmez.

Ekrem

Sıcak Yatak adlı oyunda arzu edilen kişi Ekrem'dir. Münevver'in aşkıdır. Yirmi sekiz yaşında olan kibar, yakışıklı, sevimli bir gençtir. Korkmasına rağmen çapkınlık yapmaktan da geri durmaz. Son macerasında korktuğu başına gelir.

Neriman

Vesika adlı oyunun arzu edilen kişisi Nerime'dir. Nerime; güzel, kıvrak, sevimli bir kızdır. Aynı zamanda kendinden emin kurnaz bir kızdır. Erkeklerle olan münasebetlerinde işveli olduğu kadar da cesurdur. Kuşdili Çayırı'nda gezintiye çıktığı sırada kendisine yaklaşmak isteyen iki gencin taleplerine bir hanımefendi kıvraklığı ile cevap verir. Birlikte yürümeye başladığı erkekten daha özgüven sahibidir. Dinlenmek için oturdukları sırada kendilerine kızarak ayrılmalarını isteyen polise öfkeyle cevap verecek kadar cesurdur.

3.3.1.4. Yönlendirici (Verici) Kişiler

Faika

Binnaz adlı oyunda yönlendirici kişi Binnaz'ın ablası Faika'dır. Eserde Binnaz'ın kişiliğinin daha iyi anlaşılması adına önemli bir rol üstlenir. Yeniçeriye duyduğu aşk kendinden geçen Binnaz'ı eski haline döndürmeye çalışır. Ona sürekli güzelliği ile kazanabileceği zenginliği anlatır. Bu aşkın saadet getirmeyeceğini, kendisini paslı bir zincire bağladığını söyler. Ona göre Binnaz korkunç bir uykudadır. Bu uykudan uyansa, şöhreti cihanı sarabilir. Kendisi için açılır varlık kapıları, dillerde yüreklerde bir tek onun adı yaşar, bütün memleket Binnaz ile çalkalanır. Faika, Binnaz'ın da kendisinin de ancak bu şekilde mutlu olacağını söyler. Neticede emeline ulaşır. Binnaz oyunun sonunda hazin bir şekilde Efe Ahmet'ten vazgeçerek Hamza'ya yakınlaşır.

Nebile

Nâme oyununda, Mürüvvet'in annesidir. Eşi ile birlikte tavla oynar. Kızını zengin biri ile evlendirmek derdindedir. Oyundan yönlendirici kişi odur diyebiliriz. Hem kızının hem eşinin söylediklerini pek de dikkate almaz.

Nedim

Koca ile Âşık adlı oyunda yönlendirici kişi Nedim'dir. Yirmi yedi yaşında ama fazlasıyla tecrübeli biridir. Yakışıklı fakat parasızdır. Leyla'nın aşkıdır. Onunla birlikte paraya ulaşmanın hesaplarını yapar. Yaptıkları planda onu yönlendirir.

Salih Bey

Tedavi Ücreti adlı oyunda yönlendirici kişi rolünü üstlenir. Avrupa'dan yeni gelen güzel, şık bir gençtir. Aynı zamanda kurnaz ve çapkındır. Bu özelliklerini de kadınlarla olan ilişkilerinde kullanır. Bu sayede çapkınlık yapmayı başarır. Bu fırsatlardan biri ayağına gelir. Kendi muayenehanesinde dahi çapkınlık yapmaktan geri durmaz. Üstelik bu seferki hanımefendi evlidir. Kadının yaşadığı ruhsal sıkıntılara çare olarak çapkınlık yapmayı önerir. Kendisini ve muayenehanesini onun hizmetine sunar.

3.3.1.5. Alıcı Kişiler

Hamza, güzelliği dillere destan Binnaz'ın ününü Tuna boylarından duyar. Hiç düşünmeden bu güzel kadına kavuşmak için yollara düşer. Zor şartlar altında yaptığı yolculuktan sonra Binnaz'ın evine ulaşır. Binnaz onun hikâyesini duyunca çok şaşırır. Gönlü saman alevi gibi bir parlayıp bir sönen Binnaz Efe Ahmet'e âşıktır. Bunu duyan Hamza sevdasından vazgeçmez. Efe Ahmet'e hasım olur. İstanbul'a ilk geldiği gece kendisini zorbaların elinden kurtaran da odur. Oyunun sonunda Efe'ye vurgun olduğunu söyleyen Binnaz onun gözleri önünde Hamza'ya yaklaşır, ona cilve yapar. Efe sinirle orayı terk eder. Kazanan Hamza olur.

3.3.1.6. Yardımcı Kişiler

Fikret Bey

Hariciye memuru olan Fikret; genç, zarif bir delikanlıdır. Yakup Kemal Bey'in akrabasıdır. Yakup Kemal evliliğine herkes karşı çıkarken bir tek Fikret, Nigar'ı anlamaya çalışır. Ona geçmiş geride kalmıştır. Nigar'ın bedeni kirlenmiştir

ama ruhu hala temizdir. Melahat Hanım ve Nihal, Nigar'ı çekiştirirken o, yapılan hakaretlere katılmaz. Söylenenlere karşı çıkar. Bunun dışında oyunda Fikret'i öne çıkaran unsur Nihal ile yaşadığı yasak aşktır. Nihal evlendiği adamda sevgiye dair bir şey bulamamıştır. Fikret'le birbirlerini çocukluktan beri tanır. Bu durum onları bir araya getirir. Oyunun sonunda ilişkileri hazin bir şekilde ortaya çıkar.

Nuri Bey

Kördüğüm adlı oyunda, Gaziantep'li, meşhur bir tüccardır. Otuz yedi yaşında olan bu adam çok kurnazdır. Oyunda bir tek birinci perdede Ruhiye Hanım'ın salonunda görülür. Hane sahibi Ruhiye Hanım ile yakınlık kurar. Oyunda kendisi hakkında detaylı bilgi verilmez.

Himmet Efendi

Kördüğüm adlı oyunda, elli yaşında bir tüccar olan Himmet Efendi Kayseri mebusudur. İlerleyen yaşına rağmen çapkınlık yapmaktan, genelevde kadınlarla düşüp kalkmaktan çekinmez. Kadınların sürekli kendisine ilgi duyduğunu düşünür. Oyunda bir tek birinci perdede yer alır. Ruhiye Hanım'ın salonunda gecenin ilerleyen saatlerine kadar içer. Genç, oynak bir kız olan Belkıs sürekli kendisine sırnaşır. Fakat epey sarhoştur. Niyeti geceyi bu evde geçirmek değildir. Eşinin kendisini beklediğini düşünerek gitmeye karar verir. Fakat çok sarhoş olduğu için Belkıs kendisine evden çıkması için yardım eder.

Belkıs Hanım

Genç, oynak bir kızdır. Ruhiye Hanım'ın sermayesi olarak çalışır. *Kördüğüm* oyununda, ilk perdede eğlence masasında sürekli Himmet Efendi'ye yanaşır. Onunla birlikte olmak ister. Fakat Himmet Efendi eve gitmeye karar verince emeline ulaşamaz.

Birinci ve İkinci Görücü

Nâme oyununda Mürüvvet'i istemeye gelirler. Mürüvvet için hayli ısrarcı olurlar. Hatta nikâh için günü dahi belirlemek isterler. Talibin fotoğrafı da yanlarındadır. Mürüvvet'i ve ailesini çok beğenirler.

Cevat

Behiç'in Nişanlısı aslı oyunda Nermin'in gerçekte nasıl biri olduğunu bilir. Arkadaşları Behiç yanlarından ayrılınca Nermin'in ona anlattığı yalanları bir bir açıklar.

Muhibbe

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda Muhibbe yardımcı kişidir. Yirmi yaşındadır. İbrahim ile evli, zarif bir hanımefendidir. Eşinin taşraya tayini sonucu uzun bir süre ondan ayrı kalır. Bu sırada kendilerini ziyarete gelen Cemil'den etkilenir. Avrupa görmüş bu gencin cazibesine kapılan Muhibbe kocasını onunla aldatır ve hamile kalır.

Rıfat

Dayak adlı oyunda yardımcı kişi Rıfat'tır. Fevzi'nin akrabasıdır. Bir gece ona misafir olur. Fevzi ile Melahat arasındaki ilginç ilişkiye şahit olur ve çok şaşırır.

Mustafa

Eski Hatıra oyununda yardımcı kişi Mustafa'dır. Şişman bir kalem efendisidir. İbrahim'in yakın arkadaşıdır. Vaktiyle İbrahim ile mektuplaşan Leyla ile evlenir. Ama onun bu mektuplaşmalardan haberi yoktur. Bunu öğrendiğinde arkadaşının boğazına sarılır.

Neriman

Geç mi? Erken mi? Adlı oyunun yardımcı kişilerinden biridir. Selami'nin eşidir. Henüz yirmi iki yaşında olan bu güzel hanımefendi bir hayli çapkındır. Uzaktan akrabası olan Hulusi ile aşk yaşar. Ondan hamile kalır. Hamileyken de Selahi ile evlenir. Fakat kocası durumun farkına varmaz.

Hulusi

Geç mi? Erken mi? Adlı oyunun yardımcı kişilerinden biridir. Neriman'ın uzaktan akrabası ve aynı zamanda aşkıdır. Yirmi sekiz yaşında çapkın biridir.

Nimet

İlk Prova adlı oyunda yardımcı kişi Nimet'tir. Süheyla'nın annesidir. Süheyla'nın biriyle ilişkisi olduğunu bilmez. Kızı üzerinde baskı kurmaya çalışır. Onun dışarı çıkmasına kolay kolay izin vermez. Kızı da onu terziye gidiyorum bahanesiyle kandırır.

İhsan

Kadıköy Vapurunda adlı oyunda yardımcı kişi İhsan'dır. Otuz yaşında iyi kalpli bir tüccardır. Birlikte yolculuk yaptığı arkadaşı yüzünden canı epey sıkılır. Yanındaki arkadaşı vapurda kadınlarla ilgili maceralarını anlatır. Bunlardan birçoğu yalandır. Bahsettiği kadınlardan biri karısı çıkar.

Çapkın, Doktor, Tüccar, Şair

Kadın adlı oyunda her hangi bir olaydan bahsetme söz konusu olmadığı için kişilerin fonksiyonel özelliklerinden bahsetmek pek mümkün olmaz. Bu yüzden bu kişileri yardımcı unsur olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu kişilerden ilki başından çok maceralar geçmiş, yirmi dokuz yaşında çapkın bir gençtir. Doktor, Karşılaştığı her hadiseye, her şeye kendi mesleğinin güzelliğiyle bakan otuz yaşında biridir. Tüccar, gaye cimri ve zengindir. Şair ise zengin bir hayal dünyası olan zarif bir adamdır.

Nazım

Kırk Lira adlı oyunda yardımcı kişilerden biridir. Mebrure'nin kocasıdır. Önceden çok zengin olan Nazım zamanla bütün kazancını kumarda kaybeder. Otuz beş yaşlarında olan Nazım bütün zamanını ve parasını kulüplerde dolaşarak kumar masalarında kaybeder.

Cemil

Kırk Lira adlı oyunda yardımcı kişilerden biridir. Nazım'ın eski arkadaşlarındandır. Parasız olduğu halde zengin gibi görünmeye çalışır. Nazım'ın eşi Mebrure'ye için için âşıktır. Elinde fırsat geçtiğinde de onunla birlikte olmaktan çekinmez.

Saniye

Sadık Uşak adlı oyunda yardımcı kişi Saniye'dir. Melahat'ın dert ortağıdır. Saf bir kişi olan Saniye henüz on sekiz yaşındadır. Kendisine talip olan yaşlı bir adama varması için anne ve babası kendisine baskı yapar. O da bu konuda Melahat'e danışır. Melahat yaptığı evlilik yüzünden yaşadığı mutsuzluğu ona anlatır. Saniye bunun üzerine talibine hayır demeye karar verir.

Necati

Sadık Uşak adlı oyunda yardımcı kişilerden biri çiftlik sahibi Recep'tir. Yaşı altmışın üzerindedir. Kendisinden yaşça çok küçük Melahat ile evlidir. Aralarındaki yaş farkından dolayı eşini mutlu edemez. Onu sürekli denetim altında tutmaya çalışır.

Adil

Vesika adlı oyunda yardımcı kişi Vefik'tir. Arkadaşı Vefik gibi çapkınlık yapma hevesindedir. O da Vefik gibi bu genç yaşında kendisine aşkı tattıracak bir hanımefendi arar. Birlikte Kuşdili çayırına giderler. Hanımefendilerle münasebet kurma konusunda Vefik kadar cesur olamaz.

3.3.1.7. Dekoratif Unsur Durumundaki kişiler

Binnaz: Halayık, Sekiz Haydut, Birinci Yeniçeri, İkinci Yeniçeri, Üçüncü Yeniçeri, Derviş, Kahveci ve Çırağı. **Kördüğüm:** Ruhiye Hanım, Nermin Hanım, Zühtü Paşaninkiler, Postacı, Pembe Hanım. **Nikâhta Keramet:** Şapkacı Kızı, Nihal'in Annesi. **Nâme:** Şükrü, Hizmetçi, Paşa. **Behiç'in Nişanlısı:** Hikmet, Fazıl. **Kadın, Şiir, Aşk:** Belkıs'ın kocası. **Talak-ı Selase:** Rıza, Fazıl, Ekrem. **Mahkemede:** Reis, Azalar, Müddei Umumi, Şahit, Dava Vekili.

3.3.2. Tipleri Bakımından Kişiler

3.3.2.1. Toplumsal Tipler

3.3.2.1.1 Erkek Tipleri

3.3.2.1.1.1 Çapkın Erkek Tipi

Ekrem

Nikâhta Keramet oyununda Ekrem Avrupa seyahatinden yeni dönmüş, özellikle ikili ilişkilerde Avrupa tarzını benimsemiş çapkın bir tiptir. Avrupa seyahatine çıkmadan evvel Nihal'in aşkıdır. Fakat Nihal o Avrupa seyahatindeyken

evlenir. Düğünden on gün sonra Nihal'le ulaşan Ekrem, ona hem kocasına karşı vazifesini yerine getirmesini hem de kendisiyle aşk yaşamasını teklif eder. Nihal'i ikna etmek için Avrupa'daki hayatı örnek gösterir. İlk ikna olan Nihat kocasıyla birlikte olduktan sonra onunla aşk yaşamayı reddeder.

Nazım

Arkadaş Hatırı Adlı oyunda Nazım yakışıklı, zeki çapkın bir tiptir. İnatçı ve zayıf bir kız olan Nermin ile birlikte. Nermin kendisini üzmemek ve biraz da kıskandırmak için tertiplemediği bir oyunda kazançlı çıkmayı başarır. Nermin onunla arkadaşı Nihal'in evinde buluşmak için sözleşir. Fakat daha önce köşke gelerek Nihal'e buluşmaya gelmeyeceğini Nazım'ı idare etmesini söyler. Köşke gelen Nazım Nermin'i bulamayınca buna üzölmek yerine biraz saf bir tip olan Nihal ile birlikte olur.

Cemil Bey

Çingene Çadırında oyununda Hasan, çiftliğin sahibidir. Zengin bir av meraklısıdır. Yirmi sekiz yaşlarındaki bu çiftlik beyi bir hayli de çapkın bir tiptir. Bir gece avdan dönerken atı tökezler. Mesafe de bir hayli olduğundan çiftliğe gidemez. Bu yüzden yakındaki bir çingene çadırına sığınır. Kendi emri altında çalışan bu çingeneler ona hayli hürmet gösterir. Ama o çingene çadırında kendisine kur yapan Pembe gözlerini diker. Bir bahane ile kocasını dışarı gönderip Pembe ile oynaşmaya başlar. Fakat çok geçmeden Hasan geri dönünce işler karışır.

Recep

Sadık Uşak oyununda köşkün sahibi Necati Bey'in uşığıdır. Necati Bey köşke gelmeyeceği bir gün onun köşke ve hanımına iyi bakması için tembihler. Hanımı Melahat'i asla yalnız bırakmamasını ister. Henüz yirmi yaşında kanı kaynayan bir delikanlı olan Recep gece yatmadan hemen evvel hanımının yatak odasına girer. Yediği azara rağmen odadan sinsice gülümseyerek odadan çıkmayı reddeder. Çünkü beyi böyle istemiştir.

İbrahim

Eski Hatıra adlı oyunda otuz yaşlarında Avrupa'dan yeni gelen çapkın bir tiptir. Mustafa ile mahalleden arkadaştır. Uzun zaman Avrupa'da kalmasına rağmen

daima İstanbul'u özler. Mustafa ile sohbetleri sırasında eski aşkı Leyla'dan söz açar. Avrupa'ya gitmeden evvel gece gündüz onunla beraberdir. Bu bahis Mustafa'yı hayli sinirlendirir. İbrahim konuşmaya çalıştıkça Mustafa bahsi değiştirmeye çalışır. İbrahim Leyla'nın şimdi Mustafa'nın karısı olduğundan haberi yoktur.

Kemal

Kadın, Şiir, Aşk oyununda Kemal çapkın bir erkek tipi olarak karşımıza çıkar. Yakın bir akrabasının genç ve güzel karısıyla aşk yaşar. Yirmi sekiz yaşında bir şairdir. Bu şairliği çapkınlığı sırasında başarısız olmasına sebep olur. Belkıs ile birlikte onun yatak odasında sohbet ederler. Belkıs'ın amacı onunla birlikte olmak, kalbinin heyecanını dindirmek, aşkı tatmaktır. Fakat o Belkıs'ın gözlerine bakıp sadece şiirler okur. Onun nasıl sevdiğini söyler. "Ben şiiri dudaklarda değil, ruhta ararım." der. Belkıs'ın asıl arzusunu yerine getirmekte geciken Kemal yatak odasından kovulur.

Vefik

Vesika oyununda on dokuz yaşında, sarışın, mektepli bir tiptir. Arkadaşı Adil ile birlikte çapkınlık yapıp biraz eğlenmek için Kuşdili Çayırı'nda dolaşmaya çıkarlar. Amacı güzel bir hanımefendiyi etkileyip ilk tecrübesini yaşamaktır. Bu yüzden bir hayli de heyecanlıdır. Yaşı geçkin kadınların üstelik zengin olanlarının genç erkeklere ilgi gösterdiğini düşünür. Damarlarındaki kan bir alev gibi akar.

Adil

Vesika oyununda ilk çapkınlık tecrübesini yaşayan, yirmi yaşında kumral bir gençtir. Arkadaşı Adil ile birlikte Kuşdili Çayırı'nda dolaşır. Burada henüz ön sekiz yaşında sevimli bir hanımefendi dikkatini çeker. İlk tecrübesini yaşamak için arkadaşından ayrılarak kızın peşinden gider. Amacı onunla sohbet edip vakit geçirmektir. Nerime onun konuşma isteğini kabul eder ve birlikte yürüyüp bir banka otururlar. Bir hayli heyecanlı olan Vefik'in ilk tecrübesi bir polisin onları uyarması ile kötü sonlanır.

Reşat

Talâk-ı Selâse oyununda yirmi dokuz yaşında şık bir beyefendidir. Şık giyinen sevimli biridir. İbrahim'in arkadaşı, karısı Nermin'in aşkıdır. Bu çapkın tip

yakın arkadaşının karısı ile birlikte olur, mektuplaşırlar. Fakat soğuk bir kış günü bir tesadüf sonucu ilişkileri ortaya çıkar.

Ragıp Bey

Ev Kirası oyununda kirada oturan kimsesiz, bekâr bir tiptir. Bir hayli çapkın olan Ragıp her gece eve bir başka kadınla gelir. Kaldığı yer İclal Hanım'ın köşkünün bir bölümüdür. Diğer bölümde ev sahibi İclal Hanım kalır. Bir akşam vakti İclal Hanım ile görünüşte kira meselesi yüzünden tartışırlar. İclal Hanım hem kirayı arttırır hem de eve kadın getirmesini istemez. Bir neticeye varamadan odalarına çekilirler. Ragıp uyumak üzereyken İclal Hanım'ın yaptığı gürültü yüzünden kapısına dayanır. İstedığı kirayı vereceğini söyleyerek odaya girer. İclal Hanım'ı görünce onun asıl derdinin kira olmadığını anlar. Bu çapkın adam usulca yanına yaklaşır ve ona istediğini verir.

Cemil

Kırk Lira oyununda Cemil, Nazım'ın eski arkadaşlarından. Çapkın bir tip olan Cemil Nazım'ın karısı Mebrure'ye için için âşıktır. Bir gün Nazım evden çıktıktan sonra eve Cemil gelir. Mebrure'ye iltifatlar eder. Onun için her şeyi yapabileceğini söyler. Mebrure'nin arzu ettiği mantoyu almak için kırk lirası eksiktir. Bu emeline ulaşmak için Cemil'den borç ister. Cemil ise ertesi o gün evine gelmesi halinde ona kırk lirayı vereceğini söyler. Böylece Cemil amacına ulaşır, Mebrure ile birlikte olur.

Osman

Maske oyununda Osman çapkın, mirasyedi bir tiptir. Otuz yaşında olan bu adam barların daimi müşterisidir. Bir gece karnaval vakti gittiği bir barda bir saat boyunca bir kadın peşinden dolaşır. Ona içki içmeyi ve dans etmeyi teklif eder. Kadın önce direktse de sonra kabul eder. Osman onunla yalnız kalmayı başarır. Fakat içkinin tesiriyle bir hayli sarhoştur. Kadından maskesini çıkarmasını ister. Kadın maskesini çıkarınca içkinin de etkisiyle gördüğü çirkin yüzün gerçek olduğuna inanamaz.

Hulusi

Geç mi, Erken mi adlı oyunda Hulusi yirmi sekiz yaşında çapkın bir tiptir. Uzaktan akrabası Neriman ile aşk yaşar. Fakat onlar birlikte olduktan sonra Neriman başkası ile evlenir. Bu sebepten Neriman, Selahi ile evliyken Hulusi'nin çocuğunu dünyaya getirir.

Salih Bey

Tedavi Ücreti oyununda Salih Bey Avrupa'dan yeni gelen yakışıklı bir doktordur. Bir gün muayeneye genç ve zarif bir hanımefendi gelir. Gelen yaşlı biriyle evlenen Naile Hanım'dır. Ona sinirlerinin bozulmasından şikâyet eder. Bütün dertlerini anlatır. Bunun üzerine çapkın doktor teşhisi koyar: ya boşanıp evlenmelidir ya da çapkınlığa alışmalıdır. Bunu en başta reddeden Naile saf bir tavırla çapkınlığı nasıl yapacağını sorunca Salih Bey'in kanı kaynar. Ara ara yanına gelmesini söyler ve Naile'yi hususi odasına götürür.

Ragıp Bey

Hırsız adlı oyunda Ragıp şık ve kibar bir gençtir. İhtiyar bir zengin ile evli olan Şadan ile aşk yaşar. Kocasından habersiz Şadan'ın evinde gizli gizli çapkınlık yaparlar. Bir gece Şadan ile birlikteyken onun bir resmini alır. Fakat aynı her şey ters gider. Nail Paşa eve erken gelir. Bunun üzerine evden kaçmak isteyen Ragıp pencereden atlayınca polislere yakalanır. Onu hırsız sanırlar. Cebinde Şadan'ın resmi vardır.

Cemil

Bıraktığı Gibi Bulmuş oyununda Cemil bütün ömrü Avrupa'da geçen bir tiptir. İbrahim'in eniştesidir. Yirmi dokuz yaşında çok çapkın bir delikanlıdır. Avrupa'da birçok kızı etkilemeyi başarır ve hayli tecrübe yaşar. Akrabası İbrahim'in evine geldiğinde onun taşraya gittiği öğrenir. İbrahim'in eşi kendisinden etkilenince onunla çapkınlık yapar.

Cevat

İlk Prova oyununda Cevat, yirmi beş yaşında, zarif ve yakışıklı bir gençtir. Süheyla'ya âşıktır. Evden terzideki provasını bahane ederek çıkan Süheyla ile

buluşup onu kendi evine götürür. İltifatları ile onun aklını başından alır. Burada Süheyla ile birlikte olur.

Ekrem

Sıcak Yatak oyununda Ekrem yirmi sekiz yaşında yakışıklı bir gençtir. Münevver'in aşkıdır. Münevver'in kocası evde yokken onunla birlikte olur. bir gece yakalanmaktan kıl payı kurtulur.

3.3.2.1.1.2. Para Düşkünü Erkek Tipi

Nedim

Koca ile Âşık oyununda Nedim yirmi yedi yaşında tecrübeli, yakışıklı bir tiptir. Uzaktan akrabası Leyla ile birlikte. Bu çapkın genç sevgilisi Leyla ile birlikte paraya kavuşmanın hesaplarını yaparlar. Bunun için Leyla'nın başkası ile evlenmesine dahi razı olur. Leyla zengin biri olan Halit ile evlenecek ve onlarda aşklarına bu şekilde devam edip zenginliğe kavuşacaktır.

3.3.2.1.1.3. Kumarbaz Erkek Tipi

Nazım

Kırk Lira oyununda Nazım vaktiyle bir hayli zenginken bütün varlığını tüketir. Gece-gündüz kulüplerde dolaşarak vakit geçirir. Eline geçen bütün parasını kumar masalarında harcar. Bu alışkanlığı yüzünden parası tükenince karısı arzularına ulaşmak için onu aldatmaya başlar.

3.3.2.1.1.4. Saf Erkek Tipi

Behiç

Behiç'in Nişanlısı oyununda yirmi yedi yaşında, zengin ama saf bir tiptir. Çok hülyalı bir gençtir. Üç aydır Nermin adında biri ile birlikte. Yakın zamanda da evlenmeyi planlar. Fakat nişanlısı Nermin hiç de sandığı gibi biri değildir. Geçmişte çok tecrübeler yaşayan, birçok erkeği ağına düşüren hafif meşrep bir kadındır. Oysa Behiç onu böyle tanımaz. Behiç'e göre daha önce birkaç defa denese de bir türlü layıkıyla sevememiş mahzun bir hanımefendidir. Zavallı Behiç, nişanlısının asıl istediği şeyin parası olduğundan habersiz evleneceği günü bekler.

Selami

Geç mi, Erken mi oyununda otuz beş yaşında olan Selahi saf bir tiptir. Neriman ile beş ay evvel evlenir. Fakat karısı beşinci ayda doğum yapar. Bu durum karşısında şüphelense de Selahi karısının kendisini aldatmış olabileceğini aklına getirmez. Eve doktor bu kadar erken doğumun olup olmayacağını sorar. İşin iç yüzünü anlayamayacak kadar saftır.

Halit

Koca ile Âşık adlı oyunda Halit saf, tecrübesiz ama zengin bir tiptir. Bir hayli çirkin bir tip olan Halit paranın her kapıyı açacağını düşünür. Hafif meşrep bir kadın olan Leyla'ya âşıktır. Onunla evlenmek ister. Bir haftaya kadar görücü gönderecektir. Leyla'nın ise derdi onun aşkını kullanarak paraya ulaşmaktır. Sevgilisi Nedim ile bunun planlarını yapar.

İhsan

Kadıköy Vapurunda oyununda İhsan alaturka bir tüccardır. Saf kalplidir. Çok yalancı bir tip olan Muzaffer ile arkadaşır. Bir vapur seyahati sırasında birlikte sohbet ederler. bu sohbette İhsan Muzaffer vapurdaki kadınlarla ilgili yalanlarını dinlemek zorunda kalır. Önce söylediklerine inanır. Fakat Muzaffer'in son bahsettiği kadın vapura henüz binmiştir ve İhsan'ın karısıdır. Bir anda Muzaffer bu kadınla çapkınlık yaptığını ve vücudunun bütün hatlarını bildiğini söyleyince İhsan onun boğazına yapıştırır.

3.3.2.1.1.5. Çingene Erkek Tipi

Hasan

Çingene Çadırında oyununda Hasan yirmi beş yaşındadır. Uzun boylu, esmer tenli bir tiptir. Hasan parayı çok sever. Çiftlik Bey'inin kendisine gecenin bir vakti ayı bulmasını isteyerek verdiği paraları görünce onu ve karısını yalnız bırakarak çadırdan çıkar. Parayı görünce Cemal Bey'in niyetinin kötü olabileceği aklına dahi gelmez. Geri döndüğünde ise kötü bir sürpriz ile karşılaşır. Cemal Bey niyeti bozmuştur.

3.3.2.1.1.6. Erkek Polis Tipi

Vesika adlı oyunda çayırdaki oturan iki genç birbirlerine pek fazla yaklaşmış olan gençleri uyarır. Gençleri azarlayan polis onları karakola götürmek iste. Fakat yanlarında vesikaları bulunması sebebiyle bir şey yapamaz.

Hırsız adlı oyunda iki polis çapkınlık yapan bir genci hırsız sanarak yakalar. Ragıp çapkınlık yaptığı köşkten kaçmaya çalışır. Çünkü kadının kocası eve erken gelir. Pencereden kaçmaya çalışınca iki polisin dikkatini çeker. Onu hırsız sanan polisler hemen yakalayır. Bu kadar şık giyinen birinin hırsızlık yapmasına şaşırırlar. Üzerine aradıkların Şadan'ın resmi çıkar. Resmi kadının kocasına verirler.

3.3.2.1.1.7. Mirasyedi Erkek Tipi

Hikmet

Behiç'in Nişanlısı oyununda otuz üç yaşında, bütün varlığını zevk ve sefa içinde, eğlencelerde tüketen bir mirasyedi tiptir. Arkadaşı Behiç, gerçek yüzünü bilmediği Nermin ile evlenmek üzeredir. Nermin'in ona yalanlar söylediğini anlar. Çünkü Nermin'in geçmişini bilir.

3.3.2.1.1.8. Erkek Doktor Tipi

Geç mi, Erken mi adı oyunda Selahi beş aylık bir erken doğumun sağlıklı olup olmadığı öğrenmek için eve doktor çağırır. Eve gelen doktor kadının önceden birlikteliği olduğunu anlar ama bunu saf olan kocasına söylemez. Muzip bir cevap verir: "Böyle bir doğum mümkündür: ya çocuk erken doğdu ya da siz geç evlendiniz.

3.3.2.1.1.9. Yalancı Erkek Tipi

Muzaffer

Kadıköy Vapurunda oyununda Muzaffer çok yalan söyleyen çapkın bir tiptir. İhsan ile bir vapur yolcuğunda beraberdir. Vapura binen kadınlarla ilgili çapkınlık hikâyelerini anlatır. Güya hepsini tanıyordur. Fakat beklemediği bir şey olur. Bahsettiği kadınlardan biri İhsan'ın karısı çıkar.

3.3.2.1.1.10. Asi Erkek Tipi

Fevzi

Dayak oyununda Fevzi sağlam vücutlu, yakışıklı, asi bir gençtir. Metresi olan Melahat'ı sürekli döver. Aralarında garip bir ilişki vardır. Melahat'e sürekli şiddet uygulamasına rağmen ondan vazgeçmez. Melahat de onu bırakmaz.

3.3.2.1.1.11. Aldatılan Erkek Tipi

İbrahim

Talâk-ı Selâse adlı oyunda İbrahim ciddi, kibar bir beyefendidir. Hafif meşrep bir kadın olan Nermin ile evlidir. Nermin kendisini arkadaşı Reşat ile aldatır. İbrahim bunu bir tesadüf sonucu öğrenir. Bir arkadaş meclisinden ayrılırken hava soğuk olduğu için Reşat ona paltosunu verir. Eve giden İbrahim, paltonun cebindeki gazeteyi okumak ister. Gazetenin içinden bir mektup düşer. Mektubu okuyan İbrahim mektubun altında karısının imzasını görür ve mektup Reşat'a yazılmıştır. Bunun üzerine karısını talâk-ı selâse ile boşar.

Mustafa

Eski Hatıra oyununda şişman bir kalem efendisidir. Biraz da saftır. Çünkü gençlik yıllarında Leyla adlı bir kızın hayli peşinden koşar. Bu kız ise bu sırada onun mahalleden arkadaşı İbrahim ile birlikte olur. Bundan habersiz olan Mustafa İbrahim Avrupa'ya gittikten sonra Leyla ile evlenir.

Nail Paşa

Hırsız adlı oyunda Nail Paşa altmış yaşını geçkin bir ihtiyardır. Bir hayli zengindir. Kendisinden yaşça çok küçük genç Şadan ile evlidir. Karısının bir dediğini iki etmez. Ona karşı hem kibar hem cömert olur. Onun parmaklarını mücevherlerle doldurur. Fakat karısın istediği sade bu değildir. Şadan tıpkı kendisinde olduğu gibi erkeğinden ateşli buseler ister. Onun da kanı kaynasın ister. Heyecanlı kalbini teskin edecek genç bir kalp arar. Fakat bunları kocasında bulamaz. Bu yüzden Nail Paşa karısı tarafından aldatılır.

İbrahim

Bıraktığı Gibi Bulmuş oyununda İbrahim saf kalpli bir memurdur. Taşraya tayini çıkınca evden uzun bir süre ayrı kalmak zorunda kalır. Doğum yapmak üzere

olan geride bırakarak tayininin çıktığı taşraya gider. Bu sırada karısı tarafından aldatılır. Eve ancak üç yıl sonra döner. Döndüğünde karısını kucağında bir kızla gebe halde bulur.

Ekrem

Sıcak Yatak oyununda Cemil çok zengin bir tüccardır. Münevver ile evlidir. Fakat kendisi işinden dolayı evde olmadığı zamanlar karısı tarafından aldatılır. Bir gece yine aldatılırken eve erken gelir. Ama Münevver Ekrem'i dolaba saklayınca hiçbir şey fark etmez.

3.3.2.1.2. Kadın Tipleri

3.3.2.1.2.1. Hafif Meşrep Kadın Tipi

Nermin

Arkadaş Hatırı İçin adlı oyunda Nermin henüz yirmi yaşlarında inatçı, zayıf kişilikli bir tiptir. Pek de kendine güveni olmadığı anlaşılan bu kadın sevgilisi Nazım'a bir ders vermek ister. Amacı onu hayal kırıklığına uğratarak, kıskandırma belki biraz da peşinden koşmasını sağlamaktır. Fakat işler hiç de umduğu gibi olmaz. Nazım onun yerine yakın arkadaşı ile birlikte olur.

Pembe

Çingene Çadırında oyununda Pembe, henüz on yedi yaşındadır. Hasan ile evlidir. Çok güzel olan Pembe bir hayli de işvelidir. Yaşadığı aksilik sebebiyle çiftlik beyi çadırlarına gelince ona yanaşır. Beyin aklını başından alır. Kocasını bir bahane ile dışarı çıkınca Cemil Bey ile sevişmeye başlarlar fakat çok geçmeden kocasını geri döner ve onları yakalar.

Leyla

Eski Hatıra adlı oyunda Leyla oyun kişisi olarak yer almaz. Oyunun tamamını kapsayan sohbette kendisinden söz edilir. İbrahim ve Mustafa mahalleden iki eski arkadaştır. İbrahim yedi yıl boyunca Avrupa'da kaldıktan sonra döner. Bir meyhanede iki dost sohbet ederler. Leyla İbrahim'in Avrupa'ya gitmeden evvelki aşkıdır. Fakat o gittikten sonra Leyla, Mustafa ile evlenir. Çünkü Mustafa, İbrahim hadisesinden habersizdir. Hafif meşrep bir tip olan Leyla bu ilişkisini ondan saklar. Fakat sohbet sırasında İbrahim onunla yaptığı çapkınlıkları anlatınca işler kızışır.

Belkıs

Kadın, Şiir, Aşk adlı oyununda yirmi üç yaşında ateşli bir güzeldir. Zengin bir ihtiyar ile evlidir. Yusuf Ziya'nın birkaç oyununda daha bu tür ilişkiler karşımıza çıkar: genç ve güzel bir kız yaşlı ve zengin biri ile evlidir. Evliliğinde aradığı ateşli aşkı bulamayan kadın, çareyi genç erkeklerde arar. Belkıs da bu tiplerden biridir. Kocasını bir baykuşa benzeten bu kadın onun acizliğinden dert yanar. Kocasını onun kalbinin çarpıntısını teskin edemez. Bu yüzden o da kocasının yakın akrabası ile birlikte olur. Fakat onda da aradığını bulamaz.

Nerime

Vesika adlı oyunda on sekiz yaşında sevimli ama işveli bir genç kızdır. Sinemaya meraklıdır. Kuşdili Çayırı'nda iken yanına gelen Vefik'in konuşma isteğini kabul eder ve birlikte yürürler. Yürümekten yorulan Nerime oturmak ister. Bir parça dinlenmek için oturan gençler birbirlerine hayli sokulur. Bu durumu gören bir polis onları uyarmak için yanlarına gelir. Nerime'yi ve Vefik'iği karakola götürmek ister. Çapkın olduğu kadar da kendinden emin olan Nerime cebinden vesikasını çıkarır ve polisi reddeder.

Nermin

Talâk-ı Selâse oyununda zarif bir hanımefendidir. Bir hayli güzel olan bu kadın kocasını onun yakın arkadaşı Reşat ile aldatır. Kocasını bir akşam eve Reşat'tan aldığı emanet palto ile eve gelince her şey ortaya çıkar. Paltonun cebinde Nermin'in Reşat'a yazdığı mektup vardır. İlişkiyi öğrenen kocası kendisini talâk-ı selâse ile boşar.

İclal Hanım

Ev Kirası oyununda köşkünün bir bölümünü kiraya veren yirmi yedi yaşında bir duldur. Kocasını olmadığı için aşka hasret yaşar. O bu haldeyken köşkünün alt katında kalan kiracısı Ragıp'ın da her gece eve başka bir kadın ile gelmesi onu çileden çıkarır. Kirayı arttırma bahanesiyle onu evden çıkarmak ister. Yanı başında her gün olup bitenlere dayanamaz. Aşka hasret kalan bu kadın Ragıp'tan hem kirayı arttırmasını hem de eve kadın getirmemesini ister. Tartışmada istediğini almayan İclal odasına çıkar. Ragıp'ın yanına getirmek için odada gürültü çıkarır. İnce bir

gömlekle Ragıp'ı karşılayan İclal Hanım'ın asıl niyeti ortaya çıkar. Birlikte, iki eş gibi geçinmeye karar verirler. Böylece İclal Hanım arzusuna kavuşur.

Nermin

Behiç'in Nişanlısı oyununda güzel ve şık bir hanımefendidir. Kalbi ve kolları genç, yaşlı fark etmeksizin herkese açıktır. Behiç'in nişanlısıdır. Ağına yeni düşürdüğü kurbanı Behiç'tir. Behiç'ten önce genç bir doktorla Büyük Ada'da iki birlikte olur. Doktordan ayrılınca bir şair çıkar karşısına. Beş on gün onunla birlikte olduktan sonra bundan da usanan Nermin bu defa ağına bir tüccar düşürür. Adamın neyi var neyi yoksa hepsi tüketir. Nihayet tüccar ancak ondan kaçarak kurtulabilir. Son olarak ise zengin ama bir hayli saf olan Behiç'i ağına düşürür.

Mathilde

Maske oyununda Mathilde şık, uzun boylu bir kadındır. Karnaval zamanı olduğu için yüzünde maske vardır. Maskenin altında ise çirkin bir yüz... Çapkınlık yapmak isteyen Osman onun vücudundan etkilense de yüzünü görünce gerçek olduğuna inanamaz.

Neriman

Geç mi, Erken mi oyununda yirmi iki yaşında hafif meşrep bir kadın olan Neriman Selahi ile evlenmeden önce uzaktan akrabası Hulusi ile aşk yaşar. Evlilikten sonra da ilişkileri devam eder. Kocasını ile henüz beş aydır evlidir. Bu evlilikten önce bir ilişkisi olduğu için beşinci ayda bir çocuk dünyaya getirir. Saf olan kocası durumu anlamakta zorlanır.

Naile Hanım

Tedavi Ücreti adlı oyunda Naile Hanım görünürde saf fakat aslında kurnaz biridir. Zengin ama yaşlı bir adamla evlidir. Kendisindeki heyecanı kocasında bulamadığı için sınırları bozular. Bu yüzden çareyi Doktor Salih Bey'e gitmekte bulur. Doktor kendisine genç biriyle birlikte olmasını tavsiye eder. Kocasından boşanmaya razı olmadığı için çapkınlık yapmayı tercih eder. Saf bir tavır takınarak doktora çapkınlığı nasıl yapacağını sorunca kendisini doktorun kollarında, hususi odada bulur. İstedığı de budur. Doktorda ayrılırken tedavi ücretini vermeyi de ihmal etmez. Netice de bunu tedavi amaçlı yapar.

Şadan Hanım

Hırsız oyununda Şadan Hanım genç, güzel ve hassas bir hanımefendidir. İhtiyar bir adamla evli olduğu için aradığı mutluluğu bulamaz. Bu durum Yusuf Ziya'nın birkaç oyununda daha karşımıza çıkar. Ragıp adında kibar bir gençle kocasını aldatır. Şadan'ın aradığı şey heyecanla atan bir kalp, ateşli buseler, kanı kaynayan genç bir kalptir. Bunlar kocasında bulunmadığı için onu aldatır.

Melahat

Dayak oyununda Melahat hassas, çok güzel bir kızdır. Fevzi'nin metresidir. Ondan sürekli şiddet görür. Ama Fevzi ile birlikte olmaktan da vazgeçmez. Çünkü onun çok beğenmektedir. Fevzi ile ateşli bir aşk hayatı yaşar. Şiddete katlanmasının sebebi de budur.

Muhibbe

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda Muhibbe yirmi yaşında, sekiz ay önce evlenen, zarif ve güzel bir hanımefendidir. Sekiz aylık hamileyken kocası taşraya çıkan tayini sebebiyle evden ayrılır. Doğumdan sonra kızı ile vakit geçirir. Ta ki bir gün kapıyı İbrahim'in eniştesi Cemil çalana kadar. Avrupa'da kalan bu yakışıklı gencin cazibesine kapılarak kocasını aldatır.

Süheyla

İlk Prova oyununda Süheyla on dokuz yaşında genç bir kızdır. Güzel giyinen, kibar, ince bir hanımefendidir. Terzi de kendisi için bir elbise hazırlatır. Bu elbiseyi bahane ederek Cevat ile buluşmaya gider. Cevat ona sürekli güzel sözler söyle, ona yakınlaşmaya çalışır. Cevat'in sözlerine kanarak onun evine gider ve burada ilk tecrübesini yaşar.

Münevver

Sıcak Yatak oyununda Münevver yirmi iki yaşında çok güzel bir kadındır. Güzel giyinmesi, takıp takıştırmayı çok sever. Kocasının zenginliğini bunlar için kullanır. Fakat kocasını Ekrem ile aldatır. Tüccar olan kocası eve gelmediği akşamlar Ekrem'i eve alır. Bir gece yine çapkınlık yaparken kocası eve erken gelir. O da yakalanmamak için Ekrem'i elbise dolabına saklar.

3.3.2.1.2.2. Servet Düşkünü Kadın Tipi

Mebrure

Kırk Lira oyununda Mebrure aşırı hırslı bir tiptir. Hayattaki en büyük arzusu servet ve lükse ulaşmaktır. Bunun için bütün mahremiyetini dahi heba edebilir. Nazım'ın eşidir. Çok güzel bir kadın olan Mebrure'ye aynı zamanda kocasının arkadaşı Cemil'de âşiktir. Açgözlü olan Mebrure teyzesinin kızının aldığı paltoya göz diker. Kuzenine dar geldiği için kendisine seksen lira karşılığında verecektir. Fakat kocasında nacak kırk lira vardır. O da kendisine içten içe âşık olduğunu bildiği Cemil'den bu parayı ister. Cemil eve gelmesi karşılığında vereceğini söyler. Cemil'in evine giden Mebrure onunla birlikte olur ve parayı alır. Kırk lira için kocasını aldatır.

Leyla

Hırsız adlı oyunda Leyla yirmi iki yaşında para düşkünü bir tiptir. İnce, zarif ama hafif meşrep bir kadındır. Zenginliği çok sever. Bu yüzden çirkin ama zengin biri olan Halit'i ağma düşürür. Onu kendisine âşık eder. Halit'in bir an evvel görücü göndermesini ister. Ortalığı aslında sevgilisi olan Nedim ile kızıştırır. Halit'e Nedim'in de kendisini istediğini söyler. Böylece Halit elini çabuk tutmaya çalışır. Leyla sevgilisi Halit ile yaptığı plan sayesinde zenginliğe kavuşacaktır.

3.3.2.1.2.2. Saf Kadın Tipi

Nihal

Arkadaş Hatırı İçin adlı oyunda Nihal yirmi altı yaşında saf bir duldur. Bu saflığı onu bir çapkınlığın kurbanı yapar. Yakın arkadaşı Nermin sevgilisi ile buluşmak için onun köşkünü kullanır. Bir defasında buluşmaya Nazım gelir ama Nermin gelmez. Bu Nermin'in bir oyunudur. Fakat bir hayli saf bir tip olan Nihal, Nazım'ın çapkınlığının kurbanı olur.

3.3.2.1.2.3. Genç Kadın Tipi

Melahat

Sadık Uşak adlı oyunda Melahat yirmi sekiz yaşında, güzel ama mutsuz bir İstanbul kızıdır. Bir hayli ihtiyar ama zengin biri olan Necati ile evlenir. Bu evlilikten hiç memnun değildir. Yusuf Ziya'nın romanlarında yaşlı ama zengin adamlarla

evlenen kadın tipleri çokça yer alır. Fakat Melahat'in diğer tiplerden farkı hafif meşrep bir kadın olmamasıdır. Mutsuzdur ama aşkı dışarda aramaz. Her geçen gün kalbinin ateşi söner. Aradığı heyecanı ve sevgiyi kocasında bulamamanın hüznünü yaşar. Fakat köşkte yalnız kaldığı bir gün onunla ilgili farklı emelleri olan köşkün uşağı Recep gece ansızın yatak odasına girer.

Saniye

Sadık Uşak oyununda Saniye, anne ve babası tarafından hayli zengin olan ihtiyar bir adamla evlendirilmek istenir. O da bu konuda konuşmak için böyle bir evlilik yapmış olan komşusu Melahat'e başvurur. Onun yaşadığı sıkıntıları, acıyı, mutsuzluğu görünce bu evliliğe evet demekten vazgeçer. Aynı dramı yaşamak istemez.

3.4. ZAMAN

3.4.1. Sosyal Zaman

Yusuf Ziya Ortaç'ın Binnaz dışındaki tiyatro eserlerinde yer alan oyunların birçoğunun sosyal zamanı net olarak verilmez. Ancak yaşanan hadiseler ve eserlerin basım yılı göz önüne alındığında sosyal zaman ile ilgili çıkarımda bulunmak mümkün olur.

Binnaz oyununda sosyal zaman 3. Ahmet Devri'dir. Bu zaman oyunda açık bir şekilde belirtilir. Fakat bunun dışındaki *Kördüğüm*, *Nikâhta Keramet*, *Name*, *Behiç'in Nişanlısı*, *Bıraktığı Gibi Bulmuş*, *Çingene Çadırında*, *Eski Hatıra*, *Ev Kirası*, *Geç mi? Erken mi?*, *Hırsız*, *İlk Prova*, *Kadıköy Vapurunda*, *Kadın-Şiir-Aşk*, *Kadın*, *Kırk Lira*, *Koca ile Âşık*, *Maske*, *Sadık Uşak*, *Sıcak Yatak*, *Tedavi Ücreti*, *Vesika*, *Mahkemede* adlı oyunlarda sosyal zaman yirminci yüzyılın ilk çeyreğine tekabül eder.

3.4.2. Ferdi Zaman

Binnaz oyunundaki kişilerin yaşları ile ilgili pek bilgi verilmez. Fakat yaşanan hadiselerden yola çıkarak çıkarımda bulunmak mümkündür. Binnaz'ın, eğlence âlemlerinde parlayan genç ve güzel bir hanımefendi olduğu belirtilir. Gençliğinin en canlı yaşında olduğu anlaşılır. Birlikte yaşadığı Faika ise hayatını âlemlerde geçirmiş geçkin bir kadındır. Binnaz'dan yaşça büyüktür. Gençlik yılları geride kalmıştır. Efe Ahmet genç bir yeniçeri olarak çıkar karşımıza. Tuna

boylarından kalkıp gelen Hamza genç bir delikanlıdır. Oyunda ferdi zamanla ilgili net bilgiler verilmese de Binnaz, Efe Ahmet ve Hamza'nın henüz genç yaşlarda oldukları, Faika'nın ise yaşının ilerlemiş olduğu anlaşılır.

Kördüğüm oyununda başkişi Yakup Kemal yirmi beş yaşında genç bir şairdir. Bir genelevde tanıştığı Nigar ile evlenir. Nigar, daha birkaç defa başarısız evlilikler yaşayan Nigar'ın yaşı verilmez. Fakat Yakup Kemal ile aynı yaşlarda olduğu anlaşılır.

Nikâhta Keramet oyunu bir akşam vakti Nihal ile Ekrem'in salonda karşılıklı konuşmalarıyla başlar. Bunun dışında zamana dair elimizdeki tek bilgi; Nihal, Cemil ile bu akşam sohbetinden bir hafta evvel evlenmiştir. Aynı gece kocasıyla birlikte olan Nihal, aynı günün sabahında Ekrem'e artık onu sevmediğini söyler. Bütün bunlardan yola çıkarak oyunun iki günlük bir zaman dilimini karşıladığı söylenebilir.

Nâme oyununda bütün oyun birkaç saatlik zaman diliminde gerçekleşir. Mürüvvet evliliğın çağına gelmiş genç bir kızdır. Anne ve babasıyla salonda otururken annesinden görücülerin geleceğini öğrenir. Çok geçmeden gelen görücülerle kısa bir sohbetten sonra evde tekrar yalnız kalırlar. Anne ve babasıyla kısa bir tartışmaya girer ve oyun son bulur.

Behiç'in Nişanlısı adlı oyunda ferdi zaman ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Oyunun tamamını kaplayan sohbet bir akşam vakti gerçekleşir. Mevsim kıştır. Nişanlısı Nermin'e üç ay evvel âşık olan Behiç, Cuma günü evlenecektir. Sohbetleri sırasında arkadaşlarına nişanlısını anlatır.

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda Muhibbe ile İbrahim sekiz ay evvel evlenir. Evliliğın sekizinci ayında İbrahim'in tayini çıkar. Bu da bir kış mevsimine denk gelir. İbrahim, eşini hamileyken bırakarak taşraya gider. O taşradayken eşi onu Cemil ile aldatır. Bu tayinden üç yıl sonra ancak eve dönebilir. Görüldüğü gibi oyunda ferdi zaman üç yıllık bir dilime tekabül eder.

Çingene Çadırında adlı oyunda kullanılan ferdi zaman bir gece vaktine tekabül eder. Çiftlik sahibi Cemil Bey bir gece vakti kulübeye gelir. Hasan'ı kandırarak dışarı gönderir. O sırada Pembe'ye yaklaşır. Fakat Hasan kısa bir süre sonra dönünce yakalanırlar ve oyun son bulur.

Dayak adlı oyunda Fevzi ve Melahat arasında tuhaf bir ilişki vardır. Melahat henüz on dokuz yaşında bir Genç kızdır. Onlara misafir olan Rıfat, Fevzi'nin Melahat'a şiddet uyguladığına şahit olur. Fakat aynı gün herkes odasına çekildiğinde

iki sevgilinin gürültülü bir şekilde birlikte olduklarını görür. Bütün bu olanlar aynı gün içerisinde gerçekleşir. Bu sebepten oyunda ferdi zaman yarım güne tekabül eder.

Eski Hatıra adlı oyun iki eski arkadaşın sohbeti üzerine kuruludur. Bu sohbet çok kısa sürer. Konuşmalardan Mustafa ve İbrahim'in orta yaşlarda olduğu anlaşılır.

Ev Kirası adlı oyunda ferdi zaman bir akşam vaktidir. İclal Hanım yirmi yedi yaşında, Ragıp Bey yirmi dokuz yaşındadır. Ragıp, İclal Hanım'ın yedi aylık kiracısıdır. Bir akşam aralarında kira ücreti sebebiyle tartışma çıkar. Fazla uzun sürmeyen bu tartışmadan bir sonuç alamazlar. Akşamın ilerleyen saatlerinde İclal Hanım'ın yatak odasında tekrar bir araya gelerek sorunlarını çözerler. Böylece oyunda ferdi zaman birkaç saate tekabül eder.

Geç mi? Erken mi? adlı oyunda ferdi zaman ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Neriman yirmi iki yaşındadır. Beş ay evvel Selami ile evlenir. Üç gün önce de bir çocuk dünyaya getirir. Oyunun başkişisi Selami ise otuz beş yaşındadır. Doğumun bu kadar erken olması Neriman'ın evlenmeden evvel başkası ile bir birlikteliği olduğunu gösterir.

Hırsız adlı oyunda ferdi zaman bir yaz gecesidir. Ragıp aşk yaşadığı Şadan'ın evine gelir. İki sevgili sohbet ederler. Çok geçmeden üst kattan gelen seslerin üzerine Şadan'ın ihtiyar kocasının geldiği anlaşılır. Evden kaçmaya çalışan Ragıp bahçede polisler tarafından yakalanır ve oyun son bulur.

İlk Prova adlı oyunda Süheyla genç, güzel kızdır. Annesinden terziye çıkma bahanesiyle bir bahar sabahı izin alır. Saat dokuzda evden ayrılan Süheyla Cevat ile birlikte olduktan sonra öğleden sonra saat üçte eve döner. Böylece oyunda ferdi zaman altı saate karşılık gelir.

Kadıköy Vapurunda adlı oyunda ferdi zaman sabah vaktidir. Muzaffer ve İhsan vapur yolculuğunu sabah vakti gerçekleştirir. Bir sonbahar mevsiminde yaptıkları bu yolculuk çok uzun sürmez.

Kadın, Aşk, Şiir adlı oyunda ferdi zaman mehtaplı bir yaz gecesidir. Kemal ve Belkıs gece vakti bir araya gelirler. Oyun onların sohbeti üzerine kuruludur. Bu sohbet çok geçmeden Belkıs'ın Kemal'i kovmasıyla son bulur.

Kadın adlı oyunda, neredeyse bütün oyunu kaplayan sohbet bir kış gecesi yapılıdır. Dört arkadaş bir araya gelerek uzun sürmeyen bir sohbet gerçekleştirirler.

Kırk Lira adlı oyunda Nazım ile Mebrure köşkte gece vakti konuşurlar. Gecenin ilerleyen saatlerinde Köşke Cemil gelir ve Mebrure ile pazarlık yapar. Ertesi

gün Cemil'in yanına giden Mebrure köşke yine akşam vakti döner. Oyundaki ferdi zaman hemen hemen bir gün ile sınırlıdır.

Koca ile Âşık adlı oyunda başkişi Leyla yirmi iki yaşındadır. Oyunun tamamı üç saatlik bir zaman dilimini kapsar. Saat üç gibi Halit ile buluşan Leyla, aynı yerde bu defa saat altıda Nedim ile bir araya gelir. Onunla konuşmasının ardından oyun son bulur.

Maske adlı oyunda ferdi zaman ile ilgili detaylı bilgi verilmez. Başkişi olan Osman otuz yaşındadır. Bir kış akşamı hayal kırıklığı ile sonuçlanan bir çapkınlık girişimi olur. Bir barda eğlenmeye gider. Burada gözüne kestirdiği bir hanımefendiyle yakınlaşır. Bütün olan bitenler birkaç saati aşmaz.

Sadık Uşak oyununda ferdi zaman ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Melahat ve Necati'nin iki yıl evvel evlenir. Melahat bu evlilikte aradığı mutluluğu bulamaz. Bir yaz gecesinde komşusu ile dertleşir. Yaşadığı sıkıntıları ona anlatır. Sohbetten sonra yatak odasında kendisini elde etmek isteyen Recep'le karşılaşır ve oyun son bulur.

Sıcak yatak adlı oyunda ferdi zaman bir kış gecesine tekabül eder. Münevver eşinin evde olmadığı bir gece sevgilisi Cemil'i eve alır. Birlikte olurlar. Fakat beklenmedik bir şekilde Cemil eve erken döner. Ekrem elbise dolabına saklanır ve oyun son bulur.

Talak-ı Selase adlı oyununda ferdi zaman birkaç saate karşılık gelir. Başkişi İbrahim otuz iki yaşındadır. Kendisini aldatan eşi Nermin ise yirmi altı yaşında. Mevsim sonbahardır. İbrahim bir dost meclisinden ayrıldıktan sonra eve gider. Çok geçmeden emanet aldığı paltonun cebinden eşine yazılmış bir aşk mektubu bulunca onu hemen boşar ve oyun sonlanır.

Tedavi Ücreti adlı oyunda başkişi Naile gençliğinin baharındadır. Kocasını kendisinden hayli büyük altmış iki yaşında bir ihtiyardır. Bunun dışında ferdi zaman ile ilgili tek veri Naile'nin bu ihtiyar ile iki yıl evvel evlenmiş olmasıdır. Doktor Salih'in muayene odasında gerçekleşen çapkınlık bir ilkbahar günü, gündüz vakti gerçekleşir.

Mahkemede adlı oyunda kullanılan ana mekân genişçe bir mahkeme salonudur.

Vesika oyununda ferdi zaman bir yaz günüdür. Henüz on dokuz yaşında olan Vefik ve arkadaşı Adil çapkınlık yapmak için Kuşdili Çayırı'na giderler. Burada gördüğü bir hanımefendinin peşine takılan Vefik kötü bir tecrübe yaşar.

3.5. MEKÂN

3.5.1. Geniş Mekân

Yusuf Ziya Ortaç'ın birkaç oyunu dışında bütün tiyatro eserlerinde kullandığı geniş mekân İstanbul'dur. *Binnaz* adlı oyunda kullanılan geniş mekân Lale Devri İstanbul'udur. Oyunda bu geniş mekân fonksiyonel olarak yer alır. Dönem İstanbul'u ile ilgili bilgiler özellikle iki ve üçüncü perdede verilir. Özellikle bir yeniçeri kahvesindeki sohbet bu daha belirgin bir şekilde ortaya çıkar.

Binnaz dışındaki eserlerin kiminde belirgin olmasa da geniş mekân olarak İstanbul'un kullanıldığı anlaşılır. Bu oyunlar şu şekilde sıralanabilir: *Kördüğüm, Nikâhta Keramet, Name, Behiç'in Nişanlısı, Bıraktığı Gibi Bulmuş, Eski Hatıra, Ev Kirası, Geç mi? Erken mi? Hırsız, İlk Prova, Kadıköy Vapurunda, Kadın-Şiir-Aşk, Kadın, Kırk Lira, Koca ile Âşık, Maske, Sadık Uşak, Sıcak Yatak, Tedavi Ücreti, Vesika.*

Yukarıdaki oyunlara istisna teşkil eden tek eser Çingene Çadırında adlı oyundur. Bu oyunda kullanılan geniş mekân Kütahya'dır.

3.5.2. Ana Mekân

Binnaz oyununda kullanılan geniş mekân oyuna da ismini veren *Binnaz*'ın yaşadığı evdir. Özellikle bu evin, üstünde Üsküdar çatmalarının bulunduğu yayvan sedirlerle çevrili bir odası kullanılır. Odanın pencerelerinde ağır Bursa kadifesi perdeler, karşı duvarın içinde bulunan hücrelerde ise laledanlar yer alır. *Binnaz* elinde gümüş bir ayna ile ilk perdede bu odada karşımıza çıkar. *Binnaz* ile âşıkları arasındaki muhavereler, oyun kişileri arasındaki çatışmaların büyük bölümü bu odada gerçekleşir. Nitekim oyun bu güzel döşenmiş odada başlayıp yine burada son bulur.

Kördüğüm oyununda kullanılan ana mekânlar Ruhiye Hanım ile Yakup Kemal'in evidir. Bu iki mekân fonksiyonel olarak karşımıza çıkar. Ruhiye Hanım'ın evi, Kadıköy'de bulunur. Bu evin geniş bir salonu vardır. Salonun sağ ve solunda birer kapı bulunur. Karşı tarafında ise pencereler yer alır. Salonun ortasında büyük, mükellef bir içki masası; tavanda ise fitilli bir lamba vardır. Salonda eğlence meclislerinin kurulmasına imkân verecek şekilde kanepeler ve koltuklar bulunur. Oyun bu salonda kurulan bir eğlence masasında oturanların konuşmalarıyla başlar. Burası bir genelevin salonudur. Ruhiye Hanım burada eğlence geceleri düzenleyerek kadınları çalıştırır. Yakup Kemal ile Nigar arasındaki ilk muhavere burada

gerçekleşir. Yakup Kemal'in evi ise mühürdardadır. Evin büyük bir salonu vardır. Salonun karşısında ve solunda birer kapı, sağında ise pencereler yer alır. Salonun duvarlarını ünlü kimselerin resimler süsler. Nigar ile Yakup Kemal evlendikten sonra bu eve yerleşirler. Nigar'ın, Yakup Kemal ve onun ailesi olan çatışmaları bu evde gerçekleşir.

Nikâhta Keramet oyunun ana mekânı, Nihal'in Kadıköy'deki köşkünün güzel salonudur. Bu salonla detaylı bilgi verilmez. Fakat Nihal'in Ekrem ile olan muhaveresi burada gerçekleşir. Uzun uzun Ekrem ile konuşurlar. Aralarındaki aşkı yeniden canlandırmak için ne yapacaklarına burada karar veririler.

Nâme isimli manzum komedide kullanılan ana mekân Şükrü Bey'in evinin geniş bir salonudur. Olay bu salonda geçer. Odanın karşısında yaldızlı kornişlerden ipek perdeler sarkar. Solda kapı, ortada süslü bir masa, etrafta kanepeler, duvarda ise çeşitli resimler bulunur. Bu odada Mürüvvet bir köşede dantela ile meşgulken, diğer tarafta bir Nebile ve Şükrü tavla oynayarak gelecek olan görücüleri beklerler. Görücüler bu salonda ağırlanır. Misafirler gittikten sonraki tartışma da yine bulanda gerçekleşir.

Behiç'in Nişanlısı adlı oyunda kullanılan ana mekân Cevat'ın Şişli'deki apartman dairesinin güzel bir şekilde döşenmiş salonudur. Bu salonun fonksiyonel bir işlevi bulunmaz. Oyun Behiç ile arkadaşları arasındaki sohbet üzerine kuruludur. Sohbet bu apartman dairesinde gerçekleşir.

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda ana mekân İbrahim'in Kadıköy'deki köşküdür. Bu köşkün salonunda İbrahim ve Muhibbe sohbet ederler. İbrahim tayin sebebiyle taşraya gider. Muhibbe doğmak üzere olan çocuğuyla bu köşkte yalnız kalır. Muhibbe kendilerini ziyarete gelen Cemil'den etkilenerek kocasını bu adamla aldatır. Uzun bir zaman sonra köşke dönen İbrahim kötü bir sürprizle karşılaşır.

Çingene Çadırında adlı oyunda kullanılan ana mekân Kütahya'da Çamlıca sırtlarında bulunan bir çingene kulübesidir. Pembe ve Hasan bu kulübede yaşar. Bir akşam vakti Cemil Bey bu kulübeye gelerek Pembe ile çapkınlık yapmaya kalkışır.

Dayak adlı oyunda ana mekân Fevzi'nin evidir. Rıfat bu eve misafir gelir. Fevzi ile Melahat arasındaki tuhaf ilişkiye şahit olur.

Eski Hatıra isimli oyunda ana mekân Sirkeci'de bulunan meyhanelerden biridir. Çocukluk arkadaşı olan Mustafa ve İbrahim burada bir araya gelerek hasretle muhabbet ederler. Eski günlerden konu açılır. İbrahim eski çapkınlıklardan bahsedince Mustafa'nın tepkisini çeker.

Ev Kirası adlı oyununun ana mekânı İclal Hanım'ın Göztepe'deki büyük köşküdür. Bu köşk iki bölümdür. Birinde İclal Hanım kendisi otururken, diğer bölümde Kiracısı Ragıp kalır. Oyun Ragıp'ın kaldığı bölümde başlar. İclal Hanım kirayı arttırması için Ragıp'a baskı yapar aynı zamanda köşke kadın getirmesinden de rahatsızdır. Burada aralarında yaşanan tartışmadan sonra odalarına çekilirler fakat İclal Hanım üst katta gürültü yapınca bu defa tartışma yukarıda devam eder. Köşkün ikinci bölümündeki muhavere den sonra oyun son bulur.

Geç mi Erken mi adlı oyunda ana mekân Selami'nin evidir. Neriman'ın doğumu bu evde gerçekleşir. Selahi eşinin doğumundan şüphelendiği için eve doktor çağırır. Doktor ile konuşmalarının ardından oyun son bulur. Başka bir mekânla karşılaşmaz.

Hırsız adlı oyunun ana mekânı Nail Paşa'nın evinde iyi döşenmiş bir odadır. Ragıp Şadan ile burada bir araya gelir. Yine aynı evde Şadan'ın kocası tarafından basılırlar. Fakat yakalanmadan evden çıkmayı başarsa da dışarda hırsız sanılarak yakalanıp tekrar köşke getirilir.

İlk Prova adlı oyunda ana mekân Cevat'ın evidir. Cevat Süheyla ile buluştuktan sonra onu Şehzadebaşı'ndaki evine götürür. Burada Süheyla'yı güzel sözlerle etkileyerek ona yakınlaşmayı başarır. Süheyla, Cevat ile ilk tecrübesini yaşar, kendisini ona bu evde teslim eder.

Kadıköy Vapurunda adlı oyunda ana mekân Kadıköy vapurunun büyük salonudur. İhsan ile Muzaffer burada oturarak sohbet ederler. Muzaffer'in yalan söylemekte üstüne yoktur. Vapurdaki kadınlarla ilgili yalan söylerken sert kayaya çarpar. Kadınlardan biri İhsan'ın karısı çıkar.

Kadın, Aşk, Şiir adlı oyunda ana mekân bir yatak odasıdır. Burası penceresi denize bakan bir hayli süslü bir odadır. İhtiyar bir adamla evli olan Belkıs yatak odasında Kemal ile bir araya gelir. Oyun iki sevgilinin bu odadaki muhaverele ri üzerine kuruludur.

Kadın adlı oyunda ana mekân güzel döşenmiş sıcak bir salondur. Dört arkadaş bu salonda bir araya gelerek kadınlarla ilgili düşüncelerini dile getirir.

Kırk Lira adlı oyunda ana mekân Nazım'ın eski köşklerinden biridir. Oyunun tamamı bu mekânda geçer. Bu köşkün salonunda Mebrure kocasını beğendiği bir paltoyu almaya ikna etmeye çalışır. Nazım'da ise paltoyu alacak para yoktur.

Koca ile Âşık adlı oyunda ana mekân olarak bir sahil şeridi kullanılır. Burası Kadıköy'den Kalamış'a giden sahil kenarıdır. Leyla, Halit ve Nedim ile burada bulaşarak konuşur.

Maske adlı oyunda ana mekân bir bardır. Balonun yapıldığı barın hususi odasında Mathilde ve Osman birlikte içki içerler. Osman ondan maskesini çıkarmasını istediğinde ise ummadığı kadar çirkin bir yüzle karşılaşır.

Sadık Uşak oyununda ana mekân çiftliğin geniş salonu ve Melahat'ın yatak odasıdır. Melahat güzel bir şekilde döşenmiş bir odada Saniye ile dertleşir. Burada ona, yaşlı bir adamla evlenmenin ne tür sıkıntılara yol açacağını anlatır. Sohbetin ardından odasına çıkar. Yatak odasında ise çapkınlık peşinde koşan uşak Recep ile karşılaşır.

Sıcak Yatak adlı oyunda ana mekân Münevver'in yatak odasıdır. Evli bir kadın olan Münevver eşini Ekrem ile aldatır. Yine çapkınlık yapmak için yatak odasında bir araya gelirler. Fakat bu defa işler ters gider. Kocasını eve erken dönünce Münevver Ekrem'i yatak odasındaki dolaba saklar.

Talak Selase adlı oyunda ana mekân Reşat Bey ile İbrahim'in evidir. Reşat Bey'in evinde İbrahim, Reşat ve diğer arkadaşları bir akşam vakti birlikte eğlenirler. Burada emanet bir paltoya eve giden İbrahim eşinin kendisini aldattığını öğrenir ve onu boşar.

Tedavi Ücreti adlı oyunda ana mekân Doktor Salih Bey'in muayene odasıdır. Naile Hanım burada doktora muayene olduktan sonra sohbet ederler. Doktor Salih Bey onu çapkınlık yapmaya ikna eder. Muayenehanede birlikte olurlar.

Vesika adlı oyunda ana mekân Kuşdili Çayırı'dır. Burada kadınlı erkekli müthiş bir kalabalık bulunur. Bir tarafta sevgililer birlikte dolaşır, bir tarafta şık ve hanımlarla konuşmayı arzulayan delikanlılar onların peşinden koşar. Bahçede ise saz ile güzel bir hava çalınır. Vefik ve Adil çapkınlık yapmak için buraya gelirler. Vefik kendisini güzel bir hanımefendiyle tecrübe eder.

3.5.3. Dış Mekân

Yusuf Ziya Ortaç'ın tiyatro eserlerinin birçoğunda dış mekân unsuruna pek yer verilmez. Hacim açısından pek geniş olmayan eserlerde dış mekân verilse dahi detaylı tasviri yapılmaz ve fonksiyonel özellik taşımaz.

Binnaz oyununda karşımıza çıkan dış mekânlar şunlardır: bir yeniçeri kahvesi ile Sâdâbâd Parkı'dır. Kahve, Üçüncü Ahmet devrinin havuzlu

kahvelerinden biridir. Yeniçerilerin, dervişlerin uğrak yeridir. Etrafı peykelerle çevrilidir. Yerde birkaç iskemle bulunur. Yeniçeriler genelde burada nargile içer. Sâdâbât Parkı ise Lale devri İstanbul'unun en gözde eğlence, gezi mekânıdır. Bazen kemençe sesi, bazen tambur sesi, sahilde eğlenceye kapılanlar, bazen ağlayanlar bazen gülenler bazen bayılanlar, sahile bir demet çiçek gibi serpilene kadınlar burada göze çarpan unsurlardır.

Eski Hatıra isimli oyunda dış mekân Çırpıcı, Göksu, Adalar, Boğaz Ve Çamlıca'dır. Bu yerlerin isimleri bir tek İbrahim, Mustafa'ya İstanbul hasretini anlatırken geçer. Mekânlarla ilgili detaylı bilgiye yer verilmez.

İlk Prova adlı oyunda dış mekân Harbiye tramvay istasyonudur. Cevat ve Süheyla burada buluşup eve geçerler.

Kadıköy Vapurunda adlı oyunda dış mekân dalgalarıyla vapuru sarsan denizdir. Dışarda oyun kişileri vapurla seyahat ederken dışarda lodos vardır. Dalgalar baştanbaşa güverteyi doldurup boşalır.

Kadın, Aşk, Şiir adlı oyunda dış mekân Belkıs'ın yatak odasının penceresinden görüldüğü kadarıyla denizdir. Güzel bir gecede Kemal'in ağzından pencereden görünen mehtap, ay ışığı, deniz ve gece tasvir edilir.

Koca ile Aşık adlı oyunda kullanılan dış mekân bir sahil şerididir.

Vesika oyununda dış mekân aynı zamanda ana mekân olma özelliği gösteren Kuşdili Çayırı'dır.

3.5.4. İç Mekân

Yusuf Ziya Ortaç'ın oyunlarının neredeyse tamamında kullanılan iç mekânlar odalar ve salonlardır. Olaylar genelde kadın erkek münasebeti üzerine kurulduğu için mekânlar bu münasebete uygun bir şekilde ev içi yerlerdir.

Binnaz oyununda kullanılan iç mekânlar köşk ve saray odalarıdır. Özellikle Çağlayan kasrı ile Hünkâr odasının kısa tasviri yapılır. Çağlayan Kasrı, her gece şairlerin toplandığı, devlet erkânının bulunduğu, sazlı, sözlü eğlencelerin düzenlendiği yerdir. Hamza dedesiyle birlikte af fermanını almak için Hünkâr'ın huzuruna çıkar. Bu sırada sarayda yol aldıkları yerlerin tasviri yapılır. Kubbelere asılı avizelerin altından, al, yeşil, mavi işlemeli duvarların arasından geçerler.

Kördüğüm, Nikâhta Keramet, Name, Behiç'in Nişanlısı, Biraktığı Gibi Bulmuş, Ev Kirası, Geç mi? Erken mi? Hırsız, İlk Prova, Kadın-Şiir-Aşk, Kadın, Kırk Lira, Koca ile Aşık, Sadık Uşak, Sıcak Yatak, Tedavi Ücreti, Vesika adlı oyunlarda

kullanılan iç mekânlar köşk salonları ve yatak odalarıdır. Bunların dışında *Çingene Çadırında* adlı oyunda çingene kulübesi, *Eski Hatıra* isimli oyunda meyhane salonu, *Kadıköy Vapurunda* adlı oyunda vapur salonu, *Maske* adlı oyunda bar salonu, *Tedavi Ücreti* adlı oyunda güzelce döşenmiş bir muayene odası diğer iç mekânlardır.

3.5.5. Mekân-İnsan ve Mekân-Eşya İlişkisi

Binnaz oyununda olay III. Ahmet devrinde cereyan eder. Lale devri olarak bilinen bu dönemde İstanbul'un dört bir yanı laleler ile donatılır. Eğlence, zevk ve sefa dört bir yanda yaygındır. Patrona Halil isyanına kadar bu hal İstanbul'da devam eder.

Binnaz'ın evinde, süslü saray odalarında ve eğlence mekânlarında devrin izleri görülür. *Binnaz*, güzelliği dillere destan hafif meşrep kadındır. Evinde her tarafı laleler ile süslüdür. Lale Devri'nin iki önemli unsurunu onun evinde görmek mümkün olur. Bunlar, *Binnaz*'ın kendisi ve lale çiçekleridir. Eğlencenin, zevk ve sefanın yoğun talep gördüğü zamanda *Binnaz* İstanbul'un ileri gelenlerinin, devlet adamlarının, zenginlerinin dilindedir.

Hamza, Üçüncü Ahmet devrinin havuzlu kahvelerinden birinde oturur. Onlarla sohbet etmeye başlar. Sohbet vesilesiyle piyeste İstanbul eleştirisine yer verilir. Şehir iki farklı açıdan tasvir edilir. Yeniçeriler İstanbul'un içinde bulunduğu eleştirip üzüntülerini dile getirirken Hamza, şehre olan hayranlığından bahseder. Yeniçerilerden biri memleketin ağlanacak bir halde olduğunu, her tarafın lale bahçesine döndüğünü söyler. Yanlarında bulunan Derviş ise söyledikleri ile İstanbul'u ciddi bir şekilde eleştirir.

Gündüz yetişmiyor gibi her gece
Sabahlara kadar çalgı, eğlence,
Samur kürk omzunda, yanında Nedim,
Çağlayan kasrında her gün efendim!
Laleler kadehtir, kadehler lale;
Düşmüş civankaşî sarık hilale!¹⁸⁴

İstanbul'un yanı sıra Nedim'in ve devlet adamlarından İbrahim Paşa'nın eleştirildiği görülür. Şehirde yaşayanlar durumdan hayli rahatsızken Hamza bambaşka düşünür.

Dünyanın cenneti bence burası,
İnsan unutuyor, hicranı yası!

¹⁸⁴ Yusuf Ziya Ortaç. (1941). *Binnaz*. Akbaba Kütüphanesi, İstanbul, s. 26.

Rüya görüyorum sandım evvela,
Benliğim, şaşkınlık içinde hâlâ!

Hamza için fener ve saz âlemleri, elemeleri gönülden silmeye vesiledir. Kadınlar tıpkı laleler gibi, ateşten ve oynak. İpek yaşmaklarla örtülen yüzler esen rüzgârla açılır. Âşıkları cezbeder. Yürüyüşleri, endamları, derinden derine bakışları büyüleyicidir. Payitaht cihanda eşi olmayan bir yerdir. Böyle bir diyarda yaşarken ağlamak, üzülmek manasızdır.

3.6. TEMALAR

3.6.1. Ferdi ve Psikolojik Temalar

3.6.1.1. Aşk

Binnaz büyüleyici bir güzelliğe sahiptir. Ünü bütün cihana yayılır. Erkeklerin arkasından ağladığı Binnaz, kendisinden beklenmeyen bir şekilde bir yeniçeriye, Efe Ahmet'e âşık olur. Artık Binnaz bir çöl, Efe Ahmet'in aşkı ise kana kana içtiği, içtikçe yandığı bir menbâdır. Efe'nin aşkıyla Binnaz'ın gözünde istese elde edebileceği saraylar, zenginlik, paşalar, vezirler silinir. Peşinden koşan binlerce kişi varken hepsinden öğrenerek, hepsinden kaçarak Ahmet'i seçer.

Efe Ahmet, Binnaz'a olan aşkıdan Mecnun'a döner. Ruhu isyanla dolar, sözleri hududu aşar, hayata dair Binnaz'dan başka hiçbir şey düşünmez. Fakat Binnaz'ın aşkına sadık olmadığı çok geçmeden anlaşılır. Hamza sebebiyle yaşanan hadiseler Binnaz'ın duygularında samimi olmadığını ortaya koyar. Efe'nin haline üzülür, onun zindandan kurtulması için çabalar fakat Efe Ahmet kaçıp yanına gelince çareyi Hamza'ya sığınmakta bulur. Çünkü Efe'yi götürmeye gelen kollukçular kapıya dayanmıştır. Kendisini tehlikeye atmak istemeyen, durumun kötüye gittiğini gören Binnaz aşkıdan vazgeçer.

Bir paşazade olan Hamza, Binnaz'ın güzelliğini Tuna boylarında duyar. Onu görmeden âşık olur, yüreği kor ateşlere düşmüş gibi yanar. Beklemeye sabrı tahammülü kalmaz. Yollara düşer. Yolda türlü sıkıntılar çeker. Donma tehlikesi yaşar, atı ölür ama o, Binnaz'a ulaşma arzusundan vazgeçmez. Binnaz'a o kadar vurgundur ki onun evinde Binnaz'ın birini beklediğini öğrenmesine rağmen yanından ayrılmak istemez. Gelecek olanla vuruşmayı, ölümü göze alır. Ertesi gün Binnaz'ın sevdalısı Efe Ahmet'le karşılaşır. Onun kavga edip yaralanır. Binnaz'ın arzusuyla ölüme mahkûm edilen Efe'yi affettirir. Binnaz'ın onunla gerçek aşkı buldum dediği Efe Ahmet'ten ayırır. Binnaz ona teslim olur. Binnaz'ın Efe'den vazgeçmesinin

sebebi başını belaya sokmak istememesidir. Fakat en az bunun kadar etkili bir sebep vardır, o da ablası Faika'nın telkinleridir. Binnaz, Efe için üzülürken ablası, ondan vazgeçmesini, Hamza'nın kendisi için çok daha uygun olduğunu, hak ettiği güzel hayatı ancak kendisine Hamza'nın sunabileceğini söyler. Efe'nin pençesinden kurtulmalıdır. Onun yüzünden eve hapsolmuştur. Sürekli kavgaya hazır, serserinin tekidir ona göre. Bu sözle zaten zor durumda olan Binnaz'ın aklını çeler. Efe'yi gönlünden çıkarır. Hamza'ya yakınlaşır. Üstelik bu tercihini Efe'nin kaçıp yanına geldiği bir günde yapar.

Her ikisi de hassas mizaçlıdır ve edebiyatı çok severler. İlk defa Ruhiye Hanım'ın evindeki salonda karşılaşırlar. Salonda yalnız kaldıkları bir sırada Yakup Kemal, Nigar'ın kendisinde uyandırdığı ilk intibahı ona söylemeye başlar. Onun bu sözlerinden Nigar etkilenir. Böylece evliliğe kadar uzanacak olan bir aşkın ilk adımı atılmış olur.

Salondaki ilk konuşmalarında Nigar, uzun zamandır hasretini çektiği şefkati Yakup Kemal'in gözlerinde bulur. Eski günleri düşündükçe içi yanan bu kadın ilk defa kendisini dinleyen, anlayan bir erkeğe rast gelir. Nigar geçmişini, acılarını, özlemlerini her şeyi bir lahzada Yakup Kemal'e anlatır. Bütün bunları şefkatle, anlayarak, acıyı yüreğinde hissederek dinleyen Yakup Kemal, Nigar'ın ellerini tutarak ona, onu eski hayatına kavuşturacağına dair söz verir. Nigar ilkin bu söze inanmakta tereddüt eder. Bir heves olduğunu düşünür. Fakat Yakup Kemal hayatın bütün acısını tatmış bir şairdir. Sözlerinde ise samimidir. Evlilik gerçekleşir. Birlikte Yakup Kemal'in evinde annesi ve kız kardeşi ile birlikte yaşamaya başlar. Nigar'ın buradaki hayatı çok zor geçer. Çünkü Yakup Kemal'in annesi ve kız kardeşi ona sürekli eski günlerini hatırlatır. Daha önceden yaşadıklarını hatırlatarak onu rahatsız ederler. Günler böyle geçerken Nigar iyi niyetinin kurbanı olur. Yakup Kemal'in kardeşini korumak isterken yanlış anlaşılır ve çok sevdiği Yakup Kemal'den hakaretler işitir.

Yakup Kemal'in annesi olan ilişkisi Nigar ile evliliğinden sonra gerilimli bir hal alır. Evde sürekli olarak çatışırlar. Melahat Hanım oğlunun yaptığı evlilikten hiç memnun değildir. Gelininin geçmişi kendisini rahatsız eder. Eskiden genelevde çalışan bir kadını, oğlu gelin olarak getirdiği için ona çok kızgındır. Nigar'ın her hareketi onun gözüne batar. Onun geçmişini sürekli dile getirir. Oğluna daima onu şikâyet eder. Yakup Kemal'in annesi ile çatışmasının tek sebebi evliliği değildir. Annesi onun mesleğini de tasvip etmez. "Söylemesem çatlayacağım. Nasıl susayım?"

Oğlunuz necidir, dedikleri zaman söz bulamıyorum. Şiir yazar, gazetelere mi bastırır diyeyim?” gibi sözlerle memnuniyetsizliğini dile getirir.

Bu evlilik mutaassıp bir alenin namus telakkisini derinden sarsar. Bu yüzden Nigar-Yakup Kemal ve Melahat Hanım arasında sürekli bir gerilim vardır. Bu durum Nigar’ı derinden üzse de onun en büyük destekçisi kocası olur. Bir de söylenenlere kayıtsız kalmayı, kulak tıkamayı tercih ederek rahatlamaya çalışır.

Yakup Kemal’in kardeşi Nihal, Cemil ile evlidir. Evlilikleri sıhhatli ilerlemez. Sürekli aralarında çatışma yaşanır. Nihal Cemil’i sevmemesi, Cemil’in dışarı hayatına düşkün olması bu çatışmanın sebeplerindedir. Cemil’de aradığını bulamayan Nihal, Fikret’le aşk yaşamaya başlar. Akrabası olan Fikret ile çocuklukları dahi birlikte geçer. Bundan hiç kimsenin haberi olmaz ta ki Nigar onları sevişirken görene kadar. Salonda yalnız kaldıkları bir anda Fikret, Nihal’e yaklaşır. Beklenmedik bir anda Nigar içeri girer ve her şeyi görür. Ferit çok utanır. Eve uzun bir süre gelmez. Nigar gördüklerini kimseye söylemeyeceğine dair söz verir. Ama Nihal’i de ciddi şekilde uyarır. İki erkek arasında bir tercih yapmalıdır.

Fikret eve tekrar gelmeye utandığı için Nihal’e bir mektup yazar. Mektubu salonda Nihal ve Nigar birlikte okur. Ferit vaziyetin ortaya çıkmasından dolayı çok utandığını dile getirmektedir. Bir ara içeriye Yakup Kemal gelir ve mektubu fark eder. Alıp okumaya kalkışır. Fakat Nigar daha hızlı davranarak mektubu alır ve kendisine eski bir arkadaşından geldiğini, ne yazdığını söyleyemeyeceğini belirtir. Duruma çok sinirlenen Yakup Kemal Nigar’ın eski hayatına geri dönmeyi düşündüğünü zanneder. Ona çok ağır hakaretler eder. Bu ağır sözlere dayanamayan Nigar salondan çıkmak isterken bayılıp düşer. Bunu fırsat bilen Yakup Kemal mektubu alarak okur ve gerçeği öğrenir. Mektup Fikret’ten nihale gelmiştir. Söylediklerine çok pişman olan Yakup Nigar’ın kaskatı kesilen vücuduna sarılarak ağlar.

Nikâhta Keramet isimli oyunda Nihal, aynı zamanda akrabası olan Ekrem ile aşk yaşar. Fakat Ekrem bir Avrupa seyahatine çıkar. Bu seyahat sırasında Nihal’in annesi Ekrem’den bir mektup alır. Mektupta, Ekrem Paris’teyken bir şapkacı kızı ile evlendiği haberi yazılıdır. Bunun üzerine Nihal, Cemil adında zengin ama basit bir adamla evlenir. Evliliğinden çok memnun olmayan Nihal, evinin salonunda Ekrem ile buluşunca eski aşkı yeniden canlanır. Fakat artık evli bir kadındır. Ne yapacağını bilemez. Bu çıkmaza Ekrem bir çare düşünür. Bir haftadır kocasına yaklaşmayan Nihal ona karşı olan vazifesini yerine getirecek ve kendisiyle de yasak aşk

yaşayacaktır. Bu Avrupa tarzı hayatı Nihal'e kabul ettirir. Fakat işler beklediği gibi ilerlemez. Nihal kocasıyla geçirdiği ilk gecenin ardından onu sever ve Ekrem'den tamamen yüz çevirir.

Dayak adlı oyunda işlenen tema iki sevgili arasında yaşanan tuhaf ilişkidir. Bu bilinenin dışında bir aşktır. Fevzi ile Melahat arasında kavga gürültü eksik olmaz. Fevzi her fırsatta Melahat'i döver. Fakat her ikisi de birbirinden ayrılmaz. Bir defasında evlerine misafir olan Rıfat Fevzi'nin Melahat'i dövdüğüne şahit olur. Her ne kadar uyarsa da kâr etmez. İlginç olan her ikisinin de birbirlerini sevdiklerini söylemesidir. Rıfat bu yüzden olan bitene anlam veremez. Gece herkes odasına çekilir. Bir süre sonra Melahat'in inlemeleri duyulur. Rıfat, Fevzi'nin yine onu dövdüğünü düşünür ama vaziyet çok başkadır. Melahat'in yan odadan sesi duyulur: Ben böyle ıstıraba razıyım.

Fevzi'den sürekli dayak yemesine rağmen muhibbe onunla geceleri pek mutludur. Fevzi onun bütün mahrem arzularına cevap verir. Bu da onu muhibbe için vazgeçilmez kılar.

3.6.1.2. Çapkınlık

Bıraktığı Gibi Bulmuş adlı oyunda işlenen tema çapkınlıktır. Bütün ömrünü Avrupa'da geçiren Cemil cazibesine kapılan Muhibbe kocasını onunla aldatır. İbrahim'in memur olarak taşraya tayini çıkar. O giderken karısı doğum yapmak üzeredir. İbrahim'in ayrılışından sonra Muhibbe hayli zor günler geçirir. Hastalanıp yataklara düşer. Fakat kızı dünyaya gelince toparlanır. Günleri sevinç içinde geçer. Bir gün İbrahim'in eniştesi Cemil çıka gelir. Pek yakışıklı olan bu gence bütün Avrupa kızları vurgundur. Muhibbe ondan etkilenir ve birlikte olurlar. Üç yıl aradan sonra İbrahim görevden döndüğünde karısı onu kucağında ve karnında duran birer bebekle karşılar.

Çingene Çadırında oyununda işlenen tema çiftlik sahibi Cemil Bey'in çapkınlığıdır. Bildircin avına çıkan Cemil Bey dönüşte bir çukura giren atının ayağı sakatlanınca çiftlik çok uzakta olduğu için Hasan'ın kulübesine gider. Onun gelişine Hasan da karısı Pembe de çok sevinir. Cemil Bey, Pembe'nin işveli halinden etkilenir. Ona ulaşmayı arzular. Pembe de onunla birlikte olmanın derdine düşer.

Cemil Bey, Pembe'nin de istekli olduğunu görünce Hasan'ı uzaklaştırmaya karar verir. Sürekli ayıyla uyuduğunu burada da uyuyabilmesi için bir ayıya ihtiyacı olduğunu söyler. Bunun için Hasan'a birkaç altın verir. Altını alan Hasan'ın aklı

başından gider. Ayı bulmak için dışarı çıkar. İki çapkına gün doğmuştur. Birbirlerine sokulup oynaşmaya başlarlar. Ama çok geçmeden içeri Hasan girer. “Hasan: Hay aklınla bin yaşa. Çalış efendim çalış! Sanki ayı nedir ki: Şöyle insana alışı!” Hasan’ın bu manidar sözleriyle oyun son bulur.

Eski Hatıra oyununda işlenen bir başka tema ise çapkınlıktır. Uzun yıllar sonra Mustafa ile buluşan İbrahim büyük bir pot kırar. İbrahim gurbete çıkmadan önce seviştiği Leyla’nın Mustafa ile evlendiğini bilmemektedir. Leyla’dan bahis açar. Onunla nasıl seviştiğini anlatmaya başlar. Ama Mustafa durumu daha fazla saklamaya tahammül edemez. Arkadaşının boğazına sarılır. Hanımı ile İbrahim’in ilişkisini öğrenmiş olması onu çok sinirlendirir.

Ev Kirası adlı oyunda işlenen tema bir kadının yalnızlığı, aşka olan hasretidir. İclal Hanım büyük köşkünün bir bölümünü kiraya verir. Diğer bölümünde tek başına yaşar. Gecelerini paylaşacağı bir dosta hasrettir. Kiracısı Ragıp ise genç ve çapkın bir delikanlıdır. Fakat onda ilkin umduğunu bulamaz. O her gece bir başka kadınla yatağını paylaşır. Bir müddet sonra İclal Hanım Ragıp’tan kirayı arttırmasını eğer arttırmayacaksa köşkten ayrılmasını ister. Bir de her gece eve gelen kadınlardan rahatsızdır.

Ragıp’la tartışır ama bir sonuca varamazlar. İclal Hanım’ın derdi kira değildir. O her gecesini yalnız geçirirken Ragıp’ın başka kadınlarla birlikte olmasına tahammül edemez. Nitekim tartıştıkları gece odasında gürültü çıkararak Ragıp’ın kendi kapısına dayanmasını sağlar. İçeri kira bahanesiyle giren Ragıp, İclal Hanım’ı gördüğünde onun asıl niyetini anlar. Onun derdi kira değil yalnızlıktır. Kirayı peşin vermek isteyen Ragıp’ın avuçlarına ellerini bırakarak çapkın bir tavırla, parayı taksit taksit kendisinin getirmesini ister. Böylece İclal Hanım dermanına kavuşur. Yalnızlığını ve aşka olan hasretini teskin edebilecektir.

Geç mi, Erken mi? Adlı oyun beş ay evvel evlenen Neriman’ın evlilik dışı çocuk sahibi olması üzerine kuruludur. Evliliğin üzerinden beş ay geçtikten sonra doğum gerçekleşir. Doğumun bu kadar erken olması saf ve dalgın bir adam olan kocası Selami’yi şüphelendirir. Erken doğumun dahi bu sürede gerçekleşebileceğini aklı almaz. Ama karısının da kendisinden evvel biriyle birlikte olabileceği bir türlü aklına gelmez. Aklındaki soru işaretlerini gidermek için ve doktor çağırır. Durumu anlatır. Her şey aslında ortadadır. Çocuğun bu kadar erken doğması mümkün değildir. Doktor bunu Selami’ye ince bir nükteyle izah etmeye çalışır. Ama işin iç yüzünü fark eder mi, bilinmez. Neriman, akrabası olan Hulusi ile evliliğin öncesine

dayanan bir aşk yaşar. Üstelik hala birlikte olmaya devam ederler. Selami'nin aklına takılan soru işaretlerinin cevabı aslında Hulusi'dedir.

Hırsız adlı oyunda Ragıp ile yaşlı, zengin bir adamla evli olan Şadan'ın birlikteliği anlatılır. Şadan, kocasından aslında bir yönüyle memnundur. Kocasını kibar, asil bir paşadır. Ne isterse alır, ne isterse yapar, hatta isteklerini hemen gözlerinden okuyuverir. Parmaklarını sade pırlantalarla doldurur. Fakat Şadan gönlünü bunlarla teskin edemez. O aynı zaman genç birinin heyecanına da muhtaçtır. Bu ihtiyacını da Ragıp karşılar. Ragıp adeta onun esiridir. Tehlikeli olmasına rağmen onunla bir araya gelmekten çekinmez. Her gece neredeyse ölümü göze alarak gelip Şadan'ı görür.

En son buluşmalarında Ragıp Paşa'dan bahis açıldığı sırada korktukları başlarına gelir. Üst kattan ayak sesleri duyulur. İki heyecanlı çapkın ilkin ne yapacaklarını şaşırır. Daha sonra Ragıp biraz da korkarak camı açarak aşağıya atlar. Ama onu kötü bir sürpriz bekler. Onun atladığını gören bekçi ve polisler hırsız olduğunu düşünür. Yakalayıp copla döverler. Nail Paşa'nın yanına götürülen Ragıp'ın cebinden Şadan'ın resmi çıkar.

İlk Prova adlı oyunun teması çapkınlıktır. Oyunda Süheyla ile Cevat'ın birlikteliği anlatılır. Bu Süheyla'nın ilk deneyimidir. Annesinden terziye gitme bahanesiyle izin alan Süheyla, Cevat ile buluşur. Cevat onu eve götürmeye ikna eder. Evde birlikte olurlar. Süheyla kendisini Cevat'a teslim eder. Vakit ilerlediği için eve geç dönen Süheyla, annesine elbise provasının uzun sürdüğünü söyler. Böylece annesinden azar yemekten kurtulur.

Kadın, Şiir, Aşk oyununda işlenen tema yasak aşktır. Bu aşk Belkıs ile kocasının yakın akrabası Kemal arasında cereyan eder. Belkıs yaşlı kocasının kendisini mutlu edememesinden mustarıptır. Kemal ise aşk ile beraber şirin peşindedir.

“Kocam... Ahh onu bir bilsen.
O, öyle bir insan ki dudakları
Değdikçe vücudum donar sanki!
O bembeyaz sakalı bir kar yığını,
Kahkahası andırır bir baykuş çığlığını!
Bense pek gencim, yaşım daha yirmi üç,
Bu ateşli çağımda ona tahammül ne güç!
Onun sönmüş gözleri hep toprağa bakıyor,
Benimse kalbimde kan alev gibi akıyor!”

Görüldüğü gibi Belkıs'ın vücudunda kan bir alev gibi dolaşırken, yaşlı kocası onu mutlu etmekten çok uzaktır. Bu durumda genç kızı derin bir hüzne sürükler. Bir yandan da kendisine daima güzel sözler söyleyen Kemal'e yaklaşır. Onun kendisini mutlu edeceği, arzusuna cevap vereceği kanaatindedir. Fakat konuşmaları ilerledikçe Kemal onun ümidini kırar. Kemal'in şu sözleri Belkıs'ı iyice çileden çıkarır:

“Şairlik hayatımın ebedi yoldaşı o,
Kalbimin çarpıntısı, gözlerimin yaşı o
Bence: kadın, aşk, içki, zenginliğin hepsi birdir,
Benim kadımın, aşkım, içkim, param şiidir!”

En büyük aşkı şiir olan Kemal, yanında duran ve aşk ateşiyle kendisinden medet uman kadının asıl arzusunu görmez. Bunun üzerine Belkıs sinirlenerek artık onu sevmediğini söyler ve onu odadan kovar.

Maske adlı oyunda işlenen tema hayal kırıklığı ile sonuçlanan bir çapkınlıktır. Osman katıldığı karnavalda bir hayli sarhoş olur. Uzun boylu güzel bir vücudu olan bir hanım gözüne takılır. Bir saat boyunca peşinden koştuğu kadını onun yalnız birer içki içmek için ikna eder. Biraz sohbetten sonra kadından maskeyi çıkarmasını ister. Biraz nazlanan Mathilde daha fazla diretmeyip maskeyi çıkarır. Ortaya gayet çirkin bir yüz çıkar. Osman gördüğüne inanamaz ve sarhoşluğun etkisiyle hala maskeyi taktığını düşünür. “Bu senin yüzün değil. Çapkın! Çıkar maskeyi” der ve oyun sonlanır.

Sıcak Yatak adlı oyunda işlenen tema çapkınlıktır. Ekrem, evli bir kadın olan Münevver ile aşk yaşar. Çapkınlıkları bir gece kötü bir sürpriz ile mahvolur. Münevver kocası ile parası için birliktedir. Her ne kadar onun bazı hususiyetleri hoşuna gitse de onu gerçekten sevmez. Kocasının zenginliği sayesinde İstanbul'un en şık hanımefendisi olur. Kocasını gerçekten sevmeyen Münevver kaynayan kanını Ekrem ile teskin eder. Kocasının yokluğunda onunla birlikte olur. Bir gece yine kocası evde yokken Ekrem'i yatağına alır. Ama ansızın kocası gelir. Ekrem'i dolaba saklamak zorunda kalır. Soğuktan tir tir titreyen kocası hızlıca yatağına gelir. Hiçbir şeyi fark etmez.

Talâk-ı Selase adlı oyununda işlenen tema aldatmadır. Nermin evli biri olmasına rağmen bir başka evli bir adam olan Reşat Bey ile aldatır. Bundan ne Reşat Bey'in hanımının ne de Nermin'in kocası İbrahim'in haberi vardır. Ta ki İbrahim bir gün eve Reşat Bey'in paltosu ile gelene kadar. Reşat Bey hava soğuk olduğu için

emanet olarak paltoyu İbrahim'e verir. Paltonun cebinden çıkan mektup bütün hadiseyi ortaya çıkarır. Oyunda Nermin ve Reşat'ın neden eşlerini aldattığı ile ilgili bilgi verilmez. Bu yasak aşka eşlerinde memnun olmamaları mı sebep olur yoksa başka bir şey bilinmez. Fakat mektupta eşinin imzasını gören İbrahim hiç tereddüt etmeden Nermin'i talak-ı selase ile boşar ve evden kovar.

Vesika adlı oyunda işlenen tema çapkınlıktır. Kanı kaynayan iki genç çayıra gönüllerini eğlendirmek için Kuşdili Çayırı'na giderler. Burası birbirini seven ve güzel vakit geçirmek isteyen insanlarla doludur. Yirmili yaşlarında olan Vefik ve Adil karşılıklı güzel hanımefendilerin çıkmasını umarlar. Hatta Adil arkadaşına yaşı geçkin hanımefendilerin gençlerden hoşlandıklarını söyler ki bunlar genelde zengin hanımlardır. Fakat Vefik buna pek kulak asmaz. İçinden geçenleri arkadaşına söyler:

“Bak ne güzel bir gece... Herkesin eşi var.
Yüreğinde neşesi, kalbinde ateşi var!
Dereler şen, dağlar şen, erkekler şen, kızlar şen,
Böyle birbiriyle sevişen insanları gördükçe
İçin susuyor aşka, ahh...
Erkek olmasaydı dünyada benden başka!
Bütün kadınlar, kızlar arzuma râm olaydı.
Bana râm olmayana dünya haram olaydı!”

Bunları arkadaşına söyleyen Vefik bir anda karşıdan işveyle yürüyerek gelen bir hanımefendi görür ve kendisini tecrübe eder. Usulca yanına yaklaştığında onu da kendisine karşı istekli bulur. Bir yerde oturup genç hanımefendinin ellerini okşar. Nerime'nin yüreğini okşayacak sözler söyler. Fakat onları yakınlıklaştıkça gören bir polis keyiflerin kaçırır. Yanlarına gelen polis onları azarlayarak ayrılmasını ister. Karakola götürmeye çalışır. Fakat Nerime polise çıkışarak vesikasını gösterir.

3.6.1.3. Gurbet

Eski Hatıra romanında işlenen temalardan biri gurbettir. İbrahim yedi yıl Avrupa'da kalır. Buranın bütün güzelliklerinden, bütün imkânlarından faydalanır. Fakat çabuk sıkılır. Bir vakit sonra İstanbul'u çok özlemeye başlar. Eski dostu Mustafa ile bir araya geldiğinde yaşadığı bu durumdan bahseder:

“O hayatı bilmeyen uzaktan tatlı sanır;
İlk önce sarhoş eder insanı zevk alınca
Fakat öyle bir yaşayış beş para etmez bence!
Kızları, kadınları, her şeyi başka biçim!”

Her gün: İstanbul diye yanar dururdu içim!

...

Gurbet ne acı şeydir, bunu anlamazsın sen,

Yüreğim için için nasıl sızlardı, bilsen!

Bazı gece odamda tek başıma kalırdım,

Maziyi düşünmekten ayrı zevk alırdım!”

İbrahim Avrupa’dayken sürekli İstanbul’un ince minarelerini, Boğaziçi’nin mavi harelerini, güzel Çamlıca’yı, Göksu’yu Adalar’ı çok özler. Buraların hasreti ile yanar. Onun için İstanbul’un viran evleri, beşikteki çocukların sesleri, peçeli masum kızların bakışları çok başka manalar iade eder.

3.6.1.4. Yalan

Kadıköy Vapurunda adlı oyunda işlenen tema yalandır. Muzaffer yalan söylemeyi çok seven, bunu alışkanlık haline getiren biridir. İhsan ile sohbetleri sırasında söylediği yalanların karşılığını yediği sert bir tokatla alır.

Vapura binen hanımefendilerle ilgili güya yaptığı çapkınlıklardan bahseder. Mavi gözlü olanıyla bir yıldır arkadaştır. Üstelik kız nişanlıdır. Uzun boylu, ince, kumral benizli olan haftada üç gün kendisine uğrar. Ardından kenardan geçen bir kumral hanımdan bahsetmeye başlar. Bu en son sevdiği kızdır. Güya bu kumral hanımla birçok defa birlikte kalır. O kadar ki bütün vücut hatlarını ezberler. Göğsünün ortasında iki de beni olduğunu söyleyince artık İhsan dayanamaz ve Muzaffer’e okkalı bir tokat atar. Çünkü bahsettiği kumral onun karısıdır. Muzaffer bu defa yalan söylerken sert kayaya çarpar.

3.6.1.5. Servet Düşkünlüğü

Kırk Lira adlı oyunda başkışı Mebrure servet ve lükse çok düşkündür. Bu ikisine ulaşmak için yapmayacağı şey yoktur. Çok zengin olan kocası zamanla her şeyini kumar masalarında kaybedince eskisi gibi istediği her şeye ulaşamamaya başlar. Teyzesinin kızında gördüğü palto çok hoşuna gider. Teyzesinin kızı seksen liraya verebileceğini söyleyince hemen durumu kocasına bildirir. Fakat kırk liralari eksiktir. Paltoyu elde etme arzusu ile yanıp tutuşan Mebrure bu uğurda bütün mahremiyetini hiçe sayar. Eksik olan kırk lirayı vermesi karşılığında kocasının arkadaşı Cemil ile birlikte olur. Ama hiç beklemediği bir sürprizle karşılaşır. Cemil parayı Nazım’dan borç alıp ona vermiştir. Bunu öğrenince Mebrure kendi kendine

“Çapkın! Beni kocamın parasıyla aldattı!” der. Hırsı uğruna hem mahremiyetinden olur hem paltoyu elde edemez.

Koca ile Âşık adlı oyunda başkişi olan Leyla servet düşkününü bir kadındır. Fakirliğe, parasızlığa tahammülü yoktur. Kendisi ile aynı fitratta olan Nedim’le servete ulaşmanın planlarını yapar. Yaptıkları plana göre Leyla, Halit’i kendisine âşık edip onun aklını çecektir. Leyla bunun için hemen çalışmalara başlar. Halil ile buluşarak onunla evlenmek istediğini ama elini çabuk tutması gerektiğini söyler. Böylece Halit onunla evlenmek için işleri hızlandırma kararı alır. Leyla’nın söylediklerine inanır. Heyecan ve tecrübesizliğinden Leyla’nın asıl niyetini öğrenemez. Leyla ve Halit’in kurduğu tuzağa düşer. Nihayetinde Leyla ve sevgilisi de arzu ettikleri paraya kavuşma şansı yakalar.

3.6.1.6. Hırsızlık ve Cinayet

Mahkemede adlı oyunda Migirdiç bir çiftliği ele geçirip burada yaşayanları öldürmekle suçlanır. Şahitlik yapabilecek birçok kişiyi öldürür. Yine de mahkeme salonuna şahitlik yapmaya gelen birkaç kişi çıkar. Daha önce cebinde metelik yokken bir anda çiftlik sahibi olması hâkimi de şüphelendirir ama deliller yetersizdir. Üstelik maznun çiftliğin babasından kaldığını iddia eder. İnsanları yakalayıp astığı için de onun söylediklerini boşa çıkaracak deliller bulunamaz.

3.6.2. Sosyal Temalar

3.6.2.1. Eğlence Düşkünlüğü

Eserde Binnaz’ın hikâyesinin dışında işlenen ana temalardan biri de dönem eğlence düşkünlüğüdür. Özellikle ikinci perdenin hemen başında yeniçeriler üzerinden bu tema üzerinde durulur. Bu dönem ile ilgili ayrıntılara yer verilir. Padişahın, vezirlerin ahvali iyi değildir. Ahali ve asker bu halden şikâyet eder. Bu dönemde bütün İstanbul lale bahçesine döner. Gündüzler yetmiyormuş gibi bütün devlet erkânı geceleri de eğlencede, zevk ve sefa peşindedir. Üstelik padişah bu halin müsebbibi olan vezirine de itimat eder. Özellikle asker ve ahali Damat İbrahim Paşa’dan şikâyetçidir. Samur kürkleri içinde, bir yanında Şair Nedim, her gün Çağlayan kasrında eğlencededir. Kayık sefalari, yapılan israflar halkı ve askeri iyice kızdırır. Çünkü vatanın hali eski coşkulu günlerinden uzaktır. Ahalinin gözünde askerin kıymeti kalmaz. Eğlence yüzünden din dahi unutulur.

Bir yandan kahvede oturan yeniçeriler üzerinden dönem İstanbul'unun bu kötü yönleri verilirken, kahvedeki sohbet katılan Hamza üzerinden İstanbul'un bir başka cephesi anlatılır. Tuna'dan gelen Hamza'ya göre dünyanın cenneti burasıdır. İstanbul'un güzelliği insana gamını, yasını unutturur. Fener alayları, saz âlemleri, güzelliği dillere destan kadınlar insana bütün dertleri unutturur.

“Evet... Aldatırlar önce naz ile,
Ağlarsın önünde bin niyaz ile,
Nihayet aşkına güya râm olur,
Güya, ona başka yüz haram olur,
Heyhat! Üç gün bile oturamaz sende,
En haris aşkınla onu sevsen de!
İşte o fettana benzer bu diyar,
Seven de sevmeyen kadar bahtiyar!”

Bir yeniçerinin ağzından dökülen bu manzum ifadeler İstanbul'un bir fotoğrafıdır.

3.6.2.2. Evlilik

Nâme isimli manzum komedide işlenen ana tema görücü usulü evliliğidir. Genç ve güzel bir kız olan Mürüvvet'e sürekli görücüler gelir. Anne ve babası tarafından adeta defileye çıkıyormuşçasına sergilenir. Evde sürekli Mürüvvet'in evliliği konuşulur. Mürüvvet'in şu söyledikleri durumu özetler niteliktedir:

“Kuzum anne artık bu bahsi kesin,
Maskarası olduk çünkü herkesin!
Bütün mahallede bir dedikodu,
Halimiz dünyaya eğlence oldu!”

Son olarak ise yaşı bir hayli ilerlemiş olan bir Paşa, Mürüvvet'e talip olur. Evde tartışma yeniden alevlenir. Mürüvvet hiç görmediği bir adamla evlenmek istemez. Ama anne ve babası adamın zenginliğinden dolayı bu evliliğin gerçekleşmesinden yanadır. Görücüler yanlarında talibin resmini de getirirler. Anne ve babasına gösterirler. Görücüler çıktıktan sonra da Mürüvvet merakla resme bakmaya gelir. Vaziyetin fenalığı böylece ortaya çıkar:

“Meraktan çatladım içerde.
Resmi görünce
Eyvah!
Bakınız bir kere, babamdan büyük,
Bu bir koca değil çekilmez bir yük!”

Talibin yaşı Şükrü Bey ve Nebile Hanım için hiç önemli değildir. Onlar devlet kuşunu avladıklarını düşünür. Bu yüzden kızlarını feda etmeye hazırdırlar.

Behiç'in Nişanlısı adlı oyunda işlenen tema çıkar evliliğidir. Behiç, Sümer Palas'ta gördüğü bir hanımefendiye âşık olur. Ona bu hanımefendi hayatında daima sevememekten mahzun olmuş, ruhu gayet hassas biridir. Nermin Behiç'e daha önce üç deneyim yaşadığını ama hiçbirini gerçekten sevemediğini söyler ve inandırır. Önce tıbbiyeli bir gençle, ardından bir şairle son olarak da zengin bir tüccar ile birlikte olmuştur. Behiç'e hiçbirini sevemediği için onlardan ayrıldığını söyler. Fakat işin iç yüzü hiç de görüldüğü gibi değildir. Nermin paranın, sevkini peşindedir. Daha önceki ilişkilerini artık bir kazanç elde edemediği için bitirir. Hatta en son birlikte olduğu tüccar bütün mal varlığını onun uğrunda harcar. Zevk ve paranın peşinde olan bu fettan kadını Behiç'in zenginliği celp eder. Fakat Behiç bu durumun farkında değildir. Onun kendisini gerçekten sevdiğini düşünür. Evlenme hülyaları ile dolaşır.

Sadık Uşak adlı oyunda işlenen tema, aralarındaki yaş farkı çok olan iki insanın evliliğidir. Yirmi sekiz yaşında olan Melahat ile altmışın üzerinde olan Necati iki yıl evvel evlenirler. Melahat gençliğin verdiği tazeliikle kocasından bütün canlı duygularına cevap vermesini bekler ama umduğunu bulamaz. Bu durum da onu derin bir hüzne sürükler. Komşusu Saniye ile konuşmaları bu hüznü ortaya koyar.

“Bir genç âşık önünde göz kararır, baş döner,
 Bir ihtiyar sayeyle kalbinin ateşi söner!
 Misalini arıyorsan: bak işte karşıdayım,
 Sana ıstırabımı ben sana nasıl anlatayım!
 Her gece, saatlerce öksürüyor koynumda,
 Kilitlenen kolları sarsılıyor boynumda!
 Bu esaret zinciri kolay kolay verilmez!
 Gerçi yaşamak için para lazımdır, evet!
 Fakat seven bir kalbi nasıl avutur servet?
 İsterse fakir olsun, isterse zengin olsun,
 Bunlar ehemmiyetsiz, yeter ki dengin olsun!”

Görüldüğü gibi zenginlik, köşkler, uşaklar insanı cezbeder ama sadece bunlar mutluluk getirmez. Kişi mutluluğu elde etmek isterse yaş ve zihniyet açısından dengi ile evlenmelidir. Melahat bunu yapmamış olmanın acısını derinden yaşar. Aynı acıyı yaşamaması için de Saniye'ye telkinde bulunur. Bu durum Melahat'ı bir başka problem ile yüzleşmek zorunda bırakır. Yaşlı bir adamın genç

hanımı olmak üçüncü kişilerin onunla ilgili farklı emeller peşinde koşmasına sebep olur. Evin uşağı Recep, beyin evde olmadığı bir gün hanımını odasında yalnız yaklar. Bütün ısrarlara rağmen de odadan çıkmaz.

Tedavi Ücreti adlı oyunda işlenen tema ihtiyar bir adamla evli olmanın sebep olduğu rahatsızlıktır. Henüz çok genç bir hanım olan Naile ile kocası arasında bir hayli yaş farkı vardır. Kocasını yaşı altmışı geçmiş bir ihtiyardır. Bu durum Naile'nin gençlik heyecanlarını yaşayamamasına sebep olur. Deli akan kanını teskin edemez. Kalbinin hüznünlü hıçkırıklarını dindiremez. Zamanla sinirleri iyice bozulur. Nihayetinde doktora gitmeye karar verir. Henüz Avrupa'dan yeni gelmiş olan Salih Bey'in yanına gider. Durumu ona izah edince Salih zekice bir çözüm yolu bulur.

“Buna ilaç istemez. Sadece bir nasihat;
Çünkü vücudunuzdan dolup taşıyor sıhhat!
Asabınız kuvvetli, pek gençsiniz, pek canlı,
Kalbiniz fırtınalı, ruhunuz heyecanlı!
Size bir koca lazım, ancak otuz yaşında,
Bir koca ki, onun da rüzgâr esin başında!
Sizi çılgınca sevsin, okşasın, kışkandırsın,
Tutuşan ruhunuzu buselerle kandırsın!”

Derdinin devası ilaçlar değil kendisi ile aynı heyecanı duyan biri ile birlikte olmaktır. Ya boşanıp gen biriyle birlikte olacak ya da çapkınlık yapacaktır. Naile çapkınlık yapmayı tercih eder. Doktorun odasında birlikte olurlar. Saf görünse de kurnaz olan Naile bunu tedavi için kabul ettiğini söyle ve doktora ücretini uzatır. Salih Bey kabul etmek istemez ama o ısrar eder.

“(Hiddetli bir sesle)
Ne demek? Almazsanız şuradan şuraya gitmem!
Doktor bey, emin olun ben gayet namusluyum,
Hiçbir günahım yoktur, melek gibi usluyum.
Bu işe razı oldum ancak tedavi diye,
Bu sizin ücretiniz ne rüşvet ne hediye!
Katiyen kabul etmem böyle yüz karasını,
Mutlak alacaksınız vaziyete parasını!”

Böylece Naile bu çapkınlığı tedavi için yapmış olma düşüncesi ile kendisini rahatlatır. Yaşadığı sıkıntılardan kurtulmanın yolunu bulmuştur artık. Kaynayan kanı ile heyecanla çarpan kalbini teskin edecek bir tedavi yolu bulmuştur.

3.6.2.3. Kadın Tasavvuru

Kadın adlı oyunda oyun kişileri kendi kadın tasavvurlarını anlatırlar. Bir araya gelen dört arkadaş kendi düşünceleri çerçevesinde, kendi dünyalarındaki kadın profilini çizerler. Her biri sırayla düşüncelerini dile getirir.

Çapkına göre kadın, bahar gibi gibidir. Bazen kapanır bazen açılır. Sen kovaladıkça kaçar. Bazen taş kalpli olur bazense gayet şefkatli. Çılgınca sevebilir insanı ama sen de oda sevilirse deli gibi aldatılabilir sevgiliyi. Çapkına göre kadın tam bir muammadır. Kimsenin aklı ermez buna. Kimisi daldan dala dolaşır, kimi bir yılan gibi zehir akıtır, kimisi her kalbe neşe dağıtır. Doktora göre ise ateşli bir hastadır. Hayal dünyası gayet zengindir. Aklından çılgınca arzular geçer. Tüccar için ise, kadın alınıp satılan bir mala benzer. Talep yoksa fiyatı düşer. Müşterisi çoğalınca da naz eder. Kadını borsaya benzeter. Bazen değeri düşer bazen artar. Aşk bir ticaretten farksızdır. Şair için ise bambaşka şeyler ifade eder kadın. Bazen melek gibi yükselir, bazen şeytan gibi alçalır. Bazıları ihtirasıyla altın peşinde koşar, bazıları ömrünü bir gencin busesine adar. Bazılarının tek gayesi cefa çektirmektir.

SONUÇ

Yusuf Ziya Ortaç, Milli Edebiyat Dönemi ve Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatının tanınmış yazarlarından biridir. Edebiyata şiirler başlayan Ortaç, nitelikli şiirler yazmasına rağmen bu alanda fazla ısrar etmeyerek yeteneklerini roman ve mizah yazılarında geliştirerek Cumhuriyet'in ilk kuşak mizah yazarları arasında kendisine saygın bir yer edinir. Bu saygınlığın sağlanmasında bazı tiyatro oyunlarının da şüphesiz etkisi vardır.

Babasını henüz on dokuz yaşındayken bir kalp krizi sonucu kaybeder. Annesi ile beraber yalnız yaşamaya başlar. Bu yıllarda bazı maddi sıkıntılar yaşarlar. Kendi evlerinden çıkıp başka bir evde kiracı olarak yaşamaya başlarlar. Annesi, babasının ölümünden sonra hiç evlenmez. Kocasını kaybeden kadın tek evladına daha sıkı bir şekilde sarılır. Bu bağlılık bazen aralarında sorunlar da yaratır. Anne hayatta tek varlığı evladını kimseyle paylaşmak istemez. Evin tek erkeği olması onu okulu bir an evvel bitirip çalışmaya zorlar. O da aile bütçesine katkı sağlamak için şiir yazıp dergilere göndererek para kazanmaya çalışır.

İdadîde okurken edebiyat öğretmenleri İbrahim Necmi Dilmen ve Süleyman Şevket'in etkisi, iki yakın dostları Ressam Elif Naci, Peyami Safa ve Hasan Ali Yücel ile yaptığı tartışmalar onun için önemli etkenlerdir. Kendi kendine aruzu öğrenir. Zamanının birçoğunu edebiyata ayırır. *Rübab*, *Şehbal*, *Genç Kalemler* Yusuf Ziya tarafından sürekli okunur.

Edebiyat dünyası olan münasebeti aruz ile yazdığı şiirler üzerinden devam ederken Ziya Gökalp'la tanışması hayatında bir dönüm noktası olur. Ziya Gökalp, onun hem sanat hayatında hem şahsi hayatında önemli değişikliklere gitmesini sağlar. Yazar, Ziya Gökalp'ın yanı sıra Ali Canip, Ömer Seyfettin, Celâl Sahir, Enis Behiç ve Orhan Seyfi ile de tanışır. İçine girdiği bu yeni ortamın da etkisi ile hece ile ilk şiirini yazar. "Gecenin Hamamı" şiiri *Türk Yurdu* dergisinde çıkar.

1916 yılında İzmit Sultanîsi edebiyat öğretmenliğine atanan Ortaç, göreve başlamadan evvel ilk evliliğini Bebek'teki yengesinin kızıyla yapar. İstanbul dönüşü

bu evliliğini sonlandıran Ortaç, ikinci evliliğini 1924'te yapar. İkinci evliliği ömrünün sonuna kadar devam eder. İlk evliliğinden hiç çocuğu olmayan Ortaç'ın ikinci evliliğinden üç çocuğu vardır. İkinci eşinin adı Güzide Ortaç'tır. Çocukların isimleri ise Asuman, Ergin, Gülден'dir.

1922'den sonraki hayatında yaşadığı maddi sıkıntıları, yazın hayatında yaşadığı zorlukları aşmak için çıkış yolları arar. *Akbaba* dergisinde çıkan bir karikatürü ve *Piliç* gazetesindeki iki resim sebebiyle iki defa mahkûmiyet kararı çıkar. *Piliç* adındaki pornografik gazeteyi maddi problemlerden kurtulmak için çıkarır.

Ortaç, 1933'ten itibaren devlet desteğini görmeye başlar. Bu dönemde ara verdiği *Akbaba*'yı tekrar çıkarır. İstanbul Sular İdaresi Meclis Üyeliği, Sular İdaresi'ndeki görevi sırasında da Galatasaray Lisesi'nde ve Mercan İdadisi'nde öğretmenlik de yapar. İlki 1946'da olmak üzere Ordu'dan iki defa milletvekili seçilir.

Üç defa kalp krizi geçiren Ortaç 72 yaşında, 11 Mart 1967 Cumartesi günü sabah saat dört civarında İstanbul'da, evinde hayatını kaybeder. Kabri Zincirli Kuyu Mezarlığı'ndadır.

Yusuf Ziya hoş sohbet, sevecen, tatlı dilli bir gönül insanıdır. Elbette zaafı da bulunur. Bu zaafı onun sanatını, iş ahlakını, inanç ve dünya görüşünü ile ilgili ipuçları verir. Çalışmaktan çok hoşlanır. İş yerine her gün aynı saatte gider. Özellikle *akbaba* dergisinin idarehanesinde kendisine sürekli bir uğraş bulmaktan çok hoşlanır. Daima güzel giyinir, pahalı lokantalarda iyi yemekler yer, Büyük Kulüp'e sık sık uğrar ve pahalı semtlerde oturmaktan hoşlanır. Kaliteli yaşama bu kadar düşkünken dışarıya karşı cimri sayılabilecek kadar tutumludur. Birçok yazar *Akbaba*'dan ücret azlığı sebebiyle ayrılır. Mizah dergisi olarak bütün yükü tek başına sırtlayan bir derginin tirajı da bu yüzden beklentinin altındadır.

Yaşananlar göz önüne alındığında Yusuf Ziya'nın gerek arkadaşlarıyla olan münasebetlerinde gerek iktidar ile olan ilişkilerinde çıkarlarına göre hareket ettiği anlaşılır. Bu da arkadaşları nezdinde hoş karşılanmaz. Bazen de kendisini hayli zor durumu da düşürür.

Yusuf Ziya Ortaç; Çimdik, *Akbaba*, İzci, Arif Ünlü, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Yakupoğlu Işık, Y.Z.O. Ziya Ortaç, Âşık Ortaç ve Yu-Zi-Or, *Piliç*, müstearlarını kullanır. Etkilendiği isimler ise Ziya Gökalp, Emin Ali Çavlı, Rıza Tevfik, Yahya, Necip Fazıl'dır.

1916-1917 yıllarında *Servet-i Fünun* ve *Türk Yurdu* dergilerinde yazan Ortaç, 1918 yılında sessizliğe gömülür. Uzunca bir süre hiçbir yerde yazılarına rastlanmaz. Bazı sıkıntılar yaşadığı kesindir. Dolandırıcılık yaptığı iddia edilir, karısından ayrılır, yazılarını yayınlayacak bir yer bulamaz. Bu sükût döneminin ardından Ortaç, mizaha yönelir. Önce *Diken* isimli mizah dergisinde yazar. Bundan sonraki genelde hiciv şiirleri, mizahî hikâyeler ve piyesler yazar. Bu çerçevede gazete ve dergi çıkarır. 12 Aralık 1918’de Sedat Salim Pek ile birlikte *Şair* dergisini çıkarır.

1916 yılından başlamak suretiyle yazarın yazılarını yazdığı gazete ve dergiler şunlardır:

Türk Yurdu, *Servet-İ Fünun*, *Diken*, *Şair*, *İnci*, *Büyük Mecmua*, *Musavver Tiyatro Temaşa*, *Akbaba Bedava Gazete* (1927), *İkdam* (1928), *Meşale* (1928), *Kahkaha* (1928), *Piliç* (1930-1931), *Hâkimiyet-İ Milliye* (1931), *Vakit* (1932), *Cumhuriyet* (1932-1933), *Yeni Türk Mecmuası* (1933-1934), *Ayda Bir* (1935-1936), *Her Ay* (1937-1938), *Her Şey* (1938), *Çınaraltı* (1941-1943), *Ulus* (1946-1950), *Yeni Çağ* (1946), *Sizin İçin* (1947), *Şeytan* (1947), *Çınaraltı* (1948), *Ayda Bir* (1952-1955).

Yusuf Ziya Ortaç’ın şiir sanatını iki dönemde incelemek mümkündür. İlk dönem 1912-1918 arasındır. Bu tarihler arasında sadece sanat kaygısıyla şiir yazdığı ve bundan başka bir şey düşünmediği görülür. *Şairler Derneği*’nin kurucuları arasında yer alan Yusuf Ziya Ortaç’ın bu dönem şiirlerinde destanî, askere ve millete güç veren bir hava hâkimdir. 1918’den sonra ise şiirde sanat kaygısının azaldığı görülür. *Diken* dergisinde Çimdik müstearıyla yazdığı şiirlerden itibaren daha çok mizah ve kadın konularına işler. Bu dönemde sadece mizah ve magazin dergilerinde şiirler yazar. *Aydede*, *Ayine*, *Akbaba*’da, *Cumhuriyet*’in mizah sayfalarında “Çimdik” takma adıyla edebî yönü zayıf aşk şiirleri yazar.

1918’den itibaren mizaha yönelen yazarın yazılarında sanat kaygısının azaldığı görülür. Çünkü neredeyse her yazı ve şiirinde mizahi bir tutum takınır. Savaş yıllarına kadar olan dönemde hamasi ve elemli söylemlere yer verirken, asıl acı ve zorluların yaşandığı, çetin mücadelelerin ortaya konduğu, Anadolu’nun kahramanlığını ispatladığı, yurdun dört bir yanında şehitlerin verildiği savaş yıllarında kendisini mizaha verir. Sanat değeri düşük şiirler, manzum hikâye ve tiyatro eserleri yazar. Tiyatro eserleri içinde *Binnaz* diğerlerinden ayrı bir yere sahiptir. Bu üç perdelik eser birçok sanatçı tarafından Türk Edebiyatının hece ile

yazılan ilk manzum tiyatro eseri kabul edilir. Dönemin genç şairleri içinde heceyi en iyi kullananlardan olan Yusuf Ziya'nın böyle bir eser yazması şaşırtıcı olmaz. Onun güçlü kalemi eserin zevkle okunacak bir şekil almasını sağlar. Yapı unsurları göz önüne alındığında *Binnaz*'ın, Milli edebiyat akımının tiyatro alanında önemli bir başarısı olduğu anlaşılır.

Oyunda kişiler arasında ilişkilerin detaylarına yer verilmez. Bazı perdeler aniden sonlanır. Olaylar arasındaki zaman dilime de net olmadığı için yaşanan değişimlerin anlamlandırılması zorlaşır. Eksikliklerine rağmen *Binnaz*, hece ile yazılan ilk piyes olması ve akıcı, açık dili sebebiyle Türk tiyatrosu için önemli bir başarıdır.

Nâme, ilk defa 1919'da yayınlanır. 1923 yılında Eski Mektup adıyla *Nikâhta Keramet* adlı eserin içinde, daha sonra ise yine aynı adla *Bir Servi Gölgesi* adlı şiir kitabının sonunda yer alır. *Nâme* aynı zamanda Varyete Tiyatrosu'nda 7 Mayıs 1335'te oynanır. Oyunda işlenen ana tema görücü usulü evlenmedir. Kendisine sık sık görücüler gelen Mürüvvet, hiçbirini beğenmez. Son olarak ihtiyar bir damat adayı için görücü gelir. Damat adayının resmini gören Mürüvvet adamı hiç beğenmez ve olaylar gelişir. Oyun tebessüm ettiren bir hadise ile sonlanır. Eserde görücü usulü evlenmeye mizahi bir dille de olsa eleştiri getirilir.

Kördüğüm, üç perdeden oluşan bir eserdir. Türk Dünyası Matbaasında 1335/1919 yılında basılır. Bu oyunda yazar, hayatın kötü tecrübelerini yaşayarak kötü yola düşmüş kadının bir aşkın peşinden giderek yüceltilmesini, aşkın erdemini, toplumun bu kadın tipi karşısındaki sorumluluğunu ve davranışlarını işler.

Latife, 1919 yılında Kanaat Matbaası tarafından basılır. On iki sayfadan oluşan bu eser iki bölümdür. *Mahkemede* adındaki ilk piyes dört sayfadan oluşur. Yaşanan bir olay mahkemeye intikal etmiştir. Oyun mahkeme salonunda, hâkim ve taraflar arasındaki konuşmalardan oluşur. Eserin ikinci bölümünde ise Yusuf Ziya'nın Latife'den önce basılan *Binnaz* oyununa yaptığı bazı ilaveler yer alır.

Nikâhta Keramet, Orhaniye Matbaası tarafından 1341/1925 yılında 192 şeklinde basılır. Yazar eserde, 1922-1923 yılları arasında *Akbaba* ve *Aydede*'de yayınlanmış manzum piyes ve hikâyelerini toplar. Bunlar: *Nikâhta Keramet*, *Behiç'in Nişanlısı*, *Bıraktığı Gibi Bulmuş*, *Çingene Çadırında*, *Eski Hatura*, *Ev Kirası*, *Geç mi? Erken mi? Hırsız*, *İlk Prova*, *Kadıköy Vapurunda*, *Kadın-Şiir-Aşk*, *Kadın*, *Kırk Lira*, *Koca ile Âşık*, *Maske*, *Sadık Uşak*, *Sıcak Yatak*, *Tedavi Ücreti*, *Vesika'dır*. Güldürü niteliğindeki bu kısa oyunları skeç olarak değerlendirmek doğru

olacaktır. Çünkü oyunlar bir iki sayfadan meydana gelen söyleşmelerden ibarettir. Konular genişletilmeden verilir. Mekân ve zaman unsurlarına detaylı yer verilmez. Kişilerin karakter özellikleri yeterince belirgin değildir. Diyaloglar oyunların geneline hâkimdir. Bu manzum eserlerin en önemli özelliklerinden biri de düşündürücü ve tebessüm ettiren bir şekilde sonlanmalarıdır. Konuları itibariyle genelde çapkınlık hikâyeleri işlenir.

Yusuf Ziya Ortaç'ın kaleme aldığı altı adet romanı bulunur. Bunlar: *Üç Katlı Ev*, *Göç*, *Bir Hayatın Romanı-İsmet İnönü*, *Kürkçü Dükkânı*, *Şeker Osman ve Meşhedi Ankarada'dır*.

Üç Katlı Ev romanında bir konak içinde birlikte yaşayan üç devir anlatılır. Konağın ilk katında Sultan Abdülhamid devrini temsil eden Hacı İsmail Paşa ile hanımı Teranedil, ikinci katında Hacı İsmail meşrutiyetçi oğlu Celal ile hanımı Cevriye, üçüncü katta ise Celal'in iki oğlu Talat ile Bahaeddin ve kızı Bedia kalır. Bu üç kuşak birbirine yabancı ve birbirinden farklı âlemlerde yaşarlar. Sevinçleri ayrı, hüzneleri ayrı, arzuları ayrıdır. Bu ayrılıklar aile bireyleri arasındaki çatışmaları körükler. Zaman konaktan ayrılan kişilere acı tecrübeler yaşatır. Nihayetinde her biri değişerek konağa geri döner. Her şeye rağmen Cumhuriyet neslini temsil eden Talat, Bahaeddin ve Bedia aralarındaki çatışmaları sonlandırmış bir hâlde, romanın sonunda konakta, tekrar buluşurlar. Burada öne çıkan kişi Talat'tır. O geleneğe sırtını tamamen dönmez. Kendisine kalan mirasa yüz çevirmez. Geçmişini kabullenerek, ona sahip çıkarak geleceği kucaklayan milliyetçi bir gençtir. Romanda bazı kusurlar göze çarpar. Bahaeddin'in nasıl değiştiğini, komünist fikirlerinden nasıl vazgeçtiğini detaylı öğrenemeyiz. Bedia yaşadığı onca hayal kırıklığına rağmen Halil'i affeder. Bu fazlasıyla iyimser bir tutumdur. Bu kadar derinden yaralanan birinin affetmesi pek mümkün değildir. Yazar iyimser bir tutumla yeni neslin geleneğe bağlı ama yeniliğe de açık bir halde yaşamını sürdürmesini diler ve roman kişilerini bu çizgide yönlendirir.

Göç romanı otobiyografik bir özellik taşır. Eser Yusuf Ziya Ortaç'ın üçüncü romanıdır. Ortaç bu romanda 19-20'li yaşlarını anlatır. Yusuf Ziya eserde kendisi için Nihat Ahmet ismini kullanır. Romanı önemli kılan yönlerden biri Ortaç'ın özel hayatı ile ilgili bilinmeyen bazı noktaları aydınlatıyor olmasıdır. Askerliği, yengesinin kızıyla yaptığı ilk evlilik, öğretmenlik yılları, Anadolu'ya geçme mücadelesi bu noktalardan bazılarıdır. *Göç* dört kısımdan oluşur.

İsmet İnönü romanını yazar, ortaya çıkarmak için beş yıl çalışır. Ortaç eserin ikinci ve üçüncü cildini de yazmak ister. Fakat tek başına buna gücünün yetmeyeceğini belirtir. İhtiyacı olan şey ise kendisine yardım edecek olan dostlardır. Eser dört defa basılır. İlk baskı 1946'da, ikinci baskı 1950'de, üçüncü baskı 1961'de, dördüncü baskı ise 1962'de yapılır.

Yazar eseri yazma sebebi o güne kadar hiçbir Türk kahramanının anıtını yapılmamış olmasıdır. Bu konuda büyük eksiğimiz olduğunu düşünür. Türk vatanını kurtaranlar, onu koruyup kollayanlar hakkında anlatılmalıdır. İsmet İnönü'de o kahramanlardan biridir. Vatanı; İnönü'de, Lozan'da ve 1939'da üç defa kurtaran bu kahramanı anlatmayı yazar vazife şuuru ile yerine getirir. Eser oluşturulurken tarihi kaynaklar referans alınır. İsmet İnönü'yü doğumundan itibaren ele alan eser onun muzaffer bir komutan olarak İzmir'e girişine kadar olan dönemi anlatır. Olaylar aktarılırken İsmet İnönü belirgin bir şekilde öne çıkarılır. Askeri dehası, üstün ileri görüşlülüğü, inancı, vazife şuuru, cesareti ve bilgeliği üzerinde durulur.

Kürkçü Dükkânı, bir anne-babanın kendi ihtirasları uğruna kızlarının hayatını nasıl mahvettiğini anlatır. Genç bir şair olan Cemal Münir, Süheyla ile altı aylık nişanlıdır. Süheyla, ailesinin baskısıyla nişanı atar ve olaylar başlar. Bütün yaşananlara, çekilen acılara rağmen aile Süheyla üzerindeki baskısını devam ettirse de o, en sonunda Cemal Münir'e varır.

Yusuf Ziya Ortaç, *Meşhedi Ankarada* adlı eserde "Çimdik" müstearını kullanır. Eser Akba Kitapevi'nde, 77 sayfa olarak 1933 yılında basılır. Eserin başkişisi Hemedan'dan gelen tanıyan herkesin çok sevdiği Meşhedi Cafer'dir. Meşhedi Cafer'in Akbaba muhabiri olarak çıktığı yolculukta yaşadıkları anlatılır. Kendisine yoldaş olan Torik Necmi ile beraber bir tayyare ile yola çıkarlar. İkilinin yaşadıkları mizahi bir dille anlatılır. Meşhedi'nin abartılı üslubu ve bundan dolayı düştüğü komik durumlar eseri okunması eğlenceli bir şekle sokar. Meşhedi'nin sevilmesinin ana sebebi çok doğal olmasıdır. Romanda Meşhedi dışındaki kişiler gerçek dünyada var olan önemli isimlerdir.

Şeker Osman, 1932 yılında Sühulet Kitabevi'nde 59 sayfa olarak basılır. Eserin başkişisi Şeker Osman'dır. Onun yaşadığı platonik aşk anlatılır. Eser Samipaşazade Sezai'nin *Pandomima* isimli hikâyesi ile benzerlik taşır. Bu hikâyede de Şeker Osman'a benzeyen, herkesi güldüren, Paskal isimli biri vardır. Paskal Eftelya'ya âşıktır. Ama Eftal'ya bundan habersizdir. O da tıpkı Fehamet Hanım gibi

Paskal'ın onu sevdiğini anlamaz. Paskal da Şeker Osman gibi hikâyenin sonunda intihar eder.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Yusuf Ziya Ortaç, roman ve tiyatrolarıyla Milli edebiyat akımının ve Cumhuriyetin ilk kuşak yazarlarından biri olarak dikkate alınmalı, değeri takdir edilmelidir. Tek başına *Binnaz* adlı eseri dahi onu unutulmazlar arasına sokmak için yeterlidir. Bu tiyatro eseri Millî edebiyat akımının önemli bir başarısıdır. *Üç Katlı Ev*, *Göç* romanları da onun başarılı bir yazar olduğunun kanıtlayan romanlarındandır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş. (2002). *Yusuf Ziya Ortaç, "Büyük Türk Klasikleri". C. 13, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul.*
- Aktaş, Ş. (2015). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili – Teori ve Uygulama-*. Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara.
- Akyüz, K. (1988). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, İslâm Ansiklopedisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul*
- Alangu, T. (1968). *Ömer Seyfettin: Bir Ülkücü Yazarın Romanı*. May Yayınları, İstanbul
- And, M. (1970). *100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi*. 1. Baskı, Gerçek Yayın Evi, İstanbul
- And, M. (2015). *Başlangıcından 1983'e Türk Tiyatro Tarihi*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ayyıldız, M. (2011). *Roman Tanım-Tarihçe-Teknik*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Balcıoğlu, S. (2001). *Önce Çizdim Sonra Yazdım*. YKY, İstanbul.
- Çamurdan, E. (2015). *Tanzimat Dönemi Türk Tiyatrosu*. Habitus Yayıncılık, İstanbul.
- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*,
- Çetişli, İ. (2014). *Metin Tahlillerine Giriş/2*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çıkla, S. (2010). *Şiar, Mizah Yazarı, Gazeteci Yusuf Ziya Ortaç*. Kitabevi Yayınları, İstanbul
- Ercilasun, A.B. (1996). *İhsan Tokgöz*. Salkımsöğüt Yayınları, Ankara.
- Gündüz, M. (2010). Mustafa Kemal Paşa ve Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim ve Kültür Hayatına Abdullah Cevdet'in Etkileri. *Turkish Studies*, 5:1.
- Karaca, A. (1993). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Üç Kuşağın Romanı: Üç Katlı Ev. *Dergâh*. 4(39): 14.

- Karaca, N. (1990). Ziya Gökalp'in Şiir Dünyası ve Şiirlerinin Bir Dökümü. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1)117-133.
- Kocahanoğlu, O.S. (1976). *Milli Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler*. Toker Yayınları, İstanbul.
- Kolcu, A.İ. (2007). *Milli Edebiyat I- ŞİİR*. Salkımsöğüt Yayınevi, Konya.
- Ortaç, Y.Z. (1914/1330). Gecenin Hamamı. *Türk Yurdu*, 69(6): 9.
- Ortaç, Y.Z. (1919a). *Nâme*. Büyük Mecmua Matbaası, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1919b). *Kördüğüm*. Türk Dünyası Matbaası, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1919c). *Latife*. Kanaat Matbaası, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1923). *Nikâhta Keramet*. Orhaniye Matbaası, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1931). *Kürkçü Dükkânı*. İkbâl Matbaası, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1932). *Şeker Osman*. Suhulet Kütüphanesi, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1933). *Meşhedi Ankara'da*. Akba Kitap Evleri, Ankara.
- Ortaç, Y.Z. (1941). *Binnaz*. Akbaba Yayınevi, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1953). *Üç Katlı Ev*. A Yayınları, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1961a). *Göç*. Akbaba Yayınevi, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1961b). *Bir Hayatın Romanı: İsmet İnönü*. Akbaba Yayınevi, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (1966). *Bizim Yokuş*. Akbaba Yayınları, İstanbul.
- Ortaç, Y.Z. (2003). Faruk. hzl. Mustafa Koç. *Kitaplık*, 67:84-94.
- Ortaç, Y.Z. *Bir Rüzgâr Esti*, Akbaba Yayınevi, İstanbul.
- Önal, M. (1986). *Yusuf Ziya Ortaç*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:670. Ankara.
- Özpay, A. (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Solok, C.K. (1978). 50. Yıldönümünde Yedi Meşale Üzerine Anılar. *Varlık (Yedi Meşale Özel Sayısı)*, 44(5):847
- Şener, S. (2011). *Gelişim Sürecinde Türk Tiyatrosu*. Mitos-Boyut Yayınları, İstanbul.
- Tokluoğlu, C. (2013a). Ziya Gökalp ve Türkçülük. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68(3):113-139.

- Tonga, N. (2008). Türk Edebiyatı Tarihinde Mühim Bir Mecmua: Akbaba. *Turkish Studies*, 3:666-677
- Tonga, N. (2012). İki Bacanağın İki Kardeş Mecmuası: Akbaba ve Çınaraltı. *Değirmen Yüzyılın Dergileri 1900-2000 Özel Sayısı*, 29-30-31:62-75.
- Yalçın, A. (2002). *II. Meşrutiyette Tiyatro Edebiyatı Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Emre Erdoğan, 1990 yılında Osmaniye’de doğdu. İlköğrenimini Osmaniye’de, ortaöğrenimini Hatay’da tamamladı. 2008 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2013 yılında mezun oldu. Yüksek Lisansı 2018 yılında “*Yusuf Ziya Ortaç’ın Romanlarında ve Tiyatro Eserlerinde Yapı ve Tema*” konulu tezi ile Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalından yapmaktadır. 2014 yılından beri Gaziantep 8 Şubat Anadolu Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

VITAE

Emre Erdoğan, he was born in Osmaniye in 1990. He completed her primary education in Osmaniye and secondary education in Hatay. He began to Gazi University Science and Literature department in 2008. He graduated from University in 2013. He took the Master degree on “*The Structure And Theme In Yusuf Ziya Ortaç’s Works Of Novel And Drama*” subject anaylisis thesis from Gaziantep University, Social Sciences İntitute, Turkish Language and Literature, Main Sciance Department. He has been working as a Turkish Language and Literature teacher in 8 Şubat Anatolian High School.